

अस्य पुनर्मुद्रणाया सर्वेधिकारा पन्थाण्डागारकार्यवाहकाणामायत्ता स्थापिता ।

All Rights Reserved by the Trustees of the Fund.

Printed by Chintaman Bakharam Deole, at the Bombay Valbhav Press, Servants of India Society's Building,
Sandhurst Road, Girgaon, Bombay

Published by Shri. Naginbhai Ghalebhai Javeri, No 436 Javeri Bazar, Office of Sheth D L. J. P. Fund
for Sheth Dorchand Lalbhai Jahn, Pustakodddhar Fund, Bombay

॥ प्रश्नोत्तरत्नाकराभिधानसेनप्रश्नस्य प्रस्तावना ॥

विदितमेतद्वाक्यानां विदुषां यदुत सर्वोऽपि संभस्तावत् चतुर्वर्णकिरीणांऽपि अभ्याबाधसुसमयमव्ययपद्ममिलापुको मार्ग तस्य यथाशक्ति सम्यग्दर्श-
नज्ञानचारित्रात्मकमनुशीलयति, सम्यग्दर्शनायात्मके च मार्गे तत्रैव स्यात् याथातथ्येन स्वैर्यं यदि न स्यात् जीवाविषयार्थकोचे शोकाप्रहाशव्यं, सति च तस्मिन्
सम्यक्त्वस्य निर्मूलकावक्यमेव साक्षयिकमिष्यात्वस्य भवप्रपञ्चमहीरुबीजस्यैव प्रादुर्भावे कलिवीजे क सम्यग्शा-
नकल्पदुर्लभः क वाशानादुते इवासज्जानादुते जीवसौचे सञ्चारिन्नपुमीलनानन्व, तथा च कौतस्य एवानावाध स्वभावानन्दः ? तत् सुसूच्यते 'मूलं दारं
पशुद्वयं आहारो मायणं निही' अत एव सत्त्ववि निष्कलङ्कवाधामितज्ञानरत्नाकरश्रीमन्नृत्पणीतेषु वाक्येषु श्रीमद्भद्रबाहुस्वामिप्रभृतिश्रुतकेवल्य-
विपुज्यस्तमोर्विततेषु शास्त्रसंवेदेषु सम्यक्त्वमोहनीयकर्मणुवेदोद्भूतमव्ययमनःशङ्खसङ्कुसमुच्चारस्यावश्यकत्वात् वित्तेने पूज्ये श्रीमद्विजयसेनसूरीन्दि-
प्रयास, स च तादृशो नामविषयत् फलेभ्यश्चि यदि श्रीमन्तः शुभविजया नासंग्रहीम्यत् तन्नमवर्षिपप्रश्नोत्तराणि, अत एव वास्याभिधा सेनप्रश्न इति प्रश्नोत्तर-
रत्नाकर इति च, आवाया कर्तुनामाङ्कितत्वात् पश्चिमायाश्च अभिवेयानुसारिनामत्वात्, प्रयत्तिते खेवं नहि सर्वां शङ्खः शास्त्रोक्तीरनुसृत्यैव समाधातुं
शक्या इति यद्यपि बहुषु प्रश्नोत्तरेषु शास्त्रोक्तीरनुश्रित्य समाहितं तथापि अनेकत्र स्पष्टतयाविषयशास्त्रोक्त्यसद्भावमालोभ्य परम्परया केषुचित् स्थलेषु
च स्वमनीषाप्रामांरेणापि समाहितं, तत एव अत्र कचिद् कवाचित् स्यादनामोगविलसितं नोदासितव्यं धीधने अनामोगस्य छद्मस्मानां स्वामाविकल्पात्, न
चेवं सति नोपावेयोऽयं ग्रन्थ कचन कचनानामोगविलासादिति, यतः शास्त्रोक्ती परम्परा धानुगम्य विहितानामुत्तराणां सुतरामुपावेयत्वात् नानाश्वाशगन्धोऽपि
तथाविधेषु स्थलेषु स्वमनीषोन्मेषेऽपि न तथाविधानां विषयिन्तां संभवत्यनामोगविलसितता तथापि स्यात् कचित् कचिद्व्यं धीधने न हि सत्पुरु-
षाबन्धे कुरङ्ग कलङ्कतया निश्चिन्वन्तोऽपि तदीयमौम्यमहिमवशीकृतान्त करणा विजहति विधुपमां अत्र तु कलङ्कसंभावनेवेतत्परीक्षारो विशाय हासपोषं

नान्यत् पुष्पीयात् सुचिदाष्ट । पूज्याश्च श्रीमन्दीरसूरीश्वराणां पूर्वपद्माचक्षर्यमाणा श्रीमन्दीरसूरयश्च पाण्मासिकामारिपट्टश्रुर्जयशश्रुजयदानपटुशश्रुअयात्रे
 तार्यकरमोचकाचनल्यगुणरत्नारत्नाकरप्रभा प्रसिद्धतमा एवेति तच्चरितचर्चा चर्वितचर्वणमायेवेत्युपरम्यते, सेज्जिशासा तत्रापि तत्रा हीरसौभाग्यविजयप्रशस्ति-
 श्रीचिच्छोडिनीप्रमृतयो विलोकनीया विबोकिमि, संक्षेपत श्रीमत्सामितिबुचमिव—

श्रीमतां हि जन्म अशुना मरुदेशस्वार्चीनायामपि तदानीं मेदपाटाधीशोवयसिहायसायां नारद (नाडुला) पुर्वा श्रीकमाप्रोष्ठिगृहे श्रीकोहिमदेरपुदुराद्र
 १६० दक्कसरे फाल्गुनशुक्लपूर्णिमायां बभूव, १६१३ ज्येष्ठ शुक्लेकादस्यां सुरते वीक्षा १६२९ फाल्गुनशुक्लदशम्यां स्तम्भपुरे पण्डितपर्व, १६२८ फाल्गुन-
 शुक्लसप्तम्यां सोमबारे राजनगरवास्तव्यमूढास्यभ्रेष्ठिकृतमहोत्सवपुरस्सरमाचार्यपदं पत्तेने श्रीमद्भिरोष्ट्रिकानपाकृत्य स्यापिता श्रीमद्वर्मसगराणिक्कुता प्रवचन-
 परीक्षा नृपाविपर्वत्समक्षं सत्यतया सहस्रद्वितयं च साधुनामनेके च उपाध्यायपण्डितास्तद्विभाषारकाः श्रीअकचरादिनुपनतचरणा श्रीमन्तः ॥ शोचनाय
 सुजनमर्म्यर्थस्तस्य समापयति आम्बिनशुक्लत्रयोदश्यां आनन्दाउवन्वदन्ता सुरतद्रङ्ग बाणमुन्यङ्कन्दुमिहेज्ज्वे

। अर्धम् ।

। अथ श्रीसेनप्रश्ने साक्षीभूतग्रन्था ।

नंवर	नाम	पत्रांक	नंवर	नाम	पत्रांक
१	आवश्यकपुरुषवृत्ति	१८-१३-१५-८२ ८९	८	व्यवहारवृत्ति	३-१५-२४ ४६ ८०-८१-८५-९०
२	प्रज्ञापनावृत्ति	२-६६ ७-९ १५-१८-१९ २०-२३ २८ ३० ३५ ५४-५५ ५९-७९-८५ ९२ १०३ १०३ १०४ ११२ ११२	९	आवश्यकनिर्युक्ति	३ ५ ६ ७-९-११ १४ १४ १७-१९-२०
३	तीर्थकल्यावि	२	१०	भगवतीवृत्ति	२०-२५ ३० ४२ ४४ ४४ ४९-५०-५३ ५५ ५८ ५९ ७१ ७४ ७५ ८२-८४-८९ ८९-९२-९९-१०३ १०३ १०३ ११४
४	सामाचारी	२ २२-५९-८० १०६ १०६ १०८			३-४६-४७-७५-९५
५	जीवामिगमवृत्ति	२ ४-९ २४ ३४ ३४-५५-८२-८५-८६ १०३-१०३	११	कल्पकिरावली	३
६	आपिदत्ताक्यावि	२	१२	कल्पसूत्रायचूरी	४
७	आवश्यकवृत्ति	२ ९ १९ २० ३२ ३३-३७-४६-५५ ५९ ७१ ७२ ७२ ८० ९६ १०९	१३	पौषविधिमकरण	४
			१४	कल्याणकस्तोत्रं	४
			१५	जम्बुदीपप्रसाति	४-९-१७ २४ ३४ ३९ ५३ ५१ ९८ १०३-११२

नं०

नाम

पृष्ठांक

नं०

नाम

पृष्ठांक

१६ अम्बुदीपसंग्रहणि

१७ अम्बुदीपसमास-

१८ उपदेशालाकरः

१९ महाविष्णुसूत्रम्

२० विचारामृतसंग्रहः

२१ जीसम्बन्धकार

२२ प्रवचनसतोद्धारवृत्ति

२३ बुद्धभीष्टनुजयमाहात्म्य

२४ क्षान्तिनाथचरित्रं

२५ देववीरचरित्रं

२६ स्तोत्रम्

२७ समवसरणस्तोत्रम्

४१०

४

४

४१९ २१ ४२-४४-४४ ५५-५७-५९

८४ ९९ १०१

४-९ ९०-५५-८२

४

५-७-२१ २५ ४४-४७-५४-५९-६२-

७६-८२-८५-८८ ९० ९५ ९५ १०२-

१०६ ११२

५-५ ४१ ५८-९९

५-५३

५-६४-५९-७८ ९९ १०४

५

५

२८ जिनप्रमाणिकृतधर्मसंग्रहणि ५

२९ आर्यमण्डलवृत्ति-

३० आर्यविधिपुसिः

३१ स्थानाङ्गसूत्रं

३२ वृक्षवैकालिकवृत्ति

३३ पाणिनिसूत्रवृत्ति

३४ योगविधि

३५ आर्यस्यकवाराभिप्राय

३६ योगसाङ्गवृत्ति

३७ सभाचारवृत्तिः

३८ विहरमाणजिनेकविशतिस्थानकं ७

३९ जिनप्रमसुरिकृतदीपावलिभाष्यम् ७

५-४५ ५३-५६-५६ ५२-८९

५-८-१३ १३-१४-३२-३७-४४-५३-५९

७० ९० ९१-९५-१०४-१०५-११०

६३ १९-३६ ४८-७५ ९० ९६-१०२-११४

६-९-१९-८४ ९७

६-८९

६-६०-७२

७-२४-२६ ४३ ४६ ४७-५२-८९-९५

७ १० १७ १७-१८-१९-२७-४४-४८-

५६ ५९-५७-५९-७२-७७-८३-८६-८८

१०६-१०९-११२-११४

७-६०

नं०	नामानि	पत्रांक
५५	यतिविनयार्थो	१२६८
५६	सिद्धार्थचाष्टिकादि	१२-३७
५७	पद्मचरित्रं	१२-१३-१३-९९
५८	संघहणिः	१३ १५ ३२ ४९-५५ ५१-५८-७४-११४
५९	उत्तराध्ययनश्रुति	१३ ८४ ९२ १०६
६०	पाण्डवचरित्रं	१३-१३
६१	हैमीयनेमिचरित्रादि	१३
६२	निक्षीयचूर्णो	१४-१४ १७-५४-९४
६३	पाताहारस्तुत्यादि	१४
६४	हैमध्याकरणात्	१४
६५	शाकटायनमतम्	१४
६६	सिद्धान्तविषयमपवपयायाः	१४
६७	लिङ्गानुशासनविवरणम्	१४
६८	नन्दाध्ययनटीका	१५
६९	वेवेन्द्रनाथेन्द्रसूत्रश्रुति	१६

नं०	नामानि	पत्रांक
१०	अप्यचरित्रादि	८
४१	बन्दादृष्टि	८-५१-५८ ११४
४२	ज्ञाताधर्मकथा	८ ५९-९०-९० ९३
४३	कल्पसूत्रस्य स्याविरावली	८ ११
४४	प्रश्नसंज्ञा	८ ८५
४५	नन्दिसूत्रानुवाक (देवर्षिगोपसामप्रमाणकृता)	८
४६	कर्मप्रत्युत्तिः	९-१७-८५-१०२
४७	बृहत्समाध्यायम्	९ २२ २५ ४४-४८-५२
४८	आन्ध्रप्रतिक्रमणसूत्रश्रुति	९ १७-२४ ४४ १०५ १०६
४९	परमावश्यकश्रुति	९
५०	ज्योतिष्करणद्वयप्रकर्षम्	१०
५१	कल्पसूत्रम्	१० २६ ७४ ९६-१०८
५२	श्रीपाद्भनाथचरित्रादि	१०
५३	प्रतिक्रमणगोभिलेय	१० ५९ ७७
५४	भाष्यगाथावृत्ति	११ ५४ १०४
	ओषधिर्युक्ति	१२-५४-८०

नं०	ग्रन्थानि	पृष्ठांक	नं०	ग्रन्थानि	पृष्ठांक
७०	चतुर्वर्गमन्यः	१६	८३	पौषषविधिप्रकरणवि	२२
७१	राममयीयष्टिः	१६-८४-८६	८४	दिनचर्याविः (विषयवृत्त्या)	२२
७२	उपदेशमालावृत्ति	१७-१९-७३	८५	कर्मवृत्तिः	२२
७३	आचारमालावृत्तिः	१७-२०-२०-२०-२८-४२-५४-८०-८५	८६	परिक्षिप्तपर्व	२३-५२-५४-६३-१६-८५-८८
७४	सप्तसिद्धिस्त्यानकम्	८९-१७-५५-९६-१०३	८७	अयमथरित्रम् (हेमाचार्यकृतम्)	२४-४६-४७-४७-७४
७५	वसुदेवविहारी	१८-३४-४५-४६-५५-५५-१०४	८८	आश्चर्यनिकृत्त्य	२५-४४-५८
७६	वसुदेवकालिकवृत्तिः (हारिमयीया)	१९-५९-५०-५०-८२	८९	समायाङ्गसूत्रम्	२५-४९-५५-१०६
७७	आवश्यकचूर्णा	१९-५९-५०-५०-८२	९०	जीवसमासवृत्तिः	२६-१०३
७८	दिनकृत्यवृत्तिः	१९-२४-३२-४६-५६-५९-७४-८३	९१	महामाध्यम्	२७
७९	आचारार्कनिर्यक्तिः	१९-२१-१०७-११२	९२	कर्मचूर्णा	२७-७५
८०	वापीलिकाक्रमः	२१-२३-८५-१०१	९३	विशेषावश्यकटीका	२७-६५-८२-८२
८१	दुष्प्रमाणसर्वज्ञस्तोत्रम्	२१-१०२	९४	हरिप्रश्नसमुच्चय	२८
८२	आचारमर्षिपावि	२२	९५	उपदेशसमातिक्ता	२९
			९६	ब्रह्मकर्मवृत्तिः	२९-४३-४३
			९७	भक्त्यभाषनावृत्तिः	३०-४५

सं०	नामानि	पत्रांक	नं०	नामानि	पत्रांक
१८	लघुक्षेत्रसमाप्तवृत्तिः	३० ६२ ६२-७९	११७	श्रीवासुपुज्यचरित्रम्	४२-५८
१९	सूक्तज्ञाङ्गसूत्रम्	३० ४४-८४	११४	पंचसूत्रीबृहद्वृत्ति	४३
१००	आचारप्रदीप	३१	१११	आचारविनकर	४३
१०१	आवश्यक्यवीरचरित्रादि	३१	(वर्षमानसूरिकृताः)		
१०२	अनुयोगद्वारचूर्णा	३१	११६	विपाकवृत्तिः	४४
१०३	समयसारसूत्रवृत्ति	११३	११७	पञ्चासकवृत्ति	४४ ११
१०४	आरधनापताका	३२ ९५ ११३	११८	उपवेशपत्रम्	४४
१०५	घउसरणम्	३२-११३	११९	पञ्चसंग्रह	४५-५७-७४
१०६	धर्मलम्करणवृत्ति (त्रैवेन्द्रसूरिकृता) १-३-७३		१२०	जीतकल्पवृत्ति	४६-१०४
१०७	तत्त्वार्थसूत्रम्	३४ ५६	१२१	समवसरणावधूर्णा	४६
१०८	पुण्यमालावृत्ति	३९ ५३-७४	१२२	आवरयकदाशसहस्रीवृत्ति	४६
१०९	उत्तमचरित्रम्	४०	१२३	धृपभचरित्र वर्षमानसूरिकृते	४६
११०	तत्त्वार्थभाष्यवृत्ति	४१ ११३-११४	१२४	पद्यानन्दकाव्यम् (अमरकविकृते)	६४९
१११	श्रीविभ्रयचन्द्रकेवलचरित्रम्	४२	१२५	अन्तर्धान्यम्	४६
११२	पृथ्वीचन्द्रचरित्रम्	४२	१२६	पञ्चवस्तुवृत्ति	४७ ४९-११

नं०	नामानि	पृष्ठांक
१२७	श्रीसुपायचरित्रम्	४७
१२८	श्री धान्तिचरित्रम्	४७-९८
१२९	श्रीकञ्चनप्रसादिसिद्धि	४९
१३०	लज्जितोद्यम	५
१३१	वैशाखतन्त्रः	५०
१३२	पञ्चनिर्मलिकञ्चन	५०
१३३	वीरजयदेवरात्रिभोगविचारवृत्तिः	५०-९२
१३४	कालसप्तति	५०-१०२
१३५	सतराकृतसन्देशवैभक्त्युटी	५०
१३६	निसीपमन्त्रम्	५०
१३७	उपदेशसंगीता	५०
१३८	उपदेशसंगीतः	५०
१३९	मातृपञ्चटीपत्रकम्	५१-९२-९८
१४०	सम्पत्पञ्चसप्तसुति	५२
१४१	धान्तिचरित्रम् (देवमातास्य)	५२

नं०	नामानि	पृष्ठांक
१४२	औपपासिकसूत्रम्	५२-५१-१०२-९८-११४
१४३	अजितनाथपथतिम्	५२
१४४	भोगचरित्रम्	५२
१४५	आवहकमलयगिरिवृत्तिः	५४-६३-९१
१४६	श्रीशान्तिचरित्रम् (अजितसिंहसूरिकृतं)	५५
१४७	पाशिकसूत्रवृत्ति	५५
१४८	अनुयोगद्वारवृत्तिः	५५-५७-५८-७३-८७
१४९	कथावलीप्रथमसप्तकम्	५५
१५०	उत्तराध्ययनचतुर्विंशसहस्रीवृत्तिः	५६-११३
१५१	बृहत्सैनविचारटीका	मलयगिरिकृता ५६-६२
१५२	प्रसोक्तसमुच्चयचरणम्	५६-८१
१५३	प्राकृतवीणाटीकाकल्याः	५६
१५४	संस्कृतकाविकाचार्यकथा	५६
१५५	आन्ध्रविधिविनिर्णयः	५६
१५६	मार्गेश्वराष्टकवृत्ति	५६

नंबर	नामानि	पत्रांक
१५७	प्रत्याख्यानप्रकीर्णकम्	५७
१५८	मरणसमाधिप्रकीर्णकम्	५७
१५९	महाप्रत्याख्यानप्रकीर्णकम्	५७
१६०	कथानककोश (सिनेस्वरसूक्तित्)	६१
१६१	विचारसप्ततिवृत्ति	६२
१६२	सामान्यार्थ अवचूर्णी (भाववैवचूर्णिकृता)	६२
१६३	पिण्डविज्ञप्ति	६३
१६४	दाससप्तिः	५४
१६५	नन्दीसूत्रटीका	५५ ७१ ८८
१६६	वोषट्टीवृत्ति	५५
१६७	मण्डलप्रकरणम्	६७
१६८	उमास्यातिवाचकवचनम्	६७
१६९	मुनिसुन्दरसूरिकृतगुण्योक्ती	७१
१७०	तीर्थकम्प	७१
१७१	दावशजल्प	७२

नंबर	नामानि	पत्रांक
१७२	हेमीयं पद्मचरित्रम्	७४
१७३	वन्दनकनियुक्ति	७५
१७४	नवतत्त्वमहाचूर्णी	७६
१७५	प्रतिक्रमणमहेतुबालावबोध	७७
१७६	विधेकबिलास	७७
१७७	नाममाला	७७ ७९
१७८	वीतरागस्तववृत्तिः	७७
१७९	सूत्रकुन्दवृन्दीपिका	७७
१८०	व्यवहारसूत्रवृत्ति	७८ १०१
१८१	प्रश्नोत्तरग्रन्थ	७८
१८२	शीलभावनासूत्रवृत्ति	८०
१८३	पिण्डनिर्युक्ति	८१
१८४	उपाशकवशाङ्क	८३-८६-१०९
१८५	पद्माक्षकचूर्णी	८४
१८६	आन्ध्रप्रतिक्रमणसूत्रचूर्णी	८४

नं०	नामानि	पृष्ठो०
१८७	गुणस्योनक्रमोऽथ	८५ १०४
१८८	गच्छाचारमङ्गीर्णकम्	८६
१८९	आराधनासूत्रकम् (सोम- प्रमसूत्रिकृतं)	९४
१९०	निषीदसूत्रम्	९४
१९१	अनेकार्थसूत्रवृत्तिः	९५
१९२	वसवैकालिकवृत्तिः	९८
१९३	पञ्चावली (वर्मसागरगमिकृता)	१०८
१९४	वन्द्यप्रमथरिसम्	१००

नं०	नामानि	पृष्ठो०
१९१	महाराज श्रीचर्मघोषसूत्रिकृत- ब्रह्ममगणिका	१०१
१९६	श्रीपाठिकाकल्पम्, गुर्वावली, पर्याय, (वर्मघोषसूत्रिकृतसा०)	१०२
१९७	पञ्चनिर्मन्वी	१०२
१९८	आचारप्रकल्पम्	१०४
१९९	नमस्कारस्तवम् (जिन कीर्तिसूत्रिकृतं)	१०४
२००	नमस्तत्त्वप्रकरणम्	११४

॥ श्री अर्हत्त्रयो नमः ॥

। श्री सेनप्रश्नाभिधानग्रन्थस्य प्रश्नकारकाभिधानानुक्रमणिका ।

उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्र० सं० पत्राणि	उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्र० सं० पत्राणि
१	महोपाध्यायश्री विमलवर्षगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६	१	अथ ब्रह्मपण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४८
१	महोपाध्यायश्री मुनिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६	२	अथ पण्डितश्री वापयिगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	१२
१	सूर्यपुरीयश्री आद्यकारितोपाध्यायश्री कल्याणविजयगणिकृतप्रश्ना	६	३	अथ पण्डितश्री नगपिंगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	११
१	अयोपाध्यायश्री मेघविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३	४	अथ पण्डितश्री विष्णुवर्षिगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	११
१	अयोपाध्यायश्री सोमविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	५८	५	अथ पण्डितरत्नचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	२५
१	महोपाध्यायश्री भानुचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६	६	अथ पण्डितजयविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	८
१	अयोपाध्यायश्री विवेकवर्षगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	१८	७	अथ पण्डितधनविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	२४
१	अयोपाध्यायश्री विजयरजगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३	८	अथ ब्रह्मपण्डितशुभविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	१०
१	अयोपाध्यायश्री धर्मविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	३०	९	अथ पण्डितदेवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च	४०
२	पण्डितभानन्विजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४२	१०	अथ पण्डितकाज्ञगीर्णगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४०
२	पण्डितरविसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	४	११	अथ पण्डितकनककुसुलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	५
२	अथ ब्रह्मपण्डितकमलविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च	१	१२	अथ पण्डितवर्धनसागरगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरं च	२

उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्रश्नकर्तृनामानि	उ०	प्रश्नकर्तृनामानि	प्र० सं०	पत्राणि
२	अथ पण्डितविवेकसागराणि कृतप्रश्नो तदुत्तरे च	अथ पण्डितविवेकसागराणि कृतप्रश्नो तदुत्तरे च	४२	१	४	८१
२	अथ श्रीदीर्घविजयसूरीशिव्यपण्डितराविजयगणिकृतप्रश्नाः	अथ पण्डितशुभविजयगणिकृतप्रश्नाः	४२	४	१	८२
३	अथैतद्वन्यकृत पण्डित शुभविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च १२०	अथ पण्डितप्रेमविजयगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरे च	४३	२	२	८२
३	अथ पण्डितैवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितमुनिविमलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६०	१	१०	८३
३	अथ पण्डितश्रीविनयकुसुमाणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितत्रैवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६१	२	२२	८४
३	अथ पण्डितरत्नार्धगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरे च	अथ वटपट्टीयपण्डितपद्मविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६६	२	६	८६
३	अथ पण्डितपद्मानन्दमणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितमेघविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६६	२	६	८७
३	अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितश्रुतसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	६८	२	७	८७
३	अथ पण्डितकङ्काविर्मणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरे च	६९	२	१	८७
३	अथ पण्डितजनानन्दगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरे च	अथ श्रीविजयसेनसूरिसकपण्डितकनकविजयमणि	६९	२		
३	अथ पण्डितकुमारविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरे च	कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७०		३	८८
३	अथ पण्डितचारिभोवपणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितव्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७०	१७	८	८८
३	अथ पण्डितकीर्तिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितगुणविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७१	३०	३	८९
३	अथ पण्डितचनार्धगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	अथ पण्डितचन्द्रविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च	७४	५४	४	९०
३	अथ पण्डितअयवन्तविजयगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरे च	अथ पण्डितअमरचन्द्रगणिकृतप्रश्नोत्तराणि च	८१	२	७	९०

- ३ अथ पण्डितश्रीसत्यसौभाग्यागणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितजीवविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
 ३ अथ पण्डितजससागरकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितहरचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितचर्मविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तर च
 ३ अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितधीरकुसुलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितसोमविमलगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तरं च
 ३ अथ गणितैमसागरकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ गणिरङ्गवर्द्धनकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ गणिप्रेमविजयकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ पण्डितनारदपिंगिगणिसिष्यगणिसिष्यविजयकृतप्रश्ना
 ३ अथ गणिमानिकम्पेविजयकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
 ३ अथ गणिसौभाग्यस्यकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
 ३ अथ गणिनामविकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

- ३ अथ पण्डितज्ञानसागरागणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ३ अथ गणिमाणियजयसूरिसिष्यगणिसिष्यविजयकृतप्रश्ना
 ३ अथ गणिसुरविमलकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
 ४ अथ जेसलमेरुसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ मुलतानसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ देवगिरिसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ वपासंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ फतेपुरसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ राजपुरसंघकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
 ४ अथ आगरासंघकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च
 ४ अथोज्जयिनीसंघकृतप्रश्ना
 ४ अथ काकनगरसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ वटपण्डीयसंघकृतप्रश्ना
 ४ अथ पत्तनसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अथ अहमदाबादसंघकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

- ३ ११
 ३ १००
 ३ १००
 ५ १०१
 ३ १०७
 १ १०८
 ५ १०९
 ४ ११०
 १ ११०
 २ ११०
 ३ १११
 ३ १११
 ४ १११
 ३ ११२
 ५ ११२

- ४ अयं स्तम्भतीर्थमाद्यकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं सुरतिबन्धिरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं दीपिवन्धिरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं नवीननगरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं सीसाङ्गसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं महिम्नवावसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं साधोरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं मीनचमाससंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ अयं बिभीतकसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

- ४ ११२ अयं जालोरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 २ ११४ अयं पालीसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 १० ११५ अयं मालपुरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 २ ११६ अयं उष्णीधारसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 १ ११६ अयं मोचिनीप्रश्नसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ ११७ अयं दुमरपुरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 १० ११७ अयं दुमरपुरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 ४ ११८ अयं उदयपुरसंस्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च
 २ ११८ अन्यप्रश्नास्ति

- २ ११९
 २ ११९
 २ १२०
 २ १२०
 ८ १२०
 ४ १२२
 ७ १२२
 ० १२३

श्रेष्ठि देवचन्द्र लाखमार्ग—जैनपुस्तकोद्धार—ग्रन्थाङ्के—

श्रीविजयसेनसूरिप्रसादितश्रीशुभविजयसङ्कलित- प्रश्नोत्तरमये सेनप्रश्ने.

प्रथमोच्छासः ।

ॐ श्रीवीतरागाय नमः ।

प्रणिपत्य परं ज्योति, प्रश्नान्तदोष सर्तां सदा ह्येयम् । मृत्युहृष्यहमिदे, लोकालोकप्रकाशकरम् ॥ १ ॥
तच्च हृद्भुतावस्तिनिर्मितविचित्रपृच्छानाम् । श्रीविजयसेनसूरिप्रसादितान्युचराणि मया ॥ २ ॥
अह्नोपाङ्गप्रकरणवद्दीकागुरुपरम्परावीनाम् । सम्मत्याऽऽत्मस्मृतये सङ्गृह्यन्ते यथाऽवगमम् ॥ ३ ॥

[त्रिभिर्विशेषकम्]

महोपाध्यायश्रीविमलहर्षगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

यया—ज्ञानपद्ममुपापनस्य ज्ञानद्रव्यमुत देवाग्ने षौकितत्वेन देवद्रव्यमेव इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—यावद् ज्ञानोपकरणं तावत् सर्वं ज्ञानं ब्रह्मं चित्केशो च मोक्षयद्, अन्यत्तु सर्वं देवद्रव्यम्, इति ज्ञायते ॥ १ ॥

तया—हृदिमिन्द्रियमितिमानमुत्कर्षतो नमन्यतश्च किं मानं !, यदि पञ्चधनुःशतान्युत्कृष्टं नच यमद्भुष्टप्रमाणं तदा श्रीभरतेनाष्टापदे स्वस्व शरीरप्रमाणोपेतुषु भीक्रवमादिचतुर्विंशतिनिबिन्धेषु (कारितेषु) उत्सेवाङ्गुलेन सप्तहस्तमाना श्रीवीरस्वामिनो मूर्तिभरतस्याद्भुष्टप्रमाणाऽपि कथं भवति !, भरतस्यैवस्मिन्नात्माङ्गुले उत्सेवाङ्गुलस्तस्मिन्नि शोढशाङ्गुलाधिष्ठात्रि घनूयि भवन्तीति प्रश्नोऽत्रोच्यते—भरतेन श्रीमहावीरशरीरप्रमाणेन तस्या कारितत्वात् यद्यपि सा भरतस्यात्माङ्गुलप्रमाणा न भवति तथाऽपि न किमप्यनुपपन्नं, भरताङ्गुलप्रमाणस्याश्वानिबिहृतत्वात्, तस्य च अधिकत्वादिति ॥ २ ॥

तया—श्रुतस्त्ववसिष्ठस्तवयो कस्मिन्नावस्यकेऽन्तर्भाव इति ! प्रश्नोऽत्रोच्यते—श्रुतस्त्ववसिष्ठस्तवयोः कस्योत्सर्गावस्यकेऽन्तर्भाव इत्या वदयकवृद्धत्यनुसारेण ज्ञायते ॥ ३ ॥

तया—यथा तीर्थहृद् द्वावशानां पर्वतौ पुरं बभूवुःपमाक् योजनमायिन्या देशनया धर्मं विदधति, धर्मकथनानन्तरं स्वामिनि देवचञ्चदे प्राप्ते तथैव बभूवुःपयुक्तादृश्या देशनया गणभृद्वन्मौ विदधति उत सहजस्वरानुभावेनैकरूपेण धर्मं विदधति, यथेकरूपमाक् तदा द्वावशाना पर्वदा समकुर्यमुत तथैवावस्थितिरिति ! प्रश्नोऽत्रोच्यते—तीर्थहृद्देशानामन्तरं द्वितीयपौरुष्यां स्वाभाविकेन रूपेण गणभृद्देशानां करोति इति अवसीकते । बभूवुःपमा

यो जनगामिन्या बाण्या देशनाकरणं तु तीर्थहृत्तामेवातिशय शाले प्रसीतोऽस्ति, न गणश्रुतामिति, पर्षदां साङ्कर्यमाश्रित्यापि तदवसरौचित्येन गृहच्छिक्त्री प्रवृत्तिरवसेया, व्यक्तैकपास्त्रिनियामकासरामाणाविति ॥ ४ ॥

तथा—विनयादिविमानवासिनो देवा नारकतिर्यग्मवनपस्यादिषु यान्ति न वा इति 'प्रश्नोऽत्रोत्तरं—ते देवा आनन्तर्येण पारम्पर्येण वा नारकतिर्यग्मवनपतिव्यन्तरण्योतिष्केषु च नायान्तीत्यसराणि प्रज्ञापनार्था पञ्चदशपदवृत्तौ ॥ ५ ॥

तथा—यस्याष्टावतिचारगाया नायान्ति तेनाष्टौ नमस्कारा गण्यन्ते, परं गायाया उच्छ्रप्सा द्वात्रिंशद्भवन्ति नमस्कारवतुष्कस्यापि तथैव, नमस्काराष्टकस्य तु चतुष्पाष्टिरुच्छासा भवन्ति तत्कथं, इति 'प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यस्याष्टौ गाया नायान्ति तस्याष्टनमस्कारकार्योत्सर्गं कथयति, न तूच्छ्रप्समानमिति ॥ ६ ॥

अथ महोपाध्यायश्रीमुनिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ॥

यथा—वासुदेवोत्पाद्या कोटिशिञ्ज शम्भस्यशाश्वती वा !, सा च कुत्र स्थानकेऽस्ति, तथा सर्वैर्वासुदेवैस्सर्वाऽन्युत्पाद्यतेऽथवा एकदेशेन तथा नराणां कोट्योत्पाद्या कोटीशिञ्जिति यथार्थं नामान्यथा वेति 'प्रश्नोऽत्रोत्तरं—कोटिशिञ्जशाश्वतीति ज्ञायते, गङ्गासिन्धुवैताल्वादिशाश्वतपदार्थाना मध्ये शास्त्रे तस्या अदर्शनात्, तथा सा मगधदेशे दशार्णपर्वतसमीपे चास्तीति । तथा सर्वैरपि वासुदेवैस्सर्वाऽन्युत्पाद्यते, न त्वेकदेशेन, पर प्रथमेन छत्रस्थानं चरमेण च यूपेऽम्बुनुरद्भुतानि याक्मन्महता कष्टेन मानु याभद्रा नीयते । तथा नराणां कोट्योत्पाद्यत्वेन श्रीशान्तिनाथादिजिनपटुतीर्थगतानेकमुनिकोटीना तत्र सिद्धत्वेन च कोटिशिञ्जस्यभिषीयत इत्येतदसराणि तीर्थकल्पादौ सन्तीति ॥ ७ ॥

देगाहावद् । इमीसेकहाएल्लह्वेसमाणे । एवखलुसमणेभगवजावविहरद् । तमहाफल । गच्छा
मिणजावपज्जुधासामि । एवसपेहेद् । क्हायेसुद्धप्पाविसाद् । अयमसहगवाभरणा । सान्धोगिहाओ
पछिनिवत्तमद्दत्ता । सकोरटमल्लुदामेण । कृत्तेणधरिज्जमाणेण । माणुस्सवगुरापपरिक्खत्ते । प्राय
विहारचारेण । वाणियग्गामणयर् । भवक्कमउत्तेणण्णिगच्छद्दत्ता । जेणामेवदूयपलासेचेद्दए । जेणेव

मणीएउवेपठवाधेयवे इएप्रकारेखलुवज्जतिगिच्छद अमणभगवतमहावीरस्वामीधिचरेण्णे तेमज्जमोटोक्खण्णे तेतलामाटे यायत्त
यद्दे जाइने सेवाक्क एउवोविचारैमज्जमैविचारीने ज्ञानमज्जनकीधोभखानिर्मखवक्खपठिय्या अल्लयोडोमारद्देतिणामेवज्जमोडो
आभरपपठिस्साण्णे तेआण्णदम्भस्सपोतानावरक्खकीनीक्खेनीक्खीकरीनेउपरैवणाक्कमक्खण्णाफुल्लतेहनोमान्नाये वीर्योदकोएउओ
अवमायैउपरैधरावतो मनुज्जानीकोडित्तिणैयेणेपरिवस्सोयको पासोपोतानेपगेचासतोयको वाणीयगामएउधेनामेनगर तिणरे
मयविषादेविषासैनीसरेमीक्खीने जिणेदिथीदूतपसासएउधेनामेचेत्थवनसंखण्णे जिण्णिदिमोत्रमण्णभगवतमहावीरस्वामीमम

परिमाणेनेत्वर्यं तत्पदमथाप्यनितेयानुव्रतादीनामवसतत्प्रथमतस्तद्भावस्तत्प्रथमतातयायूखगन्धिसमसविपयजावज्जीवाएतियावती
चासीजीवावप्रपञ्चधारणवावज्जीवायावावज्जीव प्राश्चधारणवस्थाप्रतिश्चायोसायावज्जीवातयादुविहन्तिस्कारणकारणेभेदेनद्विवि
धप्राणातिपातन्तिविह्वेषतिमनःप्रवृत्तिनाकरणेनकावसत्तिसकारस्वागन्धिसक्त्वात्कायेनेत्यर्थं नक्करोभीत्यादिनैतदेवव्यक्तीकृतम् ॥१॥

हृमापद्धिबंधंकरेह । तएखंसिंखायदेगाहावद् । समणस्समगवच्चोमहावीरस्स । अंतिएतत्प्रढमवा
ए । यूल्लगंप्राणाद्वायंपञ्चक्खामि । आवज्जीवाए । दुविह्वतितिविह्वं । यक्करेमिण्यकारवेमि । मण
सावयसाकायसर ॥१॥ तयाणंतरच्चण । यूल्लगसुसावायंपञ्चक्खामि । आवज्जीवाए । दुविह्वंतिविह्वेणं ।

हेदेवातुप्रियमतिवधमतकरो तिवारेतेषाणएणवेनामेगावापतिमहस्यहेतिक्कोत्रमणभगवतमहावीरस्सामौ तित्यारेसमौपमवमक्क
तापहन्ती यूल्लक्खता मोटाप्राणीओवनोमारिवोतेरुनोपञ्चक्खण्यक्करे आवज्जीवपोतामेणादुपताद्दुविह्वेतिविधेकरिने क्खपोतेनक
व परनैक्कधरकरावु नञ्जे समे करीने वचने करीने कावायेकरीने तिवारपल्लीभाणएगाथापति यूल्लक्खता मोटाक्कटवोसयानो

निष्ठयमेवमती । पड्विच्छिद्यमेवमती । आवसिजष्टेय । तुम्हो वयहृत्तिकट्ट । जहाणदेवाणुप्प यागअति
 ए । बह्वे । राईसरतलवरमासुत्रिय । कोसुवियसिद्धि । सत्यवाहृप्पभईया । आगाराओअगगारि
 यपळइया । आवपळइता । गोसुलुतहाअहसचाएमि । मुंहेजावपळइत्तए । अहृणदेवाणुप्पिया
 ण । अतिए । पच्चाणुळ्वय । सप्तसिक्खळाव्वय । दुवालसविहगिहियम्मा । पड्विज्जिस्सामि । जहासु

भावो वारवारप्रतिबोद्धं हेमगवन्तुत्तारोमाव्यो वावत्तुयद्धं वेस्वामीतुम्हं कषेणो सोमुम्हनेरप्योखे जिमीतराहेमगवन्तुहेदेवतु
 प्रियतुत्तारिसमीपिववेकतावणा राजाईसरतलवरकोटपाशमाहविककोट विकपुसपसेठवेनापतिमन्त्रवी वणासायंवाजभादेदेवरी
 ने आगारकवीवेष्टस्वावासतेजनकोवीअसगारकवीकेसापुपणोखिवो यावत्तुयद्धं दीघाणीधीखे तिणारीपरिनिचयच्छ ए आचार
 करीनसकु कु तिणारीपरिच्छ दीघालेइनसकु कु तोछ विवणाहेमगवन् हे देवावप्रिय तुम्हारेसमीप पांचपणुत्तारकपीपम्मा अने
 सातयिणावतकपीपम्मा एणेप्रकारेवारकमेदे । २ व्रतकपीटक्खेनोपम्मा तुम्हारेसमीपव्रतनोपक्खकरस्सु तिवारेअमणमगवतक्खे

तथेति नैयुनमाधराभिषग्यवएकस्याः स्त्रियाः क्षिप्तभिधानयाः शिषनन्दायाः किमूतायाः भार्यायाः स्वस्येति गम्यते एतदेव स्वस्येति वाच्यं
 धययेपन्तवर्जं नैयुनविधितत्प्रकारतत्कारणवाह्यव्याख्यातुणागम्येति अगम्यततावर्ज्ययित्वेत्यर्थः ॥ स्त्रिरस्यतिरजतसुवर्णप्रतीतयि
 द्वि प्रकारणगम्येति नैव करोमीच्छा स्त्रिरस्यासौ अगम्यत्ववतस्तस्यो स्त्रिरस्यकोटीम्यसावर्ज्ययित्वेत्यर्थः अवशेषेति शेषेति रितिरिक्तमित्ये

रसतोसि ए । परिमाणकरे इ । गणस्येका ए सिया गंडा ए भारिया ए । अवसेससम्बन्धे मेहुण विधिं प्रश्नकदा
 मि । । तया गतरंचय । इन्द्रका परिमाणकरे इ । स्त्रिरणसुवर्णविधिपरिमाणकरे इ । गणस्य । चउ
 हि स्त्रिरस्यकोटीहि । गिहाणप्रस्ताहि । चउहिं वित्तरमाणप्रस्ताहिं । अवसेससम्बन्धं

स्त्रिवानंदाभार्या विनाभवमेव कथं ताभ्योरसमस्त नैयुननोपश्चक्याणकरेति वारपक्षी ते माणदगाथापति सर्वपरिप्रश्नद्रव्यतिणरोपरिमाण
 करे स्त्रिरणस्यवदितवदितसुवर्णद्रव्यते इति नोथाणदमृष्टस्य परिमाणकरेभ्यो रसं नो निषेधव्यवधारि स्त्रिरस्यकोटीजे सुवर्णनीकोटिदातास्त्व
 रती नैमिषाननोपरैरासीच्छे ध्यारसुगुणनीकोटिब्याजे देवेभ्यारि स्त्रिरस्यनीकोटिब्यापारे प्रवर्त्तयिष्यशेषेपवीक्षा स्त्रिरस्यकोटीजे सुवर्णतेषु

सूक्ष्मपावादस्त्रीवसखे शास्त्रीवसखे शसोत्पादकम् ॥२॥ सूक्ष्ममदस्तादानचौरद्वितीयपदेगनिबन्धनम् ॥३॥ स्मरारे'मन्तोप'
स्वदारसन्तोप' सएवस्वदारसन्तोपिक्'स्वदारसन्तोयोवास्वदारसगुटिसात्रपरिमाण बद्धभिदारैरपआयमानस्यसन्नेपञ्चरणस्य

णकरेमिषकारवेमि । मणसावयसाकायसा ।२। तदाणतरचण । धूलगञ्चट्टिगुणादाण । पञ्चकडा
मि । दुविहृतिविहृण । णकरेमिणकारवेमि । मणसावयसा । कायसा ।३। तदाणतरचण । सट्टा

पञ्चस्वाणकरे कावलीवताईपाउपाताइ दुविधेविधिविकरीने पोतैनकर परनेकरीनेकरावु नही मनेकरीनेवचनेकरीनेकायाये
करीने तदार्यतरचणतिवारपछी बूखकरीनेमोटाभएस्तादागनो पञ्चवखाणकरे दुविधेविधिविकरीने पोतैनकर परनेकरीनेकरावु
नही मनेकरीनेवचनेकरीने कावाये करीने तिचारपछीतेथाणंरुचिधे पोतेस्वदारसतोपनोतेजनोप्रमाणकरेहे मनेरीसमकोएज

प्रयोजनयेयाता निदिग्धा विद्वान्निर्देश्यो न्यत्र सुवर्ण एहि तिस्रस्तन क्षेत्वा हि स्थस्युष्णकाष्टधान्या देष्टुं शक्यौवानयनतत्प्रयोजनानि सावा
द्य निश्चान्निर्देश्यो न्यत्र वा शृणोहि तियागपात्रस्य सर्वभोगपरिभोग क्षिप्तपञ्चम्यते पो न पुन्येन सेव्यते ब्रह्मयज्ञो गोभवनवसमधमितादिपरि

तत्तत्पु पञ्चक्वामि । तद्याणतरं चण । सगछविहिपरिमाणं करेइ । गस्यत्थपंचहिंसगछसएहिं । दि
साजत्तिएहि । पंचहिंसगडोसएहिंसं बहणिएहि । अवसेससखसगछयिहिपञ्चक्वामि । तद्याणतरं
चण । बाहणविहिपरिमाणं करेइ । गस्यत्थचउहिंबाहणेहिं । दिसाजत्तिएहिंचउहिंबाहणेहिंसंवा

वस्तुनोपज्ञमृगाणकरैतिवारपक्षीते आणदआवक्षिचवेसक्षटक्षीनेगाङ्गाअनेछोटीगाङ्गीतेरुनोपरमाणाकरैछ अवरनोनिपेवपाचसय
५० यक्षटक्षीनेगाङ्गामोक्षसाब्दपारनिमित्तेराखेवक्षीपाचसय५०० शक्षटीक्षक्षीनेगाङ्गीवहखिल्लणकाठभाणवानिमित्तमोक्षक्षीवाकी
नासाराक्षीगाङ्गानोगाङ्गायहसमसुखतणोसर्वपञ्चमृगाणकरैतिवारपक्षीभागदनामागाथापति चानपात्रक्षक्षीनेजिह्वाजविधिनो पर
माणअरे अथरवाहणनोनिपेवच्यारिवाहणैकरिच्यारिचिथीनेजाववोषायवोषरेच्यारवाहणव्यापारनिमित्तपरदेयमणीचक्षाभोष्यसे

वसन्तमावसेयसेवसन्नुत्ति इहणेवसेवसुणेवसुग्र यातरेतुणेवधवास्तुम्हृत्तिथ्याख्यायतेनियत्तत्तुम्हृत्तिनिवर्त्तनभूमिपद्
मावविषयेपोदेयविषयेप्रसिद्धं ततोनिवर्त्तनयत्तर्पणीयत्वेभवस्वाक्षितन्निवर्त्तनगतकतेनटिसाजसिएत्तिनिश्चिन्तातादेयोतत्तत्तमन

हिरण्य । सुवर्णविहिपञ्चकखामि । तयाणतरचण । चउप्पयविहिपरिमाणकरेइ । गणगत्यचउत्तिह
वण्हि । दसगोसाहसिएण । वण्ण । अवसेसंसव्व । चउप्पयनिहिपञ्चकखामि । तयाणतरचण ।
खेत्तवत्तुपरिमाणकरेइ । गणत्थ । पच्चहंङ्खलसएहिं । गियत्तणसइएहिंहलेणं । अवसेससव्वंने

तणोपञ्चकखायपरिमाणकरेतिवारपण्णेतिआखंदधत्तुपद्वनोपरिमाणकरेहे अवयेपनोनिषेधपारप्रकारनोप्यारगोक्कमुत्थयवपारगाइ
नोएकजककीअएवाप्यारव्ववयेपवीणासर्वचत्तुप्पव्वणातनु पच्चकखाणनियमकरेतिवारपण्णी आणदयावक्केत्तमभूवत्तुभोपरमा
णनिवमकरेओरनोनिषेधपाचसव्व । व्वहरीभूमउपरोतत्यागवनेनिवर्त्तनं । व्वहरीभूमोपरिमाणकरेपययेपवीजीसर्वजेत्तमूभि

आत्रेणयदीमधुनामधुररसयमस्त्वतिविशेषेणखीरामलण्यतिथ्यमश्नास्थिक खीरमिवमधुरवायदात्मलकतस्मादन्यत्र सयपागसहस्रपा
गेहिद्विद्रव्यगतस्यस्वाक्यतेनसहयत्नप्यतेष्वापापण्यतेनवातच्छतपाकमेव सहस्रपाकमपिगवहृएणतिगन्धद्रव्याणासुपथकुटादीना

फलद्वीमल्लएण । अवसेसुदतयणविहिंपञ्चक्खामि । तयाणतरंचणं । फलविहिंपरिमाणंकरेद्व । ण
सुत्थएणीणंखीरामलण्य । अवसेसुसम्बं फलविहिंपञ्चक्खामि । तयाणंतरंचणं । अक्खिं गणविहिंप
रिमाणंकरेद्व । णसुत्थसयपागसहस्रपागेहि । तेह्विहिञ्चयसेस । अक्खिं गणविहिंपञ्चक्खामि । तयाणं

क्खाप्यकरेतिवारपच्छीआण्दट्टइस्य फलविधिपरिमाण तेचतथोपञ्चक्खणकरेअवरफलमोनिपेधकरेएकखीरामलएवैनमैमोक्खो
अवसेसुसर्वफलमोपञ्चत्थाप्यकरेतिवारयच्छीआण्दनाभागायापतिविधेमहं ननीविधनोपरिमाणकरेहे अवरमदंनतथोनिपेधयतपाक्
सुतमोपधीमोतेलसहस्रपाकसहस्रपौषधीनोतेलएदोइतेलसुम्भनेमोक्खआण्वसेसमहंनतथातेलतेसुवर्धतथोपञ्चक्खणकरेहेतिवारपच्छी
आण्दनाभागायापतिविधेवट्टणानीविधिमोपरिमाणपञ्चक्खणकरेअवरसर्वचयटणामोनिपेधएकसुगवगधोदकपाणीअनेसुगवधूपू

आद्रेणवटीमधुनामधुररसधनस्त्विति शेषेण खीरामक्षएण त्रिभन्दास्थिक्व खीरमिवमधुरवायदात्मकस्तस्मादन्यत्र सवपागसंश्रुत्वा पा
नेतिद्रव्यगतस्य काययतेन संश्रयत्पण्यते क्षार्पापण्यते तेन वा तच्छतपाकमेव संश्रुत्वा पाकमपि गन्धवहण्यतिगन्धद्रव्याणां सुपणकुटादीनां

फलद्वीमञ्जएण । अवसेसदंतवणविहिंपञ्चवखामि । तवाणतरंचणं । फलविहिंप्ररिमाणकरेद्र । ण
सुत्थएगेण खीरामलएण । अवसेससम्बं फलविहिंपञ्चवखामि । तयाणतरंचणं । अविंगणविहिंप
रिमाणकरेद्र । सुत्थस्यसयपागसंश्रुत्वा पागेहि । तेष्वेहिअनसेसं । अवि गणविहिंपञ्चवखामि । तयाणं

वखाणकरेतिवारपक्खीमाणदंष्टस्य फलविधिपरिमाण तेष्ठतणोपञ्चवखाणकरेअवरकलनोनिपेधकरेएकखीरामक्षएणवेनानिमोक्कयो
अवसेससर्वफलनोपञ्चवखाणकरेतिवारपक्खीमाणदंष्टनामागाथापतिविधिमई ननीविधनोपरिमाणकरेच्छे अवरमईनतणोनिपेधयतपाक
सतमोपधीनोतेन संश्रुत्वा पाकसंश्रुत्वा यधीनोतेन एदोषूतेन सुम्भनेमोक्कथाअवसेसमईनतयातेन तेसर्वतणोपञ्चवखाणकरेच्छेतिवारपक्खी
स्याद्वदनामागाथापतिविधेउवटणानीविधिनोपरमाणपञ्चवखाणकरेअवरसर्वउवटणानीमिपेधएकसुगन्धगघोदकपाणीअनेसुगंधघूर्ण

सुहृन्निर्घृणोघूमर्ष्यभागम्बुधुः सखादन्त्यस्रुहृणः उदगस्वधर्षणः त्रिष्ठिकाष्टकान्यभाउन्तत्पूरणप्रयोजनानिपटाशेनद्रिका
उचितप्रमाणातितुहरोमहातोवेत्यम् इहचसर्ज्वान्यस्त्रेतिथन्दप्रयोगेपिप्रास्ततत्वात्पद्यस्यैतृतीयादृठश्रेतिप्रोमअग्र्येण तिका

तरचण । उवदृणविहिपरिमाणकरेद । राखत्यएगीणसुरभिणा । गधहूण । अघसेसउवदृणविहि
मञ्चकखामि । तयाखतरंचण । मज्जणविहिपरिमाणकरेद । राखत्यअदृहि । उदृएहि । उदृगम्ब
घहृएहि । अघसेसमज्जणविहिपञ्चकखामि । तयाखतरंचण । तत्यविहिपरिमाणकरेद । राखत्यएगे

अवरसर्वज्ञानमज्जनतथापाणीविधमोमञ्चकखामकरेतिवारपल्लीधाखदनागायापतिमज्जननीविधतणेपाणीनोपरिमाणकरेद
रनोनिपेधमज्जननिमित्त आठधवाखस्यमोठउद्रिकाएकवाउदकपाणीनाधठामोकसाहे अवरसर्वज्ञानमज्जनकरमातणो पाणीतेह
तयो मञ्चकखाणकरेतिवारपल्ली आणदनागायापतिमञ्चकखामकरेतिवारपल्ली जेमानकरेदअवरसर्ववस्तणोनिपेध एकपटमज्ज

प्रासिक्तपञ्चगुणादन्यत्र अपुनरितिअगुदगधद्रूपविशेषः शुद्धपञ्चमेणति । कुसुमान्तरविस्तृतपु सरीकवाशुद्धपञ्चततोऽन्यत्रमाख्यती
 कुसुमदानन्तिजातिपुष्पमाख्यमहक्ये व्याप्यति घटाभ्यासचिद्वक्त्राङ्गकर्णभरणविशेषाभ्यानामशुद्धस्तिनामां कितासुद्राभगुलीयक

गुंखोमयनुयलेण । अवसेसंवत्यविहिंपच्चवखामि । तयाणंतरच्चा । विलेवणविहिंपरिसाणंकरेइ ।
 राणत्थ । अगदकुकुमचंदणमाइएहिं । अवसेसंविलेवणविहिंपच्चवखामि । तयाणंतरच्चाणंपुणफविहि
 परिमाणंकरेइ । राणत्थएणेणसुदपठमेण । मालतिकुसुमदामणेणया । अवसेसपुणफविहिंपच्चवखा

नामावस्तेहतपोजोडोमोक्षलोअवरसर्ववस्त्रजातिविधनोपस्रक्खाणकरे तिवारपल्लीआणंदनामागाथापतिअगळपररेविलेपनकरणो
तेविधनोपरिमाणकरेयवरविलेपणनोनिपेधप्रथमतोअगरतणो दूजोकेसरतणोतीजोअदहतणोएतीनविलेपनमोकखाअवरस्रक्खीजा
विलेपनतेहतणोपस्रक्खणकरे तिवारपल्लीआणंदनामागाथापतिपुम्बकहीजेफूखतेहतणोमानपरिमाणकरेछे अवरफूसनोनिपेधएक
सुसुधवलोपस्रक्खीजेफूसअनेमाखतीनाकुसुमकहीजेफूसनिमाखासुजनेमोकशीअवरसर्वफूसजातितेहणो पस्रक्खाणानियमनिषयकरे

नामसुद्रातुरकघूर्वन्तिसेककषायोघूर्वपेज्जविशतिपेदाहारप्रकारकद्वयेज्ज ति मुञ्जादियूपसुततचित्ततदुसुपेयागमस्तुत्तिपररिग
दमभ्यवर्गवममिद्वत्तदुदमिद्वत्तद्विभक्षितघटपुखसिद्वत्तपूरा प्रसिद्धाप्रसुपज्ज तिपत्रुत्तिमानिपाद्यानिपयोत्तरमस्य

मि । तयाणतरच्चण । आभरणयिहिपरिमाणकरेइ । गणसुद्धोएहि । गणसुद्धोएहि । गणसुद्धोएहि ।
अयसेसआभरणयिहिप्रसुव्वखामि । तयाणतरच्चण । घूर्वणयिहिपरिमाणकरेइ । गणसुद्धोएहि ।
घूर्वमाइएहि । अवसेसघूर्वणयिहिप्रसुव्वखामि । तयाणतरच्चण । भोयणयिहिपरिमाणकरेमाणे ।

तिवारपणीआपदनाभागावापतिआभरणकरीवेप्रकषातेइतणोमान अनेपरमाणकरेअपरआभरणनोतिपेध मायायकाकाननेविपे
कुवउसमोक्खाअनेनामाकिंतसु इकीएलोइआभरणसमोक्खाअपरसर्व आभरणप्रकषातेइतणोपसुव्वणकरेत्तिवारपणीतेआपदनावा
पतिउगंधघूर्वणानु परिमाणकरीवेमानकरेइ अपरघूर्वणानोतिपेधअगरतणो । अनेदूओसेइतारसतणोएआविघूर्वणामोक्खाअपर
सर्वीआपुपणानेइतथो पसुव्वखायकरे तिवारपणीआपदअसनपानथादिमसादिमआरजातमोभोजनतेविधनोपरिमाणकरे पेया

सुखसाद्या निधोयस्य निधोदनं शूरक्षस्त्रिमशास्त्रिपूर्वदेशप्रसिद्धं । सुयन्तिस्त्रयोदास्त्रिस्त्रयं शूरक्षस्त्रितीयाशनप्रसिद्धं एवकसावस्त्रये
तिक्कलायायणकाकारावाधन्यविशेषासुप्रामायावप्रसिद्धां सारप्रण गोषयमख्येणतिशारदिकेनगरिस्त्राकोत्यन्नेनगोष्ठतमउ नगो

पेज्जविहिप्रिमाणाकरेइ । शस्त्रत्य । एगाएकदुपेज्जाए । अयसेसंपेज्जविहिप्रिपञ्चक्खामि । तयाणंतरं
चण । भक्खणविहिप्रिमाणाकरेइ । शस्त्रत्य । एगेहिक्खयपुन्नेहि । खंडुखज्जएहिवा । अयसेसंभक्ख
णविहिप्रिपञ्चक्खामि । तयाणंतरचणं । ओयणविहिप्रिमाणाकरेइ । शस्त्रत्य । कलमसालिओदणे

विधिते हनोपरमाणाअनेयसीमानकरे अवरपेवानोनिपेधएकमूगतणीपेयासुअनेमोकली अवरसर्वेवाविधिते हतणोपञ्चक्खणाणकरे ति
यारपल्लीआणंदनामागावापतिमणयविधिते हतणोमानअनेपरमाणाकरे अवरमणनोनिपेधएकधणेधीऊ तीभर्याहततपूर्वेवरअनेवकी
धीजाण्डनामर्याखाजामोक्खलाअवरसर्वेनेतलीमणयसुते हविधतणोपञ्चक्खणाणकरे तियारपल्लीआनदनामाहस्यभोदनविधक्कहतं
धावलविधिते हतणोमानअनेपरिमाणाकरे अवरभोदननोनिपेधअमक्ख तिसुगधकीधाएअवाभोदनमोकखाअवरसर्वेवीजाभोदनकरे

निष्पान्ते नतीमनादिमासस्य द्यूतेतानिसेषाणां निशास्यासुप्तादिमय्यानि निपादितानि आण्डानि चतानि दायिकाग्धानी तिस्रभाष्य
न्तेष्वपि विच्छेदयति चक्ष्मसमाकायात्मातदेव मृत्प्रातेतदृतरिच्छोदकपचसोगधि एण्यति पचमि एणानवगकप्रकच्छोसजाती फललक्षण

रेद । यस्मत्स्ययत्नु सा एण । वासेतत्स्वियमभु कियसा एणवा । अवेसेसं सार्गविहि प्रक्ष्वक्खामि । तयाणंत
रचण माद्धरयविहि परिमाणकरेद यस्मत्स्य एण पालगामाद्धरएणं अवेसेसं माद्धरयविहि प्रक्ष्वक्खा
मि । तयाणतरचण । जेमणविहि परिमाणकरेद । यस्मत्स्यसे हवदालियवेहिं । अवेसेसजेमणविहिं

वत्तुवोएहवेनामैसाक्क अगवीयोएहवेनामैसाक्क बोहीतणोसाकएतखासाक्क मोक्खाअवरसर्वजेवीजासाक्क तेहतणोपक्ष्वक्खाणकरे तिवार
पच्छीआणदएहवेनामैगाथापतिमाद्धरविधनोमानअनेपरिमाणकरे अवरमाद्धरनोपक्ष्वक्खाणएकपाखकएहवेनामैमाद्धरोमोक्खोअव
रसर्ववीआमाद्धरतेहतणोपक्ष्वक्खाणकरे तिवारपच्छीआणदनामागाथापतिजेमणवटक्कवादाणीयाप्रसुखमिरचक्खुणसहिततेह नोमान
अवरसर्वतीमणतेहनोपक्ष्वक्खाणवरेवकाप्रक्खमोक्खाअवरसर्वजेवीजातीमणविधितेहतणोपक्ष्वक्खाणकरे तिवारपच्छी आणंदनमागट्ट

सुगेधिभिर्ब्रूयैरभिरुस्यूतपचसौगंधिकभणहाइड तिभनयेमधमार्थिकामम्यतिरेकेणदडोमयदडु अवज्जाणारियतिषपध्यानमार्भरो
द्रूपपतेनाधटितभासेबितोयोनर्यदड सतवातमेवप्रमादाधटितमपिनवरप्रमादोविकयात्रिरूप अस्यगिततैत्रभाजनवरणात्रिरूपो
वाबिख हिंसाकारियस्त्रादितत्पुदान परेपासमर्पणपापकर्मोपदेश' दोवाणिस्त्रपतेत्यादिरूप'भाणदाइतिहेवानदइत्ये वप्रकारेणा

पञ्चक्खामि । तवाणयरचण । पाखियविहिपरिमाणकरेइ । राखत्यएगेण । अतलिकखोदएण । अत्र
सेसपाणियविहिपच्चक्खामि । तयाणतरचण । सुइयासविहिपरिमाणकरेइ । राखत्य । पचसोगं
घिएण । तयोखेणंअवमे स सुइयासविहिपच्चक्खामि । तयाणयरचण । चउविहअणत्थट उ पच्चक्खा ।

स्यपीववानो पाणैतेइनोपरिमाणकरेअवरसर्वपाणीनोपच्चक्खाणएकभाकासनोपाणीगकीनेपीवणोमोअच्चो अनेवीजासुर्वजेपाणीनी
जातितेइतसोपच्चक्खाणकरे तिवारपल्लीभाणएएवैनामैइइस्यसुखमेवासनाराधयीतेइतणोपरिमाणपच्चक्खाणकरेअने औएवास
नोनिपेधइसायपी । सर्वगरकर्पूरइक्खकोखःआयफणएपाचसुगन्धसहितएइयोतंभोलपानकाथोपूनीमोकलाअवरसर्ववीजामुचवासनो

समग्रपक्षनेम्यमणोभगवात्सहवीरः आनहमेवमवादीदिति एतदेवाह एवमख्युभाण देवत्वादि अद्वयारयेवावृत्ति अतिधारोमिष्या

सि । तजहा । अवक्ताणाचरियं । पमायाचरिय । हिंसय्ययास । पावकमोत्रएसे । इहखलुआ
णदाहे । समणेभगवंमहावीरे । आणदं समणोवासगं । एवंवयासी । एवखलुआणदासमणोवास
एण । अभिगयनीवानीवेणं । उवल्लहपुखपावेहिं । आसवसवरनिज्जरकिरिया । अहिगरणुवंध

परिभाष्यकदेतिवारमल्लीआणहनाभागायापतिआरिप्रकारनोअनर्थइतेतणोपम्वखाणकरतेकेइवाकियेरीतैआप्तंआनरौकुव्वान
करणो । प्रमादविकवाक्कपः विसादानवरटीआदिइपापकर्मनोअपदेअदेओऽइअससारनैविषेखलुककृतानिअयआयादपाइदेअमणमग
वतभीमहावीरस्सामीआसइदनामान्ममणोपासकआवकप्रतेएवोवचनकहेइणप्रकारेखलुककृतानिअयआयादनामाअमणोपासकेसाम
सुमप्रकारैवरिआप्साहेवीरमजीयदेतु पदारखजावाळेपुअमणुअप्रकृतिबंघः । अदेकरिपापअणुअमववटः । अदेअणुअमकर्मनोआयवी आव
ताकर्मनोवाचयोर्मनोअपाययोक्तिआकायकीअसुअभधिकरणवरकाटपांठापेइकाकटारीअखखसुसखाविकइत्यादिबोलेकुगखहे कटपछा

स्वमोहनीवोदयविशेषादात्मनोऽधुभापरिचामविशेषात् सख्यस्तममिभमस्थतिचरति तेषामेकप्रकारागुणिनामनुपदृष्टादयथातथो
पमिष्ये पेयास्त्राप्तिसारः प्रधानाः सुखत्वेन कषय्यपदेष्टव्यात् नेतेतवातवयकायसयकरणाकाषापन्यान् दर्शनप्रश्नविचित्रिणाकन्यप्रति

सुखसुकुसलेण । असुहिष्णुदेवा । सुर । नाग । सुवन्न । जवख । रक्खस । किनर । किपुरस ।
गणल । गंधव्व । महोरगाइएहिं । देयगणेहि । निगवाच्चो । पावयाणाच्चो । अणत्तिकुमस्सिज्जेण ।
समत्तस्सपच्चस्रविधारा । पेयास्सावास्सियव्वा । नसमायारियव्वा । तणहा । सकाकंखावितिगिच्छा ।

साहाय्यनवाच्छेयेसानिव देवताभुवनपतीनागलोकासीचंद्रसूदादिकज्योतिषीयसकपदेवताराषसकपदेवताकिन्नरनामे देवताकिपुरस
नामे देवतागणव एवैवैनामे देवतादेवगायने देवतायेपनागसमूहव्यंतरपनेवाणव्यतरदेवसमूहतिणेकरीने भगवतनामप्रबजनिस्त्रितभाग
यक्षीश्रुतधर्मचारिजयकीचनतिक्रमणीयतिष्ठधर्मकामलोकासीसकैनरीसम्यक्तभगवतेतपदिस्त्रोतेहर्नापीचमतिचारकुवेतिकेयेयास्त्रा
वृद्धताप्रधानमोटावाजापरातेसमाचरिवाककताधर्मीकारविरयामहीतेकेवाकिणप्रकारेयस्त्रा एवैवैनामेसययकाइए एवैवैनामेयय

शका विहजुगुप्तावासाधुनाकात्यादिशीखनेतिपरपाच्छा परदर्शनिनसोपाप्रशसागुणोत्कीर्त्तनपरपाच्छससप्तसप्तत्यरिचयतवाय
 त्मेतिबन्धोद्विपदादीनारब्धादीमासयमणवशेस्तिवधोयष्ट्यादिभिक्षासुन छविछेदस्तिशरीराववच्छेद अद्भुतरेत्तिभतिभारारोपण
 तथाविधयन्त्रिविक्खानामहाभारारोपणम् भक्तपाखवोछेएत्तिअथनपानीयाप्रदानमिहायधिसागपूज्य ब्रह्म ब्रह्मबध्दविच्छेदअद्भुतभार
 भक्तपाखवोछेयकोशद्वूसिदमखोगेमणुयार्पणशोकुप्त्वा । तथानमारत्तामीतिल्लतहतस्सविनेवच्छत्यु कद्दहातिचार निगद्यतेव कुपि
 तच्छरोतिव्रतेनपेच्छसदसौव्रतीस्वात्कायेनममननततोव्रतीस्वात्कोपाइयाहीनतयातुमम् तद्देशमगादतिचारद्दृष्ट सर्वत्रवोज्यक्रमए

परमासहप्रससा । परमासहसयवो । तदाणतरंचणं । धूलयस्सपाणाद्वायवेरमयस्स । समणो
 वासएयं । प्रंचञ्चद्दयारा । मेयालाजाणियब्बा । नसमायारियब्बा । तज्जहा । वहंवंधच्छविच्छेए ।

यवितिगंछाएवैवनामैसयदपरपायणी अन्यतीरयीतेहनीप्रशसाकरणीनहीपरपायणीअन्यतीरयीरीसवनपिण्यकरणीनही तिवारप
 छीतेषाणंदनामागावापतिथूलकहीजेमोटकाप्राणीतिणानैप्राणैकरछगारिवोअमणोपासकआवकने एपाअमतीचारप्रधानमोटकाजा

रश्मि मन्त्रयमायातां वक्ति एते हीं देवद्वाराणां पकारादि मन्त्रयते इति एतस्त्वच्चातिचारस्त्वभनाभोगमणनात एकान्तमात्रोपधितयाच
 पूर्वस्मादिति विगोप' अथ वासमाव्यसामार्थभणनादतिचारो मनुभगोयमिति सद्धारमतभेदेऽपि स्वहारसमधि नो मन्त्रस्त्वविश्रमव्यस्यमेद'
 प्रकायनस्वद्वारमन्त्रमेद' एतस्त्वच्चातिचारस्त्वसत्यमणनेपि कलत्रोक्तो प्रकायनीया प्रकायनेन सज्जादिभिर्मर्याद्वनर्थपररासमनात्परमा
 र्थतो सत्यत्वात् सखे' तिमोसेव एसेति खपोपदेश' परेपामसत्योपदेश' सप्तसाकारानामभोगादिना व्याजेन वा यथाप्यस्माभिः कादिदिमिदं वास
 त्वमभिवायपरो विजित' इत्येव यार्त्ता कथनेन परेपामसत्यवचनव्युत्पादनमतिचार' साक्षात्कारेणासत्ये प्रवर्तनादिति ब्रूडलेखकरणे
 निमग्नसङ्गुतार्यस्त्वलेखस्त्वविभागमित्यर्थ' एतस्त्वच्चातिचारस्त्वप्रमादादिना दुर्विवेकत्वेन सवाद्यपापाद् प्रत्याख्यातो भयतु श्रुतलेखेन खपावा

स्मपचन्द्रद्वारजाणिवन्वा । न समारित्यन्वा । तज्जहा । सप्तसामकत्वाणे । रश्मिसामकत्वाणे । सद्धार

राजपि रश्मवचनप्रकाशे २ । मोतानीष्मिनी गुणवातप्रकाशणीपचामे ब्रूडो ग्रासदेवेन ही ४ । ब्रूडालेखाकरे सुदिनीयदि करदेवे ५ ।
 तियारपल्लीषाणदनामागाथापति यूखगवर्णीने मोटकापदस्तादानपणदीघोयको लेणोते च नोपोचप्रधानमोटकापति चारकज्ञाने

[illegible]

मतमेव । मोक्षोपदेशे । कूटलेखकारणेय । तयाखं तरचण । पुलगश्चदिशादाणव । पचश्चइया

अमयोपासकेसमाचरणान्ही तेव्हा कियप्रकारेचोरादीषाणीवस्तुलेवे ।। चोरागुणादेगदेवे २। राजविषयव्यापारकरे, ३।

व्रतमिति चारहेतुत्वात्सं गच्छतमतिचारच्छन्नोति चारसाचास्वसाचासौर्यप्रदत्ते तत्कारप्रयोगमिति स्मरत् प्रयोगसौख्यापारण्यपर
 तयूवमित्येवमभ्युद्गाममित्यर्थसाप्यतिचारतानामोगादिभिरिति विशदरज्जाद्रुक्मेति विशदरज्जुप्रवोराज्यविशदराज्य तस्यातिप्रमोऽ
 तिस्रवनविशदराज्यामिषवन विशदराजातिवत् न चित्ताभ्यां तत्रातिप्रमोऽनुप्रातयौर्यगुष्टिरपितस्वतन्नासीत्यतिचारततस्याना
 भोगादिनाचेति द्रष्टुलेद्रुमावेति तदुद्याप्रतीतामानद्रुक्वादिद्रुटन् न्यूनाधिकत्वं ताभ्यां न्यूनाधिकाभ्यां तदभ्यूनाभ्यां दत्तोऽधिकाभ्यां
 दृष्टतोति चरतीति व्रतमित्यतिचारहेतुत्वादतिचारदृष्टतुद्या इमानसुक्तमतिचारत्वं पास्त्रानामोनादेरध्ववानाहचौरं ब्राह्मणं

राजाणिवत्त्वा । न समायारियत्त्वा । तं जहा । तं नाहहेतुत्वात्तदप्युत्तरे । विशदरज्जाद्रुक्मे । कूष्ठतुल्य
 कूष्ठमाये । तमिदं रुक्मगववहारे । तद्वार्यंतरंचणं । सदारसतोसि ए । पचच्चद्रयाराजाणियत्त्वा ।

द्रुक्तातोऽकारावेद्रुक्तामापाराखेलेष्वनापीजादेष्वापीजा ४ । तिष्ठवस्तुसुरीषीवस्तुमेकीकरीनेवेष्टे ५ । तिवारयस्त्रीप्रास्यदनामागा
 वापतिमैयुमविरमस्वसदारसतोपतेव्रततथापीचमतिचारकथातेजाप्यवा परममणोपासकेसमाधरयानधी तेकीशाष्टतरियकक्षतो

[illegible]

नसमावर्त्यका । त । इत्तरिवर्णरिगहियागमणे । अपरगगहियागमणे । अणगकीडा । परवीवा

वेष्ठागमनपरिम्प्रीतानोगमनः । अपरिम्प्रीताविधवास्त्रीतेष्ठतणोगमनः । कुष्ठागनास्त्रीसुधातेकामक्रीडापारकावेष्टावेष्टीनोयी

नभाम्नीयापत्वेभ्यश्च्युतिरिक्तामायि याश्चकरण परविवाहकरणमयमभिप्रायस्वदारसतोपिणोश्चिनसुता परेष्वा विवाहादिकरणेन
 मेधननियोगोऽनर्थकोविद्यिष्टविरतिसुक्तत्वादित्येवमनाकलयतपरार्थकरणोद्धततयातिचारोयमिति कामभोगतिष्वाभिखासेत्तिकामौ
 यद्दृश्यौभोगगधरसस्पर्शादोपुतीव्राभिखापोपत्यन्त तदध्यवसायित्व कामभोगतीव्राभिखाव अयमभिप्राय स्वदारसतोपीद्विदि
 यिष्टविरतिमानु तेनचतावत्यैवमैवुनकर्तुं सुचितावावत्यावेद्वन्नितबाधोपशाम्यतियस्तुवानीकरणादिभि कामयास्त्रविहितप्रयोगैश्च
 तामधिक्रासुत्पाद्यसततसुरतसुखमिच्छतिसमैवुनविरतिव्रत परमार्थतोमखिमयतिकोचिनामसकर्मण्येक पामासुत्पाद्याग्निसेवाजनित

हकरणे । कामभोएस्तुतिष्वाभिखासे । तवायतरंचय । इच्छापरिमाणस्ससमणोवासरणं । पंच
 अद्रयाराजाण्यव्वा । नसुमायारियव्वा । तं । धणधन्त्रपमाणाद्रक्षमे । खेत्तवत्युपमाणाद्रक्षमे ।

याश्चकरावेससारनाकामभोगनेविखेतीव्रधणोअभिखापराखेभोगवेतिवारपल्लीपाणदनामागृहस्थइच्छाकचीनेपरिमृहतेचतणोचिचे
 परिमाणराखणोअमणोपासकआवकाव्रतधारीनेतेपरिग्रहप्रमाणाव्रतनापांच अतीचारजाण्यवतिक्केअमणोपासकेनसमाधरवातेके

सुख वाञ्छेदित्यतिचारस्य कामभोगतीव्रामिच्छापक्षेति चेत्तवव्यप्यमाणाद्भवेति प्रमाणातिशयः प्रत्याग्यानशान्
 म्दृष्टीतप्रमाणोक्तं धर्ममित्यर्थः एतस्य चातिचारत्वमनाभोगादिभातिशयमादिना वा अथवा एकचेतादिपरिमाणत्वं तदव्यपेयस्य
 इतिप्रसङ्गतिचीमापनयनेन पूर्वोक्तयोगभात् चेन्नप्रमाणातिशयोक्तिवारण्यवमतसापेक्षत्वात्तस्येति चिरञ्चमुपव्यप्यमाणाद्भवेति
 प्राप्त्यर्थवारणादेः सकायाद्भवच्चिरञ्चामिच्छावर्धिर्यावदन्वसिद्धिं प्रयच्छत पुनरवधे पूर्वोक्तमिच्छाव्यवभावतौदमति
 चारणस्यैवेति २ ध्वजव्यप्यमाणाद्भवेति अनाभोगादेर्यथा कस्यमानधान्याद्विभयः यावत्परगेष्ठएव भवनवद् इत्या धारयतीति
 चारोयमिति रुपवत्तपव्यप्यमाणाद्भवेति अयमपि तत्रैवायथा गोवत्तवादिदोषितम् यथा अभियः कसावधिपूर्वोत्तं प्रमाणाधिक्य
 वत्तादिचतुष्टयदोष्यतिर्भवति तथा ब्रह्मादिस्य दक्षिणतोऽतिचारोऽयं तेन चि ज्ञातमेव ब्रह्मादिकमपेक्ष्य प्रमाणातिशयमप्यपरिहृत
 त्वाद्भगतापेक्षया तस्य सपक्षत्वादिति ४ कृत्रिव्यप्यमाणाद्भवेति कृत्र्य म्दृष्टोपस्वरयावत्तस्योक्तकादिष्वपचातिचारोनाभोगादिना
 अववा पक्षेव स्वास्मानि परिदृष्टीतत्वागीत्याद्विप्रवृत्तः कस्याप्यधिकतराणां तेषां सपक्षो प्रत्येकं ध्यादिमोक्षनेन पूर्वमप्यार
 स्यापनेनातिचारोविमत्ताः चक्षेत्तादि १ चिरञ्चार् २ घण्टादि ३ रुपयादि ४ कृत्र्यभाष्यक्रमे ५ ज्ञेयण ६ पयाण ७ वषट्कार ८

इतिमगवतस्तदतिधारवर्ज्यनोपदेशनसुपपन्नयश्चोक्तं वादयविषयमिदं प्रतिपत्स्ये यच्चवर्ण्यतिहान्तागमिथ यावत्कामं प्रतिपद्यतेतदुया
 कास तत्त्वरथाभ्युगमाक्षमवद्यमवसेवमितितस्र उद्वृटदिसिपमाणा इक्षमेतिफषिदेवपाठः फषिप्तु उद्वृट्तिमा इक्षमेति एतेषोऽङ्गाद्युति
 यमापनभोगादिनातिचारतावसेवा खेत्तबुद्विप्ति एकतोयोजनयतपरिमाणमभिगृहीतमन्यतोऽग्योपमान्यभिगृहीतानिततत्त
 वक्ष्या दिग्दिदययोजनानि तस्मादिदिसुसुत्यवेकाखं योजनयतमम्यादपनीयान्यानि दययोजनानि तत्रैव स्वरुथाप्रतिपत्ति मन्त्रं

इक्षमे । अष्टोदिसिपरिमाणा इक्षमे । तिरियदिसिपरिमाणा इक्षमे । चउट्टिसिपरिमाणा इक्षमे ।
 खेत्तबुद्विस्त्रश्चतरह्वा । तवायतरचयण । उवभोगपरिमोगेदुविहपणत्ते । त । भोयणतो । कम्मतोय ।

योप्रमाणपधकोकरे पर्यंतादिकच्छ तीनीचोत्तरतेनीचीदियकही जेतेजनोप्रमाणवसुपे तिररहीदियनोजेतलोप्रमाणकीधोच्छेते
 यीपागेगवासाभजाणीनेउठंधे २ । थारैदियानोजेतलोप्रमाणवीषोच्छवेतेलाभयीउल्लधे ४ । खेतमीदृक्करेजेवानोपातरोजेवमा
 वेधाने ५ । तिवारपकीषापंपंदगामाष्टस्थएकतोउपभोगक्षिजेदूजोपरिभोगकहीजेतेजनविभेदकप्राप्ते तेकेजाभोजनपकीपुच्छे

यत्प्रेकृतप्रत्ययवाय चातिचारोप्रतसापेक्षत्वादवसेयं संप्रपन्तरद्विषित्वात्यन्तसर्पानं स्यातिज्ज्ञानं किं मया अत गृहीतं यतमर्थार्थिदया वा प्रधायन्मर्यादयावाइत्यर्थे षमस्यारखेयोजनशतमर्यादायामपिचाशतमतिक्वामतोयमतिचारोवसेयइति ॥ ६ ॥ भोयण्ड कम्पउ यन्ति भोजनमाश्रित्ययास्त्राभ्यतरभोजनीयवस्तून्पेक्षेत्यर्थं कर्मणं त्रीयां जीवनवृत्तिं यास्याम्यतरभोजनीयवस्तुप्राप्तिनिमित्तमतामाश्रित्येत्यर्थं सच्चिन्ताहारैरितिसचेतनाहारं प्रयिष्यपणायवनस्सति जीवयरीराषां सचेतनागमम्यवहरणमित्यर्थं अयमतिचार इतसच्चिन्ताहारप्रत्याख्यानस्यल्लततत्परिमाणस्त्वयानामोगादिना प्रत्याख्यात सचेतनं नमच्चयतसाक्षात्प्रतीत्यातिक्रमादौषसमानस्य सच्चिन्तपडिवद्धारैरिति सच्चिन्तेष्टधादौप्रतिषेधस्य तु दादेरत्यवहरणं अथवा सच्चिन्तेऽस्त्येकोप्रतिषेध इत्येकमचेतनखजूरफलादितस्य सास्त्रिकस्यकटाहमचेतनं भक्षयिष्यामीतरत्परिहरिष्यामीतिसुखेपणमित्येतत्स्यचातिचारत्व अतसापेक्षत्वादिति अपक्षोसहिभक्त्यनुदत्तिं अपक्षयाग्निनाऽसंस्तृताऔपचे शास्त्रादिकायामण्यताभोजनमित्यर्थं अस्यायतिचारताभनाभोगादिनैव नतु सच्चिन्ताहारतिचारैरेणवास्य संगृहीतत्वात्किं भेदोपादानेनेति उच्यते पूर्वोक्तप्रयिष्यादिसच्चिन्तसामान्यापेक्षया औपधीनांसदाभ्यवहरणीयत्वेन प्राधान्यस्थापनार्थं वृक्षते चसामान्योपादानेसत्यपिप्राधान्यापेक्षवाविशेषोपादानमिति ५ बुपक्षोसहि

भस्त्रणया इपकाभगिननाभविताभौपधवकाद्वणताभतीचारताचास्यापकनुद्यामद्यत'तुच्छोसहिमसुपयसि तुल्याभमागप्योय
घयोमिप्यसुब्रफलीप्रबतयसद्वययेहिमभतीविराधनास्यस्याचतत्कार्यत्सिरितिविवेकिनाचिप्तायिना अविपतीतत्यनभयणीग्राभर
तितत्कारयोनापिमद्येतिचारो भवति त्रतसपेक्षत्वात्तस्येति इहचपचातिचारादृत्य, पक्षपणमात्रमेवपेययतोमधुमदुर्मासरात्रि
मोखनादित्रतिभामनानोगातिभमादिभिरनेकेसभवतीतिकमणमित्यादिकर्म तोयदुपरिमोगत्रत परकर्मदिक् कर्म प्रत्यात्माको

तद्वणभोययतोसमखोवासरणं । पंचअद्वारा । जाणियञ्चा । नसमायरियञ्चा । तजझा । स
च्चित्ताहारे । सच्चित्तपडिववाहारे । अयमोलिसहिमकवणया । दुप्योलितोसहिमकवणया । तु

वर्मवकीपुच्छवेतिज्ञापकणीजे मोखननाभतीचारतेअमयोपासक्यावकनेकणीजे पंचपतीचारपेदाकाप्रधानआणपाभगवतइमस
झातेजाणवतिकेअमयोपासकेसमाचारगनीतेकापमकळाणकीधेयमेसचिसमहारलेखकीसचिसभेवीनेपाठालेने सच्चित्त
सुपनेपच्चित्तपसुएरीगुवोकेसेक्यावकालेवे ३ । अपकवस्तुतेइमोमणयकरे ४ । जेमहिबीजसकव्यानको पण्येपाधेतसनयाइ को

त्ये व रूपतत्रयमणोपासकेनयचदशकर्मोदानानिवर्ज्यं गौयामिद् ग्राहकान्योत्ति भगारखरणपूर्वकशक्तिप्रयएवयदभ्यादपिविद्भिसमारभ
 पूर्वकजीवनमिष्टकादिपात्ररूपतद्गारकमध्ये तिप्राप्ता समानसुभावत्वात् अतिचारतायास्याद्यैतत्प्रत्याख्यानस्थानानामोगादिनाद्यै व
 वर्तनादिस्वैवसुर्वन्नभावनाकार्या । नवरवनकर्मचवनस्यतिष्ठेदनपूर्वकतद्विषयणीवनम् २ शकटकर्मशकटानांषटनविषयवाहनरूप ३
 भाटककर्ममूल्यार्थं गन्ध्यादिभिर्परकीयमांशवचन स्तोटकर्मकुशाकाशकादिभिर्भूमिदारयेनणीवनम् ५ दतभाषिण्यन्न वृत्तिदतनखसख

च्छेसहिभक्वणया । कन्मतोयं । समणोवासरणं । प्रन्नरसकमादायाद् । जाणियव्वाद् । नस
 मायरियव्वाद् । तं । इ' गालकम् १ । वणकम्मे २ । साहियकम्मे ३ । भाहियकम्मे ४ । फोहीक

कीकलीप्रमुख ५ । कंसयकीप्राचअतीचारउवेअमणोपासकआवकनेपन्नरसकचर्ता १ प्रपन्नरसकमार्दानना ५ पाचअतिचारजायावा
 अमणोपासकेतिकेसमाधराप्यगीकारकारवानहीतेकेषाण् ग्राहकशीलेकीशकानोकर्म १ । वणकम्मेवनस्यतौकर्म २ । वचागलीय
 ऊहीगलीकर्मकारावे ३ । उ ठवकदतणोभाओकरे ४ । ववकुशालेकरीभूमीफोहे ४ । शयीप्रमुखतणोदातवेचे ५ । धमरीगाप्रमुख

पूतिकेयादीनां तत्त्वार्थं कारित्व्यं कथयेत्तद्विग्रहयपूर्वकं जीवमम् ६ खखखवाणिज्जं सजातजीवत्रयान्तरविग्रहयोपलक्ष्यम् ७ रमभाणिज्जम्
 रादिविग्रह्यं ८ विप्रवाणिज्जं जीवघातप्रयोजनयस्मादिविग्रहयोपलक्ष्यम् ९ केयवाणिज्जं केयवतादासीदासुगवीट्टुभय्यादिदशानां विग्रह्य
 रूपं १० यत्रपीडनकर्म दत्तं सति तेषु प्रयत्नतीनार्थत्वीकृमरूपकर्म तत्तथा ११ निष्ठुर्ज्जनकर्म वर्धितसरणं १२ दवनिग्नयादुद्गमने
 रंनानेर्दानवितरणेत्यादियोधननिमित्तदावाग्विद्वानिति १३ सरद्वत्तकागयोपण्यातवसरस्सभावनिष्पन्नं कृत्तेनद्यादीनां निम्न

स्म ५ । दतवाणिज्जे ६ । केयवाणिज्जे ७ । रसवाणिज्जे ८ । लखखवाणिज्जे ९ । वियवाणिज्जे १० ।

जतपीलणकस्मै ११ । निष्ठुक्कयकस्मै १२ । दवग्गादावणिया १३ । सरद्वत्तलावसोसरण्या १४ । अस

तथो नेयवेवेते छद्दतमधुमसुमाखणवेवेनेसाजीसाभूमसुखवेवे वचनानागसोमखमसुखवेवेति खसरसुखखसीकरउप्रमुकनी
 वाणीपीलेठ तथोकावखदतिपांरिदागकाभदिरावे दवदेवेनेममेमरीकाविकनेयाले सरोवरतसावद्रूपभापररेनेवमेपाणीपाणीमेसोसे
 द्रुतरात्रककामिनीमोरपारेवासूवामेनामसुखमेपासेति वारपच्छीषाणदनाभागायापतिचनर्थद्वद्दतयाप्यारप्रकारभगवते उपदिष्टा

तर प्रदेशसङ्गणनसपञ्चसुक्तानविशीर्षाणकस्थानमेतेषां योपणगोघूमारीमावपनार्थं । ४ असंज्ञणपोसणयाअसतीजनस्यदासी
 जनस्यपोपणतद्गाटिकोपिजीतनाधवत्तसवाएवमन्यवपिकूरकञ्च कारिण प्राणिन पोपणमसतीजनपोपणमेवेति । ५ कदप्येत्तिकदप्यं
 कामसञ्चेतुर्विधिदोवाक्प्रयोगोपिकदप्यंछयतेरागोत्रेकात्प्रशसमिअ मोहोदीपकनामेतिभाव अयच्चातिचार प्रमादाचरितसञ्चरणो
 नर्वदछभेदत्रतस्यसइसाकारादिनेति । कुकुइति कौकुथ्यमनेकप्रकारासुखनवमाहिविकारपूर्विकापरिहासादिजनिकामांछमिवविउ

दूजणपोसणवा । ५ । तयार्णतरचण । अणत्थदंछेचछविहेपस्यत्ते । तं । अवज्झाणायरिए । प्रमाया
 यरिए । हिंसप्ययाण्णे । प्रावकम्मोवएसेतसणं । अण्णहादंछवेरमणसस । समणोवासगसस । पंचअइ
 याराजाणियव्वा । नसमायरियव्वा । त । ज्ञाणवट्टणवन्नगधिलेवणे । सहएवरसगधे । वतथासण

तेकेअपपथानाचरितक चार्त्तरोवूध्यागकरे । प्रमादाचरितप्रमादचोतये । हिसाप्रदानश्चिसाछपदेशपापकर्म्मोपदेशकर्म्म तेचतणा
 अनर्णदछयेरमणुनामावततेचतणाअमणोपासकआवकनेपाचअतीचारप्रघाममोटकजाणवातिकेसमाचरवानहीतेकेवा हास्यवेडा

बन्निवाच्यमपितथैव मोहरि एतिमौख्यं धार्यं प्रायमस्तथासवच्चप्रलापित्यमुख्यतेष्वयमतिचारः प्रमादप्रतप्यपापप्रमोपदेयप्रतप्यमा
 नामोगादिनैवसञ्जुसाहिगरयेति सङ्गुक्तमर्थक्रियाकरणक्षममधिकरणसुदूयलमृसखादितदतिचारो हेतुत्वादतिचारो विसप्रदाननि
 इतिविषययतोसौसाक्षाद्विषिच्छ शकटादिक्वनसमर्थयतिपरेयातयापितेनसयुक्तेनतेयाचित्वाप्ययंक्रियाकुर्वतिविमदुक्ते तुतन्नि
 दौ स्वतएवविनिवारिताभवति ४ उच्यमोगपरिमोगति उच्यमोगपरिमोगविषयभूतानिन्यानिद्रव्याणिमानप्रकमेउच्योदकोदुस्सनका
 खकादीनिमोजनप्रकमेऽसनपानादीनिनेतुवदतिरिक्तमधिकमात्मादीनामनर्थक्रियासिद्धावप्यविधियतेतदुपमोगपरिमोगातिरिक्तं त

धामरणे । पछिक्वामणे । देवस्त्रियंसवं । १ । कदम्पे १ । कुक्षुर्दुए २ । मोहरोएअसञ्जुसाहिकरणे ४ ।

उच्यमोगपरिमोगातिरिक्तेषु । तयाणतरं चणं । सामाद्वयसमपचअइयारा । समयोवासएयंजाखिय

नक्करेकन्दर्पकामसेवानकरमेवाकरिमाउचेटानकरेअणलमूसखहिंसामाउपगरणएकठाकरीनराखे ४ ज्ञानादिकनीसामयीउपदेय
 देनेदेवेनकी ५ तिवारपणीषार्षेणामागायापतिसामाविकत्रतनापीचयतीचारउपदिखाअमणोपासकद्रावकमेजाणियापरं-

बुपचारादतिचारस्य नम्राओपभोगातिरिक्तो न परेपास्त्रामभोजनादिभिरनर्थदोषमवतिष्ठत्यचमसादव्रतस्वै वातिचारप्रतिष्ठकारुण्यम
 तातिचाराभ्ययिद्याव्रतानातामाजसामाद्वयस्मिन्समोरागद्वेयवियुक्तोय'सर्वभूतान्यामावत्प्रवृत्तितस्यय' प्रतिक्षणमपमर्षीपर्वज्ञानद्वय
 मचारित्रपर्यायाणां निरूपनसुखद्वेष्टुभूतानामव'कृतचित्तमणिक्लृप्तदुर्मोपमानक्षाम समाव'सुप्रयोषममस्त्रासुष्टानस्येति सामायिक
 तस्त्रसावद्योगनिषेधरूपस्त्रनिरवक्ष्ययोगप्रतिषेधस्त्रसावक्ष्यचमणदुप्यखिणोस्मिन्नसोतुष्ट प्रणिधानमप्रवोगोदु'प्रणिधानं कृतसामायि
 कस्त्रमृष्टे कर्मव्यताकययतासुष्ठुतदु'कृतपरिचितनमितिभाव' वयदुप्यखिणोस्मिन्नकृतसामाविक्रमत्रतस्त्रनिष्ठरसावद्यवाक्प्रयोग'काव

व्वा । नसमारियव्वा । तंजष्टा । मयदुप्यखिणोस्त्र । कायदुप्यखिणोस्त्र । सामाद्वयस्त्रसतिष्ठकरण
 याएष्टु सामाद्वयस्त्रस्यवद्वियस्त्रकरणयाप्र तयाणंतं'ध्वणं देशावगासियस्त्रसमसोवासएण पंचचद्र

समाचारवानशीतेक्रेषासामावकमेवेठोवरनोक्कामर्षीतवेसामावकमेवेठो कठोरयचनवोखेसामायकमादिषण्युं जेयकैवसेसामाय
 कमेक्कीवोक्कालपूरोययोक्किनशी एष्टवेपोतामेमममेचीतवे सामावकमेवेठोसामायकनोक्कालययो नशी तिचारपठशीसामायकने

इयमिषाणोत्तिष्ठतसामाधिकस्याप्रत्युपेक्षितादिभूतत्वादौकस्वरणादीनादेशावयवानामनिभतस्यापनमिति सामाभूत्यग्रमभूत्यनराग
दन्ति सामाधिकस्यसबधनीयाश्रुति बस्यायेनायामवासाभायाधिककर्तव्यतयाकृतततचेत्ये वरूपग्ररणतस्याप्रपन्नप्रमान्ततयाप्रकरणम्
एतत्करणवर्णवद्विद्यस्वरणवन्तिअनवस्थितस्वात्पक्षाणीनस्वान्वितस्ववासाभायाधिकस्यकरणमनवस्थितकरणमन्यवान्करणानतर
मेवत्यजानियवाक्यविवाकरोतीतिभावः पूरुषाद्वयस्यस्थानामोगादिनाऽतिचारत्वमितरहयस्वतुप्रमादवङ्कलतयेति ५ देगात्रगामि

याराणाखियब्बा । नसमायारिवब्बा । तंजहा । आणवणपञ्चोगे १ । प्रसयणपञ्चोगे २ । सहगुणा
ए ३ । सुवासुवाए ४ । वड्डियापोमगलपखवे ५ । तयाणंतरचण । पोसहोववासुससमणेवास

पारोतिवारपक्षीआणइनामागाथापतिदेशावगासिक्कनामावत तेउतण्यायमणोपासकआयकनेपाचपतीचारजाण्वा परममाचरि
वानहीतेवेजावरयकीवसमगाये । । अथवामोक्खेवणीळ कारोकरे २ । इट्टे करीआपणपोजणावे २ । इवदेव्वाउपोतानो ४
इवीकाकरोमाणीनेआपणपोजणावेधू । तिवारपक्षीआणइनामागाथापतिपोयवोयवासनाएइवेनामेअततेउतणोयमणोपासअत्र

यत्तिदिग्भ्रतस्तीतदिक्परिमाणस्वेकदेशोदेशश्चास्त्वकासोगमनादिष्वेष्टास्थानं देशावकाशेन निवृत्तं तद्देशावकाशिकांपूर्वमृतीतदि
 क्रमसंसर्गेषूपसर्वव्रतसंसर्गेषूपचेति आशयवशापभोणस्तिष्ठविशिष्टावधिकेभूदेशाभिग्रहेपरतः स्वयगमनायोगात्तदग्न्यः सच्चित्तादिब्रह्मा
 नयनेप्रबुध्यते संदेयकप्रदानादिनास्वेदमानेयमित्यानयनप्रयोगः । पेशवणपयोगेति ब्रह्मा द्विनिर्गोयवाभिस्तृतीत
 प्रवीचारदेश्यत्तिव्रममयातत्त्वयावस्यमेवगत्याममगवाद्यानेयमिदं वातव्रकत्तं च मित्येवभूत प्रेयप्रयोग १ सद्वापुर्वाएन्तिस्वमृष्टवृत्तिप्राका
 राद्यावच्छिन्नमूप्रदेशाभिन्न हेवचिः प्रयोजनोत्पत्तौ तत्र स्वयगमनायोगात्तद्वृत्तिप्राकारादिना प्रत्यासत्त्ववर्त्तनोनुच्छिपूर्वकमस्युक्ताकाशिता
 दिग्द्वेकरणेन समवसितकानुबोधवन्मृदासुपातः शब्दस्याऽनुपतनसुञ्चारणताहृयेन परकीयव्यवणविवरमनुपततत्यसाविति ३ कृपाशु
 याएति अभिस्तृतीतदेशावृत्तिः प्रयोजनसङ्गायेयशब्दमनुञ्चारतएव परेपास्वसमीपोनवनार्थं स्वयरीररूपासुदयनरूपासुपातः ४ वचिद्या
 प्रोगक्षपक्खे वेत्ति अभिस्तृतीतदेशावृत्तिः प्रयोजनसङ्गावेपरेपाप्रबोधनायलेषादिमुञ्जसप्रक्षेपइतिभावनाइहचाद्यव्यस्यानाभोगाद
 तीघारत्वमितरस्थतुवदस्वप्रतसापेक्षत्वाधिति । पोसरोववासन्तिइहपोपधशब्दोऽभ्यादिपूर्वसुखदुःखतत्रपोपवे उपवास पोपधोपवासः
 सुवाचारादिविषयमेवाश्चतुर्विधः प्रतितस्य अप्यच्छिलेच्छियेत्यादि अभ्यस्युपेक्षितो जीवरक्षार्थं चणपाननिरीक्षितो च्छातचेतोऽवृत्तितया

सम्यग्निरीक्षितशब्दाद्ययनतदर्थसुखारकशुभाकवशाप्रशङ्कादिशब्दासुखारकसतः पदत्वयस्याकर्मधारयेभगवत्यप्रत्युपेक्षितदुप्रत्युपेक्षित
 तःशब्दासुखारक एतदुपभोगस्वातिचारहेतुत्वादयमतिचाररुक्त २ एवमप्रमावितयप्यासुखारकोपिनवरप्रमाजन वमनापञ्चादि
 नाएवमितरौ द्वौनवरसुखारः पुरीषं प्रचवणमूत्र तयोर्जनिस्त भूमिस्सखिलएतेष्वत्वारोऽपिप्रमादतयातीपारा ४ मोमशोषशामग्नम
 का अण्यणपाठव्यनित्ततपोपधोपवाचस्सास्त्रिचिन्ततवाचारयरीरसत्कारा नास्म्यथापाराणामभिलपप्यादननुपावनपौषधस्येति ५

एणं । पंचश्रव्वाराजाणियव्वा । नसमायरियव्वा । तंजहा । अप्पडिलेहियदुप्पडिलेहियसिज्जा
 सथारे १ । अप्पमज्जियदुप्पमज्जियसिज्जा । संथारे २ । अप्पसिलेहियदुप्पडिलेहियत्तच्चारपासवण

वने पांचपतीचारप्रधानमोटकावाणवापरअमणोपासनेसमाचरवानशीतेकेषापविलेहेसथारेदूपडिलेहेसथारेसिज्जासथारेपाठ
 सेवेसेषप्रमावितसथारेदुप्रमावितसथारेसिज्जावेवेसे अप्रतिलेखतभूमकायेदुप्रतिलेखतभूमिकायेमत्तत्तपरतवतोभूमिनजोवे ३ अप्र

पस्य चातिचारसम्भावतो विरसेनाधितत्वादिति । अत्रासविभागश्चेति अत्र भिन्नयथा सिद्धस्य साध्यं निर्वर्त्तितस्य त्वर्थो यनादेः समितिसंगत
 त्वेन प्रयात्कर्मादिदोषपरिहारेण विमलजनसाधयेदानहारेण विभागकरणं यथासविभागस्य सच्चि सनिक्खेवणेत्वादिसच्चित्तैषु त्रीणां
 त्रिषु निक्षेपणसत्त्वादेरदानमुद्यामाह स्यान्नतः सच्चित्तनिक्षेपणमेव सच्चित्तं न फलादिनाऽप्यगमनसु सच्चित्तपिधानं २ काष्ठातिक्कम काष्ठा
 स्य साधुभोजनकायस्वातिक्कमच्छ धर्मकाष्ठातिक्कमः अथमभिप्रायः कासमूनमधिकचाष्टात्वासाधवो नष्टधीयन्ति चास्ति चययायददा
 त्येयविकल्पतोदानार्थमन्युत्त्वानमतोचारः दृष्टितत्वापरव्यपदेशपरकोवमेतत्तेन साधुभ्यो नदीयते इति साधुसमक्षभणनज्वानतुसाधवोय

भूमीदृ । अथमज्जियदुप्पमज्जियउच्चारप्राप्तवणभूमी ४ । पोसहोववासस्ससम्भं अणुणुपाल्लणया ।
 तयाएतरएवण । अत्रासविभागस्य । पंचअइयाराजाणियव्वा । नसमारियव्वा । तंजहा । स

सार्जितभूमकायैषु प्रसार्जितभूमकाये मससच्चवादिषणपूजेधानकैनाथे ४ । पोसहोपवासनेमम्यक्कत्ततामलीभांतिपालेमहीति वारयव्वा
 पाण्णदनामागायापत्तिप्रतियसविभागनमेएवनेनामेव तत्तिणरापोच अतीचारप्रधानमोठकाष्ठाणियापरंसमाधरवाक्कत्ताअणीकार

द्यक्षेततद्भक्ता दिव्यमवेतत्तराकथमकथ्यनदद्यादिति साधुसप्रत्ययार्थपथवास्माहानाश्रमाद्यादेः पुण्यमन्वि त्तिभग्नमिति ३ मस्सरिताप
 परेयेधंदस्तद्धिमज्जतस्यादपि ह्यपण्डितोबागोऽमपि वदामीत्येव रूपोदानप्रयत्नकविकल्पो मत्सुरिताएतेचातिघारएव न भगादानायं
 मभ्युत्थानदानपरिषतेष्वदूषितत्वात् भगवत्स्वरूपस्वैवमभिधानात् यथादाप्यतरायदोसाप्यदेहदिज्ज तयचवारेहदिज्ज यामपरितम्यरूढति
 क्विप्यस्तानवेभगो । आवाञ्चकटीकावाहिनवमगातिवारयोर्विद्येपोऽस्माभिरवपुश्च केष्वस्मिन्नभगाद्वित्वे कंडुवर्द्धिरस्माभिरतिघाराया
 एसाता सप्रदावाञ्चवपकादिदुतमादर्थनाप् आरिसंघोर्वाभेपोजहकायपूजहवतत्वदोसगुणायणाजहपद्वारा भगोतहमावप्याने
 या । इत्यस्याभावश्चकचूष्मा पूवगतगायावार्थमादतिघारयन्स्वसर्वभोगेमायोऽप्रसिद्धत्वाच्चतोनैवयकनीयेएतेतिघारा उक्ताकोभगा
 एवेतिववायेएतेम त्तिव्रतपचर्पचातिघाराशेठपक्षगणमतिघारातराप्यामवसेयानत्ववधारणयदाह पूज्या पक्षपचाद्वाराचोऽस्तमि

श्वित्तनिवखेवशवार । सच्चित्तप्येहशवार । कालाहृक्कमदाणेऽ । परवदेशेभक्छरया । तयाणंतरं

मकरणातेनेषाफासूमादेवस्तुसच्चित्तमेहे । सच्चित्तादिकप्रखेकरपश्चित्तगिकेकाकथाचारपाणीनोक्त व्यापदेबोषावेपोतानीषकु

नेत्रवदसियातेनावशारण्यहाएकिंतुतेष्वलक्ष्यसुंति इदं चेत्तत्त्वयत्रतविषयेऽनामोगादिनाऽतिक्रमादिपक्षमेवेष्टयास्तपुष्टिकाल्यम
 वात्रतसापेक्षतयात्रतविषयपरिहारः प्रवृत्तिः सोतिचारोविपरीततायांतुभगद्वयैवसक्तीर्णोतिद्वारपक्षगमनिकाकार्याभ्यसर्वविरतावे
 तिचारामवतिदेसविरतौतुभगाएववक्ष्यतेविषयभेदायासजलणात्तुउदयभोक्तुतिमूलच्छेदपुण्योपवहारसण्डकसायाया अर
 व्यते द्रव्यविगायासर्वविरतावेवतिचारभगोपदर्थ्यमात्रं न देशविरत्यादिभगदर्थ्यमात्रं तत्रैववृत्तौव्याख्यातत्वात्तयासम्बन्धनोदयवि
 सुर्वविरतिविशेषस्वातिचारारण्यभवतिनन्वच्छेदप्रत्याख्यानावरणादीर्नातदयेपचासुपुर्व्यासर्वविरत्यादीर्नामूलतः पक्षेदोभवतीत्य
 भूतव्याख्यानांतरेपिनदेशविरत्यादावतिचारभावः सिद्धयति यतोयथासयतस्य चतुर्यानासुदेयथाख्यातत्वारित्त्वस्य तीतरञ्चारि
 सम्यक्त्वसतिचारसुदवविशेषाद्विरतिचारं भवतीत्येवमतीदोदेवेसरागचरणश्चक्षतिदेशविरतस्यतोसातिचार
 रतिचारेपुप्रत्येकंतयैवस्वाताद्वितीयोदयेदेसविरतिश्चक्षतिदेसविरतस्यतुतयैवविधास्यात् प्रथमोदयेतुसम्यक्त्वमस्यतीतिएवंचैतत्कथम
 वासम्यक्त्वातिचारेपुद्विगेपुमावच्चिन्ततपण्यनिरूपितं सार्धिकेपुच्छलमिति अथानतामुबध्यादेयोद्वादयकपाया सर्वधातिनः सज्ज
 सुदेशधातिनमिति सतत्त्वसर्वधातिनासुदेयच्छलमेवदेशधातिनोत्वतिचारइति सत्यकिंतुयदेतत्सर्वधातित्वंद्वादयानांकपायाणातत्सर्व

रतापेक्षमेवयतकपूर्विकारेष्वप्यास्तातनतुसस्यस्ताद्यपेक्षमिति तथाहि तद्वाक्य भगवतप्यणीयपचमचम्यमइयपद्धारममीमगमइय
वखिवचारिरसवापुस्तिसुखवापुणोति किञ्चम्रागुक्तोपदर्शितावा आरिसुखोदत्यादिगायाया सामर्थ्यादतिपारम्भोदेयदिरतिम
स्यान्वो प्रतिपत्तव्याविति अपच्छिमेत्वादपिद्वैमवापचिमामरणप्राणत्यागस्रक्षणतदेवतोमरणातदव भवामारणान्तिक्वामिति
एतच्छयीकृत्यतेमरीरकवायासुमेतिसुखेवमातपोविधेयवक्षणा ततपदमयसकर्मधारयसस्याभोपणावेवनातस्यापाराधना अप्यउ

वण । अपच्छिममारणतियसलेहणा । समसुणाराहणाए । पंचअद्रयाराजागियव्वा नसमारिय
व्वा तजह्वा । इहलोगासंसप्यओगे । जीवियासंसप्यओगेइ मरणासंसप्य

पराइकहे भववारकरीमेविवरावे तिवारपल्लीभाणइनामागावापतिचिंवे अपच्छिमहेहठलीपाउदेपुर्णोतोससेहणाकरीजेतिव
स्रपयाअयसस्यपाराधिवानेविवेअमखोपासकआवकनेपाचपतिचारमाणावापरभगीकारकरणानही तेकेहाइहलोकेपयगणयको
भीतेमेमनुज्यामेरावामवीछज्जापरखोवरेवियेचैतवेछ इ द्रव्योदेवताछज्ज्यो । मरिमाहतायकोविचारेणारिदिनजीपु तोभखो इ

कालाभरणमित्यर्थः अपरिममरणातिक्रमेखनाभ्योपनाराधना तस्माद्दृढयोगेत्यादि दृढयोगमनुयुक्तोक्तस्तस्मिन्वायसाभिसापयसा
 स्या प्रयोगदृढयोगायासप्रयोगः अष्टीस्थानान्तरे अमात्योवेत्येवंरूपाप्राप्त्यनाएवं परयोगायासाप्रयोगोद्देवोहस्ताभित्यादिजो
 वितागसाम्रवोगोजीवित प्राणधारण तदायसवोक्तदभिसापयस प्रयोगोयदिबलकाखमहजीवेयमिति अथ हिंसखेखनावानूक्तश्चिद्व
 समात्यपुस्तकवाचनादि पूजादर्शनावच्छपरिवारावखोकनाहोक्तवाचा अवस्थासैवंमन्येतयथा जीवितमेवत्रयेय प्रतिप्रधानशनस्या

अयोगेऽ कामभोगांसंयम्यश्चोगेऽ । तएणसिंघाणं देगाहावद् । समणस्समगवतोअतिएपंचाणुव्वयिं ।
 सत्तसिक्खावइव । दुवालाविहंसावगघमं पडिवज्जाइत्ता । समणंभगवंमहावीरं । वदइरणमंसइत्

शरीरेपीडादेशीनेर्षीतवेमरणवेगोच्छवेतोभयोगब्दरूपरसगधस्पर्शध्यारप्रकारनाकामभोगचित्तिविचारपक्षौ आणदएहवेनामेगावा
 पतिमृष्टस्यच्छेतिस्त्रीत्रमखभगवतमहावीरस्वामीत्वरमतीर्षकरतिकारेसमीपपांच ५ अणुप्रसिद्धपीघम्यं तेतिमर्षीअनेवखीसातयिधा
 व्रततेकेइवासस्यस्तनास्थलवारहप्रकारेआवकनोघम्यं अगीकारकरे अगीकारकरीनेहिचेअमणमगवन्समहावीरस्वामीचरमतीर्थकर

पियतएवविधानदुहे शोनविभूतिर्बर्त्ततइति ३ भरणायासाप्रयोग'उक्तस्वरूपपूजाद्वभावेभावयत्यसौयद्वितीयं चियेष्टमितिम्बरूपइति ४
 कामभोगायासाप्रयोगोयदिसेमाशुष्यकामभोगादिस्थापारा' सपद्यन्तेतदासाध्विति विकल्पकपा ५ नोगनइत्यान्निोत्पन्नमममम
 तमगवनृकल्पतेतुज्यते अक्षप्रवृत्तिइत सत्यक्तप्रतिप्रतिदिनादारस्यनिरतिवारसम्यक्तपरिपालनार्थतज्जतनामाश्रित्यपय अश्रिए
 स्ति जैनपूषाद्यद्वन्यत्ववूयसवान्तरंतीर्वान्तरमित्यर्थसादक्षिकेयेपातेज्ययूयिकावरफादिक्रुतीर्थिकासान् अन्यदूयिकुं'चतानिवाचरि

ता । एववचासी । खोखलुभतेकाप्पद्र । अज्जप्पभिर्भूअणउत्तियावा । अस्सउत्तियदेवयागिवा ।

अस्सउत्तियपरिगहियासिवा । अरिहत्तवेइयाइ । वदित्तएवाणमसित्तएवा । पुअ्धिअग्गालसैण ।

तिकांनेतीनमदधयादेइनेवादिनमस्कारकरेनमस्कारकीनेएवोकाहेनोकाहतांनकल्पे पशुनिरयहेभगयन् पाजट्टनअ तीपचेमानु
 नशीअन्यतीर्षीनातपस्वीने अन्यतीर्षीनामिष्यात्वीदेवतापस्वीतथाअन्यतीर्षीयेपरिहत्तमापरिहत्तणीततेविंवतेचनेपाअपक्कीधैधित्यनेमन
 वचनधावायेवादिवानशीनमस्कारकरेनशी पस्वीतेहनेविण्णोलेनोक्ताववानशीपस्वीतेनेपापसजापवारवारोक्तावयानशीअन्ये

इरादीनि २ अन्ययुक्तापरिच्छेदीतामिवा अर्चयेत्यानिर्भर्त्ताप्रतिमावर्णानि यथाभीतपरिच्छेदीतानि धीरभद्रमहाकाणादीनि व
न्दितु वा अभिवादनकर्तुं न मस्यतु वा प्रणामपूर्वकप्रशस्त्राच्च निभिर्गुणोत्कीर्त्तनकर्तुं तद्भक्तानां मिथ्यात्वस्थिरीकरणादिदोषप्रसङ्गादि
त्यभिप्रायः तथा पूर्वप्रवचनमनाद्युक्ते न सता अन्यतीर्थिकैः शाने वा खपितु वा सद्यस्त्वभ्यापितु सद्यपि तु बापुन पुन सृष्टा पकर्तुं यतस्तत्त

आलुवित्तएवासंलवित्तएवा । तसिच्चसखंवा ४ । दास वाञ्छणुप्पयासं वा । गणत्थ । रायाभिञ्चोगे
णगणाभिञ्चोगेण । वलाभिञ्चोगेण । देवयाभिञ्चोगेण । गुरुनिगहेण । वित्तिकंतारेण । कप्पद्रुमे
समखेनिगंथे । फासुएण एसणिज्जेण । असणपाणखाइमसाइमेस । वत्थपडिगगहकं वलपायपुच्छेणे

धलीतेनेधम्मं हेतअयनपानखादिमस्वादिसुद्धेयु नशीअनेरानेक्कहीआअपणीनदिराअ एतत्तेआगारेमोक्खोरआजापोतानु ईअर
नेपादेयसर्वसोकमिस्सीने कहेकोइकवखवन्तनमावेनेकेकोपूदेयताधिष्ठितममावेमाताअनेपितातेनेआदेसेकन्तारकाखपुठेतोदेवो
कल्पे वलीमुभनेअमणसाधुमिय खलिकेमहाअपित्तकानिमासुअ ४ १ खोपणेकररचितएअहवोअयनपानयादिमस्वादिसमथारिप्रकारनो

तारावोगोचककल्याणखलासनादिविविधावाभिस्तुक्ताभगन्तिस्तत्प्रत्ययवचनमवन्त्यस्यात् तथाखापादेमुक्तायात्परिषयेनतन्म्वयतत्परिजनमस्य
वामिन्वात्वप्राप्तिरितिप्रथमाहते नत्वसुखमलोकापवाक्यथात्कीदृशस्यमित्यादि वाच्यमिति तयातेष्वन्ययुयिकेभ्योऽग्यनादिनाट वा
सकृत् अष्टप्रदातु वा पुनपुनरित्यर्थः । अथच निषेवो धर्मपुण्ये य कश्चनयातु इत्यादपि कसर्वयानकल्पतेत्याह नवग्ररायाभिदुगेण
तिष्ठतीवावा पक्षस्वयंत्वात् राजाभियोग वर्जचित्त्वैत्यर्थः राजाभियोगस्तुराजपरतन्त्रतागण समुदायसदभियोगोऽयम्यतागण्याभि

स्य । पीठफलंगसिज्जासंधारण । ओसहमेसज्जेययपट्टिलाभेमायस । विहरत्तएत्तिकट्ट । इमंए
याणुखवच्चमिग्गाह । अभिगिह्णुइत्ता । पसिणाइपुच्छइत्ता । अट्ठाइआइयइसमणभगवमहा

भाहारणनेवज्जपडिग्गहकहतापासोकावलीपादपुच्छकहतापुच्छयोपीठकहतागजवटफखगपाटीयोयिज्जापनेसयारोचकीयने साधुने
ओपसमेपज्जायवस्तुएहवीसाधुनेयोम्यप्रतिहाभतोचकोविचरेसाधुदानफखजाणी एहवोताइयएकपचपभिपयइतियरोचभिगहकहताप
इयकरेवलीप्रअविशेपपुच्छेअयविचारकरेखीकारकरेयमणभगवन्तमणवीरखामीनेतिखुत्तोतीनप्रदण्णादेइनेवादेवादीनेचमणभ

योगं तस्मात् बलाभिषोगोनामसराजगणध्वतिरिक्त्वस्ववशवत् पारतन्त्र्यदेवताभिवोगोदेयपरतन्त्रतागुरुनिम्नहो मातापितृपार
वम्भ गुरुणा वाचैस्वसाधुनां निग्रह प्रत्यग्भीकृष्टतोपद्रवो गुरुनिग्रहसत्त्वोपस्थिते तद्रूपार्थमन्ययूथिकादिभ्योऽदपिमातिक्तामति
सम्यक्त्वमिति विस्तीर्णतारेणति वृत्तिर्जोविक्तातस्मा चान्तार सरस्यन्तद्विकान्तार ज्ञेयकाखोवावृत्तिकांतार निर्वाणभावप्रत्यय
तस्मादत्यन्तस्वियेवोदानप्रणामादेरितिप्रकृतिमितिपङ्क्तिगृहति पात्रपीठतिपङ्क्तिविक्रमगतिष्वटमादिक फलक मेसज्जति पश्य च

वीर । तिक्त्वुत्तोवं दद्रुता । समणस्वभगवच्चोमहावीरस्म । अंतियाचो । द्रुद्रपलासाञ्चोचेद्रुयाञ्चो
पङ्क्तिखुमद्रुता । जेणेयवाणियगामेणवर । जेणेवसएगिह्व । तेणेवत्तवागच्छिद्रुता । सिवा

गवन्तमघाधीरस्वामीचरमतीयंवरतिकारेसमीपछ तीद्रुतिपलासनामाचेत्तवनखण्डछ तीनीकषोभिकलींग जिणदिसकानीवाणिय
गामएहयेनामामगरजिणेदिसीनेपोतानोघरअछेतिकारपोतामेवरेषायेधावीने पोतानीसिवानन्दाएहयेनामेभारयातिणप्रतेएहबोका
हेइणेप्रकारेखलुनिधयहे देवाहुप्रियअछेअमयमगवन्तअमीमहावीरचरमतीयंवरतिकारे समीपविनयमखसर्वमसाभल्योतेधर्मअछेतिको

शुद्धमारिव । एववयासी । एवखुलुदेवायुष्मिण । समणसमगवओमहावीरस्स । अतिथधम्म गिम्म
मे । सेविणसेधम्म । इच्छिणप्रच्छिणअभिबुद्ध । तगच्छणतुमदेवायुष्मिणा । समणभगवसमहा
वीर । वदाहि । जावयज्जुवासाहि । समणसमगवओमहावीरस्सअतिय । पचाणुज्जतिय । मत्त
सिक्खावत्तिय । दुवाजसविह । गिहधम्म प्रहिवज्जाहि । तएणसासिवाणटाभारिया । आणदेण

अध्यारेमनमेवथ्योतेधर्मइच्छोवारवारवोअनिसामसापणेकरवथ्योतेमणीतुच्छेदेवातुमियासमोसरणेरुने अमणभगवन्तमहावीर
स्सामीचरमतोवैकरनेतुच्छेपिणवादेवावतुय्येपयुं पासनाचेवाकरोअमणमगयन्तमहावीरस्सामीचरमतोवैकरतिकारिसमीचेपांय ५
अपुवतरूपअनेअनेसात ० यिआवतकपइणेप्रकारेवादे । १ भेदेकरीनेगिहधम्मकवताआवकधर्ममु अमीकारकरोतिवारपञ्चीतेयिवा
मन्दाएइवेनामेभावीआणन्दनामाअमणोपासकआवकपासेइसायचन सुय्यायकामनमेउपपासोसन्तोयपासीकोटिअक्कपुरसकणीजे
आआकारीपुएपतिकनितेआवेतेआवीनेइसोअणेवतावणीछेणीप्रगतिगेजेअनोएइवारयवोणीवीइणकाये यावतयय्येपयुं पासनागे

हा इति उक्तं रसुत्तानर्वात् आदत्तं तिसृषु चरणेषु त्रयस्यैव त्वारणास्तु ककारणमुत्तमा इयमित्यादि नववर्णकोष्ठाख्यामानसप्तमाध्ययनव

समणोयासएण । एवमुत्तासमाणाहठुठा । कोहुं वियपुरि सिसहावेइत्ता एवंवयासी । खिप्पामेव
लुङ्गकरणजाव । पज्जुवासति तएणं समणे भगवं महावीरे । सिवाणदाएभारियाए । तीसियमइइ
धम्मकहा । तएणसासिवाखदा । समणस्य भगवओमहावीरस्स । अंतियं धम्मं सुच्चाहठ्ठा । जाव
गिहिधम्म पडिवज्जइत्ता । तामेव धम्मिय । जाणपवरदुहइत्ता । जामेवदिसिंपाउभूया ।

याकरेति वारे अमण भगवन्तमहावीरस्वामी शिवानन्दाएण वेनामेमार्यातिष्णप्रतेति वारइ तेहवीमोटी । १२ वारइपर्यदा नेधर्मकवाकहे
तिवारपछी तिकासियानन्दाएण वेनामाभावा अमण भगवन्तमहावीरस्वामी चरमतीर्थकारति कारे समोपधर्मसामखेसां भखी नेचप्यवन्त
सुवेजिमभाएदअवक्खनेधर्मं रथ्यो तिमसिवानन्दा पिणधर्मनेअगीकारकरे करीने तेही गरी तेप्रदधणा देवे प्रदधणा देइनेधर्मं जानुप्रज
रणेवेसेवसीने विक्केदिसी भावीछती सिवामन्दाएण वेनामेअियेदिसी जावेति वारेहे भगन् पुज्ज भगवन्त गौतमस्वामी अमण भगवन्तमभा

तासेवदिद्विपद्विगया । भंतिस्ति । भवधंगोयमे । समणभगवमहावीरंवदइत्ता । एववयासी ।
भतेस्त्रायदेसमणोवासए । देवाणुप्पयाण । अंतिणमुहेनावपवत्तएणोइगहे । गो । तएणंसेस्त्राणदे
एसमणोवासएण । वइयुवासइसमणोयासगपरियायपाउणीत्ता । जावमोहम्मकेप्पे । अरुणा
भेविमाणेदेवत्ताए उयवज्जिहिति तत्त्वण । अत्थेगइयाणदेवाण । चत्तारिपल्लिवमाइठिइप्पत्ता ।

वीरस्वामीनेवादेवादीनेएववावचनकहेहेभगवन् आणइनामाअमणोपासकआवकहेदेवानुमियतुआरेसमीपमइस्वावामआहीने
दीस्वखेस्वकीनकीनानीएवध्वनछसेहेगोतमतिबारेते आणइनामा अमणोपासककहीजेआवकइउउतावपावरमताइआवकपयो
आवकपयानोपवीयपाउसीपाखीने वावतुश्रेस्सौधर्मदेवलोकेअवश्यामएवनेमाने विमाने विजे देवतामोटीअविपतपये करीनेउ
पजसीहेगोतमतिवाविमाननेविवेकितराएवदेवतारोआतुबारीस्सितिआरियस्सोपमवज्जानी उपवीसीतित्तिविमानेआणइअमणोपा
सवनेआरियस्सोपमआतुजानीदेवध्वनकीवज्जानीअवेतिवारपखी अमणभगवन्ममहावीरस्वामीअसवाकउताअमणइआवादेअवचनकहे

तत्पण । आणदस्मण । चत्तारिपल्लिउवमाद्रिठ्ठपस्सत्ता । तत्तेणंसमणेभगवंसहवीरे । अय
 कयाद्र । बहिद्याज्जावविहरति । तत्तेणंसिआणंदेसमणोवासएजाण । अभिगयनीवान्जीवे । जावपि
 स्वाभेमाणेविहरद्द । तएणससिवाणंदामारिया । समणोवासियाजाया । जावपिडिलाभेमाणो
 रद्द । तएणतस्सआणदस्स । समणोवासगस्सउच्चावएहि । सौलब्बयगुणवेरमणमच्चक्खणाणोसं ।

यमहि विहरकरेतिवारपणीतेआणदअमणोमासस्सहताआवक्खवोसमसपणेकरिजाप्प्याहेजीवप्पजीवतिणोयावत् यदे
 खामतोसावुनेदानदेतोविचरेतिवारेतिकासिवाणदएहवेजामेभार्वाअमणोपासिकाआवकणीद्धू तियेपिणमवतत्वजाय
 तिलामतिविचरेतिवारपणीआणदएहवेनामेअमणोपासकआवकहेतिकोउत्तरोत्तरसीलवतजावारेजतनीअनेरागुणधार
 क्खणाणपौपधउपवासआवसएहवातपकरतोवकोथापणिआमानेसुखभावतोवकोधवदशमवसरकहिजे । ४ वरसउक्कध्याय
 रसक्कहतापसरसो । ५ वरसनेअन्तरक्कीवेमध्यतिणवर्गमानयक्काअणदाक्कहताएक्काप्रसाये आधीरामतिणसमयनेविजे

एवमेव महावीरस्य अतिशयेन सती महावीरसमीपाभ्युपगतोऽयं द्वाधश्रयणात्तिथिर्मासापयनामुपसप्तदशीगीर्ज्यागुडानगर

वासिहि । अप्यायभावेमायस्य । चोद्दससवच्छराद्द्वीद्वकतार्द्र । पशुरससवच्छरस्स । अतरायदृ
मायस्य । अस्सवाकवार्द्र । पुष्करता० । घम्भजागरित्यजागरमायस्य । इमेयास्सुवे । अम्भत्ति ए ।
समुपन्वे । एवखलुअहं । वाणियगामेनयरे । बहूणद्दिसरजावसयसावियकुटुवजावद्याधारे । त ।
एतैसावक्खेय । अहंखोसचाएनि । समणस्समगवतो । महावीरस्सअतिएधम्मपस्सन्ति । उपसपज्जि

एकरतावकाधर्मसमधीमनोरथचीतवतावकाएववाएताइशमनेमावभावेएतखाद्विसमे फटवनेपात्योएववोमननेपियेमावभावेइये
प्रकारेनिचयसोख वाणीयगामनगरतेइतणेविपेअणक्खतावकाद्दिसरवेठसेनापतिमन्त्रवीयावत् शब्देपापणामजनवर्गसगास्यधीकु
टवतिपमेधाधारभूततिणेख इयेप्रकारेएतखायकीख व्याप्तिपणेकरीनसकुअमणभगवतमहावीरस्वामीपरमतीर्थंकरतिचारिसमी
यस्सधाधर्मनीप्रश्नप्रतिउवसपक्षोद्दनेधर्मध्यानकरतोवकोविचरतोचिवेसुम्भनेत्रेयकल्याणकारी एववोप्रभातकालेसूर्यउगेबकेविपुसपणा

तज्जहापूरणोन्मिषगवत्यभिहितोवाक्यतपस्वीसयथास्वस्थानेपुत्रादिस्थापनमकरोत्तयायकृतयानित्यर्थ एवथासौक्यतवानुविचक्ष्यसयापा
णथापूरमसाधुम उवक्खुळाविप्तामित्तनाद्रनियगसवधिपरिजणायामतेत्तातमित्तनाद्रनियगसवधिपरिजणविचलेण वज्जगघमक्खालका
देणसव्वारेत्तासम्भायेत्तातखेवमित्तनाद्रनियगसवधिपरिजणप्पस्यपूरणोन्मिषगवत्यभिहितोवाक्यतपस्वीसयथास्वस्थानेपुत्रादिस्थापनमकरोत्तयायकृतयानित्यर्थ एवथासौक्यतवानुविचक्ष्यसयापा

ताखविहरित्तए । तं । सेयखलुममंकल्लंजावजलंते । विपुलअसणं । जहापूरणो । जावजेठपुत्तं ।
कुटुवेठवित्ता । तं । मित्तजेठपुत्तंचआपुच्छित्ता । कोल्लाएसनिवेसेणायकुलसि । पोसहसालंपडि
लेहित्ता । समणस्समगवच्चो । अतिएधम्मपस्सत्ति । उवसपज्जितारणंविहरित्तए । एवंसपे० । कल्लंवि

असन । पान १ खादिम ३ स्वादिम ३ चारिप्रकारानापूरणंघावीयावत्थब्देनेठपुत्तनेसर्वकुट वनोमारु पीतिणमित्तजेठपुत्तवज्जापुत्त
नेपुष्णीसपुष्पीनेकोष्ठागसंनिवेसेच्चातक्कणीजेसगादिकनेकुलेतिशपोसहसाखानेपडलेणीने अमणमगवतमहायीरखामीतिकारिसमीप
घमंसवं धीप्रश्नक्षिक्तंस्वरूप उपसपयसालेनेधमंमध्यानमेविषय एहवोमनमेविचारप्रभाते उगेवमेतिमचीतव्योच्छतोत्तिसकरेमित्तवर्ग

सत्त्वं । तद्वैद्य । निमित्तभुक्त । तमिक्तविच्छेद । पुष्पसकारेद्रसमाणेद्र । समाणेद्रता । तस्मैवमि
 त्तपुरश्चो । वेद्वपुत्त । सद्वावेर्वेद्रता । एववयासी । एवखलुपुत्ता । अहवग्नियगगामे । वचन्निर्द्रमर
 जहाचिवितिद्र । जावविह्वरित्तए । तसेयखलुममद्रयाणि । तुमसायस्सकुटुञ्जला । आलमगधडाविता ।
 जावविह्वरद्र । तएववेद्वपुत्ते । आणद्वसमणो० । तहसिएयमद्र । विणएणपडिसुणेद्र । तएणसे

नेमीमाआपच्छीतिपमिखसर्वधीने विपुखषबापककुलपानसुपारीतिणेकरिसत्कारकरे वड्डप्रकारेकरसन्धानकरेतिक्केहीअमित्तमगा
 सबधीखलनपुबपतिआरेआगेवडापुवतेहमेवोखावेवोखावेवोखसमयेएहवोक्के दूणप्रकारेनिययपरोपडापुरड वाणियगामना
 मातिपमहिबड्डण ककतावबाईसरराआप्रसुखमववीप्रसुखतिक्कारीपरे कामनीचित्ताकरतोविचय तिकोचिनेनिययतुपुनेसिदा
 समापु दु एतआराखलनन्यातीगीतीकुव्वतिपत्तणोआखणक्कीवेपाधारमारत्तिकोठयीनेयावत्तुगन्देविचरेद्वेतिवारपच्छीतेवड्डोपव
 आणइनामाअमणोपासकनोवचनसामले सामकीनेतहन्तिकरे तहसकरीनेएहवो अयंविनयसहितसा भवेमाम्महीनेतिवारेते

आणदेसमणोवासए । तस्मैवमित्तपुरओ । जेठपुसंकाहुंवेठवेइस्ता । एवंवयासो । माणंदेवातुमेअ
 ज्ञप्पभिइ । केइममंवहुसुकज्जेसु । आपुच्छंतंवा । पडिपुच्छतवा । ममअट्टाए । असणंवा४ ।
 उवकएहया । उदकरेउवा । जेठपुसमित्तणाइ । आपुच्छइस्ता । सयाओगिहाओ । पडिणिक्ख
 मइस्ता । वाणियगामंणयर । मसमंमज्जेण । णिगच्छइस्ता । जेणवकोल्लाएसन्निवसेजेणेव

आणंदएइवनाने अमणोपासकआवकछेतिकोतिके भित्त आतिसगासवधीतिकादेबागेजेठपुसवहापुत्रने आपण्येठिकाणेयापेयापीने
 एइयोखोक्समस्सेकहेअणेमित्तवातीपुरसाअणेदेपामुप्रियाआजछ तीपछेसुक्कनेमतपूछएवरनीवसुवरनोकासकाजतेभणीसुक्कनेम
 तिमूछज्योवारवारकएमेमतपूछजोबणीतुझेमाहरेअर्थअसमपानखादिमखादिमभारमताराधोपरनेकधीनेमताराधोधिबे आणं
 दवहापुत्रनेवखीन्यातीगोतीने पूछेआआलेवेसेधूनेपोतानठवरअछेतियावरछ तीपोतेनीकखेपोतेवरछ तीनीकखीनेवाणियगामएइ
 यानामेनगरतियेमध्यभागकइताविचाणे विचारोछधूनेनीकखेअणिदेसीकोकाएइयेनामेसखिमेअछेजिणमिअवातिनावरतिहा

सपस्वरोतु राध्वतुल्यकरेत्तिचपकरोतुसिद्धसचप्रुथातरै क्षतोपकारमाशितगुणांतरविदधातुपठमंति एकादगानामाद्य उपामसकर्मता

नायकुले । जेणेवपोसहसाला । तीणेवउवागच्छइत्ता । पोसहसालपमज्जइत्ता उच्चारपासयग
भूमिप्रहिलेइत्ता । दमसधारंसधरइत्ता । दमसधारयद्रूरुहइ । पोसहसालातिपोसहिते । दम
सधारोवगये । समयसमगवसोच्चतिय । वसप्रज्जित्ताणविहरइ । तएरपनेआणदे
स० । पढमउवासगपछिमउ० । विहरइ । पढमंउवा० । अहासुस० । समकाएणफासिइ । जाय

जेजिखेदिसी पोपवउपाअवयावाअछेतिहा आवेआबीकरीनेपोसहनीसाखतेभणीप्रमार्ज्जनयु जनकरेपूजीनेउच्चारपासयअभूमवडी
नीतिअनेकहुनीतनीभूमिआनेपडिखेसेवकीचिवेळामनोसधारोसधरेकरडाभने सधारोसपरेवेसेवसीनेपोपधमालानेविदेपोपवसहित
ळामनेसंधारेवैठोवकोअमणसगवतमहानीरखामीतिहारे समीपवमंरूपणी धर्मसवधीप्रग्यप्तिउवसपदातिणनेअगीकारकीधीकेतेव
नेविचरेतिवारपळीआणइनामाअमणोपासकहिचेपडकी । मासनीधर्मनपतिमार्गगीकारकरे अगीकारकीनेविचरेपडिखीप्रति

मान्त्रावकौ चित्ताभिग्रहवैयर्थ्यरूपासुपसपद्यविहरतितस्यावेदस्वरूप सकादिसस्रविहरितसम्भाह सण्णुषो जोषद्वेसेसगुणविष्यसुको ए
 साखलुषोद्वपदमाधोसम्यग्द्वयनप्रतिपत्तिवास्त्वपूर्वमप्यासीत् केवलमिष्टशब्दादिदोषराजाभिवोगाद्यपयाद्वर्जितत्वेनतथाविधसम्यग्
 दर्शनाधारविशेषपाथनाभ्युपगमेनचप्रतिमात्त्वसमाप्यतेकथमन्यथासावेकमासुप्रथमायाप्रतिमायापास्तनेनद्वौमासौद्वितीयाया प्राण
 नेनएवयावदेकादयमासानेकादस्या प्राणनेनपञ्चसार्धविषयार्थापूरितवानित्यर्थं ततोवक्ष्यतीतिनचायमर्षेदद्या श्रुतस्त्वधादापुष
 भ्यतेद्रह्यमात्ररूपायास्तस्या प्रतिपादनात् अष्टासुत्तिसुत्तानतिक्रमेणवधाकल्पप्रतिमाचारानतिक्रमेणयथामार्गज्वायोपसमिकमा
 वानतिक्रमेणअष्टातश्चन्ति ययातत्त्व दृष्टंनप्रतिमेतिशब्दास्त्वानतिक्रमेणफासेद्वतिस्रुयतिप्रतिपत्तिकालेविधिनप्रतिपत्ते पालेति
 सततोपयोगप्रतिजागरेणरक्षितसोचद्वतिसोभयतिदुर्बूजापूरस्वरूपारण्यकरणेनसोवयतिवानिरतिचारतयातिरश्मिपण्येपिकाथाव
 धा यदुवधात्यागात् कीर्त्तयेति तत्त्वमाप्तावेदमिदचेष्टादिमध्यावसानेदुर्कर्मण्य मयातत्कृतमितिकीर्त्तनात्प्याराधयतिएमिरेवप्रकारे
 संपूर्णं निष्टनयतीतिदोश्चेतिद्वितीयात्रतमप्रतिमामिदधास्त्वास्वरूप दसपञ्चमिमाजुसोपाथतोषुअणिरद्वारेषणकपाङ्गुणजुत्तजी
 योद्वषोद्वयपञ्चमातश्चन्तिब्रतीयो सामायिकप्रतिमातत्स्वरूपमिदयरह सणवयजुसोसामाभ्य कृणद्ब्रजोउसक्तासुउकोसेणतिमास

एसासामाद्वयपिदिमाचठवतिचठवोपोपघप्रतिभैवैरुपापुब्बोदियपदिमजुभोपावजुभोपोसठसपत्त भट्टमिचउदिमाइगुपउरोमामा
 चउमीओपघमंति पघमोप्रतिमाप्रतिमकावोत्तर्गप्रतिमामित्यर्थे स्वरूपचास्सा सग्नमपुण्ययगुणवयसिउावयवयिरोयनाणीउपपद
 मिचठवसीउपदिमगएगराइवषसिणाणबियउभोईपखानोअरात्रिभोमीचेत्यर्थं मउडीकखोमुत्कलउपपइत्यर्थं त्रिभुवनमयारिरय
 राइपरिमाणकोपदिमावज्जे उदियजेसुभायइपदिमाइटिभोतिखोयपुज्जेजियवसायेनियदोमपञ्चणीयपगव वापचजामाभाइइति
 पठोअत्रद्वयवर्जनप्रतिमातत्स्वरूपवैवपुब्बोदियगुणजुतोविसेसयोविजवमोदिणिक्कोयवज्जइषवभमेगतपोरायपियिरपिप्पित्तोमगारव

आराहेइ । तएणसेआणदेस० । दोच्चउव० । एवतच्च । चउत्य । पचम । छइ । सप्तम । अइम ।
 नवम । दशम । एकारसम । जावआराहेइ । तएणसेआणंदे । समणोवासए । इमेण । एयाखूवे

मात्रावकनीजिमसूत्रमादिद्विधिवर्णीतिमवहे सय्यक्ककताभलीपरमेअरवचनेकरकायायेकरवायतयप्पइ आरावेतिआएपरीमा
 यंदएकवेनामेयमणोपासकबीवीप्रतिमामास २ नीपाखेत्तीनीप्रतिमा ३ मासमीचोयीप्रतिमा ४ मासनीपाचमी ५ पांचमास

षाविरप्पोद्गीएसमरदमिनोठाद्दचवपूय अपूप्यसगतशविभसस्यछद्वोसएवआवच्छन्मासाएसोधिगछइत्यरकादिहजावज्जीवपिद्रमंपवज्ज
 पूयमिखोगमिसत्तमिसत्तमीसधित्ताहारयवर्जनप्रतिमामित्यर्थः पूयचैवसच्चित्ताहारपवज्जपूयसयाइअनिरवसेसेसपयसमाउत्तोओ
 मासासत्तविधिपुज्य अहमति अटमो स्वयमारभवर्जनप्रतिमातद्रूपमिदवज्जपूयमारभसावज्ज कारवेतिपेसेद्विधित्तिनिमित्तसुब्ब
 दगुणुत्तोअहजामासानवर्मतिनवर्मोदतकोप्रेयारभवर्जनप्रतिमसाचैवसेधिविभारंभसावज्ज करिइणोगव पुब्बोद्दयगुणुत्तोन्नवमा
 साजावविधिप्यापोदसमति दयमो उद्विडभक्तवर्जनप्रतिमासाचैवउद्विडकटभत्त पिवज्जएकिसुवसेसमारभसोहोईस्वरसु छोसिद्विधिव
 धारतेकोतिव्वंतुहोजाणेजायेइययइनोवेतिपुब्बोद्धियगुणुत्तोदसमासाकाशमाणेण एकारसमति एकादशो अमणभूतप्रतिमातत्स्व
 रूपचैतत्स्वरसु छोकोएययरइरणउमासुचैवसूयसमणभूयोविचरइवज्ज काएणमासतोएवंउक्कोमेणएकारसमासजावविचरेइएक्काचा

ण । उरालेणंविउत्तलेण । प्रयत्तेणं । प्रगाहितेण । तवोकग्गेहिं । सुक्खेजावविसे । धमणिससत्तेजाए

नीण्ठरी ६ मासनी सातमीप्रतिमा ७ मासनीपाठमीप्रतिमा ८ मासनीनवमी ९ मासनीदशमीप्रतिमा । मासनीधृग्यारमी

इपरेण एव सव्यव्याप्यमिति ठरालेण मिखादिबर्णकोमेधकुमारतमोवर्णमएव आख्येययापदनपक्षीधनुर्विहगतीति गिहमज्जात्रमगतप्रति

तएण तस्मात्तदस्स । अयथाकथाइ पुष्परत्ता । धम्मजागरिय जागरमाणे । अयञ्च भक्तिय ए । एवं
खलु अहमेण । आवधमणि सतएजाए । अत्यितामेच्छाणे । कम्मवल्लोरीए । पुरिसकारपरत्तमे ।
सद्दाठिईसवेगे । त । आवतामेअत्यिच्छाणे । सद्दाठिईसवेगे । जावमेधम्मारिए । धम्मोवएसेए

प्रतिमा ।। मासनीवान्तयब्देति मभाराधनाकरेति पारपक्षी आणंदएव येनामेयमणोपासक्यावच्छेने प्रतिमाकरएतत्तु कृतमेयकरी
उदारवकीतप्रधानविपुलप्रयत्नधयेयमेकरतपने निरतरवृत्तोतमस्यायेकरीने शरीरसुकाणोवधिररुतधवसोधमणजिभाचक्रेति वा
रपक्षीतेआणदनामात्रमसोपासकस्यदा मद्भावे आधीराविनेसमेधमरूपजे जागरणतिथेयरीनेजागर तोयकोएवो अश्वत्थाय
मनमेठपनोएपेप्रकारे एवु निखेछ इयेतमेकरीने शरीरमाहरोदुर्बलस्ययोतोचिवेतेमणीमाहरे चत्यानादिककामयसवीयपराक्रम
उद्यमसाधसधयपुरपाकारादिसक्तिगतीमिधाधर्मवासनादतधेयजातेतोचिवमाहरागरीरनेविषेवीयबलपराक्रममादिश्रीपंडमानस्यामी

समणेजिणेसावत्थीविहरइ । तावताणोसेयंकहुं । आवजलति । अपच्छिममारुणितिय । सलेगा
उभूसखाउभूसितस । भत्सपाणपसिद्याइक्खितसकालं अणवकंखमाणसविहरितसए । एवसंगे २ ।
कल्लपात्तअप्रच्छिम । जावकालं । अणव०विहरइ । तएणतस्सआणदस्ससम० । अस्सयाक्खानन्
भेण । अस्सभावसाणेण सुभेणपरिणामेणलिसाहिसुअस्समाणीधिंणायावरणिज्जाणं किम्माणरुणे

विद्वानावतयत्तयद्देमाइराधर्माधारेण धर्मेनेउपदेशनेदेणचारअमणमगतमहावीरस्सामीसावथीमगरीयेविषयेछे ॥ १॥
महावीरस्सामीविचरतायक्का सुस्सनेअवेछेतोछ अपच्छिमछेइलीमारुणतिकसेखनाये सुसारसर्वछ तीरागमने ॥ ॥ ॥ ॥
इरीसपरत्थागकरीस अस्समपामखादिमखारेआचारगोपञ्चकाणकरीस तिणेमरणसमयनेकालनेअणवच्छित्तो ॥ ॥
एणवोमनुमेविचार क्खप्रभातेअपस्सिमछेइलीमारुणातसलेइणाकरीनेमरणकांसा अणवांछतोथकोविषयीस तिवार ॥ ॥ ॥
णइएणयेनामेअमणीपासकने एकदाप्रसायेसुभमखानिरमण सुभमखाअध्ववसायेकरी सुभमखानिमलसुभपरिणामेकरी ॥ ॥

वसमेण । ओहिनाणेसमुपवे । पुरच्छिमेणलवणसमुद्दे । पचजोयणसद्वयमेत्तं । जाणद्वपासद् ।
एवदक्खिणेणप्रच्छिमेण । उत्तरेणजाव । सुल्लहिमवतवासधरपब्ब त । जाणद्वपासद् । उड्डजान्मो
हमकम्म । जाणद्वपासद् । अहेकावइमीसैरयणप्पभाए । पुटवीएलोलुय । अच्चुत्तणुरत्त । चउरा
सीइवाससइस्सट्ठितिवजाणद्वपासद् । तेणकालेण । तेणसमएण । समणेभगवमहावीरे । समोम

निर्मसुवेस्साभावावतावका एवमेवसमेज्जागावरणीकम्मं ना अयुमपटखदूरकुवाकर्मचयकरोउपसम्या तिनारेएज्जवोनिर्ममन्नपवधिम्यान
उपमो पूरवदिसक्कानीजेवणभाभाससुव्रुत्तिणै विषेपाचसे ५० योजनप्रमाणक्षेत्रेदेजे चोवरासुभावनेपाणेपासेदेखे इमही
अदच्चिणदिसनेदेखेइमहीजपच्छिमदिसदेकेउत्तरगाभादिसतिण आनीपुल्लहिमवतएइवेनामेपर्यंत तिनपर्यंतपयंतगायंधरनामापव
तत्तिणसीमताइजाण्णेपासेउर्ध्वकोके सवोदिसेसौधर्मदेवकोकपर्यंतअवधिम्यानेकरजाण्णेदेखेनीचलेपासेअधोकोकेआहीजरत्तप्रभाना
मेपहिणीधयवीतिणअधनीरोखीबुवोएइवेनामेपावकोनरकाबासोदेखे तिणेलोसुवेपाचकेनेविषेचउरासी ८ ० इजावरसनीयि

रिएपरिसानिगयावावपडिगयातिगंकालिएतिगसमणंसमणसमगवओमहावीरस्सजेठ्ठे अंतिवार ।
 इ दम्भूइणामअणगारि । गोयमगोत्तेणं । सत्तुस्से ह्वे । समचतुरंससठाणसठिए । वज्जरिसहनार
 सवयणे । काणगपुल्लगनिवसपग्गहोरे । उगगतवेदिस्ततवे । तत्ततवेमहातवे । उरालेवोर ।
 स्सी । दोरवंमचेरवासी । उच्छट्टसररीरे । सखित्तयिउल्लतेउल्लेसे । जियकोह्वे । जियमाणे । चि ।

तिउपदिसीभगयतेजाणेतिणेसमये अमणभगवत्तमआवीरस्वामीचरमतोयंकरणावीनेसमवसरयाबारि । २ पर्यदावादिवाआ
 धर्मसुणीनेपर्यदापाछीगइ तिथेकालेतिणेसमये अमणभगवत्तमआवीरस्वामीतिकाराप्रथम शिष्यप्रवमगणधरवडाधिअ
 भुतिएइयेनामेगणगरमोटातपस्सी गैतमएइवेनामेगोत्रजिणारोसात ७ ज्ञाधनोउ धोदेइमान समचतुरसगामासंस
 सुद्धित प्रथमपरिलीवज्जपमनाराधसवयणछेजिणारो सुवणनीपुल्लककसवटीयेइ धस्योअवेतेसरपउगौरवर्णछे उग्रत
 छेदीपतेतपनोधणीछे धोरतपमहातपप्रधानतपनोधणी उदारकाजतावकीधोरछेतपस्वानीरी धोरकजताउत्तछाटमग्गधय

माए । जियलोभे । जाइसपखे । कुलसपखे । वलसपखे । जावतयसी । छत्रं छत्रेण ।
अणिलिखेण । तवोकक्येण । सजमेण । तवसाध्याणभावे । माणेविहरइ । तएणसिभगवगोयमे ।
छठ्ठखमणपारणसि । पढ़माणपोरिसीएसम्मायकरेइवीवाएपोरसीए । भाणमियाइ । तइयाए
पोरिसीए । अठुरियमचवलमसंभताए । मुहपत्तियपडिलेहेइ । भायणवत्याइ । पडिलेहेइ ।

बोबोछेसरीरनोरागवियेवखीसखेपीछेविपुलमोटीतेनोलेस्याविये जीताछेकोध वखीजीताछेअकार जीतीछेमायाजिये जीतो
छेखीमवियेजातिपचसुधे सुधेकुलजेइगोबलवतछेयरीरजेइनो यकीरूपेकरिसहितयावराधेतेजासी छठ्ठठनोपारणीकरे
अणिलिखेपखेकरीने तपक्रमनेविपेसावधानसमनेसुधते बोविशरतपकरीनेआपरीआत्मासरीर तिणनेभावताविहरतिआर
पखीएइवामगवंतगीतमछठना तपतिणनेपारणारेदिवसे पखेपोकरनेविपेपोरसीकरे सिउम्मायथ्यानकरे बीजेपोकरआवेधके
पंचपरमेटीध्यानधरे तीजेपोकरनेसमागमछवे वणाछतावधानकीअसत्तायका सुपपत्तिकासुपपतीपडिलेहे तिवारपखीआजन

भायणपसज्जइ । भायणाइं उग्गाहेइ । जेणेवसमणेइ । तेणेवउवागच्छइरत्ता । समणइवंदइनमंसइ
एवंवयासी । इच्छामिणभते । तुम्मेहिअम्भगुसाए । छट्ठखमणपारणगसि । वाणियगामेणयर ।
उच्चनौयमस्मिमाइं कुलाइं । वरसमुदाणस्सभिवखायरियाएअडित्तए । अहासुहं देवाणुपियामाप
डिबंघंकरेहि । तएणभववंगोयमे । समणेणइ । अस्सगुसाएसमाणे । समणइअतिवाओइइपलासचे

पात्ताप्रमुखवस्सप्रमुखपडिलेहे माजनपात्तातिषानेएकठाकरीने लेवेजिअमणभगवतमहावीरस्वामीतिहाआवेष्णवीने अमण
भगवंतमहावीरस्वामीनेवादेनमम्कारकरे एइवावचनकहेवाहुहु हेमगवन् तुहारीआआमुम्भनेघोइतो छठखमणनीतपस्वाने
मारणरेअर्थे वाणिवगामएइवेनामानगरनेविघे उ घावरअछेनीचावरअछेमध्यम घरअछेअथवा कुकतिणेवररेसासुदानकीभिआ
नेअर्थेअमणमणीविचरे यमासुखछयेतुहनेहेदेवासुप्रियतिसकरोप्रतिबघढीछाणिगारमतकरो तिवारपछीभगवतगौतमगणघर
अमणभगपतमहावीर स्वामीआआदीधीयकीजाणीने अमणभगवतमहावीरनेसमीपज्जती अनेदूतपक्षासएइवेनामेघेत्यतिणछं

द्रयाभोपडिनिक्खमईरत्ताः अतुरियमचवलमसभती जुगतपरिलोयणाएट्टिदीए पुरओद्रियामोइ
 माण्णे । अणेववाणियन्नामेसावरेतेणेवसवागच्छइरत्ता । वाणियगामेणगर । उच्चनीयमभिन्तमाइ
 कुखाइ । घरसिसुदाणसमिक्खावरियाए । सडइ । तण्णेसेमगवगोयमे । वाणियगामेनगर । जान
 मिक्खावरिय । जावअडमाणोअइपज्जसा।मसपाणसमपडिइ वाणि०पडिनिगर्।कोल्लायस्स सन्ति

तीनीकळेनीकळीने वखाउतावदानवीधवा। सुवानधीअसुख तपणे वूसरसमानधरतीनेजोवतायत्ताएउयीहटे आगनेपाभेइयो
 सुमतिमाखीजोवताविण्हिदीने वाणियगामेएउबोमगरतिसापावेआवीकरीने वाणियगामनामानगरमाहे उच्चउच्चनीयकुलम
 धमकुलसामान्यवरमससमीयादिबसामुदानकीमिद्याचरीये फिरेस्वमकरेतिपारेतेभगवतगौतमस्वामी वाणियगामनगरनेदिदे
 यावत्तयेभिद्याचरीयेवावत्तयेभसतावका यथामाप्तप्रमाणभातपाणीकावेयकेमळीतरेलेइनेवाणीयगामअ तीपाकानीकळेनीकळी
 नेकोकाकनामासबिवेगयकी अतियेगखोनधी जातायकातिणवेकायणाकोकानोयइकोकाअसुप्रलेखणाओअअसुमसुअतामाओ

वेसस्सच्चदुरसामंतेण । वीतीवममाणे । वहुजणसहं णिसामेद्व । वहुजणोअस्स मस्सस्स । एवमाव
क्खइद्व । एवखलुदेवाणुं । समणस्समगवच्चो । चंतेवासौआणंदेणामंसं । प्रोसहसालाए । अप
च्छिममां । जावच्चणयसंखविहरइ । तएणंतस्सगोयमस्स । अतिएएतसोच्चाणिसस्स ।
अथइमेयाखुवेअत्तत्थिए । समुप्पन्नेतगच्छामिणं । आणदंसमणोवासयप्रासाजि । एवंसपेहेइद्व ।

माहिइमक्खेइममिसयदेवाणुप्रियअमणमगवतमहावीरनोअतेवासीमत्त आणदनामाअमणोपासकपोयथयास्वानेविपेआजनेदीइछे
इसीमारणांतसलेखयाकौधीछेएइवोचकोविचरेछे तिवारेतेगौतमस्सामीवकुवणासोकाजिसमीपएइवेसुसेसुखीनेइयेवारीमनमाहे
एइवामावउपनामनेपूच्छाउपनीतिइजाउ आणदनामाअमणोपासकआवकनेजइदेसुं एइवोमनमेविचारेविचारीनेजिइकोक्का
कसखिवेसनाभागामजिअ आणदएइवेनामेअमणोपासकजिइपोसइनीपोसइसालेआणदसुतेछेतिइगौतमस्सामीआवेतिवारप
छोतिकोआणदएइवेनामेअमणोपासकगौतमस्सामीप्रथमगणधरतिकाने आणताथकादेखेदेखीफरीनेमनमेइपंउपनोमनमेसतोपआ

जेणेवकीलाएसंनिवेसे । जेणेवच्याणदेसमणोवासए । जेणेवपोसहसाला । तेणेवउवागच्छइ । तए
 णसेच्याणदेसमणोवासए । भगवगोयम । एज्जमाणपासइपासेत्ता । हउजावहिहयए । भगवगो
 यम । वदतिणमसत्ति । एवकयासी । एवखुलुभते । अहइमेणउरालेण । जावधम्मणिउसतते । गोम
 चाएमि । देवाणुप्रियस्सचंतिय । पाउभविताण । तिखुत्तोमुवायेण । पाएअभिवट्ठितए । तुभेण

नइनेउपनोभगवतगौतमस्वामीतिष्ठाप्रतेमवधनकावावेअदि नमस्कारकरीनेएउहोक्केइणेप्रकारेअलुनिचयभगवन्नुड थाएदइमा
 नामेप्रधानतेपकरीनेधमपिसमानमाउरोसरीरुवंकययोहिचेतिणमणीसुनवीभावीसकतोहे देवानुप्रियउन्हाराचरणेनमभीपिआउ
 एववीउट्टणनीसगतिनवीतीनमइज्जणादेइनेतीनवारमसोकेकरउन्हारा अरणकूपीकमसुतियनिषाड तेमणीहेभगवन्नुवकारेउरीने
 अउपउमसाइकराओ उरवापघारो हे देवानुप्रियाभाउरामसोकेकरी उन्हारा अरणकूपीकमसुतेवांडु वलीनमस्कारकइ ति
 वारेतेअमणभगवतगौतमस्वामी निर्वाथाएउरवेनामेअमणोपासकथावकणे तिउगोतमस्वामीपावेभावीनेतिवारपक्कीथाएद

मृदमथावसत' नेहेवर्त्तमानस्वेत्यर्थः सत्वाणामित्याद्यएका र्थायाञ्चा गोयमाप्रसिद्धे गौतमपुत्रेण आत्मन्त्र्येति निबद्धे षोडशितिनिसममयया

भते । इत्युत्तरेण । अभिसृणुतु चेव । एवमाणदेवा । तिवस्तुत्तोमुदायोगेण पाएसुवदामि । शम
सामि । तएणसे भगव गोयमे । जेणेव आणदेसमणोवासए । तेणेव उवागच्छइर । भगवतोतिवस्तु
त्तोमुदायोगेण पाएसु । वदतिणमसति । एववयासी । अत्थिणभते गिहिमवन्नावसंतस्स । ओहिणा
णेण । समुपज्जइ । हताअत्थिजइणभते । गिहिणोनावसमुपपज्जइ । एवखलुभंते । समविगिहि

एववेनामेयमणोपासकछे तिकोमगर्गतगौतमस्वामीनेमनवचनकायावेकारीविकरणशुद्धे चरणरूपीकमखानेवादेनमस्कारकरेएव
पचनकछे हेमगवन् हेगौतमस्वामीमृदस्यावासेवसताथका अमणोपासकआवकनेतीओप्रधिम्यानछे तिकोसपणेअयवानहीतिवारे
गौतमस्वामीकहेहताआवकनेउपणे हेमगवन्गोमृदस्यनेअवधियानउपणे तोइणेप्रकारेनिश्चयहेमगवन्सुम्मेनेपिणभाणदएववेनामे
गाथापतिमृदस्यनेमृदस्यावासवसताथकानेअवधियानउपनोपवदिसकानीअवधानामाससुइतिणरेविपेपाचसयधु ओजनताइदेणुछु

यो गिहिमवभावसतस्स चोहिनाणेसमुप्पस्ये । पुरिच्छिमेणलवणसमुद्धे । पचजोयगणसुयाइ । जा
 वलोपुयचच्चुयणरयं । जाणाभिपासासि । तण्णेसेभगवगोयसे । आणटसमणोवासय । एववयानी
 अत्थियणआणदा । गिहिजावससुप्पज्जाइ । योचेवणएवमहालए तत्पुत्तमआणटा । तस्सठागम्मआ
 लोहि । जावतवोकम्मपडिवज्जाहि । तण्णेसेआणदे भगवगोयमएववयासी अत्थियगभतेज्जिणवयणे

वापतयद्धेअधोभमेखोदुवोएववेनामेपावडोतिपपायडानेवाणुद्धेदेसु अणु तिबारपणीअमणभगवतगौतमस्सामीद्धेतिअपाणदनामा
 अमयोपासकनेएववावचक्खेअसिक्कवताद्धेआणदआवकनेमहस्यधर्मपालतावकाउपजेपरं एतथोविधेयपएतोभोटोअवधिव्यानउप
 जेनहीतिक्वणभणीहेआणदइ एहिक्खानकठिकादेआखोयमिज्जाइकइदे वावततपकर्मनोप्रायच्छित्ततुल्लेह्योतिवारपणीआणद
 नामाआवकभगवतगौतमस्सामीनेएववावचक्खे हेभगवन्असिक्कवताद्धेजिभवचनेसाधातयावलीतेइवाणीअतद्गतभावउपनाआलो
 पूजेहे वावतएद्धेतेइनोप्रायच्छित्तलीजेअवगमलीजेहेभगवन् हेपूज्यजीभवचनोसत्यक्कवतासाधानोसत्यभावनोखोआलोएवमेवभी

सुप्ताय । तस्मात्तद्विद्याय । सम्प्रदायांश्रालोद्वज्ज । जावपष्टिवज्जिज्जद्रयोद्रणहृसमहे । जद्रण
भते विणवयणे । सुप्तायंनावभावाण । योश्रालोएज्जद्र । जावतवोयोनापष्टिवज्जिज्जद्र । तएयंभं
तेतुभेचेव । एवस्रठाणस्रश्रालोएह । जावपष्टिवज्जद्रतएयसेभगवंगो० । आणदेयंसमयोवासएण ।
एवंवुत्तससकिए । कंखिए । वितिगिच्छसमायस्ये । आणंदस्रंतिआओपडिनिक्खमद्र २ । जेणेवडु

जोतिषरोतपमायविस्तनकोजेतोस्थामीचिवेस्थामीतुल्ये प्रोतैशीजएयस्रकशताएणशीजस्थानकनेविवेआओवोनिंदोयावत्तशब्दे प्रायश्चि
त्तस्योतिवारपच्छीतिकेभगवतगतैतमआणएहवेनामेअमणोपासकद्रसकस्येयकेएणप्रकारेभनमेसंकाअपनीकसाअपनीभननेविवेचिति
गिच्छादिक्कपास्याभाएदनामाअमणोपासकतिणरेसमीपधीपाआवल्वापाआवलीनेजिहाद्रूतपखासएवेननिचेत्यजिहाअमणभगवत
त्रीमहावीरसामीसमवसरयातिशोसमीपेआवेआवीनेअमणभगवतमहावीरएच्छ तीमअतिदूरमअतिनिवीकभगवतनीसाखेमसणागम
अद्रियावशीपडिकमेतियारपछीआशरसुभूतोअसूभूतोआओवे तिवारपछीमातपाणीदिआवेअमणभगवतनेपादेनमस्कारकरेएणे

णोगिहिमरुभायसतस्सओहिनाणेसमुप्यग्गे । पुरिच्छिमेणलवणसमुहे । पचजोयगमयाद् । जा
 वलोपुयच्चवुवणरय । आणामिपासामि । तएणंसेभगवगोयमे । आणदसमणोवासय । एयवयामी
 अत्थिययसाणदा । गिहिजावसमुप्यज्जाद् । योचैवणंएवमहालए तसुतुम्भआणदा । तग्मठाणस्सआ
 खोहि । जावतवोकम्मपडिवज्जाहि । तएणसेआणदे भगवगोयमएववयासी अत्थियगभतेजिणवयग्गे

वावतयजेअवोभमेखोलुवोएहवेनामेपावठोतिणपायठानेणाणुणुं देसु अल्लु तिबारपणीयमणभगवतगौतमस्वामीहेतिमे पाणदनामा
 वमपोपासकनेएकवावचनकहेअसिक्कहताहेहेआणदवावकनेमट्टस्यधर्मपाठतावकाचपजेपरं एतलोवियेपएतोमोटोअधिव्यानउम
 जेनहीतिक्कअमणीहेआणंदद् एहिक्खसानकठिकाणेआलोयमिक्काइक्कदे यावततपक्कमनोप्रायस्थिततुम्हे ह्योतिवारपणीआणद
 नामावावकमगवतगौतमस्वामीनेएकवावचनकहे हेभगवन्असिक्कहताहेजिनवचनेसाधातयावणीतेअवाहीअतभूतभावउपनाआलो
 इजेहे पावतयजेतेहनीप्रायस्थितसीवेअवागणीजेहेभगवन् हेपूज्यजीनवचननोसत्थक्कहतासाधानोसत्थमावनोओआलोइजेमणी

तस्मद्वाणस्सआलोएहि । जावपडिवज्जेइ आणंदं समणोवासय । एयमदु खामेहि । तएणंसेभगज
 गोयमेसप्रणस्सइ । तहसिएयमदु विणएणंपडिसुणेइरत्ता तस्मद्वाणस्सआलोएइ । जावपडिकमेइ
 आणदसमणोवासयएयमदु खामेइरत्ता । समणेइवहिद्या । अस्सया० । जणवयविहरइ । तंसेअ।
 देस० । वज्जहिसीलव्वएहिं । जावअप्पाणंभावेत्ता । वीसंवासाइं समणोवासयंपरियायपाउरिजा
 एकारस्सयउवासगपडिमाओ । समंकाएणंपासित्ता । मासियाएसलेहणाए । अत्ताणंउम्भूसित्ता ।

नामाअमणोपासकआवकनेएअर्थप्रतेज्जमावोतिवारेअमणभगवतमहावीरनोवचनगतमस्सामी तहसित्तीकरीनेएइवोएअर्थरि ।
 यकीसामलेसामखीनेतेइस्यानकने विपेआखोवणाकरेयावतुशब्देप्रायचित्तलेवेआणदनामाअमणोपासकआवकनेपासेअम ।
 मावीकरीनेअमणभगवतमहावीरस्सामीवाहिएएकदाप्रसावे अनपइकहीजेदेशविपेविचरेतिवारपछीआणदआयकबज्जकइ ।
 खवत्ताआदेइनेवावतुशब्देआपणोआआमावीने वीसवरसर आवकपणानोपर्यायपाखीनिपूरोआउ खोपालोइअरे ।

द्रुपसासिचेइजेणेव समणेभगव महावीरे । तेषेवउवागच्छेत्ता समणस्सइ । अट्टरसामते । गमणागम
 याएपडिक्कमइ । एसणसणेअलोएइ । मत्तपाणीपडिदसे । समणभगवटइ नमसइइ । एवंरत्तुभतेइ
 हतुअहिं । धम्मसुखाएतंचेवसव्वकहेइ । जावतएणंपडिदसेइ । अरुसकितेइ । आणटस० । अतिएप
 छिइजेणेवइइ । तेषेवइव्वमागए । तएणमतेकिआणदेण । समणोवासएण । तस्सठागस्सअलोए
 इतव्व । जावपडिइ । उदाहमएगोयमाइ । समणेभगवं । गोयमाएववयासी । गोयमातुमचेवण

प्रकारेहेपूज्यछ तुहारीआआवाधांवकाविररवागयोपुठकीसर्वपातनेकहे यावत्तुगधेतियारेकस्यो अ पोतानेमनेसक्कायापास्यो
 आसइनामात्रमयोमासकनेसमीपअ तीपाआबल्लोपाळोवलीने जिहातुनेछ तातिहाछ पायोतिवारपयीकस्यो हेपूअकिमपार्याइ
 नामात्रमणोपासकआवकतेइतयेस्थानकनेविषेपाळोविकिवाछ तेइस्थानकनेविषेआसोवु तेमुभनेकहोतियारपयीयमणभगवतमहा
 वीरस्सामीगौतमएइवोनामलेइनेवोल्या एइवोकहेहेगौतमतुम्हे इज्जतिण्णेटिकाणेपाळोवोमिदीयर्णे यावत्तुगधेमावविमल्लोआणद

एवञ्चलुज्वसुमणेष्ववउवासगदशायापदुमस्वपञ्चवणस्वअथमहुं पखत्तेत्तिवेमि । उपायगदशानां प्रथमाध्ययनविवरणंसमाप्तम् ।
पथ द्वितीयेद्विमपिखिख्यते पुष्परसायरत्तकाशसमयत्तिपूर्वरात्रिवासावयररात्रिपूर्वरात्रावापररात्रि सएवकाश समय का

चद्रचद्रता । कङ्किगच्छहिति । कङ्किंउवक्किहिति । गोयमा । महाविदेहेवासि । सिन्किहिति
णिक्खेवो । सत्तमस्सअगस्सउवासगदसायापदुमअवभयणंसम्पत्त ॥ १ ॥ जइयाभंतैसमणेणंजावसं
पत्तेण सत्तमस्सअगस्सउवासगदसायापदुमस्सअवभयणस्स अथमहुंपयस्ते । दोच्चस्सणंभंतैच्चउभयणस्स

पासीदेवखोक्कनोआउखोपासीनेअणतरेचवनव्वरीने किङ्कितेव्वासो किङ्काजईनेकिसीगतेउपवसी हेगैतम महापिदेइनामाखेत्तने
विदेउपवीनेसीजसीनिच्चेप सातमाअगउपासकदसाएव्वेनामे तेइतणोप्रथमअध्ययननोअर्थसपूर्णप्रमाणचव्वी । जोहेमगवन् हे
पूज्यअमस्य भगवत्तविद्यमानयक्के एव्वोसातमाअगउपासकदसाएव्वेनामेअग तेइतणोपहिताध्ययनतणोएअवाअर्थकस्साउपविस्सा

सद्धि भत्ताद् । अणसखाएछेदेत्ता । आलोइयपडिक्कते । समाहिपत्तेकालमासे । कल्लकिच्चा । सो
 इन्मेकप्पे । सोइस्सवडियस्स । महायिमाणस्स । सुत्तरपुरच्चिमेण । अण्णेहि विमाणेहि । देवताए
 सुववस्से । तत्थय्यअत्थे गइयाणदेवाण । चत्तारिपल्लिओवमाइठिइपणत्ता । तत्थणअण्णट्ठस्स विदेवस्स च
 पत्तारिपल्लियोवमाइ । ठिइपस्सत्ता । आणदेण भत्ते देवतातो लोगाओ । आउक्खएण ३ । अण्णतर

सकथावक्कनी प्रतिभाति पाने मणी तरकावावे करीने म्फरे खेरसीने मास । मणीने नि सत्ते पनाये करीने पापनो धात्ता निर्मन दुइ करीने मा
 ठ १० टक्क मात पायीना अणसणे करीने छे देवेदीने बाळो वेसाळो ईने पक्किमे स माधिस तो पयका काख अ वसर धायाय का कमाने काळ करे
 काळ करीने सौधम्म नामा देवलो के सौधर्माय त सख एव्वे नामे म्मायिमान मोटे विमाने सुत्तरपूर्यति णेने मय्य ई गान अण्णे पवणा मए इने
 नामे विमानेने विपे देवता पण्ये वइने ठप मोति णा अण्णा भविमान विपे कितरा एक्क देवताने प्यारि पत्थो प म्मा कपानी स्थिति मयां दा कणी
 छेति णा पान दएव्वे नामे देवतानी पिण्ण ते णी अण्णारि पत्थो प मनी स्थिति पण्णत्ता कणी आण्ण द नामे म्मणो पासक्क हे भगवन् देवता पणो

सन्निधौ तत्र इमेवाक्येव स्यावासेपणतेति यणकप्यासोर्णकविदार'सीसतिथिर सेतस्यगोकिङ्गि जन्ति गवाचरणार्थं यद्वयदसमय
महद्वाजस तद्गोकिसकसह'तियदुप्यतेतस्त्राघोमुषीलतस्य यत्सस्यान तेनसस्थिततदाकारमित्यर्थं पुसाक्कासरेविशेषयणांतरसुपस्यस्यते
विगवकप्यनिर्मति विहृतोयोऽरजरादीना कस्यएवकल्पकच्छेद' यद्वकप्यरिमिति तात्पर्यतच्चिभतच्छहसमिति क्वचित्सु विदयछकोप्य

ला । तेणेवचवागच्छेद्इत्सा जहाच्याणदेजावसमणस्सभगवोमहावीरस्सअंतिएधम्मपस्सुत्तिचवसं०
विहरद् तएयतस्सकामदेवस्स पुब्बरसावरसकालसमयसि एगेदेवेमार्दिमिच्छदिट्ठी अंतिवंपात्तभूए
तएयसेदेवेएगमहपिसावस्सवविचवद् । तस्साणदेवस्सपिसावस्सवस्स । इमेएथारुवे । यणावासेपस्यस्ते ।

नीपरियावतुयब्देअमणमगवंतमहावीरस्सामीपरमतीर्णकरने सुमीपेधमंगीउयसयदादयमप्रतिमानोअवग्रहलेइनेविचरेतिवारपच्छीते
कामदेवभायापतिआधिरात्ततेइतणेसमदनेविषे एककोइमियाहटीदेवताकामदेवगाथापतितेइतणे समीपमगटछवोतिवारपच्छीतेदे
वताएक्कमजामोटीपिसाचरूपमीविज्जुवयाकरेतिकेदेवतारोपिसाचनोरूपकेइवोएत्ताहय रूपवर्णवायोअवर्णकवासकसोयसीजे

किञ्च हे प्रसन्ने । एवमुक्तुमवू । तेणकालेण २ । चपाणामणयरीहोत्या । पुग्गमहे चेइएजियमत्तुगा
या । कामदेवेगाहावई । महाभारिया । छहिरखकीडोओणिहाणपत्ताओ । छुवुडिउपत्थिर ।
छब्बवा । दसुणोमाहसीएण । वएणसमोसरण । जहाआणदो तहानिगओ । तहिवमानय
सपडिवज्जइ । सच्चैववसब्बवा । आवणेहुपुत्तकुटुबेयह्वेत्ता । मित्तनाइयापु छित्तानेणेवपोसइसा

हेमगवन् हेपूज्यवीजाअध्यननाकिइवाअवतपदिस्सा इणेप्रकारेखलुनिचय येमवू तिण्णकाले तिण्णसेचपाएणयेनामेनगरीकृती
छइपूरणमइएणवेनामाचैत्थतिचिंतयनुराणारव्यकरे कामदेवएणवेनामेनेनीभाक्कां छहिरखद्रव्य
नीकोविनिधानप्रसिद्धेधरत्नीमेवूरीछेछकोविद्यानेववेण्णकोकण एकेकेवणेदसइजारगारएणवाज्जइ स्वामीममो
सरवाणिणतराआणंदगवोवाइवातिमएपिणवाइवागयोतिमहीणआणवनीपरे यावक्कधर्मकीधोसाचेचतिमहीजपत्तयताभट्टानेकहे
यावत्तुगहेववावेटानेमिक्कत्तातीनेपड्डीनेअत्तमतथेइनेकुटवविणेउपीने विहापोसइसाणाउपाययतिहायावेयावीकरीनेजिमयाअद

सन्निविष्टत योमस्य च दर्शनरूपववोक्षेत वासीसवष्टि विणिग्मायाणि श्रीपद्मेव घटीतदाकारत्वात् श्रीपद्मटि तस्या विभिर्भूतेषु विभिर्गते
 शिरोघटीमतिक्रम्य ध्ववस्थितत्वात् अक्षिणीशोचने विस्तृतवीमत्वदर्शने प्रतीतकर्णौ अवगौयथासूक्तं रमेवसूत्रं खल्वमेव नान्यथा
 कारौटप्पराकारावित्यर्थः विस्तृतेत्यादित्येव चरत्प्रपुङ्गवस्यिमाचरच्च ऊरण सस्य पुट नासापुट तच्छब्दिभातत्सह्यौनासासामासि
 कापाठान्तरे छुरत्प्रपुङ्गवराण्यसंठिया तत्र छुरमोवाद्यवियेय सस्या पुट पुष्करं तत्स स्यानेसस्थिता अतिचिपटत्वेन समत्वादिति
 भुसिरत्तिमहारत्राजमक्षपुङ्गवीसंठाणसंठियायमक्षयो समस्थितहव रूपवो पुङ्गोर्यत् सस्यानतत्स स्थितेनेमपि तस्य नासापुट

सिवष्टि विणिग्मायाई । अक्ष्णीसि विगयवीमच्छदं संगाइ कथाजहसुप्पकर्त्तरचेव विगयवीमच्छदं स
 यिज्जाज्जरमपुङ्गवसनिभासेनासा । पुसिराजमलचुत्तलीसंठाणसंठिया देवितस्य नासापुङ्गव्या । वोड्ड

सध्वीनीपरेमसस रूपवकीयीवाहिरजीकक्षीणाषपुङ्गवीशमण्योच्छेदशंमककतादिषण्योषाखिनोज्जनोक्कानकेरवाजेरवास्सपडाक्काज
 खाओइतेइतपीपरेमूङ्गवरायणादीसताज्जरणासरीखीमासिकावेरनीअथवासमसापणेमोटाधिक्कड्ड येतथापुङ्गवानोजोकोतेसरीखा

रनिर्भति हृत्ततेतन्मोपदेयगम्यं साक्षिभसेक्षसरिसत्रीहीवस्थियसुक्षमासेतस्यैकेयावाला एतदेवयनस्तिस्रविजतेएग अयमागपि
गवरीप्रजारोचमाना छट्टिवाक्यमहसंठाणसद्वियउट्टिकाष्टएवो मशभाजनविगेषसास्या यमसु कपानतप म्यानतप ध्यितनिका
सतिवष्टाट पाठातरे मश्चिस्तुठट्टिवाक्यमहसरिसोवमेमशोट्टिकाकपाकसद्वयमित्येवसमुद्धेयेनोपमानपमानवाक्य द्यतततयामगुल
पुष्प वमुजपरिसर्प विगेषोसु गु साचष्टाट्टिस्तिसमाव्येततमुच्छवतृतस्ये त्तिपियाचकपय ममगाउत्तिभ्रुबौप्रस्तुतोपमार्थमेवय
नक्तिकुम्भकुम्भाउत्ति परस्तरासवद्वरोमिके विकीर्णोरोमिके इत्यर्थ पुसकान्तरेतु छट्टिवाक्यटिका उत्तिप्रतीतविगयविभयदमणा

सौससेगोकिखंअसठाणसंठिव साक्षिभसेक्षसरिसासेकेसाकविलातेएणदीप्पमाणामहल्लउट्टियाक
मह्लसंठाणसठिवं यिहावसुगसपुच्छवतसभुसुकाओ । फुगफुगगाओविगयवीभच्छट्टसणाओ मी

इवोगाएचारिगानोसूचिहोतेइमेसस्मानमसकळेजेइनासुअरगावाकओइतेइवाकेसछेवर्णीविचवाकइताभूरादीपताभित्तकताभोटी
अ टवीनाकइजिहासरीषोसस्मानहे जिहाउजेइनोविपकसीनीसु असरीषीभापणेजेइनीमाओमाविधयणवागतीवीनरीपकीजेमी

सगुहालक्षणं रन्ध्रं तदिव तत्सदृशं यद्यकुहासन्ति हस्तस्योपरितनोभागतत्स्थिते तदाकारे षाति वक्रोदीर्घे सेतस्य हणुयमितद्रा
 विप्रयोगक्षुब्धं चतस्रिगुणं एवकपोखणक्षिप्तं मण्डकादिपचनभाजनगणक्षिप्तं च ससुचयेतस्यपियाचरूपस्य षट्तिगुणं रान्द्रा
 कारं भिन्नमध्यभागमित्यर्थं कुट्टन्ति विदीर्घं च नैव साधर्म्यं कश्चिन्मिदुपमानं छतकविसृतिवर्णतः प्रवसति स्पर्शतमश्च त्विति मण्डत्
 तथा च दगाकारेण मण्डकाक्षयोपमावत्सदृशं दगाकारोपमं सेतस्य स्वन्वोद्यदेशं पुरवरेति पुरवरकपाटोपमं सेतस्य वज्रचरस्य कविशीर्षं
 त्वादितितया कोटिकाकोशादिघातुधमनायं क्षणिकामयी कुक्षिका तस्यावत्सस्यानतेन सस्थितौ तस्य द्वावपि वाङ्मनौ स्युः सावित्स्वयं

हस्तं प्यक्षत्तरं चैव विगयवीमच्छदसणिज्जाहलकुहासंठियसे हणुवागक्ष्णकश्चिह्नं वतस्य खटं फुट्टं का
 विलक्करित्समहक्षुंसुदं गाकारोद्यमेसेखं च पुरवरकवाहेद्यमेसेवच्छे कोट्रियासठाणसंठया दोवितस्य

यीते सरीषीदादीष्टे गाखकृद्विज्ञानि साष्टफटाखकापि षण्णकोरफरसमोटावङ्गमादक्षनेभाकारे सापष्टे जेहनाजेहवानगरमीप्रो
 चिना किमाकृतेहवाजेहवोष्टे द्विवोजिणरोवखीजेहवीकोटीमाटानीकुवेतेसरिपीष्टे दोनु भुजास्युक्तच्छे सिङ्गानाकोटासरिषीजाहीएहवे

मायिष्ठाविवरे वाचनान्तरे मरुद्वकुम्भ सृष्टियादौ वितेकवोकातवन्तीषु मासुत्वात् उग्रता स्थित्याञ्च कृच्छ्रान्तिनिग्रहामभित्ययं तम
 स्थितौ वावपि सेतस्स कपोलौ गच्छौ तवा वोऽवगति घोटकपुच्छ तदश्च बालधिवत्तस्यापि गावकपस्य गम्यगिगर्धकेया तयावपिन
 कपिष्ठानि पतिकङ्कारानि विस्तारनीत्यादितैव पाठान्तरेण घोडयपुच्छवत्तम्वकविष्णुफरसापो उहेलोमापोऽन्विद्यापोतयन्मरुदेत
 कयस्यौ चङ्गरोमिकेन तिर्यगवनतेत्यर्थे दद्रिकेऽन्तरोद्गरोमाप्तिपोटौ दयनल्लदौ उद्रस्येपल्लवौ मल्लवोममल्लमानौ पाठान्तरेण उद्रा
 सेवोऽवगच्छन्नादौ विस्तवमायातवाफावालोऽवमयकुयाश्च हयादीर्घत्वात् सेतस्य सदादयना जिहायया सुपुंरुत्तरे मेवनान्ययाकारोऽयि
 छतेत्यादितदेव पाठान्तरे हिङ्गुमुयघाचककपविस्तवतस्स ववण इति दृश्यते तत्र हिङ्गुमुकोवर्णद्रव्यतद्रूपोभातुं यत्तत्तया विधयत्कन्दरनि

यपुच्छवत्तस्मसूद्र कविष्ठाद् विगयवीभच्छदसणाद् उद्रासुदृश्स्वेवलवाफालसरिसासेदता जिभाञ्ज

दौ विस्तवतादौ तु तेऽवनानाकपुच्छघोडानापुच्छसरीषातेऽवना मूल्यानाके सपीशाकावराष्ट्रे वीजमणोद्धेदयं न जिणारोऽवोठक टनामरीषा
 वावामीटाष्ट्रे कुयसरीषादातलावाजीमसूपकाकातरीसरिष्ठीष्ट्रे पूजेऽवना विगताफारपीठा मणीएव वीजो भेदेऽवनेऽनेऽपरिचयवा

स्वं चित्प्रसन्नमानौ तिष्ठत द्वावपितस्वसन्नकौ पक्षौ नीतवापो दृढतरं पवकोटकवक्षोऽङ्गुलवत् इत्तं वरुं क्षतवामानधान्यरससम्प्लुत
 जलं येन कुर्विदावीरराणि पाययति तस्मै कथं वरुं उपायमकाशकृतच्छहरीगंभीरतवाचेतस्सनाभिर्जठरस्त्रमध्यावयववाच नान्तरेषीतमग्न
 क्वही विगयवं क्वपि द्दोषसरिसादो वितस्त्रफिसन्नतममन्नकाटिर्विकृतवक्त्रसटि फिसकोपुतौ तवासिक्ककदध्यादिमानजनां दृवरकमयभाका
 योऽवसंभनसोके प्रसिद्धं तत्संस्थानसंस्थितचेतस्सनेवं निविदं छाकार्पणारब्धुं तद्वदीर्घतया तवेव यो कचप्यते तथा किञ्च पुष्टसंस्थाणसठि ए
 त्तिसुरागोणकपतृषु किञ्च स्वधतगोणी पुटद्वयसंस्थानसंस्थिता वितिसमाख्यते द्वावतितस्त्र दृपणौ पोमक्षौ तया ज्वमथकोट्टियत्तिसमतवा

प्राणाकलद्दसुरिसासेणामौ सिक्कागसंठाणसंठितिसोपोत्ते किञ्च पुष्टसंठाणसंठिया दो वितस्त्रवसंस्था
 जमलकोट्टियासंठाणसठिवा तस्मदो विऊरु अञ्जुणगुह्वंतस्त्रभाणूद् कुष्ठिलकुष्ठिलाद् विगयवीम

दीस्त्रादो विक्कवता दो सुप्रतोल्लेजे हनाजमसकाशताजोषे कोठीजे चवीते सरीषा दो तुच्छे जांषाजे चनी अर्जुम एव वेनामात्तणपिये प्रसोद्
 ते सरीषीच्छेजे हनी पीषीच्छेजे हनी उरावसोच्छेदर्यं न देखणो जे चनी जांषाजे चनी अर्जुम ते सरीषा मरीछे जे चवीपा

तथा निसापात्राण्येति मुक्तादिद्वयनयिणा ततः सस्वितौ प्रदुःखस्वखत्वाभ्यां द्वावपि प्रग्रहसौभुजयोरप्यभूतौ च रात्रिस्थं तथा निमानोद्यो
 त्ति यिणा पुनश्च सस्वानसस्विता ग्रहस्योरप्युल्लस्य खत्वं दीर्घत्वाभ्यामृतया सिध्यिषु उतिश्रुतिः सपुटस्यैकदशतरसंस्थिता कागमनपत्तिमप्या
 वसां पुच्छिसवधिर्न वाचनान्तरे तु इदमपरमवीयते च छात्रगमठिष्णोऽरो तस्मिन् विखोत्तिष्यत पडया मति पटालक प्रक्षारारयय
 समाप्यते तत्पावर्ण्यं चोदस क्षामत्वादिनेति तथाप्याविय एपेव च सिनापित तत्प्रसेवक इव न पयोधक सुपादिभाजनमिव उरमिव च सि

वाहा निसापात्रणसठाखसंठिवातस्मदो विहृत्याणि सालोटसठाणसंठियाओ । इत्येसुचगुलीओ ।
 सिप्यिषुहगसंठियासिएहा एहाविवमसेवसच्चसरंसिलवति दोवितस्मथयया पोहृअयकोडुत्तववसं ।

संस्थाने सिखानी परे वेकावनी च बेसी छे सिखाने सो दासारी सो छे जे हनी जायनी च गुलीयानो संस्थान जे हवा एक्कमी पना पुट छे ते सरिखा
 जायना मख छे जे हनी नाइने राखराखवानी रक्खानी सोइ तेने संस्थाने सोइ ते हना खानहा वख छे जे हना जे हवो कोटनो पुरज सरीयो मध्यउ
 पोपेट छे जे हवो पाप्पि वानी पाम सोइ ते सरीखी ना भिजे हनी जे हवा छी का सोइ ते सारिखा वाकापु वण्डे जे हना जे हवो का की गुण बाटी मा

सुठवसुठहेमडाहेवसुखत्वात्पदीर्विस्वाभ्यांआनुनीयस्वतमथाविक्रतेविकारवत्यौभुम्भेविसस्यस्ततयाभुम्भ
 स्ततत्तथाइहान्यदपिबिग्रेयणचटुटयवाचनार्तरेतुअधीयतेमसिसमसगमाचिसकाशएमपीमूषिकामसिपव
 त्तमेववर्णकाखमेवेत्यर्थस्त्वोद्वेगिन्मायदत्तेप्रतीततत्तथाअवधारितविहतीकृततवदनकाशविवरयेनतत्तत्
 सिताअग्रजिह्वाजिह्वायाअग्रभागेवेनतमथातत्कर्मधारवतथाग्रटेककाशैकृतमाखिखगसुखेव

भुग्गभसुए।अवदालिववयणविवरनिह्वालियअग्रगणीहेसरहकयमालियाएउंदरमानप्रगगग
 यविह्वाउणकन्नपूरिसप्पकयवेगच्छेअण्णोउतेअभिगज्जतिभीमसुक्कइहासेयणाविहपचउन्नेणिगेमे

धीछेमासाभिणेउदरानीमाकापहरीछेकठेविण्णेमकीपरेकीषोछेनोकीयानोकार्णपूरपाभरणजियेसद
 त्तरासगगयपगभूमसुआस्माखतोगाजतोयकोरीद्रअट्टहासकारतोयकोनानाप्रकारपववणरोमेकारीमर
 करीनेएकवकोमोटोनीखोत्पलकमसरियोनीखगुलीसारिखोवलीअवसीनाफूलसरीखोनीखोखडगत

अवस्थापितकुम्भिकादयसस्यानसंस्थितौद्वावपितस्वच्छकजघेतवाअच्छुणगुच्छवन्निर्पुनसूगविगोपसाम्यगुच्छ ४३ रुपाहसम्यमानुनी
अनतरोक्तोपमानसाधर्म्यं अगच्छिद्रुटिलेपतिवक्त्रेविकृतवीभक्तदर्शने तथाजघेज्जान्वोरोधोवर्जिनीरुक्कडोउत्तिरुत्तिनेनिर्माणे दृश्य
तवारोमनिबपचितेतया अघरीपेयवा शिशातत्सस्यानसंस्थितौद्वावपितस्वपादौतयाअघरीकोट गिलापुत्रकदासमन्यनमस्वित्तापाद
वोरंगुल्यद्युक्तिपुटसंस्थितावेतस्वपादौशुक्लिनवा केयाभानवाप्रयावहर्षित पियावकपमधुनासामान्येततर्पुनायाजन्उह मउह
कासुएन्तिइहमसावेसहकप्रवेनगन्ध्यापदाग्रागवर्तितइत्तंगरअणायं यत्काष्ठतदुष्यतेतश्चगन्ध्याप्रयवचनभदतिएव चनवमवध्वनत्वा

च्छदसयाइ वंवाओकरकडीओ लोमेहिचवचियाओ अघरीसठायासठिया दौवितस्वपाया अह
रीलोठसठायासठियाओ पाएसुअगुकीओ सिप्पिपुहसठियासियाहा लहहमहगागुए विगयभग

पादनीशिशातेहसरीया दोशुछेपगजेहनाजेहवीसीयानी लोटीछवेतेहवीपगानी अगुकीछेजेहनीजेहवाकीपनापुहसरीपापग
मानबछे टीकाछेसाविनाबंधण जेहमाअवदाक्षितवहताफाथोछेमुषकरपीगुहरजिणेकाठोछे जीभनोअयभागसरटकाकीडानीकी

बलिप्तगतेसरसाभ्याबधिरमासाभ्यामबधिरासोऽटकुर्वन्मिगर्जनध्वनिमुद्धनूमीसुक्तं छतोऽ
 दासोऽशसविशेषोयेनतत्तयानानाविधपचवर्णैरोमभिरपचितमेकां मरुन्वीक्षोत्पल्लगवखगुक्षिकाथतसीकुसुमप्रकाशमसिंछुरधारम्
 त्वावन्पौपधयास्त्रायायवकामदेवत्रमणोपासकस्तोपागच्छतिसोति इहगवशमचिपञ्चद्रगुक्षिकानीक्षीभतसीधान्यविशेषासिख
 रस्त्रेववारायस्त्रातिह्वेदकत्वादसौशुरधाराभासुवसेवेठकुविपक्षछिणिमिसिमीयमाणोत्तिएकार्वा शब्दा कोपातिशयप्रदर्शना
 अप्यन्विवर्पत्विवाभमार्थितमार्थिकं वुरंतानिदुष्टपदयवसानानिप्राताम्यसुन्दराणि कञ्चनानि वस्त्रसतवा हीणपुखचाउडसन्ति

ए । मिसिमिसियमाणे । कामदेवस्य । एवंववासी । इंभोकामदेवासमणोवासवा । अप्यत्ययपत्य
 यादुरंतपतलकवणा हीयपुखचाउडिसयासिरि हरिद्विकितिः जावपडिद्विज्जया वन्मकामवा ।

चारित्र्यवाक्छे पुण्यग्रभमलरूपपुखसुगंयेमानिक्य नासुखमोक्षकर्मणवधर्मनोवाक्छणशरधर्मरूपलयानोपीवणशरनही खुर्ला
 वनकल्पे तवतुम्हनेदेवानुप्रिवभइसीसीक्षणुप्रतादिकरागद्वेयाद्विरमयाछे पञ्चकलापपोपवासुपाखिषोचाकावीनसकेचोभ

रमाववाभूपयधुवापरिपङ्क्तिरिगत सक्तं सुधुरचित्तचिह्नं स्वकीयसाध्यं येन तत्तया तयानकुलाभ्यां परम्भुभ्यां तते कर्णपरे
धामरण्याविशेषोयेनतत्तत्सासर्पाभ्यास्त वैवाचमुसरासङ्गोयेनतत्तयापाठात्तरेण सुसगक्यभूभक्त्युपिष्टं यष्टे मय्यनग्रजुयोराहृतारभजन
उत्तिगोपः विष्णुयन्त्रिहृदिक्वा यन्त्रोपरीतब्राह्मणकक्षसुततयाधर्मिस्वमुचनयगनयवरवर्गचिह्नितिनियमनेपमिन्वा यन्त्रिगोपा
सुखमयननव्यास्त्रासातभासापसेवरव्यात्रस्त्रिवाकपूराकृतिपञ्चमेतिफर्मचारय सानिवसनपरिधानयस्यतप्तयासरमविरमभा

हित्तवचिधे एगमइनिखोप्यलगवत्तगुखिय अयसिकुसुमप्यगासं अस्सिलुधारगहाय । जेनेवपोस
हसाक्षा । जेणेवकामदेवेसमणोवासए । तेणेवसुवागच्छइत्ता । आसुरत्ते । नडेकुविए । चडिक्की

सरीखीतीखोजिखेदिसीयोसइसाक्षां जियोदिसीकामदेवमणोपासकत्रावकृतिरूपाने भावीकरीनेपारत्तलोचनयकोबतो बको
बोयोवकोकोवाभाकुबोवको धममयोखे रीसेकरीकामदेवत्रावकनेएवंबयासीएकबोवके परेकामदेवमणोपासकत्रावकप्रार्थि
तमरण तेइगाबोवकाएरठण्णो जाणवण्णो वखीकासीवटीएइवीचोइसनं जायावखीबाजपुत्रिवसतिकाकररचितधर्मकय

चतुर्विधान्वाङ्मिसा एभगक्रान्तरकरणतः शोभयितुमेतत्पाशानविषयशोभं कर्तुं सख्ययितुं देयतोभक्तुं सर्वस्य देयविरसेस्या
गतपरित्यक्तुं सम्यक्तस्यापित्वागादिति च दृष्टवसदृतेति भातं स्वध्यानविशेषस्थयोदुष्टदृष्टिर्बुद्धोदुष्ट्यगोदुर्निरोधो वशः पारतन्त्र्यं तेन
कृतं पीडितं चार्तदुर्वटवशार्तं पववाचार्तं ननु शार्तं धार्तं दुःखार्तं साधावसेन च विषयपारतन्त्र्येण कृतं परिगतो वशार्तं सतः कर्मधारय

सृजिक्तस एवा । परिचद्रुत एवा तं जद्रुतुमश्च सौलब्ध्याद् जावपोसहोववासाद् यच्छंछसि । य
भजेसि । तोश्च हंश्च जद्रुमेण । शीलुम्लेण जावश्च सिणा । खडाखडकरेमि । जहाणतुम । अहदुह
दृवसदृ । अकाले चैव । ज्ञेययाश्चोववरोविद्रुज्जसि । तएणं सेकामदेव समयो० । तएदिव्वेणं पिसाय

रेतु शार्तध्यानरौद्रध्याननेवसेकरीने सरणकाशविना जीधतव्यथकीं विनाशपामसौ तिथारे तेकामदेवश्चावकर्तेह देवतानि पिशाच
रूपेकरीने एषवोकस्येवके पीशेमहीतासपिणपाभ्यां नङ्गी मनमाहिखेधनधसोमनमाहिष्णोमनहीपास्यौ ठामयकीनचल्योषसंश्चात

असपूर्णपुष्पावतुर्द्वीतीति विज्वलालेयसुसहीनपुष्पावतुर्द्वीतीति किं त्रिपञ्चिंतेति पञ्च तया पञ्चं पञ्चतुल्यं
 सद्यर्णवामयते भिरुपतियः सवर्गसंकाससास्त्रामन्त्रण हेधर्मा कामयाएव सर्वपदानि मवरपुष्प शुभप्रकृतिरुपकर्मसंगं शतृपञ्चमो गोभ्रमं
 सर्वज्ञाष्टाभिरुपायातिरेका विपासाकायातिरेका एवमेतैः पदैरुत्तरोत्तराभिलाषप्रकर्षणोक्तं योऽनुश्रुत्यादिनपञ्चमैश्च यन्मैयो
 वार्दीनि चरुवितुमिति मेयिठुं देयतोमत्तु सर्वतः केवलयदित्वताम्यशून्यचकयसि ततोऽत्र त्वापएवापएड करोमीति वाक्यान्तवयोभा
 न्यपुत्रतामिब्रतानि दिग्गतादीनि विरमण्यामिरागादिविरतय प्रत्याप्सामानिमस्वारसञ्चितादीनि पौषधोपवासानाचारदिभेदेन

पुष्पसुगमोक्खुधस्यक विस्रयाः । धम्मपिवासिसयाः । योखलुकम्पइ । तवदेया० । सोलाइ वयाइ ।
 वेरमणाइ मच्चक्लायाइ । पोसहोववासाइ चालतएवा खोमतस्सशाखुडित्तएवा भजित्तएवा ।

नसके खडावीनसकेमधावीनसके खोडीनसके परिसामस्यपणेखोकिवाभाजिरोभजनेसीखवतादिलेईने यावत् यव्दे पोसभोजनपवास
 धनेपच्चक्लाखनहीजोखोडे खोनहीमार्जे तु तोयाजनेदीचइणे नीखोत्पयकमसारीखेयानत्तुषइगेकरी अइअइतुअनेचरीचजिवा

प्रति यमीते इत्यादीभ्येकार्याभ्यतिभयप्रकर्षप्रदर्शनार्थानि तिवलियति तिवलीका मुकुटीदृष्टिरचनाधिपेक्षकाटेसहस्रविधावेति
चाक्षयितुमन्यथाकर्तुं चखन चक्षिधराशयद्वारेणविपर्ययद्वारेणच तन्मन्त्रोपयितुमिति सगयतोविपरणामयितुमिति च विपर्ययत आता

देवंस० । अमेत्यजाविवहरमायांपासइत्ता । आसुरमे० । तिवलियभिउडि'णिहलिसाहृद् । का
मदेवस० । नोलुप्पलजावअसिया । खंखाखंछंकरेद्र । तएणंसेकामदेवेस० । तच्चज्जलनावदुरहिहिया

तेपियाचरूपदेवतावीज्जीवारतीजी वारइसोकसायका निर्भोकवको यावत्तयम्मे निहरयको धर्मरूपी ध्यानकरतोयको विचरेति
वारपक्षीतेदेवतापियाचरूपयको कामदेवअमणोपासकने अमीतमिहरयकोविचरे विचरतोदेखीकरीने आश्वकासकरीनेकोप्यो
विवलीनिलाउभावेचादी भीपणउरणीछुइकामदेवयावकने नीलोत्पलकमलतिणकमलसरीणोखड्गतिणे करदेवताखड्गखड्गरे
तिवारपक्षीतेकामदेव आधकतिकाउजलीयावत्तयम्मेसचितापोचिकी एखयीवेइमामलीपरेसहे तिवारपक्षीतेदेवपियाचरूपकामदेव

रूपेण । एवमुत्तमसाधो । शमीएअतत्थेअणविमो । अणुक्खुभिणअचलिये । असभतेतुनगीएचिइ
धम्मआणोवगएविहरइ । तएणसेदिब्बेपिसायरूपे । कामदेवसमगोयासय । अभीयअतत्थ नाय ।
धम्मआणोवगवविहरमायपासइत्ता । दोच्चपितच्चपिकामदेव । एववयासी । हभोकामदेवाम०
अप्रत्थियप्रत्थिया । नइत्तुमअज्जजाव । ववरोविज्जसि । तएणसेकामदेवेस० । तेणट्टियेण । दोच्च
पितच्चपि । एवमुत्तमसाधेअमीएजाव । धम्मआणोवगएविहरइ । तएणसेदेवेपिसायरूपे । काम

बकोअणबौद्धोरसो धम्मरूपीध्याननेविब्बेविचरे तिवारपणीते देवतापिसाचरूपकामदेवयमणापासकने पविजतोअत्यतो यमो
धम्मध्याननेनिचखकोविचरेएववोदेखेएहभोदेखीने तेहीअरीतेवीजीवारतीजीवारकामदेयने एववोववाकहे अरेकामदेवयम
योपासव अपासितमरणगार्हणहार ओठ चिवणीआअवतपच्चखण्णनहीभानेतोअ तुभनेमारसु तिवारेतेकामदेवयायन

पधयात् ससितगजलक्षणोपेतसखलागोपागत्वात्सजातमिवसुजात पूर्णोदनजातपुरतोयतउदग्र उर्ध्वसमुच्छ्रितधिरपृथग्र्यं दृष्टत
दृष्टदेशेवराहभूकर सङ्ख्यवराह'प्राकृतत्वाच्चपु सखद्विद्वताभभायाप्रवकुशीयस्यतदजाकुक्षिप्रसवत्वेनप्रसूतोदीर्घोखम्बोदर
स्येवगणपतैरिवाद्यरौठ' वरद्वयसोयस्यतमखम्बोदराधरकारभभ्युन्नतसुकुलाभायतकुडूमखायोमस्त्रिकाधिवक्षिणसङ्गतं विमलोधवलौ

पुरश्चोदेगप्रिदृतोवराह'अथाकुच्छिन्नलवकुच्छिं । प्रलयलवोदराधरकरं । अभुम्गतमउलमस्त्रिवा ।
विमलधवलदंत । कचयकोसीपविदृत । अणामियचावललितसर्वेक्षितं । अगगसोडं । कुम्भपट्टि
पुनचलणवीसङ्गनख । अह्लीययमायनुत्तपुच्छं । मत्तमेहमिवगुलुगुलेतं । मणप्रवणजणियवेग ।

भू छिउ दूरगगोशनीपरेखाविपेटकेहमो असुतवकुलमानतीसरिखाजेवपा धवलादातच्छे जेधना बलीजेधनेसीनानीखोखच्छे दानेका
ईकनमायोधमुपतेषनीपरेसकोप्योछे नू उमोअग्रभागविणेषखीकाछवानीपरेप्रतिपूर्णवरणवीसजेधनेनखच्छे अक्षीयकधृताग्रमरणेपे
तपु छजेधनोमदोखत्तमेधनीपरेगर्जारमकरतो मनअनेपवनखेधनोनीतोछेवेगविणेषहयोवकोशायीनोरूपयिकुर्वे जिध्रापोसहसाखा

इयं समामासीत् स त गपद्द्विद्वयतिस्तोयानि चत्वारः पादाः कारपुष्कसि स चेति एतानि प्रतिष्ठितानि भूमौ भग्नानि यस्य तत्तया मम ममो

संवेयणसम्पदहृद् । जावन्नहि वासिद् । तण्णसे दिव्वेपि । कामदेवसं । अमोय जावन्निहरमाणं पाम
इद् । जावनो सवादेद् । कामदेवसं । निग्गथाओ पावयणाओ । चालि स एवा । ग्गेभि स एवा । वि
परिणामत एवा । ताहे संति परि तंते । सणिय २ पच्चो सक्कं ईरत्ता । पोस हसलान्थो पडि गि क्कुमद्दत्ता ।
दिव्वपि साय रूव विप्पणहृद् । दिव्वएगमहृत्थिरूव विउव्वद् । सत्तगपविट्ठिय सम्मं सट्ठिय । सुजाय

यमणोपासक जावक्के अमीतनिष्ठरयणो यावत्तय्ये विवरतोयको देखे देखीने यावत्तगद्धे चूखावीनसक्के कामदेय्यमणोपाममन्नं नि
प्रयनावचनञ्च तीचखावीनसक्के ओभावीसक्के मही विपरिणामत धर्मउपरि गक्का कञ्जानापीते देव तायाको परिट्ठिय तक्कपोसलने चलने पा
ओवखे पाओवखीने पोस हसलान्थो तीपाओनी कखे नी कखीने वक्का देवता रूपी पिगापनो रूपको हे दिव्ववडो एत्त देवता मोटो शायीनो रूपपि
पुवसात भगप्रधानमु खागाप्यारपग सुठपुरसचिक्कएव वेसस्वान सक्के कोकर सच्चित्त भगउपगं गेज्ज चोपूतो सुआत भजा सरिणी कक्किमावी

च्छामिअद्देधरणतलसि । तिवसुत्तोपाएसुलोलिमि । अवाणंमुम । अट्टदुहद्वसट्ठे । अकालेचेव ।
जीविथाओविधरोविज्जसि । तंसिकामदेवस० । तेणंदिब्बेणहत्थिरूवेणं । एववुत्ते । समाणे
अभीएजावविहरद्द । तएणंसेदिब्बेहत्थिरूवे । कामदेवंसमणोवासयअभीय । जात्रविहरमाणंपास
दूत्ता । दोच्चंपितच्चपिकामदेवं । एवंवयासी । षंमोकामदेवा । णोविहरद्द । तंसिदिब्बेहत्थिरूवे

अर्त्तरीत्रयाननेवसेक्करीनेअकाखमरणेच्छ तुजनेजीवयकीरहितकरीस तिवारपल्लीकामदेयआवक तिणेमीटेदेवेहाथीनेरूपेक्करीने
एववावचन कस्यायकासुखांशका अभीतनिहरयओविचरे तिवारपल्लीतेहकीरूपदेवता कामदेवएवदेवनामाअमणोपासकआवकने
निउरयको यायतुयब्देविघरतोयकोदेखेदेखीक्करीने दोइवारतीनवारकामदेयआवकने एवयोवचनकहे देहोक्कामदेवआवकतिमही
अपूर्वरीचूकावे तिवारेदेवताहाथीने रूपेकरीकामदेयआवकनेमिसययकोएवयोजाणीणीने एवयोविघरतोयकोदेखेदेखीनेछाय

सन्तोयस्य यथयाप्राप्ततत्त्वान्महिम्नासुखवश्यमुपैतावन्तौ विमलववसादन्तोयस्यतदभ्युदयतमुक्तमसिद्धाविमलभयभयतममिषनसोगोद
तिष्ठदन्तकोयीतिप्रतिमापानामितमीपन्नामितवसापयनुशतथाखलिताचविद्यासवतीमन्वेष्टिताययेन तीमकोचितताशययगुणगुण

दिन्यहत्थिरुवविचब्बर । जेणवपोसहसाला । जेणवकामदेवेस० । तेणवनुवागच्छइत्ता । काम
देवएवययासी । हमोकामदेवातहेवमणइ । जावणभंजेसि । तोते अज्जअहसोडाए । गेहामिर्
त्ता । पोसहसालाओणीणेमिर्त्ता । सव्वेहससच्चिव्विहामिर्त्ता । तिवखेहिदतमुसलेहि । पडि

वे विजाकामदेवअमखोपासकतिण्णैठिकाण्णैपावेपावीनेकामदेवयावकनेएणवोक्खे रेवोकामदेवयावसपूर्वकप्पोतिमणीअक्खेओण
व्रतनणीमाले तोछ भाजतुजनेसुखे करीने पक्कणीसपकणीने पोसहसालायाविरलेइवास्सुलेइने सधोपाकावेडक्खान्तिमडक्खा
लीवरिनेतीखादातमुसखसरीणातिबेकरीने तुजनेपीपाकरिसनीचोनाणीधरतीतलनेविपे तीनवारपगयकीमोमस्य विपारेत

एवमयं यस्यातस्तथाश्रमं यत्तु कारा प्रतिपन्नाश्चरणायस्त तप्तवा विद्यति नखमालीनप्रमाणद्वक्तापुच्छमिति कापद्य उगयी स इत्यादीनि स
पूयन्निमेषेणानिक्तविद्यावच्छेदोपात्तानिक्तचित्ताद्यादुक्तामिह न्यस्ततद्व्योपविपदुरधि सन्ना विषयवद्विषयमलपकालेनैव दृष्टशरीरव्यापक
विपत्तापुषोरविपमारकत्वात्माकाय मशायरीरं मधीमूषाकायकं नयनविषेण हृदि विषेणारोपेण च पूर्णनयनविधयोपपूर्णं चञ्चनपुष्पा

दिव्यहृत्स्थिरुवविप्यमहद्वृत्ता । एगमहृदि स्वसप्यरूवं विउच्चर । उगवि सदिहो विस । महाकायं स
सौमसूसाकालग । नयणविसरो मपुष्पं । अजणपुजनगरप्यगास । रत्तत्यं लोहितयलोचनमलनुयलं
चचलजीह्वधरखिलवेणिभूष । उक्कहफुसुकुडिलजटिल । कक्कसविच्चवफुछाडोवकरखदत्यं । लोहा

मोटोछेयरीरमिससरिखोकालोअत्यतच्छे नयणनेविषेविधरूपीरोसमखो मेरवोकाखोकाजखतेरनादिगसरीखोरातानेहवाखोचिता
धरत्रसारीखीभापजेरनीवखीजोहेलावीसपसापाटकरतीचपसजनीमप्रथिवीरूपजेस्त्रीनेवेणीभूतच्छेत्तुकुटफतावदामोटाकरतोकुटि
खककंयविलीपेफणनोमोटोभाडवरफणाटोपकीघोछे मेरवाखोरनाभागरधमधमाटकरतेरनीपरेशब्दकरतो मशवीरामणोकिल

कामदेवंसमणोवासयधर्मीय । विहरमाणपासद्गता । आसुरत्तेषु । कामदेवसमणोवासय । मो
क्ष्वाणिरिष्टद्गता । स्रष्टुविहासस्रष्टुविहद्गता । तिवर्खेहिदतमसलेहि । पडिच्छद्गता । अष्टेचरणि
तर्खंसि । तिवस्सुत्तोपाएसुखोखिद्गता । तणसेकामदेवे । तच्छलजायग्रहियासिद्गता । तणसेन्द्रियेष्टन्वि
रुवे । कामदेवजावनोसचाएद्गता । जावसणियद्गतासकद्गता । पोसहसालाओ । पडिणिन्तवमद्गता

आवकरीनेकोयोकामदेवमणोपासकआवकने सुहादुसुपकदे पकरीने छ सोपाकासेलेइनेउच्छानेउच्छानी तोगामेअना
दांततिपेसुसखकी पकतोवकोमालेकाहीनेपकधरतीयनाखे तीगवारपगसुखोलेषपिचापीने तिवारेतेकामदेवआवकतिकेउच्छानी
तीत्रवेदतानेसहे तिवारेतेदेवताआधीनेरूपकामदेवआवकनेचकावीनसके यावसुयादेहसवेहलघेपाछोवले पोसहसालाओ तीपाओ
नीकलेपाछोनीकसीने दिखशावीनोरूपतेअनेछोके छोरीने एकाएकवोमोटोकासवारसर्पनोरूपविकुर्ने पसीकेहवोदेउपविपइटीपिप

जेणेवकामदे० । तेणेवसुवागच्छद्गता । कामदेवएववयासी । हभोकामदेवा । आवणभर्जेस । त
ओअज्जेवअहरसरस्रकायदूख्हामिर् । पच्छिमेणभाणतिकसुप्तो । गौववेढेमिस्ता । तिक्कथा
हियिसपरिगयाहि । दाढाहिचरसिचैवनिकुट्टेमिजहाणतुम । अट्टदुहट्टअकालेचैवजीवियाओवव
रोवज्जसि । तएणसिकामदेवेसमणोवासए । तेणंदिब्बेणसप्पखेण । एववुत्तेसमाणे । अभीएजाववि

प्रायेष्पावीने कामदेवआवकनेएहवोक्कहे रेहोकामदेवआवकजोतु ताहरोमत्तमशीभाजसी तिवारेतोळ्ळ आजहीजताहरेयरीरसपरे
सरसरटक्कतोषढीसचढीने पाळ्ळिखोभागतिणेक्करीनेतीमवारकरीनेताहरी प्रीवागर्दनवीटीसवीटीने तीष्वाजेमाहारादातविपेक्करी
नेभस्यायका विपेमरीळाढसं तुजनेठसीसताहरेसवगरीरमाहे विपपसरस्ये तिवारेतु आत्तैरौद्ध्यानेक्करीनेअक्काखमरणपामसी
जीवेक्करीनेरचित्ठसी तिवारेतेकामदेवएहवेनामाआवकर्म्मतिणेदेवतायेसपक्कणेप्रकारेकत्तोषके मिमंययकोयायत्तधमंनेविपेविचरे
तेदेवतायीजीवारतीजीवारएण्योक्कहे कामदेवआवकधमंनेविपेविचरे तिवारपळ्ळीते देवतासण्यंनेरूपे कामदेवएहवेनामेआवकने

नां कञ्जलोत्कराण्योनिकरं सखरस्य ब्रह्मकायो यस्य तद्वद्वनपुच्छनि करप्रकायरक्ताक्ष लोहितलोचन यममयो ममम्ययोयं गभ इय
षसखल्लोरत्यर्थं चपखयोर्जिह्वयोर्यस्य तद्वयमखल्लुगखचस्रस्रमिच्छ धरणीतलस्य घेणीयके सख्यविगोषपूषण्यत्वीर्यत्वाभ्यामिति परणी
तत्तवेपि भूतसुत्कटीनमिमवनीयत्वात् सुदोष्यतोभासुरतया हस्यत्वात् कुटिलोपखत्वात् जटिलं केयसटावोगात् स्वर्गोनिष्ठरोनद्यता
याभभावात् विकटोपि सीधौ च सुटाटोपं कणाडम्बरतत्त्वरणेदक्षं कुटिलजटिलं चैयविकटस्त्रोटाटोपकरणं सुतयानोपा
गरवन्मभाष्यधमधर्मतपोसखोशारकस्येव भावमानसस्रस्त्रावातेनोदीप्यमानस्य धमधर्मस्येव यद्वायमानस्य चोदयगदो
यस्य तत्तयाद्भुतचविशेषस्रपूर्वमिपातं प्राकृतत्वादिति प्रणालिखितं यत्तत्तरोसपनाकचितोऽपरिमितोऽनर्गलितो वा निरोद्धमयश्च
सौत्रं प्रचण्डो गतिप्रकटो रोपो यस्य तत्तवासरसरस्वसि सौकिकानुकरणमापापस्थिमेणुभागएणतिपुच्छेनेत्यर्थं निकृद्भिन्निकृद्

गरवन्मभाष्यधम्मिमतपोसं । अथागलिअतिव्यचसुरोस । सप्परूवंविउब्बिप्ता । जेणुवपोसहसत्ता ।

विषाटकरजो गतिरौद्ररूप एवोसर्प्यनोरूपविक्रुर्वैविकुर्ज्जोने विण्णेषि सीपोस रणीपोस रसास विण्णेषि सीकामदेवयापयति चातेसप

वामिप्रश्नसिद्धवृत्तिरुत्त्वकाविपणलेखेनाप्यकखद्विता विपुलागरीरव्यापकवात् । कर्कशाकर्कशाग्रयु मिशानिटीप्रगताप्रकर्कशाग्रयु

हरइ । सोविदोच्चपितच्च पिमणइ । कामदेवोजावविहरइ । तएणसेटिब्बेमप्परुवे । कामदेय मम
योयासय । अभीयआवयासइत्ता । आसुरसे । कामदेवससरस्मकाय । दूरुहइत्ता । पच्छिम
माएणतिक्खुसोगीव वेठइत्ता । तिवखाहिविसपरिगयाहिदाटाहि । उरसिचैनिकुडेइ । तएण
कामदेवेत । उज्जसाभावअहियासेइ । तएणसेटिब्बेमप्परुवे । कामदेव । अभीयपासइत्ता । जा

निर्भयवक्रोदेखेखीवरीने मोघकरीगेकोण्यो कामदेवनामात्रावकतेने गरीरसरसराटकत्तो चदेपछिमभागपूछवे करीनेतीनयला
कादेइयरीरनीप्रीवापीटेदीने मङ्गलीखीविसेकरीनेसच्चित्तएकवीतीखीदावाकरीने उरशीयेनेविपेठकदेये तिबारियामदेवआयक
तिणे उअलीकठोरवेदनानेसरीरेकरसहे तिवारपणीतेदेवतासंपरूपकामदेवआयकनेनिर्भयवक्रोदेदेखीकरीने जिवारेवक्रावीन
सके कामदेवआवकनेनिप्रथमाप्रवचनमार्गछ ती चक्रावीमसकेण्योभावीमसके सकाकंचानावीतिबारतेदेवतायाकोउयवेउकवेपाखो

लोगाश्चिद्वयन्तीसुविमाणसुयसुहृद्भाविर्गुणैर्पराधणवाङ्मणेसुरिन्देववरं परवत्यधरेभालुइयमाद्यमउक्तेषावहेमवावचिभसवससङ्गुं कल
विकिचिज्जमाप्यगंठे भासुरबोदीपसुखवणमालाधरेसोषग्मेकप्येसोषग्मवहिसंएविमाणेसभाएसोषमाणन्ति यन्मादिशब्दानां घञ्युत्पत्य
भेदेनभिन्नार्थताद्रुदय्यातयाविशक्तिर्योगाच्छब्ददेवानां परमेस्वरत्वाद्देवैश्च देवानां मध्ये राजमानत्वाच्छोभमानत्वाद्देवराज वज्रपाणि

वर्णे सखिखिणियाद्रूपचवन्माद्र । वत्स्याद्रपरिहिण । कामदेवं एवंवयासी । हृभोकामदेवासः ।
घञेसिणंतुमदेवाः । संपुण्येकवद्वेकायलवखणे । सुलहंणंतवदे० । माणुसजन्मणीवियफले । जस्सणंदे०
तवनिगंगाश्चोपावयणाश्चो । मेखवपुष्टिवन्तीलघा । पत्ताश्चभिसमस्यागया । एवंखलुदेवाः । सक्केदे

करीनेसुचितपचवर्णराप्रधानवस्त्रपहस्याहिं कामदेवश्चावधनेएणवोकाहे चणोकामदेवश्चावकतु घञ्यतु भाग्यवतहेदेवाहुप्रिय संपूर्णप्रति
ज्ञाजेनोनिर्वाहणधारजेजिनधर्मनेविमे एणवीताहरीहवताउपसर्गे करीनेधर्मधीनपूकोभलेणाधोमशुयअवतारनोफलजेतुभनेदेवा
सुप्रियनिग्रयनाप्रवचनयीदेवताचूक्षाधीनसक्को मेखपधंतनीपरेसीखप्रताहिंको अभिसमस्तपणेकारीनेहवतापामीप्रमनिश्चयहेदेवाहुप्रिय

छत्वात् सपितौ सन्नीकृतौ भुजौ यस्वतस्तथापह् देवकेयूरे कुण्डले च प्रतीतौ हटगण्डतले हटगण्डोपक्रमर्गपीठाभिधाने रुर्णाभरणे प्रभार
 यतिवस्वतस्तथातस्रविषममाकाशप्रधानो मौखिसुं कश्मसकबायस्यतत्तया कल्याणकमनुपठतप्रवरवक्त्र परचित्तेन तत्तया कल्याणकानि
 प्रवरारणिमास्थानिकुसुमानि चतुलेपानानि चधारयति यस्तथाभास्वरबौदीकदीपमयीर प्रलम्बायावनमान्ताभामरण्यविशेषकाभारय
 तियस्तत्तथादिव्ये नवर्णमहामिति गम्यते एव सर्वमनवरं अध्याविमानवक्त्रभूपणादिकया युक्ता हटपरियारादिवोगेन प्रभया प्रभावेन चाय
 द्याप्रतिविम्बे नार्चिपादौ तिज्ज्वालवाते कसाकास्त्रालेखवाभाकपरिणामेनोद्योतवन् प्रकाययन्यो भवदिति प्रामादीयचित्ताद्वा दृश्यं
 नीययत्यम्बच्चुर्न आभ्यतिषामि रूपं मनोऽत्र प्रतिरूपमहटाररप्रतिरूपयस्य विकृत्यैर्ब्रह्मलत्वापन्नतरिणप्रतिपक्वाभायायव्यितमकिङ्कि
 षीकानि चतुर्ब्रह्मपिण्डस्योपेतानि सकृदेविदे इत्यादौ वा यत्ककरबादिवहश्च वज्रपाणी पुरन्दरे सद्यश्च असहस्रस्त्रे मन्त्रपागमासु येषां हि १३

नाशपासह । दिवं देवैरुवविज्ज्वहत्ता । कामदेवस्वपोसहसासप्युपविसहत्ता । अतरिक्स्वपदि

नोरूपविकृते विकृतीकरीने विहाकामदेवद्वे पोसहनीपोसहसाकवियेति णमाहेपेयेयेसीने आकासमार्गे रक्षोबन्धो नान्नी जेव्हीरी दे

अन्तात् सीमितौ सखीकृतौ भुजोयस्तस्य सायक देवकेयूरे कुण्डलेष प्रतीतौ हटगण्डतले हटगण्डोपकर्मणो वाभिर्भाने कर्णभिरप्येव गार
यतिवसतसयातमविषिवसायाप्रधानो मौलिसु कर्मसाकवायस्तसया कल्याणकमनुपगतप्रवरसक्त परचित्तेन तसया रुन्ध्याप्यन
तियस्य सबादिने नवर्चनहृत्प्रभितिगम्यते एव संवत्सरं कथाविमानवसभूपणादिकवा युक्ता हटपरियारादिवोगेन प्रभवामभानेन काय
वायतिविष्णे नापि पादौ तिष्ठाद्यवातेन साकान्ध्यालेख्यवाप्यपदि णामेनोद्योतयन्मृमकाययन्योभवदिति माद्रो वपि साह्वादि कर्म
नीवयत्सम्यक्सुनं चास्मत्तिष्ठमि कर्ममनोऽत्र प्रतिरूपहटारमप्रतिकर्पयस्य विकुर्यैव क्रियतात्वापन्नरिचमतिपक्षभासायस्वितमकिञ्चि
शोकानिषु इषव्हि सोपेतामिसक्ते देवि देहत्वादीनां बलकरणादिवदस्य रुन्ध्यापी पुरन्दरे सयव असक्यस्तेन इव पागमाभये वा विष्णुः ॥ ३ ॥

माद्यमास इ । दिवं देवकवविज्जम् इत्ता । कामदेवस्सपोस इत्ता । कामदेवस्सपोस इत्ता । अतारिस्तपदि

नो कपविकुर्वे विकुर्वीकरीने विष्णो कामदेवके गोसङ्गमीपोस इत्ता कपिपेति णमाहे पेये पेसीने पाकासमागे रसोपकोनाभीमेवूरीने

सो गच्छिष्यन्ती सुविभाग्यसयसहस्राक्षिष्यन्ती एरावणवाचणे सुखे देववन्द्यवत्सल घरे आश्रयमाश्रममठके गणवहे मन्वादिभिः पञ्चसुखाकुलस्य
विलिखितमागणगच्छे भासुरगोदीपकवणमाश्रमवरे सोऽहमेकमेव सोऽहमेकमेव सोऽहमेकमेव सोऽहमेकमेव सोऽहमेकमेव सोऽहमेकमेव सोऽहमेकमेव
मेदेन भिन्नार्थता द्रष्टव्या तया चिन्ता क्रियो गच्छन् देवानां परमेश्वरत्वाद्देवेषु देवानां मध्ये राजमानत्वाच्छोभमानत्वाद्देवराज वज्रपाणि

वणे सखि खिणियाद्दुःपचवच्चाद् । यत्थाद् परिहिए । कामदेव० एवं वयासी । हभो कामदेवासु० ।
धर्मे सिणतुमदेवा० । सपुसेकवद्वेकयलवखणे । सुलहेयंतवदे० । मागुस्मजन्मनौ वियफले । जस्सणंदे०
तयनिगगाओ प्रावयणाओ । मेरुवपडिवन्ती लवा । पत्ताच भिसमखा गया । एवं खुलुदेवा० । सक्केदे

करीने सचितपचवर्त्तराप्रधानवस्त्रपञ्चाङ्गे कामदेवव्यावकने एववो कहे अशोकामदेवव्यावकतु घन्तु माग्यवतहे देवा सुप्रिय सपूर्णप्रति
ज्ञाने भो निर्विण्णारजे धिमधर्मने विषे एणवीताहरी हदता उपसर्गे करीने धर्मधीनपूको भलेषा धोमद्युधपवतारनो फलजे तुम्हने देवा
तु प्रियनिग्रबना प्रपचनयी देवतापूजापीनसके मेरुपर्यतनीपरे सीखत्रतादिके अभिसमस्तपणे करीने हदतापामी इमनिधयहे देवा सुप्रिय

शुद्धियकः पुरोमुद्रादिनगरविधेयसंस्कारात्पुरन्दः तथायतकृतयन्त्रेनेप्रतिमाविवक्षितास्तः कार्त्तिके दिनेयतः अम
 मिष्टश्चविशेषाणांस्वाप्तौ यतक्रतुरिति चर्चिकारव्याख्यातयायस्थानांमन्त्रियतानां सचसुसंस्थांभवतीति तद्योगादमौमङ्गमाद्यः तयाम
 घयन्त्रेनेषमेवाभिनिक्षिप्तास्तयस्य चर्चिकेन सति समवधानूतवापाकोनामवकाशस्यरिपुसंस्थायनात्पाकयामनः मोक्षस्याङ्गमद्वन्द्वोको
 दक्षिणोवोङ्गोकोकयोधिपतिः सतथाएरावणैरेरावणः हसीसवारजयस्य सतथासुदुराजन्ते एतेषु राक्षसेषामिन्द्रप्रभुः सुरेन्द्रः सुराणां
 देवीनां गान्धर्वः सुरेन्द्रः पूर्ववदेवैन्द्रत्वेन प्रतिपादितत्वादेव्यथावापुनवक्तव्यपरिचारात् कार्यः परजांसिनिम्नं कानिच्यपरमाचारयतद्वद

विदेदेवराया । सवक्त्रजसहस्रकक्षे । आवसक्त्रसिंहीशसणसि । चसुरासीतीए । सामाग्नियमाह
 स्त्रीसदेवा । आवसक्त्रेसिचवज्जग । देवाण्यदेवीण्य । मङ्गलगणैवमाह्निकवद्व४ । एवमुत्सुदेवाः ।

सवक्त्रदेवतागोराजा । सतक्वीवाक्त्रेयश्चित्रोयस्त्रीसहस्राद्यः यावत्तयन्त्रे सकसिंशसणेवेतायका चोरासीत् ४ चकार ५ दूने
 सामानिक ६ द्रुसरीणादेवताभजे यावत्तयन्त्रे यथेष्टसिंहाकृतापोरवणावज्जगकारे देवताभजे देवी त्रैलोक्यसभाभेयतावका एवोक्तवरेण

स्वेन यानितान्यनराणि तानिवस्त्राणिधारयति य सतथाभाषिगितमाखमारोपितस्त्रगुसुकुटोयस्त्र सतथागमवेष्टनवहेत्र सुवर्णस्य
सन्धश्चिनीचादयोमनेष्वित्रे चित्रवतीचक्षुषेयेकुण्डलोताभ्यां विद्वत्समानौगण्डौयस्त्रसतथायेयप्रागिधेतिसामाण्यवसाहस्त्रीणिभिह
यावत्स्त्रणादिदृष्ट्य तावन्तीसाएतायन्तीसगायचतुष्टयसो गपाखाण अष्टण्य अन्नमहिरीण सपरिवारायतिष्ठत्त परिसायासत्तष्ट
अणियाणसत्तष्ट अशियादिबर्ह्यचष्टण्य चतरासीणभावस्त्रदेवसाहस्त्रीएथातन्ननायस्त्रि या पूज्या मह स्त्रक्लृप्तालोक्त्रपात्रा पूर्वा
दिगधिपतय सोमयमवर्णवैश्रमणाख्या अग्रमहिष्य प्रधानभावार्वासात्परिवार प्रत्येकपक्षसहस्त्राणिसर्वमीक्षनेष्वत्वारिश्चत्सहस्त्राणि
तिष्ठत्त परित्यदोभ्यतरामध्यमावाक्षाचसप्तानीक्रानि पक्षतिगमाश्चरयद्वयभमेरात्पक्षसप्तमिक्त्राणि गधवर्नीकनाद्यानीकष्वेतिसत्ता
नीक्षाधिपतयश्चसप्तैवं प्रधानपत्ति प्रधानो गजएवमन्ये पि आत्मरक्षाष्टमस्त्रकासोपा चतस्र सहस्त्राणांचतुरशीत्य आख्यातिसामा
न्यतोभापतेविशेषत एतदेवप्रश्नापवतिप्ररूपयतीतिपक्षद्वयेनक्रमेणोप्यतप्रतिदेवेणवेत्यादौवावत्स्त्राणादेवद्वष्टव्य अक्खेणवारक्खवेण
याफिचरेष्ववाक्किपुरसेखधामशोरेणेणवागधमेणवा वृत्तिप्रवृद्धीएष्टयाक्षियावत्स्त्राणादिदृष्ट्य नुर्जसोवत्तवीरिय पुरिसकारपरक्रमे
स्तिनायभुञ्जोकरणवातेनवषावतिमिपातोवाक्काखकारेअवधारणेवामूय करणतायापुनराधरणेवन प्रमिष्यवृत्ति गम्यतेजहासखो

पुलियकः पुरोमुद्रादिनगरविशेषस्तद्वदराणात्पुरेन्दुर तथायतकृतयध्नेनेप्रतिमाविवक्षितामत् कासिंश्वयेदित्येतन्नगनाम
 मिन्द्रविशेषायायस्मासौ यतकटारितिचूर्णिकारव्याख्यातथापश्चानामन्विगतानां सचसुमहणाभयतीतितद्योगादमौमङ्गगाय तयाम
 धयध्नेनेमेवाविवक्षितास्येयस्वयवर्त्मिन संतिसमवधानूतथाप कोमामवलगास्तस्यरिपुशष्पशयनात्पाकयामन मोक्षम्याङ्गमवर्णेको
 दक्षिणोयोङ्गं लोकयोधिपति सतथाएरावण्येरावणं चसीसवाचनयत्न सतथासुदुराजन्तेएतेसुरासेयामिद्रप्रभु सुरेन्द्र मुराणां
 देवीनां गङ्ग सुरेन्द्र पूर्वसदेवेन्द्रत्वेनप्रतिपादितत्वादन्यथावापुनरुक्तपरिचारेकार्यं अरक्षासिनिम्नं ज्ञानियमपरमाकागतइच्छ

विदेदेवराया । सयक्कजसङ्गसखे । जावसङ्गंसिसेक्कासणसि । चउरासीतीए । सामाणियसाहु
 स्सीणदेवा । जावन्नस्सेसिचवज्जण । देवाणयदेवीणय । मज्झगएएवमाहिक्खइ४ । एवसुत्तुदेवा० ।

सक्तइद्रदेवेन्द्रदेवतानोराजा । सतकीयाण्येयन्नविशेषोसङ्गच्छाद्य यावत्तयध्ने सकसिंश्वसणेवेठावका चोरासी८४ हजार इद्रेने
 सामानिकइद्रसरीखादेवताभने यावत्तयध्नेषसेसिककताचोरवणापस्तप्रकारेदेवताभनेदेवी तेजसीसभामेयेठायाकाएश्वोक्केहेरुणे

त । अहो देवा० । इष्टीक्षलवाइ । तं दिवाणं देवा इष्टी जाव । अभिसमखागया । तं खा मे भिणं देवायु०
 खम तु मरुह तिण दे० । गा इ भुज्जो कारणया एत्ति कहु । पायव छिए पज सिउहे । एय मरु भुज्जो रिखा
 मे इत्ता । जा मे वदि सपाउ भु एता मे वदि सपाउ गण । त एणं से काम दे वे स० । शिख सग्ग मि ति कहु ।
 पडि सपार इत् । तेण कालेण । तेणं समण । समणे भगवं मरु वीरि समो सरिए । समणे जाव विहरइ ।

सुप्रिय तु श्वारी वृद्धता दीठी इ द्वे कवी छती ते मे प्रत्यक्ष पणे दीठी एमे तु श्वारी साची वात जाणी ते भणी छ हे देवायु प्रिय तु मने खा सु छु
 हे देवानु प्रिय ते भणी तु ख मि बायो म्ब छ इमवार वार कशी ने ते देयता काम देव ने वि करण शुद्ध ते च ने पगे पछे वसी दोतु शाय जो छी ने एश्वो
 अर्थ वार वार कशी मपरा वद्यमा वे ख मावी ने छिणे दि सी ने ते बाध्यो छतो तिणे दि सी ने ते देवता पाछो गणो ति वार पछी ते काम देव आवक
 उपसर्ग रक्षित सुखो जाणी ने वि करण शुद्ध काउ सग पारे तिणे काले तिण समे ने विधे अमण भगवत मरु वीरि स्वामी परम तीर्थ कर सु
 मय सखा वदे । ४ श्वार साधां सुविचरे ति वार पछी ते काम देव आवका उद्यान ने विधे अमण भगवत सम वस सखा एश्व वी वात सांभकी पूणे

जवूहीवेश्मारहेवासे । चपाएणयरीए । कामदेवस० । पोसहसालाएपोसहिए । वअचारीनाउ
 दअसथारोयगए । समणसभगवधोमहावीरस । अतिथधम्मपरणीत्ति । सवस० विहरइ । नोग्नमे
 सक्काकीणइदेवेणवा । दाखवेणवागंधवेणवा । जावनिगंगायाओपावयणाओ । चालित्तएगागेभित्त
 एवा । विप्परित्तएवा । तएणंअइंसक्कस । देविदस्सदेवरणोएयमठुं । असइहमाणेइइहहवमागओ

प्रकारेनिखयहेदेवातुभिद जवूदीपनामादीपतेनेभरतसेनविदे चपाएचवेनामेनगरीने विपेकामदेवनामायावकहिदणांपोसइमाना
 नेविपेपोसइमणीपोसइसहित ब्रह्मचर्यनोचरणहारयावतयहेठामनेसथारेवैठोछे अमणभगवतमहावीरस्वामीतेहतणे समीपधर्मनी
 प्रअमित्तुवतेइनी उपसपदालेइनेविषदेछे नोककता गहीनिखयकोइसूक्कावासमर्यनछुवे कोइदेवताविमानवासीदाणवकहीने अतर
 वहीगवर्बादिसमसेकरी वावतयहेनिपयमाप्रवचनथकी चलाइयानसके कोभावीनसके परिणामेकरीनेतिवारपछीक यजइइइय
 तानोइइदेवतानोराजातेचना एउयावचनअवमानतोयको सहचमाहिएचवीइदताअणसइतोयकोतेमणी छइइअथोयकोदेवा

त । अहो देवा० । इष्टी हलसा३ । तदिहाण देवा इष्टी जाव । अमिसमसागया । तं खा मेमिणं देवाणु०
 खुमसुमरुहतिण दे० । गावुमुज्जोकराया एत्तिकहु । पायवहिएपंजलिउठे । एयमठुं मुज्जोरेखा
 मेइरेत्ता । जा मेवदिसपाउ भुएता मेवदिसपहिए । तएणं सेकाम देवेस० । शिखसग्गामितिकहु ।
 पहिमपारइरे । तेण कालेय । तिणसमएण । समणे भगवं महावीरे समोसरिए । समणे जाव विहरइ ।

तुमियतु न्हारी इदता दीठी । इद्रेकरी छती ते मे प्रत्तव पणे दीठी । एमे तु न्हारी साधी पातजाणी । ते मणी छ हे देवाणु मि वतु मने खासु छु
 हे देवाणु मि वतु भरीतु खमि वावो म्मळं इमवारवार करीने ते देयता काम देवने त्रिकारण शुद्धे । ते चने पणे पड़े वली दोतु साय जो सीने एचवो
 अर्थवारदार करी अपराध समावे खमावीने । निणे दिसीने ते पावो छतो । तिणे दिसीने ते देयता पावो गयो । ति वार पछी ते काम देव आवक
 उपसमर्ग रक्षित छवो जाणीने । त्रिकारण शुद्धे । काउसगपारे । तिणे काले तिण समेने पिणे अमणमगवत मन्हावीर स्यामी धरम तीर्थ करस
 मयससाधवदे । ४ हजार साधां सुविचरे । ति वार पछी ते काम देव आवक । उद्यानने पिणे अमणमगवत । समवससा एचवो यात सांमली । इणे

तितवधासंख्यं वावभोभगवत्वासमिधितस्तथायमपिवत्तस्य अयमभिप्रायोऽन्येष्वविषयमभिगमसच्चित्तद्रूपयुष्मर्गादिक्रमममरणप्रभे
 विश्वतियं पुनः पौपषकस्येवसचेतगादिद्रव्याणामभावात्तद्वलतवानयमपिपोपधिकवृत्ति शयेनोपमितां यावत्वरणादिद्रव्य
 जेषेवससंभगवमहावीरे तेषेवववागच्छइरसा समणभगवमहावीरतितकुत्तोपायाहिणपयाहिणं करेइरसा वदइ लमममरुता
 यासासवे याइदूरे सुख्यु समाणे अमिसुहेपजखिछडे पळुवासवृत्ति ताणसमणे ३ कामदेपयसमणोवासमयम तीसेवमइइममादी
 वाएपरिसाए इतमास्य औपपातिकाधितं सुख ताठक्तस्य यावतुधर्मकथा समाप्ता परियत् प्रतिगता तद्यै व सत्तज्जयेपमुपदर्यते तएण

तएणसिकामदेवेसु० । इमीसेकहाएलद्वेसमाणे । एवं खलुसमणेजावविहरइ । तसियएलु । ममस
 मणभगवंमहावीर । वंदित्ताणमंसित्ता । तओपडिणियत्तस्य । पोसइपारित्तएत्तिकइ । एवंसपे

प्रकायेअमअभगतविचरे तोहिवेमियवसुअनेअमणमगवंतमहावीरस्वामीने वादियाजाठ वादीममस्वारकरी तिचारपचीपाओ
 धानु धावीनेपोसइपारवोद्विकारएणधुद्धे सुअनेकस्ये एउभोममनेपोतवेयुद्धअज्जखपकापठरेपठरीने सुअगाअनेअस्यभारएइकापम

समणे ३ कामदेवसमणोवासयस्स तीचेयमच्छू मज्झीयाए तस्साय मज्झन्ती मज्झत्या इत्यर्थं इति परिसाएजएपरिसाए तस्य पयुन्तीति ज्ञययोवध्याविज्ञानवन्त सुनयो वाधवमा यतयो धर्मक्रियासुप्रवतमाना अपणेगसुवाते अपणेगसुयवंपरिवारातो अनेकयतप्रमाणानि यानिहुन्दानि परिवारो यस्सा तथा तस्साधर्मं परिकथयतीति सखन्ध' किम्भूतो भगवन् छच्छबले भोषबले आयत्करणादव्यवच्छिन्नवत् अतिश्लोढतिकातायेपपुरुषयामरतिर्वन्धु मज्झाबलोगप्रमितवत् एतदेवप्रपच्यते अपरिमितवत्कविरि

हेइइत्ता । सुद्धमावेसाइवत्थाइ' । अण्णम० । मपुस्सवगुरापरिविखत्ते । सयाओगिहाओपडिणि वल्लभइइत्ता । चयनगरिमठम्मठभोणणिगच्छइइत्ता । जेणेवपुस्सभइ' चेइए । जह्हासंखेनावपज्जुवा

पशरीममुच्चनीओखेपरवस्यो यकोजेआपणोपरतेवरच्छ तीमीसरेनीसरीने अपानामेनगरीतेचनेमध्यमध्यविधालेकरीनेनीसरेजिहा पूर्णपूर्णभद्रचेत्यवनखच्छे जिहाजिमसखआवकसेवेतिणप्रकारेसेवाकारे तिवारेअमण्यभगवतमहावीरस्सामी कामदेवआवक्कनेतेचवी मोटीयावत्तुय्देधर्मकथामगवतेकहीक्कामदेयादिकसङ्गसंभलेअमण्यभगवतमहावीरक्कामदेवययासीएणयोक्केमामले इने

अपरिमिताभिरिति ब्रह्मादीनि तैस्तुक्ताय सतयावस्थायीर प्राण वीर्य जीवप्रभय तैयमाश्रयकृतिभूतेतेजोदीप्ति संशय
 मशरुभायतामिति काव्यतासारवनववर्णयिन्वायरमञ्जरनिगधोसुबुभिसरे यरत्नालप्रभवाभिनवमेयगद्गत् मधरोनिर्गोत्रोयम्
 दुग्धमेरिवस्त्रोयस्स सतधाठरोरित्त्वहाणखविबरस्य वतुस्तत्वात् सिरसकिन्वाए मृदुनिसकीर्णतायामस्य गृह्णांगरान्वितत्वात्तुमरम्भत्ये
 तिसखत्व कटपीवद्दीयाएअगरमातेक्यक्तवर्ष घोसेत्यर्थ अन्नामणाएअनवरयवमानयेत्यर्थ सयस्तरस्यिवावाएसर्गान्तरस्योपगतत्वा
 पुनस्तत्वातेपरिपूर्णमधुरयासम्बन्धासाधुगामिणीएसरस्वर्षए भणित्याजोयणनोहरिणासरेण्योजनानिश्चामिणायद्देनपद्मगङ्गाए
 मासाएमासइअरहावन्म परिक्वहेइ अर्धं नागधीभापायस्यारसोर्ध्वं शो मागध्यामित्यादिक मागधीभापास्तुक्ष्णपरिपूर्णं नाजिभापते
 सामान्येनभणनमित्तिर्द्विविधो सगवान् अर्धं नू पूजितोपजोचित् परस्त्वोवासर्गस्रत्वात्कथ्यार्थं शब्देय श्रेयानुष्ठेयगन्तुयवान्नानानु

सद्र । तएणसमणेभगवमहावीरि । कामदेवसतीसिय । नावधमसकहासम्पत्ता । कामदेवेइसमणेअ

अथोकामदेव आणतुम्भनेआधीराविनेसमेवर्त्तसामयक्का एकदेवताताडरेसमीपिप्रगस्थो तिबारपणीतेदेवताएकमोदो पियाचरूपवि

घामरूपतयापरिकल्पयति अथोपविशेयकधनेनेति तथातेसिसुम्ने सिन्धायरिवमणायरियाण अगिष्ठाएषममाइकच्छुः
 दादीना येवन्दनाद्यर्थमागतास्तेपाचसर्गपासायार्थाणां भावदेशोत्पन्नानामभार्याणां च्छानामम्बान्धाभक्षेदेनेतिसा
 मासातेसि आद्यरियमणारियाथअप्यणोभासाएपरिष्ठाभेणपरिष्ठाभेणमधुस्रभापापरिष्ठाभेनेत्यर्थं घम्मा कयामेवदशर्वा
 असोएएवकीवाअजीवार्धभेसोक्खेषुखे पावेष्ठासवेसरेनिज्जरे एतेपामसिक्खदशनेन भूत्यन्नानगिरारमावेतकांतर्वा
 सिक्कादिद्रुदयननिराकरणात्परिष्ठाभवस्तुप्रतिपादनेन सकलैचिक्कासुम्भिकक्रियाणामनवद्यत्त्वमावेदिततथाअत्वि
 यस्सदेवा वासुदेवानेरद्वयातिरिक्खजोणियातिरिक्खजोणियोत्तमायाधियारिसुत्तदेवादेवसोवासिद्धीसिद्धापरिनि
 सिद्धास्तत्त्वतापरिनिर्वाणसकलकम्मं क्षतविकारविरहावतिसास्यमेवंसिद्धपरिनिर्मुक्तानामपिविशेषोऽवसेय तथा
 सुसावाएअदिन्नादाणेमेष्कुणेपरिमाहे अत्तिश्चोहेमाणेमायायोमेधिक्षे दोयेकलहेअमक्खाणेअरईरईपेसुखे परप
 मिच्छादसणसुहेअत्तिपाणाइयाइवेरमणेकोहविवेगेनावमिच्छादसणसुखविवेगेकिक्खणासुख अत्तिभावअत्त्यप्तिव
 नत्थित्तपयइ सुचिच्चाकम्मासुचिक्खफक्का भवन्ति सुचरिताक्रियादानादिका सुचरीणोफक्का पुण्यफक्काभवंतीत्यर्थ

व्यक्रता भवन्ति फुसदुपुखपावेवभात्यामाशुभकर्मणी नपुन साख्यमतेनैयनवध्यते पञ्चायतिजीया प्रत्यायते उत्पद्यन्ते इत्यर्थः मन्त्रने
 ब्रह्माणेपावएवनिटफलं शुभाशुभकर्मैतत्पर्यं धम्ममाइसुखदुःखमन्तरोक्तं येययदु येयानरुपमाघटे इत्यर्थः तयापूणेमेदं निगमयेमान
 यणेसच्चे इदमेव प्रत्यक्ष नैयन्य प्रबध्नजिनयासुनसत्यं सङ्गत कपावादिशुहत्वात्सुवर्णगतं पणुत्तरेयदिदमान प्रधानतरेकत्रिण
 अद्वितीयं सशुद्धे निर्दोषपक्षिपुखे सङ्गुखत नेयात्तए नैयायिकं नैयायिकं मायादियन्यकर्मनसिदुमगो चित्तप्राप्तिपय
 मुत्तिमन्ने अचित्तविष्यु तैरपाय निव्याखमन्ने सिद्धिदोषावाप्तिपय परिनिव्याणमग्ने कर्माभावप्रभवमुयोपाय सज्जुत्तुप्पचीणमग्ने
 सज्जुत्तुप्पचीणयोपाय इदमेवप्रबध्नफळत प्रकपयत्तिपुखंठियाजीवासिक्कति निष्ठितार्थतयापुञ्जतिक्खेततयामुञ्ज तिकर्मभि परि
 निव्यायते स्वस्सीमवतिक्खितुत्तं भवतीतिसज्जुत्तुक्खामतक्करेइ एणञ्चापुणएगमयंतारोएकाप्यीद्वितीयपूज्या सयमादुठानवाएका अम
 हयीअसंयरीरेयेपाति एकाप्यीति पुनरेकैकेन वायेन सिद्धा तितेमात्तार नियन्यप्रबध्नसेवकाभदतावाभट्टारकाभयवातारोवापुञ्ज
 म्भावसेसेणअचतरेसदेवयोगेसु देवप्ताए उववप्तारोमवन्तिमचवृत्तिएसुमचकुण्डसुमचअसेसु मचावनेसुमचापुभावेसु मचासुत्तसेसु
 इरंगएउप्पिरद्विएसु तेणतत्तदेवामवन्ति मचवृत्तियाजावप्पिरद्विएयाचारविराट्ठयवव्याकडगतुयिययभियभुयार्थगदकुडखमदुगडतत्त

कथं पीठधारीविधिस्तत्त्वामरस्याविचित्तमात्मजस्मिन्मठविहीनामिविचित्राण्यिवामउच्छित्तिसुकुटविशेषः कक्षाणापवरवत्त्वपरिचिह्वा
 कक्षाणापवरवत्त्वानुलेपधरासुरवीदीपलवणमासधरा दिव्येण यथेण दिव्येण गधेण दिव्येण संघयणेण दिव्येण सठाणेण
 दिव्याए इड्डीए दिव्याए जुईए दिव्याए यमाए दिव्याए छावाए दिव्याए बच्चीए दिव्येण तेएण दिव्याए लेसाए दसदिसाए सज्जोए
 माणापमासेमास्यागईकक्षाषाठिइकक्षायाआगमे सिमहापासाईयादरसणिज्जा अभिरुषापठिरुवातमाइल्लुत्ति यदिस घम्मां फल
 तदास्याति तथा एए खुसुं चउच्चि ठाणेभिं जीवानेरइयत्ता एकच्च पकरेति एवमिति वच्चमाणाप्रकारेणेति योरइयत्ताए कम्म पकरे
 त्तानेरइएमुउववज्जति तज्जहामहारमयाएमहापरगहाए यच्चदियवहेणं कुप्पिमाशारेणंजुणमतिमांस एवचए एण अभिखावेणं
 तिरिक्खुज्जोणिए सुमाइल्लयाए अस्सियववणेण उक्क चणयाएवचणयाए तत्र मायावचण्यदुप्पि चल्हच्चन सुगधवचन प्रहत्तस्स समीप
 यमिंविदग्धरच्चण्यं चणमक्खापारतया अवस्यान वच्चन विप्रतारणं मणूसेसु पगइमइयाए पगईविणीयवाए सायुक्कोसयाए अम
 च्छरियाए प्रक्षतिभट्टकतास्सभावतएवापरोयतायता अनुकोयीदयदेवेसुसरागसंजमेण सज्जमा संजमेण अक्कामनिज्जराएवास्तवोक्क
 मेणेण तमाइल्लइयदेयमुक्करूपं नारक्खत्वादिविबच्चन तदास्यातीत्यर्थं तथा जज्जनरयागमंतीजेनरया जाववेदणानरए शारीरमा

[illegible]

ओयेरमणएवमुसावायाओ वेरमणअदिखादायाओवेरमणसदरसंतोवेइच्छापारिमाणेतिदिगुणव्ययाइ तज्जहा अणहादउवेरमण
 दिसिख्यउवभोगपरिमोगेपरिमाणं चत्तारिसिक्खावयाइ तज्जहासामाद्वयेदेसावगासिय पोसणेववासोअतिहिसविभागोअपच्छिम
 मारणतियसुलेहणाक्खू सुग्गाआराइणाअयमाउसो अगारसामाइएवमो पख्खसेएयअधम्मअसिक्खावए उवट्ठिएसमणोवासएसमणो
 वासियावा विहरमाणाएआणाएआराइएअवईतएणवेमइमइमहाविद्यामणूसपरिसासमणअमगवभोमहावीरअ अतिएधम्म सोअ
 णिसम्मइट्ठेठ्ठजावडिययाउट्ठाएउठ्ठेइ २ समणमगवंमहावीरतिककुत्तोआवाहिणपयाहिणकरेइ २ वदइणमसइअव्ये गइवासु हा
 मविज्जाआ गाराओअणगारिव यमइयाअव्ये गइयापघाणुअइव सत्तसिक्खावइयंदुवाअसविह गिहिवम्म पठिवन्ना अवसेसापरि
 सासमणं मगव महावीर वदिक्कानमसित्तार एववदासी सुयक्खाएणभते निग्ग ये पावयणे एवंसुपखत्तेभेदत् सुमासिए वचन
 व्यत्तित सुविणीए सुट्टुशिये सु विमियोज्जनात् सुभाविते तत्त्वमणनात् अणुत्तरेमते निग्ग ये पावयणे एवसुपहोचम्म त आइअ
 माणेउवसमत आइअउइओघादिनिग्रहमित्यर्थं उवसमआइअउमाणाविवेग आइअउइवाअप्रयत्थागमित्यर्थं विवेग आइअउमा
 णावेरमण आइअउइमनोनिहत्ति मित्यर्थं वेरमणआइअउमाणा अकरणंपावाणअमाणा आइअउइअम सुपयमादिसुखरूप मूसेति

गवमहावीरे । कामदेवएववयासी । सेणूणकामदेवा । तुमपुअरत्तावरत्तकालसमयमि । एगेट्टेने
 अतियंपाउःमूए । तएणसेदेवेएंगंमहपिसायरूवदिसुवइत्ता । आसुरत्तेः । एगमहनीलुप्पलअ
 सिगहाय । तुमएवंवयासी । हंभोकामदेवानावनीवाओववरोविज्जामि । ततुमतेगट्टेउएअइत्तम
 माणे । अमीएजावविहरसि । एवयअगरहिआ । तिखिविउच्चारेयआ । जाअ
 देवोपडिगया । सेणूणकामदेवा । अइसमइत्तताअत्थिअज्जोइ । समणेभगवमहावीरे । अइवेसमणे

कुर्वेचिकुर्वीने तुमठपरकोथोयसीएकमोटोनीछोत्थकमससरिखोपडलेइनेतोनेतिणेदेयताइसोफणो । अओकामदेवतभाजिनओ
 भाजितोतुम्हनेजीवतअयकीरत्ततुम्हनेकरीस तियारेतु तीयेदेवपिगाअरूपेएअवाकअायका निर्भयनिउरएथतोथमंथाननेविपेपिअरे
 इणेप्रकारेदर्यकविना इममिणठपमर्ग तुम्हनेकीआ तिणे प्रकारे तेवातसर्वकरी यायतुअण्डे देयलोकेदेवतागयो अओकामदेवयायन
 एवातमापीकामदेवकहे वांस्वामीआअसर्व तिवारेअमणभगवत श्रीमहावीरस्वामी यअवेककता घणांसाधुनिअ यपरिअत्थता अने

सुदयनव्यापये केदुसमणेवामाणयेवा जेएरिसंघस्यामाइक्खित्ततेप्रभुरित्तियेणं किमगपुणएत्तोउत्तरतर एषवदितावाभेवदिसिपा
उभयातामेवदिसिंपडिगयत्तिअट्टेससमठुत्ति अस्येपोइत्यर्थं अथवा मयोदितवस्तुसमर्थं सगत उन्ताइत्तिकोमखामन्त्रणवचन
अज्जोत्तिआर्याइत्तिएवमामंत्ये वमवादीदिति सेइत्तिन्ति यावत्करणादिइ इत्थं खमत्तित्तिक्खति एकावर्चाइत्तेविशेषव्याख्यानमप्ये

णिगग घेय । णिगगं धीओयअाम्मेत्तिता । एववयासी । अइतावअज्जोसमणोवासगा । गिहिण्योगि
इमअक्कावसता दिव्वमाणुसत्तिक्खजोणिण । उवसगं ससइइ । जावअहिंयासेइसकापुसाइ । अ
ज्जोसमणेहिनिगगवेहि । दुवाससगगणिपिडग । अहिज्जमाणेहि । दिव्वमाणुसत्तिरिक्खजोणिण

घग्गीसाववीनेअामवीने एहवोक्खे अणेआवीं अमणोपासकने गच्छीअइखावासरइतावकां पिणजे दिव्वदेवसवधी मनुव्वसवंधीति
यंघसवधीवा जेउपसर्ग उपजे तेउपसर्गसहे यावत्तथ्ये अहिंयासेत्तिमगगिणत तुमेयावो अणे आर्यो तुमेक्खवा अमणमिअ थीया
इादसगीस्सुखमाणाणवलीगणिपिडक समससासनाआणाणार तिणेअरीनेदिव्वदेवतामभुपत्तिर्यचसवधी जेदेवतामाकीषाउपस

हि । समंसिंहितएजावषिद्विसंतए । तएणसेवहवेसमणा । शिग धायगिगधीओय । समगम्मइ
तहति । एयमठु विणएणपछिसुणेइ । तएणसेकामदेवेस० । हठतुसमणभगवमहावीर । पमि
णाइ पुच्छइ । अठ्ठासादियइसमणभगवं । महावीरंतिक्खुसेवइणमसइ । वट्ठिगममिस्ता ।
जामेवदिसिपाउअया । तामेवदिसिपडिगया । तएणसमणेभगवमहावीर । अणयावपाओपडिउ
हिद्या । अणवयजावविहरइ । तएणसेकामदेवेसमणो० । पठमउवासगपडिमं उवसपजिस्तामआव

गंनेसहिवासमयंऊवो वावतुअविवासो तिवारेतेवहवेकहताधणाअमण साधुअनेनिघयीसाची अमणभगवतनावचनतहतिचीधा
एअवोअर्थविनववरीनेसाभलेसाभसीने तिवारेतेकामदेवआवकधणो मनेविपेयंपसतोपपामे अमणभगवतत्रीमहावीरस्वामीने
प्रअऊरेपूछेअयजेसूअमतिकानेइदवने विपेवारेअमणभगवतत्रीमहावीरने तीनप्रदणयादेईने वादे वादीनमम्कारकरीने जिणे
दिसीकामदेवआयौऊतो तिणहीअदिसीकामदेवपाळोवयो तिवारपणीअमणभगवंतमहावीरस्वामी एअवाप्रकावेचपानगरीयो

विहरद् । तएणसेकामदेदेस० । वड्डहिजावभाविप्ता । वीसंवासाद्रुं समणो । वासगपरियागंपाउ
णिप्ता । एकारसत्तवासगघड्ढिमसम्भंकाएणफासेप्ता । दुमासियाए । संलेहणाएअत्ताणं । उभूसि
त्तासड्ढिमत्ताइ । अणसणाएच्छेएप्ता । आलोद्वयसमाहिप्ते । कालंभासेकालंकिच्चा । सोहम्मकेकप्पे
सोहन्मायसिंसयस्स । महाविमाणस्सउत्तरपुरच्छिमेणं अरुणाभेविमाणे । देवत्ताएउववस्से तत्थणं

वाहिर उवपदक्खणीजेदेयनेविपेविधरे तिवारेतेकामदेवनामाआवण प्रथमपहलीदृश्यमप्रतिमाएक मासनी उवमपदालेधूनेयावत्
शब्देविधरे तिरतीचारतपकीधीजिणे तिवारपल्लीतेकामदेवआवणवणाछठ अठमादितपकरतावका बीसए वरसपर्वत अमणोपासक
आवकनोपदायपसेपाखीने इत्थारइ । आवकनीप्रतिमासर्वजिनेवणी कायावेकरीने करसी आउपे परिपूणस्सवाछे जलेसमेविना
सक्कीसखेइण्णाकीधी आपरीआत्मातपसधातेभावीछे साठभक्तापाणीरचितअणसणेछेदीमे सर्वपापपणाखोवूनेसमाधिमम राखतोयको
गुभयानेकालमासेआलकरीने पहिलो । सीधर्मनामादेवलोका तियणदेयलोका सीधर्मावतसकएणवे नामे मक्कामोटीविमाणछे तेउने

पामसितदव्यतोवसेवमिति निमित्तस्योत्तिनिगमनवाक्याप्य तच्चेदं एव खलु मयूषमणेण आवसुपत्तेण तोच्चपमयगुणमयमदेवमणे
न्तिवेमीति उपसकदयानां द्वितीयाध्ययनविवरणसमाप्तिमिति । २

अथ्येगइयाप्यदेवाय । चत्तारिप्रलिश्रोवमाद्र ठिद्रपस्यत्ता । कामदेवस्य विदेवस्य । चत्तारिप्रलिश्रोवमा
द्र ठिद्रपस्यत्ता । स्युभतेकामदेवे । तच्चोचेवदेवलोगाश्रो । आउक्त्वएय ३ । अथतरचद्रचद्रत्ता । का
ष्ठिगमिहिति । कश्चिउववज्जिहिति । गोमहाविदेवैवासेसिज्जिहिति । गिक्खेयोवियञ्जयगुण

उत्तरपूर्वनेमथ्यइयानमूखे भवस्थानविमानतिष्ठविमाने देवतापणोत्तपनो तिष्ठविमाने कित्तावाप्यदेवतानोच्चा उग्नोप्यारपय्योपमनी
स्थितिश्चैव कश्चानीयेपस्यत्ताकश्चो तिष्ठा कामदेवस्य देवतामाहपिण देयतासवधी प्यारपय्योपमनीस्थितिकश्चो देवतासवधी
नेकामदेवदेवता तिष्ठेप्रयमदेवसोक्कत्तो देवतासवधीपाठकोत्तेषनेनयकारी अमतरथातरेरुत्तपयीने किराज देनेउपजसेकिचो
द्वितीतामेउपजसीतेकश्चो नेगीतमसाविदेवणेत्रमेविदेसीमस्येकर्मयीमू किजस्से निजेप बीजाअथयननोएज लेषय्यपूरोययो । २

अथ तृतीयं व्याख्यायते तत्सुगममेवमवर उक्तेष्वेति उपक्षेपस्योद्घातः । तृतीयाध्वयमस्य वाच्य
भगवया आवसंपत्तेः उवासगदसाण दोषस्य अध्यायस्य अयमहे पद्यतेतच्चक्षणमतेकेषु हे पद्यते इति

स्मत्तः उक्तेर्वेतद्दयस एव खुलुजं तेषां कालेण तेषां समयेणं वाणारसीणामणय
यसत्सूरायामहृष्टि ए तत्प्राणवाणारसी ए तुल्यौ प्रियाणामंगलवायूपरिवसद् अहं
माभारिया अहृष्टिरस्य कोडीन्त्रोणिहाणप्रताप्त्रो बुद्धिपवित्स्वरपत्ताप्त्रो अठक्वया

चिपे काशोस्वामीतीजा अध्ययननोभयं दूषेप्रकारे निचयनं त्रिणेकालेतिगोसमयने विपे वाण
कोटश्च एहयेनामा चैत्य जितप्रभु एहयेनामे राजा मशच्छिवत त्रिणेवाणारसी नगरीने विपे बुद्धय
गृहस्यवसेछे यज्ञो छद्भवत यावत्कोट् परामवीनसके सोमाएहयेनामे तेहनेस्त्री वस्त्रीनेहने आठि
धरतीने विपे वूरी राखीछे वस्त्रीआठकोषव्यापारे वषेछे आठवर्गछे एकेएके वर्गे हसजजार गाइ ए

वएण अहाद्याणदोईसरवावसब्बकज्जवट्ठा वएयाविहोत्या समीसमोसढोपरिसानिगया चुल्लणी
पियावि अहाआणदोतहानिगखो तहेवगिहिधम्मपडिवज्जाइ। गोयमपुच्छातहेव । सेमजझाकाम
देवस्स । जावपोसहसालाए । पोसहिएवं भचारी । समगस्सभगवओमहावीरस्स । अतिएयम्मपग
स्सिउवसपज्जित्तणविहरइ । तएणतस्सचुलणीपियस्ससमणो० पुब्बरत्तावरत्तकालममए एगेदेव

जाणतो तिमनगरने विपे मेदीसमानईसरतखवरयावत्तु संक्कामनो चखावणहार एउवेसमे भगवतसमवसन्ना परपदा वाङ्गने
गइ चिवेचुलणीवितापिखववा आणदआवक्कावदवागवो तिमणीजवादवाजावेतिमणीजयापचना । १ व्रतसांभखीनेतिमणीजखीधा
गौतमस्सामी पूज्जोतिमणीव कइओ सेपसगखोणीकामदेयनी मरे जाणयो थावत्तु गच्छे पोसउसालाने विदे पोसउमदितवप्र
धारी यखो अमणमगवतत्रीमहावीरने समीपे वर्मनीप्रवृत्ति उससंपदाले इने एवपोयको विचरे तिवारपच्छीते चुल्लणीपिया अम
खोपासकआवक्कने आधीरावनेसमे आधीरातवर्मतायका एणदेवतासमीपसुखभागले आख्यो प्रगटइवो तिवारपच्छीते देवताएक

त्कोटक चैत्यमधीत कश्चिन्नाशकामधममिति सामानामति सामानामभार्यातभ्योमससोक्षेप्ति त्रीणि॥
इति श्रुत्यानि त्रीणि मांसस्य एवानीत्यर्थ आदाणभरियसिप्ति आदाणमात्रं यदुदकैस्तैस्तदिकमन्यत ,
तदुदकेकत्राशसिक्कटाहेलोचमयभाजनविशेषे आद्र्याभ्युक्ताखवासिष्वाद् वामिति आसिषानि ॥५॥

अतियपात्तभूए । तएणसेदेवेएंगंनौणुप्पलजाव । असिगहायच खणिप्रियसमयोदाभ३ । एव उन्ना
सौ । हमेचुल्लणिजहाकामदेवे । जावनभजसि । तच्चेअहअक्खवेव्वपुत्त । साञ्चेणिग्गंणिगेमि१ ।
तवअगगञ्जेवाएमि२ । तच्चेमंससोक्षेकरिमि२ आदाणभरियसि । कद्धाहअसिअहहमि । तन्नगात्तम

नीलोत्पलकमचसारीखो वावत् असिककीजे खड्गभासीएण्वेवा यकोपुण्णणीपितोआवकने एहवावचनक्कह ।
जिमकामदेवआवकने कप्पो तिमज्जो तु वतनशीमानीसतो ख आजताजरो यकोपुत्त तेणने ताहरावरद ।
रेष्वागसपुवनेमारीसमारीने मांसमाख्खातीनकारीससखाकारीने भाधणेक्करमसोथकोक्कणाणे एहवेक्कडा

सेणय । सेणिएणयच्चाइ क्कामि । जहाणतुमच्चट्टुहट्टवसट्टेच्चकाले । जीवियाओववरोवेज्जमि ।
तच्चोचुलणिपियास० तेणदेवेणंएवंवुत्ते । अमीएजावविहरइ तसेट्टेवेचुलणी० अमीयजायपामइ
देअपितच्च पिचुलणीपिय । एव वयासी । हभोचुलणी० तच्चेवमणइ । सोजावविहरइ । तसेट्टेवे
चुल० अमीयजावप्रासित्ता आसुरत्ते४ चुलणिपियस्ससमणो० जेठुपुत्तगिहाओणीणेइरत्ता । अग्ग

ताहरोगाव्वे जेणने मचेक्करीने सोणीये करीने छाटसु जिगरे तु पात्तैरौट्ठ्यानेठरीने ओधनेवसयको अगाले कीयतय्य यकी
रचित्तरीस तिवारपणीते पुहण्णीपिताआवक्क तिणेदेवताये एहवोक्क्या यका निर्भीकयको निडरयकोविचरे तिवारेतेदेवतापुसु
णीपिताने निर्मीक्कको थावत्तेदेखेदेखीने ठूणीवारतीजीवार पुहण्णीपिताआवक्कने एहवोइमक्कहे एहो पुहण्णीपिता तिमहीजपू
रीतेक्कहे तेपुहण्णीपितातिमहीजविचरे तेदेवता पुहण्णीपिताने निर्मीक्कजिडरयको देखेदेखीने मक्कओधयतक्कवो पुसुणीपिता
अमणोपासक्कआवक्कतणो वको पुनत्तिणपुव्वप्रतेधरक्क सोआणेआणीने सुहआगलेमारोनीने तिवारपण्णे ते देवतामांसनासुखातीन

ओषाण्डरत्ता तन्मोमसोस्तिक्तिकरिद्रत्ता आदाणभरियसि कढाहंसिअहेवेइरत्ता चुलणीपियस्ससु०
 गायंमसेण्यसोणिणयआइ चइ तएणसेचुलणिपियासु० तत्तल्लाज्जावअहियासेइ तएणसेदेवेचु
 लणीपिय अमैयिजावपासइरत्ता दोच्चपित्तञ्च पिचुलणीपियं समणोवासयएवंवयासोहंमोचुल० अ
 पत्थियपत्थित्ता जावणमनेसित्तोअइ अज्जमज्झिमं पुत्त साओगिहाओणीयेमिस्ता तवच्चगगओवा
 एमि अह्मजेइपुत्त तवेवभणइतवेवकरेइ एवंकणीयसंपिमाव जावअहियासेइ । त । सेदेवेचलणी०

करेआधणेक्करीनेक्कडाओमरेतेक्कडाओमाहितलेतलीने चुलणीपिताअमणोपासकआवक्कनो गावयरीरमासेक्करीलोहीयेक्करीनेछाटे
 छाटीनेतियारपडीतेपुल्लणीपिताआवक्कतिखेउजलीवेइनाप्रतेयरीरेक्करीनेसहेतिवारपक्कीतेदेवताबुल्लणीपित्तानेनिभीक्कनिर्भयक्को
 देखेवलीदेखीने धीजीवारतीजीवार चुल्लणीपिताआवक्कनेतेदेवतावारवारइणेप्रकारेएववोक्कहेअओचुलणीपिताअप्रार्थितमरणना
 पाय्यणचारजोठ व्रतनणीमज्जेतोळ्ळ आजताइरो मध्यपुवतेइनेताइराधरयक्कीआणीसआणीने ताइरेआगबपुवनेमारीसजिमवडा

अमीयमावपासद् चत्तव्यं कावन्तुलणिपिय स० एवं वयासो हमेचुल० अपत्यियपत्यिया० अङ्गुलं तु म
मावनप्रवसि तमेअस्यअमाद्रमाभाता मद्रासस्यत्राहोदेवतगुरु अणणी दुक्कग्कारिय तसेमा
अंगिह्व(से)अणेमि० स० तत्रप्रगाघावाणिप्र० स० तमेअससेलएकरेमि० स० आटालभरियमि०
इ० इवसि अइहेमि तवगातमसेणव सोणियययअइ० चामिजहाएतुम अइटु० अकालेचेवविवरो

पुत्रनेकीघोतिमअहेतिमकोजकरेइणेप्रकारेकहवेटानेपिण्डपुष्टणीपिताने मासेखोरीकरणटेतेसहेतियारेतेदेवतापुत्रुणेभित्तानेनि
भीकयकोयावतयदेदेखे पठवीवारपिण्डपुष्टणीपितानेसमणोपासकनेएरोकहेअणेपुष्टणीपितायावच्च ठ पप्रार्थितसरणनोप्रार्थन
कारणो ठ व्रतनहीआजमाजसीतोआजताहरीइणेमातानेमद्राएअनेनामे सार्यवाणीदेवगुरुसमानगर्भप्रतिपात्रमापुत्रर० क्रियानी
करणहारतेताहरीमातापोतानीधरणीआणसुंआणीनेताहरेभागलमारिसमारीनेतिवारपण्डीमांसनतीनसुत्ताकरिसुंआधणेभरी
नेकदाओतिपक्कडाकामासेतेहने सकीसकसीताहरीगावमासे करीकोणेचेकरोनेयरीएणीटीयजिवारेसु धार्मयानरौद्रयाननेकसे

विज्जसि तएणसेनु० तेणदेवेण एवमुत्तेअभीएणावविहरइ तएणसेदेवेचुलणीए अभीयणावविहर
माणपासइनु० दोच्चपिएवधयासो हभोचुल० तहेयणावविरोविज्जसि तएणतस्सचुलणीपियस्स तेण
देवेणदोच्चपि एवमुत्तेसमायस्स इमेवाखवेजावअत्थिए० अहोणइमेपुरिसेअणारिए अणारिय
बुद्धो अणारियाइ पावाइ कम्माइ समाचरेणममजेइपुत्तसाओगिहाओ योणेमिममअगओ
वाएइत्ता जहाकदतहाविचितेइ भावगायआइ चइ जेणेवमममठिक्तमंपुत्त साओगिहाओभाव

अक्खलेमरीस तिवारपच्छीतेचुलणीपिताआवकतिणेदेवतायेइसोकआथकागिर्मयसकोयावत् बिचरेतिवारपच्छीतेदेवताचुलणीपिताने
निर्मिकनिठरयको बिचरतावओदेसेसुल्लुणीपितानेवीजीवारएइवोकेअहोचुल्लुणीपितातिमहीनकहे जीवयकीमारीसतिवारतेतइ
चुल्लुणीपिताआवकनेतेदेवतावेवीजीबारतीजीवारइमवारवारतेदेवताकसोयकेएइवोअभिप्राययावत्गइमेममेचीतवे अहोएकोएक
पुइपमहाअनार्यअनार्यदुस्सिनोषणीवणीअनार्यदुरीयकीनउरेअरतोपापनोक्कमतेअनोकरणहारजीयेमाहरोवकीवेटोमाहरावरयकी

सोऽपि च आह स्वइनेणैवममक्रणोयसपुस्त साश्रोगिहाश्रितहेयजात्रआह चइजात्रियगइममममाता
महासत्यवाहीदेवतगुरु अणिणि दुक्करकारियं तपियणइच्छइ साश्रोगिहाश्रितहेयजात्र मम अगगश्रो
वाइस्तए तंसेवखलुममएयपुरिसगिगहेस्तए त्तिकइल्लुद्धातिते सेयियआगासिएउप्पत्तिए तैगयगग्गभे
आसादिए मइवाइसदेणकोलाहलेकएतएणसाभहासत्यवाही तकोलाहलसह सोआ । निमम्म

आप्पोआणंनिमाइरेआगलेमाओवहीवेइरीतकीवीतेसर्वद्यौतवे यावत्तयदेमाइरोगावद्याद्योवलीअिण्येमाइरीविचेटपुवमाओवो
तानावरवी आणीमांसखोहीखाब्धो वलीविणे माइरोखहुवेटोआणीनेमाओमाइरावरयकीआणीनेतिसहीगतलीनेमाइरोगाव
द्याब्धोवहीविदेवेमाइरीमाताछेतेमइएइवेनामेसार्यवाहीदेवतागुरुसमाजजननीमातावलीगर्भनीप्रतिपालनाअरण्यारइइरत्त्रिया
नीवरणारतेइमेमारवाभणीवाछेतेमाइरावरवीआणस्योआणीनेमाइरेआगसमारिस्सेतिवारेसुभनेभसुद्धेओएपुवसनेइवणाभा
पुएइवोपिचारीनेमनवचनकायायेउद्योतेदेवतापिणआकासेसपखोतिणेयाभोपकखोपुसणीपितायाओम्टहीतमोटेसादेकरीनेओका

जेणेवचुलणीपियसमणोवासय तेणेवउवागच्छइइस्ता सुखणीपियएववयासी क्खिखंपुत्तातुमेमह
 थारसहेण कोलाहलेकए तएणसेचु०अम्मयं भइ सत्थिवाहिएवंवयासी एवखलुअम्मोनजाणामिके
 विपुरिसेआसुरसे॥ एगमहनीलु०असिंहहायम्म एववयासी हंभोचु० अपत्थियप्रत्थिया४ वज्जि
 या जइणंतुसंजावविवरोविजसि तएणअहंतेंगदेवण एववुसेसमाणे अमीएजायविहरपसि तएणसेदे
 वेसमअभीय जावविहरमाणपासइइममदोच्चपितच्चंपिएवंवयासि हंभोचुल० तहेवगाइआइंचइ

इलकीघोतिगारेतिकामद्रासाववाहीतेकोलाहलयदसांमलेसांभकीनेनिचाचुलणीपिताअमणोपासकआपक तिहाआवेआवीकरीने
 चुलणीपिताआवकनेएइवोकहे किमुवेटाआजविखातेमोटेमोटे सादेकोलाहलकीघोतिगारेतेचुलणीपितामातानेमद्राएइवे नामे
 सार्यवाहीनेइमकहेइएप्रकारेखलुकइताजिखवहेमागजीछ जाणु कोइकापुरसभाजमोचपरेकुयोयकोएकमोटोवीजखीसरखोनीको
 तपलफमलसरखोपल्लेइनेमुक्कनेएइवोकसोरेपोचुलणीपिता अप्रार्थितमरणवाछणहारइमकहीनेखोठ व्रतनभांजेतोळ मारीस

तएण अइतउज्जलजावअहिंयासेमि एवतहेवउच्चारियव्व सब्बजावकणीयस ज्ञानआइ चइ अइत
उज्जलजावअहिंयासेमि तएणसेदेवेमम अभीयजावपासइइ ममचउत्तं पिएववयासि हभोचु० अण
त्थियपत्थियाणावनभंजसि तस्योतिअज्जआइमामातागुरुजावधरोविज्जसि तएणंअइतएणंदेवेण एणं
तेसमाणे अभीएणावविहरामि तएणंसेदेवे दोच्चपितच्चपिमम एवययासी हभोचुलणीपियाअज्ज

उममनेएइबोक्खोतिवारेछ तिएदेवतायेइमक्खोयका निमोक्खकोधमंघ्यागमाचेविचखो तिवारेतेदेवतामुमने अभीतनिइरोक्खो
यावत्विचरतोवकोमुमनेदेखेदेखीनेवकीमुमनेदुवारतीगवारतेसुवतामुमनेइमक्खेरेरोपुवणीपितापरंखीपरे सोमक्खोभीवेइरीने
गामळांटे तिवारपणीछ तेउज्जलीतीमवेदनातिणप्रतेसुणीअण्णिसीइणेप्रकारेपूर्वकीपरे सब्बतावकीसुंमगखोविरततव्वपुवनेमा
रीमासबधिरेवरीळांटेछ तेउज्जलीतीमवेदनातेउनेअण्णिसासुसुखावत्तिवारे तेदेवतावकीसुजनेनिमोक्खनिइएयकोदेखेदेखीपरी
नेवकीसुजनेवठकीवारइमक्खेरेरोपुवणीपिताप्रार्थितमरणमावीअण्णारजोप्रतनकीभाजे तोषावताइरीमाता अइमाअवाकी

भाववरोविज्जसि तएणअहतेणदेवेण एवमुत्तमसमाणस्स इमेयारूवेअस्मात्थिए अहण्णिइमपु।रसअ
णारिए । आसमायरएजेयमअं । अट्टपुत्तसाओगिहाओ । तह्वेवजावकाणोयसंजाव०आइं चट्ट । तु
अमेवियणंइच्छइ । साओगिहाओआयणीयेत्ता । मअअग्गओघाएत्तए तंसेयंखलुमअ एयंपुरिसंणि
यिहत्तएत्तिकहु । उट्ठातितेसेवियसेअग्गासे । उप्पपतितेमअएवियखंभे । आसादितेमहयाइसहेयं ।

यायत्तयअपूवनीकतेहनेछ मारीसतिवारपणीछ तेदेवतायेएहवेवचनकस्सावकाअभीतमिउरयकोविचइ तिवारपणीते देवतासुक्कने
वीओवारअनेतीजीवारएहवोसुक्कनेकहेअरेओसुखणीपिताआयकावत्तयअेतुजनेमारु तिवारपणीछ तियेदेवतायेइयेप्रकारेइम
कसोथकेमारुहेमनमेएहवोसकत्थउपनोअओएकोइएकपुखयअनार्थइरकर्मनोकरणहारपापिठपुखयजियेमारुओवओपुअघरवीआणी
नेमारुओतिमहीअयिचेटनेमारुअहुपुवनेमारीनेमांसखोहीखरीनेगावकाओएतसैछ इइरओवखीतुआरीनामखीवोपोतामेघरवीत
अनेपिणआणीनेमारिएवाछेअनेमारुअरेआगेमारु मारियानद्योतोमओसुक्कनेनिअयइये पापिठपुखयप्रतेअासुंएहवोविचारीनेति

एतच्चत्तयाविदर्शनं विरूपाधार विभीषिकादि वृष्टमवलोकितमिति मम्मवद्विस्तिभग्नप्रतः स्युप्रप्राणातिपातत्रितेभ्यो भग्नप्रातः
नाथार्थं कोपेनोद्धारनात् सापराधस्त्रापि व्रतविषयीकृतत्वात्भग्ननिवमः कोपोदयेनोत्तरगुणस्य कोषाभिप्रायकपम्य भग्नत्वात् भग्न
पोपभोव्यापारपौपवमद्वात् एवस्त्रास्तिद्वितीयायत्वात् पथाः एनमर्थमाखोचयगुरुभ्योनिवेदय यावत्स्वरणात्पडिक्कामिमिनिवर्तस्त्रिभन्दा

कोलाहलेकएतएणसामद्वा । चुलणीपियस० एववयासी । नोखलुकेइपुरिसे । तवजावकणीयसमु
त्तसाञ्चोगिहाञ्चोणीयेइस्ता । तवअग्गञ्चोषाएइ । एसणकेइपुरिसे तवउजसगकरेइ । एसणतुमे
विदरिसणेदिक्के । तएणतुमइयाणिभग्गवयाभग्गणियमे । भग्गपोसहेविहरसि । तेणतुमपुत्ताएदस्स

वारेल्ल उद्योतिसेभाकासेतेदेपताउपद्योउपपवतेवकेनेतिवारेमेक्कादोयाभाषनेमोटे मोटे सादेकोलाहलकीधोकोलाहलकीचायठान्ति
वारतेमद्वासायवाणीपुलसीपितात्रावकनेएउवोइमक्केगेनहीयोइपुबपताउरोवकोपुममध्यमपुवपुवने यावत्त्यन्नेष्वापणापरय
कीपुबपधाणीनसकेताउरेभागेकोइमारीमसकेएकोइएकपुबसतुअनेउपसगकरेइणेप्रकारेपोतेकोइएकदेयतानोदरसणदीठोतिणे

चि आत्मसाक्षिक कृत्वा कुब गरिमाणि गुरुसाक्षिक कृत्वा विवेचि विचट्टाचि विवित्रोदयतङ्कावायुबन्धस्तेव
चारमलसाक्षनेन अक्षरणयाने अभुङ्गे चित्तद्वारणाभ्युपगम कुब अक्षरिचतवोक्तम् प्रायष्किन्त पवित्र

ठायास्म । आलोहिजावप्रद्विवज्जेहि । तएणसिचुलणीपियास० । अम्माएभहाएस०
विणएणप्रद्विसुणेइइत्ता । तस्सङ्गाणस्सआलोएइ । जावप्रद्विवज्जेइ । तएणसेचुलणि
उवासगपद्विम । उवसंपज्जित्ताणविहरइ । प्रट्ठमंतवासगअहासुसंतजहाआणंदो ।

तुम्हे चिवष्ठासांप्रतिआपयात्रतपस्सकळाणतपनियमसामावकपोसत्तेइसर्वनोभंगकीर्वा विचरोहोतिथेत्तु
समबच्चनकायायेकरीनेआलोवतुम्हे तपप्रावधिस्तस्वोतिवारेतेचुलणीपिताएएवेनामेआवकमाताभद्रासा
धरीनेएअयमातानेदिनवक्करीनेसामलेसामलीनेतेइठिकाणे पापनास्थानकआलोवेयावतुयब्देप्रावस्थितस्ये
आवस्ययावस्यमीपद्विखीदरणनप्रतिमास्सुवनीविधितिणेकरीनेउपसपदात्ते इमेविचरेपक्खीआवकनीप्रतिमास

मिपीयादिषु षड्विण प्रतिप्रायश्चित्तस्य प्रतिपादनाय तेषां प्रायश्चित्तमशोति ये प्रतिपद्यन्ते तन्मन्मपाशमाधूयेन ष्टमीप्राय
विमास्य कीर्तय्यवगारानुपातितात् इति उपायकक्ष्यानां तृतीयाध्ययनस्य विवरण समाप्तम् ।

तएषसेचुः । तीणत्तरालेणजहाकामदेवे मावसोहमोक्षमेसोहमा वहिसगसमहाविमाणस्म । उक्त
रपुरच्छिमेण अरुणमभेणामंविमाणे देवताएत्तववणे चत्तारिप लिओयमाद् ठिद् महाविदेहेवासि
सिष्ठस्तद्विहित्पू निवत्खेवोत्तवासगदसाण तद्दयंअग्नयणसम्पत्त ३ सक्खेवोचत्तयस्म एव खुलुज्जन तेण

कीर्षीवावतग्रद्धेतिस ॥ इत्यारि प्रतिमात्रावक्त्रमीवहेतिपारेतेषुखणीपितातेकवाप्रधानतपेक्षरीजिमकामदेवनीपरे वावतयद्धेतिस
सौषमं कल्पे सौषमावतसकएववेनासेमज्ञामोटोविमानतेभमेविदेसत्तरपूर्वतेजने मध्यं प्रागनक्षत्रेष्वरणप्रमएववेनामेविमाननेविपेजदं
नेदेवतापण्ये देवताउपनोतिताप्यारिपत्सोपमवाउपानीस्थितिकृशीतितावीचयीनेमहाविदेहेमोक्षपामसीनिक्षेप सपासकदयानो
तीजापथ्यनमोर्ध्वसपूणं ययो । चिदेकश्रीस्वामीचउवाचपथ्यनमोर्ध्वेप्रकारेनिचयनंभूतिष्येक्वालितियेसमयेवाणारसी एववेनामे

अथ चतुर्थमध्यममारभ्यते तदपि सुगम नवरत्नैस्त्य कोठका पुरास्मान्तरे काममहावन धन्याध्वमार्या जमगसमगति योगपद्ये

कालेण तेणसमएण२ वाणारसीएणवरोए कोठुएचेइएद्वियसत्तूगाथा सुरादेवगाहावर्ने अष्टुदिस्ते
छहिरण्यकोडीओगिहाणपत्ताओ जायछब्बयादसगोसाहसिएणं वणंघण्णामारियासामीसढो
जहाआणदोतहेवपडिवज्जइ गिहिवमाण्हाकामदेवो जावसमणसमगवओ । महावीरसमपण्णस्सि
सुवसपज्जिताणविहरइ तएयतस्ससुरादेवस्ससम० पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि एगेदेवेअंतियंपाउ

मगरोकोठकएवैनानामाचैत्यमितयमुनामे राजासुरादेवएवैनानामे गाथापतितसेच्छद्वियतदीप्तवतछहिरस्यओठिनिधानभतघरतीमे
गाइराकीछेयावतुयब्देअज्जगोठुठदससहस्रगाये एकएकजएववाछे एववागोक्कवयाएवैनानेमावास्वामीसमवसस्वामिमआणं
दत्तिस । एवतअगीशारकरोतिमहीजतरेजिमज्जामदेवे । एवतअवस्वामिभउचरेयावतुयब्देअमणभगवतघरमतोर्यकरमहावीरस्वामीति
कारेसमीपधर्मप्रश्नप्रतिधर्मनीउपसपदाले । नेएववोथकोविचरे तिवारपछीतिणसुरादेवआणकनेआधीराअ तेनेसमयनेविघेएककोपूए

भविष्या । सेदेवेएगमसु । नीलुप्यलजावधसिगहाय । सुरादेवस० एववयासी । हभोसुरादेवा
 अपत्थिवपत्थिया० । कइयंतुमसीलाइजावनभजसि । तओजेदुपुत्तसाओगिहाओगीणेमि तनअग्ग
 ओवाएमि । एवमससोसुएकरेमि आयायभरियसिकहाहगतिअहमिस्सा तवगायमसेगायसो
 खिएणय । आइ चामिजहायतुनं । अकालेजाववरोविज्जसि । एवमन्जिमयकणीयस । एकोकोप

कदेवतानुरादेवनेसनीपिआओआनीनेतेदेवताएकमोटोकाओनीओत्पलकमखसाएओपसिपल्लहायनेइनेपुरादेवयमओपासकनेए
 हयोकेहेमोसुरादेवपापिपटअप्रार्थितमएवनाप्रार्थनगरओतुसीकवतादियावत्तग्रहेनहीभजीसतोहिवणाताइरोजेठपुत्तबड़ोपुत्तताइ
 रावटयीआसीसचाओनीताइरेअगलपुत्तनेमारीसइओप्रकारेयंखीयरमासमासूखाकरीसधाधणेमरीनेकडाओतेकडाओमाइवाओ
 नेताइरेपुत्तनेतसीसताइरोगानमसेवरीनेवखीओहीवेकरीनेकाटीसविमतदुपकारोवेदनाकरीनेपकालेयावत्तयेदेमरणपामीसइ
 मइओप्रकारेविधेठपुत्तनेमारेखसुपुत्तनेएकैकपुत्तनापापपापखलाकरीसतिमहीअकरे अणोप्रकारेपुत्तणीपितानापुत्तनेकीधापिणइण

नेत्यर्थं सासेद्व्याप्तौ यावत् कारणादिह ह्य सासे। कासेर जरेः साहेः कुच्छिन्नेः सगदरेः परिसाः अकीर
दिष्टीः सुह नृलेः अकारएः। अच्छिन्नेयणाः२ कञवेयणाः३ कंङुः४ उदरेः५ कोठेः६ अकारकः अरोच

चसोक्षया तद्देवकरेद्रजहाधुल्लूणीपिवस्र नवरं एकोक्ते पचसोक्षया । तएणसेदेवेसुरादेवंचल्लत्थं पि
एववसासी । इमोसुराश्चपत्थियपत्थिवा जावनपरिभजसि । तच्चोतिश्चज्जसरीरस्सजमगसमगसेव ।
सोत्तसरोगायकीपविस्सुवामि त० सासेकासेजावकोटे अहाणतुमं अट्टदुहृणावववरोविज्जसि । तच्चो

एतलोपियेयएकएकनामाचस्रलाकरेतिगारपत्तीतेदेवतासुरादेवत्रावकने चउचीवारपिणइणेप्रकारेएहवोक्तेरेहोसुरादेवत्रा
प्रार्थितमरणनामार्थनारायावत्थब्दे जोतु अतनशीमाजीसतोच्छ ताहरे यरीरमाहिजमगअनेसमगकइताएकवारसमकालेसोऽगो
गयरीरलाहताहरेभाजस्सिपणोच्छवाचीसतेकेजासासथासन्नरदावमगरअकीरणमेत्तवेदनायावत् । ६ कोठकगतिवारेतु आत्त
ध्यानेकरीदुत्थपामीने जीवचकीरचित्तच्छसीतियारपच्छीतिकोसुरादेवयावत्थब्दे विषरेइणेप्रकारेदेवतादोइवारतीनवारसूचकहेटः ॥

सेसुराजावविहरइ एवदेवेदोच्चंपितच्चपिमणइ आवधवरोविज्जसि तएणतस्ससुरादिअस्स तेणोटेयेगा
 दोच्च पितच्चपि । एववुत्तस्ससमाणस्सइमेयाएवेअअम४ । अहोएइमेपुरिसे आगारिएणाअममारयइ
 जेअममजेद्वुत्तजावकणीयसं जावआइ चइजे वियमे सोलसरोगायकातेवियइच्छइ । ममसरीरग
 सिपक्खवित्तएतसेयखलुममएयपुरिसंगिरिहत्तएत्तिअइउडाए सेवियआगासेउप्पतितेतिगयअनुभे

यदेउ इअपामीनेमरीस तिवारपछीते देवतासुरादेवआवकने तिणेदेवताये यीवार मीनवार एअबोइमकक्षायका एअवोमननेविदे
 अमिप्रावचीतवनकरे अओएओइ एकपुअपमहाहुठ अनायपापिट यावतूयअदे कुअमीनीअपुअसखे जियेमाअरोवओजेठपुअविपेटपुअ
 यावत उअपुअने मारीने वावतूओहीमाअे करीनेमाअरोयरीरखायो वखीअिणे पापीये । १ सोअअरोगमोटकामाअरे अरीरेने
 विपेअमकालेकरीने सवामिवाअिणे तो सुअनेअखीमिअवकरीनेपापिटपुरसने गाठोआपअएअबोविआरीनेअतावओअयो तेअवेनेदे
 वताआकासमार्गेगायनाअखीउअओअपठतेतिअेअोमोगाओआखोमोटेमोटे सायकरीने ओलाअखसुरादेवेअीधोतिवारपछीतेअधवा

आसाइए महमहयासहेणकोलाहलेकए तएणसाधन्नाभारिया कोलाहलंसुच्चानिसम्म जेणेवसुरा
 देवेसमणोवासए तेणेवल्लवागच्छइएवंवयासी कियदेवाणुप्पिया तुभेणंमहयासहेणकोलाहलेक
 एतएणसेसुरादेवे साधयुभारियएववयासी एव खुलुदेवाणुप्पिया केविपुरिसेतहेवकइइ जहाचुल
 णियिया । धन्नाविपडिभणइ जावकणीयसणोखलुदेवा तुभंकेइपुरिसेसरीरसि जमगसमगसोह

नामेभार्यायसुरादेवनोक्खिबोकोलाहलसामल्लोसामलीकरौनेजिहासुरादेवआवकहेतिहापोसुचयाकायेतिहाआवेआवीनेसुरादेवने
 एववीकहेएअहोदेवाणुप्रियविमक्खिणमणी तुभंमोटेमोटे सादेकरीनेकोलाहलकीबोकिणेतुभनेउपसर्गकीघोतिवारपछीसुरादेवआ
 वकवच्चानामेभार्यानेणप्रकारेएववोक्खेएप्रकारेहेदेवाहप्रियाखलुककता मिअयकियाहेकापुबसेसुभनेउपसर्गकीघोतिमभीअकहे
 जिमपुल्लणीपितानेमाताभेकस्रोतिमतेरीतेधनाभार्यासुरादेवनेतिमकहेवावत्खोटासुवनेकुयल्लहेतिमकहेनहीमिअयहेदेवाणुप्रिय
 तुभारेकोइएकपुरुपसरीरनेविपेजमगसमगककतासमकाहे । ६ सोअहरोगाभणीतल्लाखतुरतवाकीनसके इमवाणु एकोइएकदेव

इति चतुर्थाध्ययनविवरण समाप्तम् पञ्चमम् कथम् ।

सरोगायकीप्रविष्टवद् । एतस्याकीविपुरिसेतुम्भसुसगा करेद् । सेसजहाचुलगिपियस्स । भट्टाभगद्
खिरविसेस जावसोहस्मेकप्पे सरणकतेविभाणे चत्तारिपलिओवप्पाद् ठिद् मत्ताविदेहेगामेसिम्भि
हितिप्प । प्पिक्खेवओउवासगदसाणचउत्थ अक्कायणसम्भत्तः । उक्खेवोपचमस्स । एव रुनुजम्भतेग
कालेण । तेणसमएण आक्खियाणयरीसखयणेउज्जाणे । जियवत्तुराया । चुद्धसयएगाहायद्दे

तापुबपट्ठनेभावीनेउपसंगकीधोवेसबर्वाकतोविरततपुसुखीपिताआवक्कने भट्टाभाताक्कहे तिमसीजसर्बनिरपसेपजाणवोद्यावत्
यद्देसोधर्मदेवलीकेप्रथमदेवलीके अरखकतएव्वेनामे विमाननेविणे जिहाय्यारपत्तोपसमीस्यति कशीद्धे इतिहाजइउपनोमहा
विदेहत्थेवनेविपेअवतरीनेमोक्षपामस्ये सीक्कस्ये ५ निज्जेप उपासकदसाएव्वेनामेअगतेअनेषोयाअध्ययनतणो अयंसपूर्णदयो ।
उत्तेप चिक्खेवोस्सामीपाचमाअध्ययननो अयइणेप्रकारेनिअयत्तेज्जत्तिणेकात्तेतिणेसमयनेविणे आक्खिक्काएव्वेनामेनगरीसअपवन

अद्भुतावच्छिन्नकोटिभोग्यावच्छब्धया दसगोसाहसिएणंघणं बहुलाभारियासामीसमोसद्भो
 जडाभ्राणदोतप्रागिद्विधसंघदिवज्जइ सेसंजडाकारभदेवे जावघमापयत्तिचवस० विहरवृत्तएयंतस्स
 चुल्लसवगस्स पुब्बत्तावरत्तकाले एतेदेवसंतिजजावघसिगच्छत्य एवंवयासीहभोचुल्लस । जावणभंज
 सि । तत्रोअब्बजेहुत्तगिहभोगीयेमि । एवज्जइतुलणियपिय । गवरं एक्के कसत्तभससोह्लया ।

एववेतामेउद्यानभच्छे अितयत्तुएहवेकामेराजापुण्यगतकरहवेनामेगाथापत्तिवचे वल्लोअहवत वाधत्तुअधिरस्वनौकोठनिघानेअकोटि
 व्यानेअव्यापारेअवजदसंजजारगतएकगोक्कमसि एएवमात्रअगोकुवच्छवाएहवेनामेभार्थिभगवत्तपार्थीनेसमयसका जिमआच्छदत्रा
 एकसीधोत्तिमहीअस्सस्सनीषर्म्म । दप्रत्तयावक्कनाअनीकारकरेवीओसर्वआभदेवनीपरेजाणयोयावत्तुयेअेवावक्कनीदुआरद्वप्रतिमाकूप
 धर्म्मनीउमसंपदानेइनेविघरे तिबारमल्लीसेपुल्लथावक्कधर्म्मध्याजनेविपेविचरताएकदाप्रस्थाधेमध्यरात्रिनेविपेएकदेयतासुहसमीप्रभागले
 धावीनैयावत्तुअप्रलेइअरीनेएएवीक्कभभोपुल्लयातकथावक्ककोतुसाचराआअवतनभीभाजेतोह्ल आअविचरताचरावप्तापुमनेवचकवी

आवकणीयसजावद्वाह चामि । तएणसेचुल्लेनावविकरइ । तएणसेदेवेचुल्लसच उत्त्य पिण्यंययामी ।
हभोचुल्लजावनभजेसि । तोतेअज्जइमाओ । छहिरअकोडीओगिहाणपत्ताओ । छयत्ति० इम
वित्थरपत्ताओ ताओसाओगिहोओणीणेमत्ता आलहियाएणयरी सिघाडगजावपहेसुममयओ
समताविप्पइरामि अहाणतुमचइडुइहअकाले । औवियाओविवरोविज्जसि । तएणसेचुल्लमए

भाषीनेमारोसइसेप्रकारेविमशुखणीपितानीपरेकीधोवणीएजकोवियेपएकर पुत्तनासातसातमांसनासुलाकरेयावतुयदेविचेटपुत्तने
सइपुत्तनेमारीनेयरीरखंडे तिवारपळीतेचुल्लयतअ वावतुधर्मयीपुकोनहीतिवारेतेदेयतापुल्लयतअवाक्कनेचवयीवारपिण्यपुणेप्रसा
रेएक्कोकहे देहोपुल्लयतक वावतुआजवतनभजीसतो क भाजताइरीअइहिरअकोडाताइरेनिधानमाप्तजेअव्याजेवधेअहिरएल्ल
नीओछिआपारेवधेतेतिअताइरावरयकीभाणीसभाणीनेएआसमिआनगरीतिणमाहे यावतुसिघाटकचक्कचक्करमहापयसवंसगले
हीमारगनेबिबेविखेरिसतिवारेठ आर्मज्जानद्रीपूथानेकरीने अक्काअवका लीवेअरविबर्जतरहितअइर सतिवारेतेपुल्लगतअआक्कने

तीर्णदेवेण एवमुत्समाणे । अभीष्टजावविहरद् । तएणसेदेवेचुल्लस० । अभीष्टजावपासिता ।
 पितच्चपिएववुत्ते । तद्देवजावविवरोविज्जसि । तएणतस्सचुल्लसएणदेवेण । दोच्चपितच्चपिएवं
 अयमेयाफूवेअथत्थिएएए । अहोएणंइमेपुरिसेअणारिए । जहाचुल्लणिपियातहाचिंतिद् । जावक-
 सजावद् चद् । जाओवियणइमाओमम । छहिरएकोहीएिहाणपत्ताओ । वड्डि०प्रवित्थरपर ।

तिखेदेवतायेइमकास्सेवमेअभीक्किभिर्निकयकोयावत्विचरेत्तवारपक्खीतेरेवतापुअयतकने भिमवयकोयावतग्रहदेखेदेखे
 वीजीवारइएप्रकारेएवोक्कसावका तिमहीअयावत्थम् वीवतस्सवकीतुम्नेमारीसतिवारपक्खीतिथेपुअयतकनेतिथ्यदेव
 वीजीवारतीजीमारइखेप्रकारेकस्सावकामनेविपेएइवोअध्यवसावत्तपमोअओएकोप्रएकअभायपुरसमाअसुनोमारएव
 एभिपतावेचैतव्योतिमहीअपुअयतकचैतवेयावत्तण्णवकोपुवविचेठपुअअपुत्तनेमारीनेधरीरएणवोवकीएइएपुअयमा
 माहरीअट्टिआपीने छहिरएअनीवोअमाररेनिधानप्राप्तछे वलीअकोकिमाहरेव्वाअवघेछे वलीअकोठिआपारेतेसर्वनुट

ताम्रोविवरणदृच्छेद् । ममसाधोगिहाश्रोणीणिप्ता । आलक्षित्याणयरीए सिधाडगजावविष्मरिप्ता
ए । तसेयखलुममएयपुरिस । गिरहस्तएत्तिकहुत्ठाइए । जहासुरादेवतहेयभारियापुच्छद् । तद्दे
वकहेद् सेसजहाचुलणिप्रियसा आवसोहमेकप्येअरुणसिद्धेविमाणेउ० ठिद्दुसेसतावजानमहाविदेद्दे
वासेसिक्किद्धिति उवासगदसाणंपचमअज्जकयणसमस्त५ छद्दुससत्तवखेयओतेएकालेणतेणसमएण कं

भणीवाहे वलीमाइरावदवीआणसीआयीवारीने आअभिकानगरीतिप्पनगरीनेविदे सिधाइक्कत्तिकचयक्कचसुरमाहे यावतुनाप्पया
मणीवाहेतोछ विवणाएदुटपापिट्टुराचारीपुरसनेगादोक्कासुंएइवोमननेविदे विघारवरीनेउतावसोउवोअिमसुरादेवतेआकाये
गदोतिमहीजमादाआवेआवीनेसुखे तिमहीजसर्ववातकहे अवरसंपअचिकारपुसुणीपितानीपरिजाणयोयावतुयद्दे सोधमंदेवसोक्कने
विदेअरणासिधएइवेमामैविमामनेविदेउपज्जो जिहाआारपभ्योपमआठणानीस्थिति यावतुमहाविदेइत्तेवनेविदे अवातरीनेसीभस्ये
उपासकदयाअगतेइनेपाचमोअध्वयमनोअयंसपूर्णययो ।५। कसोखामीचियेएठाअध्वयमनोअयंसपूर्णप्रकारे अंपूतिणेकालेतिणेसमये

पिप्लपुरेख्यरे । सहस्रवयोरुज्ज्वाणे जियससुराया कुंढकोलिएगाहावद् पूसाभारियाच्छहिरयक ।
हिएगिहाणपप्ताओ छवुष्टिछप्रवित्थरप्ताओछव्वया दसगोसाहसीएणंघएण सामीसओसट्ठार ।
वयघप्पपडिवज्जद् । अहाकामदेवो । सोसब्बेवत्तव्वया । जावपडिलामेभायेविहरद् । तएणसेकुं
कोलिएअथयाकयावि पुब्बावरखकालसमयसि जेणेवपुढविसिसापट्टए । तेणेवउवागच्छद्इत्ताए

अपिप्लपुरनगरीसहस्रवयोरुज्ज्वानेराजा कुंढकोलिकएवनामागाथापतिपूसाएणवेनानेभारिख
एखनीओडिनिधानप्राप्तघरीमेछे निधानप्राप्तछहिरखनीकोडिब्बापारमणीराखीछे छत्रजगोकुसुछे दसजगारगायएकब्रज
गोकुसुद्वयभगवत्तमहावीरसमवससा आवकनोघर्म । १ वाररुद्रतकूपीभगीकारकरे अहाजिमकामदेवनीपरसर्ववत्तव्वत
जाखवीयावत्तयम् साधुनेसूक्ष्मताभाहारपायीप्रतिष्ठाभतोविचरे तिवारपछीतेकु कुकोखीयोपन्यदाककृताएकदाप्रसावनेवि
रखपाछिसीप्रहरतेरुवेकालनेसमयेजिहाअयोअएवनामावणिकावालीछे जिहाअयवीनोग्रिहापट्टेतिथेस्थानकेकु उकोली

मामुद्गचउत्तरियगच पुढविचितापट्टवैद्द२ । समणस्सभगवओमहावीरस्स अतिघम्मपगत्ति
 उयसपज्जित्ताणविहरइ । तएणतस्सकु छकोलियस्सस० । एगेदेवेअतियपाउभयित्या । तएणसेदेने
 यामासुइं चउत्तरिस्सच । पुढविसत्तापट्टयाओगियहत्ति२ । सखिखणिअतलिकउपडियन्ने । कु ड
 कौलियंसमणोवासय । एववयासी हभेकु छकोलियास० । सु दरीणदेवाणुप्पियागोसालम्ममग्गलि

भावीकरीनेपोतानीनामां कितएक्कीमईवखीउत्तरीयवस्सतेइदोनुवसाधियिवीशिकापट्टने उपरे ठवेठवीनेअमणभगवतअमीम
 ठावीरस्सामीवरमत्तीयंकरनेसमीपेआवकधर्मअगीकारकीषोखेतेइनाधर्मनीमज्झिमिबुद्धिसपसपदालेइने एक्कौविचरेतिभारपट्टीतेमा
 मायकत्रतकरेतिभारेतेकु छकोसीवानेसमीप यावत्एणदेवताअतिकसमीपप्रगट्ठवोतिवारपट्टीतेदेवताभावीनेनामां कितमुद्रिआद्य
 नेउत्तरीयवस्सतेदोनु वसताधिविवीशिकापट्टवकीउरगलेवेउरगलेइनेवखीतेदेवतानाकीजेपधूरीतिणाकररणटकरतोयभावतो
 वकोआकासेठमीकु छकोसीवाआवकनेइण्णेप्रदारेएक्कौकहे रेणेकु छकोसीया अमणोपासकआवकमखोसु, इरमखोहेदेवाणुप्रियागो

पठे किमपि स्थित्यते धम्मपस्य नित्ति श्रुतधर्मप्रकरणार्थेन मतं सिद्धान्तप्रत्ययं उत्त्थानं उपविष्टं सन् यदुद्धरी ॥
 दिक्कं वल्लगारीरधीयं जीयप्रमव पुरुषाकारः पुरुषपत्वाभिमानं पराक्रमं स एव सपादितस्य प्रयोजनं वृत्तिउपदयने ॥
 तदुत्थानादिजीवानां एतस्य पुरुषार्थप्रसाधकत्वात् तदसाधकं च पुरुषकारसंज्ञायेपि पुरुषार्थसिद्धावुपपन्नात् ए ॥ ३॥
 भावादयेयामवितथं तेतथैव भवन्ति न पुरुषाकाररक्षादयथाकामं शक्यत इति आशयः प्राप्तव्यो नियतिप्रकाशये ॥ ३॥ ॥

पुत्तस्य । धम्मपस्य नित्यिच्छाणेति वा । परिकल्पेति वा वलेति वा वीरिएति वा । पुरिसकारपरगर्भेति
 वा । पितृयासव्वभावामंगुलीणं । समयस्स भगवच्चोमहावीरस्स । धम्मपस्य नित्यिच्छाणेति वा । ज्ञानप्र

सत्तेनामखणीपुत्ततेरुतणो धर्ममंखणीपुत्ततिणे उपदिस्सो कस्सो तिकशमेनहीट्त्थानादिक्कक्रियातपसजमचारिज्जवि ॥ ३॥
 दसध्विनावीर्यध्विना पुरुषाकारविना पराक्रमविना कर्मपपेपपावीनेस्वर्गमोक्षेण ईनेप्राप्तथायमाठो धर्ममणभगवत्तत्तौ ॥ ३॥
 धर्मउपदिस्सो एव धोवको उत्त्थानपुरुषाकारयावत्पराक्रमवक्खविनाकार्दनेणीस्से सर्वशसारनाभाषणनित्यकच्चा तिव ॥ ३॥

भवति दृष्टां शुभोऽशुभो वा भूतानां सृष्टिं कृतेऽपि च प्रयत्नेनाभास्य भवति नभाविनो अशिशनाय तथा नहि भवति यत्रभाय
भवति च मास्यं विनापि यत्नेन करतखगतमिव न पश्यति यस्य तु भवितव्यता नास्ति इति भगुत्सर्गि स मुन्दराधर्मप्रवृत्तिः अत
धर्मप्रकरण्यादिं स्वरूपाऽसाक्षित्वाच्च अस्तीत्यादि अभियता सर्वभावा उक्तानादेर्भवन्ति तदभावाय भवन्तीति ह्येत्येतेन स्पष्टं

रवमेतिवाच्यतिवासम्भवा ताणंसेकु हकोल्लिए । तंदेवएवंवयासी । अद्रणदेयागुसुंदरीगोसा
खस । मखलिपुस्तस्यधम्मपससीणत्थि । जावच्छाणेतिवा । जावणितियासम्भवासगुलीण समण
समगवोमहावीरस्स । धम्मपससीखत्थिच्छाणेतिवा । जावअणितियासम्भवा तुमेअदेवाइमेएवा

इमसामस्सोइमसांमहीनेतेदेवतामेइमक्खे अकोदेवतु कहेल्लेनेभसोगोसालेमखसीपुत्तनोपमंजेअनेधननीप्रवृत्तिपुट्टिविदेनहीयावत्
उत्तानवखसीवादिमहीयावत्तुयन् सर्वमित्यभावक्ख्वाण्णे तेभसोअनेखसीमाठोपमंअमणभगवतत्रीमहावीरस्यामी अरमतीधंअरनोजे
पमंएवानोलेतेपमंउत्तानवखसीवीरपुत्तवाकाररुचितापमंजे यावत्तुयन् अमित्तसर्वभावक्ख्वावकीतेअकोदेयागुप्रियजेएअवीसपदादेवपद

ततोऽगौ फुल्लकोक्षित तदेवमेवमवादीत् यद्विगोसासकस्य सुंदरो घग्गो नासिककर्मादीन्यतो नियता सर्वभावा इत्येवंफुलोमगुल्लव
मवावीरधग्गोऽसि कर्मादीन्यनियता सर्वभावा इत्येवंस्वरूप इत्येवं तन्मतमनूय फुल्लकोक्षिकसाधनद्रूपणादधिकत्वपद्वय फुल्लव्याच
तुमेणमित्यादि पूर्ववाक्ये यदीति पदोपादानादेतस्त्ववाक्यस्वादौ तदेति पदद्वयव्यवृत्ति त्वया य दित्यौदेवकर्मादिगुण केन हेतुना

दिब्बादेविड्डुं दिब्बादेवज्जुइ दिव्वेदेवासुभावेकिस्सालहेकिस्सापत्ते । किस्साअमिसमसागए किंउट्ठाणे
णंजावउरिसक्कारपरक्कमेणं । उट्ठाउअणुट्ठाणंअकम्ममेणं जावअपुरिसक्कारपरक्कसेण तएणंसेदेवेणु
उकोलिव एववयासी एवंखलुदेवाणुप्पिया । मएइमेयारूवादिब्बादेविड्डुअणुट्ठाणं । जावअपुरि

धीदेयतानीच्चद्विदेवसदेवज्ज्यातिदिव्यदेवतानासुषते किमवाचाकिमपाभ्याकिमस्वर्यणंकावधर्मधीपामीतोक्किमउत्थानादिकेकरी
पाभ्याअनाअववातपउत्थानादिकिविभाएइवी अप्पिपामीअनेयसीअथवाअसुठानक्रिया तपजपविनावायतगब्दे यजपराअमविनातेए
अद्विपामीतिषारेतेदेवतासु उकोलीयाआवकप्रतेएइवोअसेप्रकारेकस्यो इत्येप्रकारेअसुनिचयहेदेवासुप्रियमेएइवीप्रधानएतावगरूप

सुखं विमुखाणादिना सदासुखि अज्ञोचित अमुखाणादिना तपो अज्ञाचर्यादिनामकारणेनेति भाष्यं तदुक्तानां रमायेनेति मन्त्रो
मोषासकमताश्रितत्वात् सवतस्रस्था तेषां जीवानां नास्त्युख्यानादितपश्चरणमित्यर्थं तेदृतिजीवाः त्विनेदेशाः अस्त्यतोममि
प्रायः यथा त्वं पुत्रपकारं विनादेव सवतस्रं स्वकीयास्त्युपगमत एव सर्वजीवाये उपानादिषज्जित्तोदेशाः प्राप्नुवन्ति नचैतदेवमि

सञ्चारपरकमेव सञ्चारपक्षाभिमतमथागयातएणसिक्कु डकोडिएम० तेदेव एवंवयासीजदूणदेवाणपिया
तुमे इमाएयारुवादिवादेविष्टो । अणुद्वारेण जावच्यपुरिसञ्चारपरकमेणं । लद्वापत्ताअभिसमग्गाग
यामेसियनीवाणंनत्थिउद्वाखेतिवा । जावपरकमेतिवा । तेकिनदेवाणुपियाअहसदेवाणपिया तुमेइ

दियदेवतानीअडिदेवपदनीअनेअमुठानवावत्थणं पुत्रपाकारविनापराकमविनामे एववीपत्तिद्विजाधीपामीस्वणंसारीपोवणंएवगो
शरीरवावापामीतिवारेते कु डकोडिकममणोपासकयावकमेदेवताने इणेप्रकारेएववोक्कसे जोसेदेवाणुप्रियसुणं एवाहयएववीदिथ
अडिदियदेवतानीपदनीअमुठानकियाविनायावत्थणं पुत्रपाकारपरकमवखयीयैविनाएववीणमाहयतेवाधीपामीस्वणंसारीपो

दमित्युक्त्यानाद्यपेक्षापपन्ने दूषण एव त्वयेय ऋषिब्रह्मानादिमातृष्या ततो यद्वदसि सुहृदा गोसाक्षकप्रभृतिरसुन्दरामहावीरप्रभृति
रिति तस्ते तप मित्यापचन भवति तस्य व्यभिचार इति ततोसौ देवसेनैवसुता सन् शङ्कित सशययान् जात किं गोसालकमत

मेएवारूवा । दिङ्मादेविष्टी ३ उद्गारेतिनादपरकमेणवा ताश्चोर्जंवदसि सुंदरी । गोमाससमंखलि
पुत्तस धम्मप्रणप्तीणत्थि । उद्गारेतिवाजावणितिया । सव्वभावाभंगुलीणं समणभगवच्चोमहावीर
सव्वभप्रणप्ती । अत्थिउद्गारेतिवा । जावच्चणितियासव्वभावा । ततेमिच्छातएणसेदेवेकु षकोलिण

शरीरपास्योतोषिवर्षाजेकीवानेनहीछेउत्मानादिक्रियावावत्तुशब्दे पराक्रममादिक्रियातोस्यु नही देदेवासुप्रियअनेवणीजोहेदेवासु
प्रियतुभनेएषवीएताहयकूपदिव्यदेवतानीपदवीदेवतानीछिउत्मानादिक्रियायावत्तुशब्दे पराक्रममादिक्रियातिवारतु कहेछेतेमको
गोसाखानोमषसीपुत्रनोधर्मनीप्रभृतिपुत्रिनीछेउत्मानादिक्रियायावत्तुशब्दे सर्वमित्यभावकेसर्वभावेक्षरीनेमाटोअमणभगवत श्रीमहा
वीरस्वामीनोधर्मप्रभृतिधर्मनीपुत्रितिणेवरअशिनिकहेउत्मानादितपक्रिया यावत्तुशब्दे अनित्यसर्वभावकक्ष्याचपदिस्थातेसर्वमित्या

सद्यः क्विसुखानादिना सदाच्छन्ति अशोचन्ति असुखानादिना तपो ब्रह्मचर्यादिनामकरणेनेति भावः यद्वा नानाभिरुमानेनेति प्रश्नो
गोयाखलमताग्रितत्वात् सबतसाद्या वेपो जीवानो मास्युत्यानादितपरणकरणनित्यर्थः नेतिजीवाः चिन्नेदेशः वृत्त्यतोऽयमपि
प्रायः यथा त्व पुरुषकारं विमादेव सहस्रं स्वकीवाभ्युपगमत एव सर्वजीपाये उचयानादिबर्जितोदेशः प्रागुचन्ति नचैतदेवमि

सकारपरब्रह्मेस्य लक्षापत्ताप्रमिसमथागयातएणंसेकुं डकोडिएस०तेदेवएवंवयासीजद्रुंतेद्वागपिया
तुमे इमाएयारूवादिष्वादेयिष्ठी । अखुहाणेण जावअपुरिसकारपरब्रह्मेण । लक्षापत्ताप्रमिसमथाग
यामेसिखजीवाणनत्थिलहाणेतिवा । जावपरब्रह्मेतिवा । तेकिनदेवाकुपियाअहणदेवागपिया तुमेइ

दित्यदेवतानीच्छद्विदेवपदबीभनेअसुष्ठानयावत्थम् पुरुषाकारविनापराकमविनामे एषवीच्छद्विद्याधीपामीस्वर्णसारीपोत्रणंएषो
शरीरकायापामीतिपारते न डकोडिअमसोपासकत्रावकतेदेवताने इणेप्रकारेएषवोक्ते जोहेदेवासुप्रियसुखे एयाहयएषवीदिय
अद्विदित्यदेवतानीपदबीअसुष्ठानत्थियाविनायावत्थम् पुरुषाकारपरराकमवकपीर्यविनाएषवीएताइगतेकाधीपामीस्वर्णवर्णशरीको

दमित्युक्त्यानाद्यप्यप्यप्ये द्रूपणे अथ स्वयेय अक्षिब्रत्वानादिमालम्बा ततो यहदसि सुदरा गोसाक्षप्रश्नप्रिरसुन्दरामहावीरप्रशस्ति
रिति तस्ते तय मिथ्यायचनं भवति तस्य व्यभिचारादिति ततोसौ देवस्यैवसुता सन् शङ्कित सययवान् जात किं गोसालकमर्त

मेएवारूवा । दिव्यादेविष्टी३ उद्गायेतिजावपरक्लमेणवा ताश्चोन्नंवदसिसु दरी । गोमालस्रमंखलि
पुत्तस्र धन्मप्रणत्तीएत्थि । उद्गायेतिवाभावणितिया । सव्वभावामंगुलीणं समणभगवच्चोमहावीर
स्रधन्मप्रणत्ती । अत्थिउद्गायेतिवा । नावच्चणितियासव्वभावा । ततेमिच्छातएणंसेदेवेकुं छुकोल्लिए

शरीरपास्योतोचिवखाजेजीवानेनर्णेच्छेउक्त्यानादित्रिवायावत्तृणं पराक्लमादिकक्रियातोस्सु नशी हेदेवासुप्रियअनेवलीजोहेदेवासु
प्रियठक्कनेएववीएताहयूरूपदिश्येयतानीप्रवनीदेयतानीक्खिउक्त्यानादित्रिवायावत्तृणं पराक्लमादिकक्रियातिवारेतु कहेच्छेतेमलो
गोसाखानोर्मखलीपुत्तनोधर्मनीप्रश्नप्रिपुत्तिगणीउक्त्यानादित्रिवायावत्तृणं सर्वमित्थभाबणेसर्वभावेकरीनेमाठोअमणभगवत् श्रीमहा
वीरस्वामीनोधर्मप्रश्नप्रिधर्मनीवृत्तितियेकरअशिक्षिणिछेउक्त्यानादितपक्रिया यावत्तृणं अमित्थसर्वभावकप्पाउपदिस्सातेसर्वमित्था

सप्तसुतमहावीरमतं महावीरस्य वृत्तितोऽनेन प्रतिष्ठितत्वाद्देवविषयविकल्पयान् सदृशप्रत्ययं काङ्क्षितो ममापिमाभ्येत्य तमुपेतव्या
दिति विकल्पयान् सदृश प्रत्ययं चावत्करणोद्धेदसमापन्नोमतिभेदसुपागतो गोसाखकमतमेवसाध्वितिनियवाद्गोदृश्यात् तपाश्चक्र
समापन्नं प्राक्तननिबधविषयं यथाशखकमतास्तुसारिणामते नमिष्यात्वं प्राप्तप्रत्ययं अथवा कृत्तुपमाव त्रितो पश्चमनेनेतिचेद

यस० एकवृत्तेऽससकिति । जावकलुससमावस्ये । शोसचाएतित्तु उकोलियस्वस० । किञ्चिपामीकृत्तमा
इत्थित्तए यामसुह चउत्तरिज्जयचपुठविसिप्तापट्टए । ठवेत्तिन्नामेयदिसपाउप्पुए । तामेगदिमिं
प्रडिगए । तेणकालेणंतेणसमएण सामीसमोसढो तएणंसेकु उकोलिए इमीसेकहाएल्लइके इड्डज्ज

मूवोतिवारपल्लीतेदेवतासु उक्कोखिदेवमणोपासकयावनेएइवोक्कोयके शकोपाब्धोपामीनेयावत्त्यप्दे यकितप्पित्तदेवतामनमेवयो
सु उक्कोखीयात्रमणोपासकयावकनेपाळोउत्तरदेइजसके उत्तरदेवाभणीपसमयंबकोकाप्पुबोले । नीनामाकितमुत्त्रिकाचनेउत्तरीयवस्तु
रोरु वसताएथिवीथिरापटनेउत्तरमूवैन् कीनेजिणेदिशयकीतेदेवतापाब्धोछतोतित्थैकीजतेदेवतापाळोगयोतियोकासेत्तिणेसमे अम

हृत्कामदेवेतहासिगच्छद् । जावपज्जुवासूधभाकाहा कुं हृत्कोलितिसमणेभगवं कुं हृत्कोलितियंस० ।
एवयथासीसेणूणकु हृत्कोलित्या कक्षतुंक्षेपुव्यवरणकालसमयसि असो गवणियाएगेदेवेष्वतियंपाउ
भवित्ता । तएणसेदेवेणाममुद् च । तन्नेवजावपछिगए । सेणूणकुं हृत्कोलित्या । अट्टेसमट्टेहंताश्चित्थि
त घयेसिखतुमजहाकामदेवे । अज्जोतिसमणेभगव समया निमायाय निमाध्रीओय । आमंतिताएव

युमगवतसमवसयातिवारेतेजु हृत्कोलीदोआवकएहवीकथा कावेवकेमनमेहर्षपास्योर्षयत्तहृत्कोविमकामदेववादिवागयोतिमवाद्
वाजावेयावत्पुपासनाकरेधर्मनीक्षयासांभवेअजो हृत्कोलीवाएहवोनामछेइनेअमणमगतमहावीरकु हृत्कोलीया आवकने इत्थेप्र
कारेएहवोक्खेएवातसाचीजु हृत्कोलीयाकाखतुमनेपुव्यवरखपाखलेपुइनेविणे असोकवाटिकानांइसामावकलीघाथका एक्खदेवता
ताइरेससीपमगटकुवोतिवारपछीतेदेवतातुहारीनामांकितासुद्धिकाअनेछत्तरीयवकलीघोयावत्पाछोगयोएवातसाचीकु हृत्कोलीया
एहवोक्खेएअर्थ सयसत्त्वछेतुं भाव्योतिमहीजतु धम्यक्खेधर्मधीपूकोनहीजिमकामदेवनीपरं तिवारेअमणमगत श्रीमहावीरस्वामी

सप्तमृतमहावीरमतं महावीरस्य वृत्तितोऽनेन प्रतिष्ठितत्वाद्देवविषयिकल्पवान् सदृशप्रत्ययं काश्चित्तो ममापिमाधेतद्य मृपेतया
दिति विकल्पवान् सदृश इत्यर्थं यावत्करणाद्देवसमापद्योमतिभेदसुपागतो गोसासकमतमेवमाभितिनिश्चयादपोऽज्ञात् तया दृष्टम्
समापद्य प्राक्तनविषयविषयवृत्त्यर्थं गोसासकमतादुसारिणमते नमिष्यात्स प्राप्तप्रत्ययं अथवा कल्पपमात्रं जितो पञ्चमनेनेतिनेद

यांसं एवमुत्तंससंज्ञिति । आवकलुप्तसमावश्ये । योसचाएतिकुं डकोलियस्ससं । किञ्चिपामिन्तमा
इत्थित्तए याममुह चउत्तरिज्जयधपुढविसिलापट्टए । ठवेतिज्जमेवदिसपाउप्पुए । तामेवट्टिमि
पडिगए । तीयंकालेणतेयसमएणं समीसमोसदो तएणंसेकु डकोलिए इमीसेकहाएलदंडे इदुअ

मूठोतिवारपक्खीतेदेवताकु डकोखिवेच्चमणोपासकआवनेएणवोक्खोयके थकोपाग्योपामीनेयावत्तयस्ये यच्चित्तचित्तदेवतामनमेयवो
कु डकोखीवाअमणोपासकआवकनेपाखोउत्तरदेवसके उत्तरदेवाभणीअसमययकोआइणेलेनणीनामाचित्तसुत्त्रिकापनेउत्तरीयवस्तु
दोव वसताइयिबीगिजापटनेउपरमूकैस्स कीनेजिणेदियवकीतेदेवताआखोछतोतिजैणीजतेदेवतापाछोगयोतियोकावेतियोसमे अम

गंगणिपिहयश्चिह्नमाणेहि अस्सुत्तित्थियाश्चट्टेहिय नावणिप्पुप्पसिगांकरेत्तए । तएणंसंमणाणि
 गगथा । समणस्सभगवओतहत्ति । एयमद्वयिणएणंपडिसुणेइ तएणसेकुं छकोसिएस मणंभगवंद
 इणमसइ । पसिणाइ पुच्छइ । अइमादियइजानेवदि० तानेवपडिगयास० वहिवाजणवयविहारंवि
 हरइ । तस्सकुं छकोलियस्स वड्डहिंसीलजावभावेमाणे चोइससब्बच्छरावितिकं ता पन्नरसमस्ससं

नेअन्यमतीनेअर्थकरीयावत्तयन्दे निष्ठट्ठाकरणकरीजीतीसको तिबारेतेवणासावुसाधवीअमणमगवतमहावीरनावचनतच्चित्तिसांभ
 खीनेविनयकरीनेप्रयंसाकरीनेसांभलेतिबारेतेकुं छकोलीयोपिणएणपवतच्छवोअमणमगवतनेप्रदक्षणादेईनेवादेनमस्कारकरेप्रअविघा
 रपूजेपूणीनेतेअर्थनेआपनेसुदवनेविपे घारेखिणिदिशिछ तीआब्बोसुतोतिणदियीनेआपरेघरेगवोअमणभगवंतमहावीरस्वामीया
 चिरजनपदक्कशीजेदेशमाहेविहारकरताविघरेतिवारपणीचिचेते कुं छकोलीयोआवकपछुच्चिकतावणावरसखगेसीकत्रतथाददेईने
 सीकत्रतपाखताचवदे । ४सवच्छरक्कतावरसअथतिक्कम्याअखथातिवारपणीचिवेतेचनेमअथतरौवर्त्तताथकाअखदा

रूपमापन्न इति नोसथाएव इति ययल्लोति पामोक्खति प्रमोचसुत्तरमास्यातु भणितुमिति तिष्ठिमगङ्गाजन्ताएतिगङ्गा मयात्रम
तोषमिति वाक्काण्डद्वारे अन्त्यदूषिकान् अर्थमोवादिभिः सुखाभिधेयैर्वा हेतुभिधान्वय्यतिरेकमश्रुणैः प्रत्येकपरप्रदीयदन्तैः द्वार
पैरपपत्तिमात्रकैः व्याकरणेष्वपरेणप्रद्वितस्त्रोत्तरदानरूपैः निष्पिट्टपक्षिणवागरेणुप्तिमिरस्मानिस्पटानियथातिशगरणानिप्रप्रया
करणानि देयां तेनिस्यटप्रज्ञव्याकरणे प्राकृतत्वात्वा निष्पिट्टप्रज्ञव्याकरणायानुकुर्वन्तिसकापुणत्तियथाएव हे आद्यां यमणैरन्य

यवाक्षी । जद्रतावञ्जो गिहियो गिहिवमञ्जावसतो । अणुत्येअङ्गेहियहेउहियप्रसिणेहिय का
रणेहिववारणेहियप्पप्रसिणवागरणे । करेइसक्कापुणाइ अञ्जोसमणेहिणिगंगेहि । दुवात्म

दयासाधुपनेनिप्रसौषणीसाध्वीतिद्यानेतेहीनेइयोप्रकारेणयोफहे जोतुष्टोपायोर्गोविधिणोम्यहीषरवासेरहतायकानेपच्यतीर्यापच्य
 यासनीपच्यमतनापचं क्षरीहेतुबेक्षरीप्रअयण्येक्षरीनेकारण्येक्षरीवर्णमप्रसुखउत्तरैक्षरीनिष्टव्याकरणक्षरिवेकोईक्षरानीनसकेतुंने
 पियाप्रसवादीछइनेक्षराबोषकोत्रमण्निप्रचठंलेपिषडादयगीनावाणक्षारमणमक्षारक्षवावकीमभ्यागुणाविषितक्षरातमेपच्यदयंगी

गंगणिपिद्वयश्चिह्नमाराणेहि अक्षरतित्याश्रयेहिय जावणिपुप्रसिगंकरेत्तए । तएयंसंमयाणि
 गगथा । समणस्समगवओतहृत्ति । एयमद्वविणएणंपडिसुखेइ तएयंसिगं छकोसिएस मणंभगवंद
 इणमसइ । पसिणाइ पुच्छइ । अहमादियदूनामेवदि० तामेवपडिगयास० वहियाजणवयविहारंवि
 हरइ । तस्सकु छकोलियस्स वड्डहिमीलजावभावेमाणे चोहससव्वच्छरावितिकं ता पन्तरसमस्ससं

नेअन्वमतीनेअव्वकरीयावतुयन्दे निष्ठव्याकरणकरीजीतीसको तिवारेतेवणासाधुसाधवीअमणभगवतमहावीरनावचनतच्चित्तिसंम
 सीनेविनयकरीनेमयंसकरीनेसंभलेतिवारेतेकु छकोसीयोपिणअर्थवतत्तवोअमणभगवतनेप्रदण्णयादेईनेवादेनमस्कारकरप्रअविचा
 रपूणेपूणीनेतेअव्व नेआपनेअदवनेविपे धारेजिणिदिशिछ तीआव्वोत्ततोतिणदियीनेआपरेधरेगवोअमणभगवंतमहावीरस्यामीया
 णिरत्तमपइकसीजेदेशमांहेविचारकरताविचरेतिवारपणीचिचेते कु छकोणीयोआवकपच्छिक्कइताविण्णायवरसुखगेसीकव्रतथाददेईने
 सीकव्रतपासताअवदे । ४४सवच्छरकइतावरसमर्थतिकम्याअखंथातिवारपणीचिचेपनरमावरसनेविपेतेअनेमअथतरौवर्त्ततायकाअअदा

रूपमापद्य इति नोसचाएइति नयन्कोति पासोक्खति प्रमोक्षसुसरमात्यात भणितुमिति गिहिसमप्रप्रायभताण तिग्ग मयाउभं
तोणमिति वाक्खासद्धारे बन्धयधिकान् धर्म्मोर्वादिभि सुत्वाभिधेयेर्वा हेतुभिधान्वयथ्यतिरेअमच्चणं प्रयत्तपग्गदीयदग्गं क्कार
णैरपयत्तिमानकपै'आवरणेष्वपरेणामञ्चितस्त्रोसरदानकपै निप्पिट्ठपसियवागरणेत्तिनिरसानिस्पटानियत्तानिशागरणा निमग्गय्या
वरणानि येपा तेनिस्पटप्रअव्याकरण प्राकृतत्वाद्वा निप्पिट्ठप्रअव्याकरणासानुपूर्वन्तिसकापुणत्तियत्थाएव हे पायां अमग्गेरन्द

ययाच्ची । अइतावच्चक्को गिहियोगिहिसमञ्जावसतो । अणुत्थिएअद्देहियहेत्तहियपसियेहिय का
रणेहियवारणेहियसिप्पम्वहपसियवागरणे । करेइसकापुणाइ अज्जोसमयेहियिग्गयेहि । दुगालस

धयासावुच्चनेनिप्रवीणयीसाखीतिथानेतेछीनेइणेप्रकारेएहवोकहे जोतुहोपाख्योगिहियोग्गोयत्तायत्तानिपयतीयांअय्य
यासकीअन्यमततापव' वरीहेतुवैवरीप्रअपूणयेवरीनेक्कारणेवरीवर्जनप्रसुणउत्तरकरीनिष्ठटव्याकरणकरिदेकोईक्कारावीमसकेतुहे
पिण्णूसमवादीछइनेक्कारावोषकोअमणमिप्रचतुक्केपिण्णवाद्यगीनाजाणक्कारमण्णनक्कारकवाषकीअख्याणुयाविचित्तज्जवातमेपय्यइयंकी

गंगणिपिपुयश्चिह्नमायेहि अक्षत्थियाश्चट्टिहिय जावणिप्पुपसिणकरत्तए । तएणंसंमणाणि
 गगथा । समणस्सभगवओतइप्ति । एयमठ्ठधिणएणपडिसुणेइ तएणंसिक्खं सुकोजिएस मयंभगवंबंद
 इणमंसइ । पसिणाइ पुच्छइ । सम्मादियइजासेवदि० तामेवपडिगयास० वडिहियाजणवयविहारंवि
 हरइ । तस्सकु उकोलियस्स वड्डहिंसीलजावभावेमाणे चोइससव्वच्छरावितिकं ता पन्नरसमस्ससं

नेअन्यमतीनेअर्थकरीयावत्तयद्धे निट्टट्ठव्याकरणवरीणीतीसको तिवारेतेधणासाधुसाधवीअमणभगवतमहावीरनावधनतत्तत्तिसांम
 खीनेविनयकरीनेप्रशसाकरीनेसंभलेतिवारेतेकु उकोणीयोपिण्णरूपवतकुवोअमणभगवतमेप्रवृत्तयादेईनेवदिनमस्कारकरेप्रवृत्तिचा
 रपूछेपूछीनेतेअर्थं नेआपनेइदवनेविपे चारेअणिदिशिच्छ तीआख्योच्छतोतिणदिशीनेआपरेधरेगवोअमणभगवतमहावीरस्वामीया
 चिरस्सनपदकणीजेइयमाहेविहारकरताविधरेतिवारपणीचिधेते कु उकोणीयोआवकपड्डिक्कइताघण्णावरसुखेगीसकवतआददेईने
 सीणव्रतपासताचवदे । ४४ सवच्छरकइताघरसम्यतिक्कथाउसंघ्यातिवारपणीचिधेपनरमावरसनेविधेतेइनेमध्यअतरौवत्तंतायकाअय्यइ

पूर्विका निस्पृष्टप्रभ्रव्याकट्याः क्षर्तुंमिति यत्तु विवरणतः समाप्तम् ।

सप्तमं सुगममेयमवर धात्रीविद्योनाएति आनीविका गोसावकाशिया तेपासुपासकपाणीकोपासक स्यादं अत्रपतोऽन्ते

वच्छरस्वसंतरावबुमायस्वसशया जहाकामदेवोतहानिद्रुपुतंतवेद्ता तहापोसहसालाएजावन्नम
पस्यन्ती । स्वसपज्जिन्ताणंविहरा एवंएकारसत्वासगपडिमाओ तदेवजावसेाहमेदप्ये । अरुगञ्ज
एविभाणे । नावसंतंकाहिति । उवासगदसायंछडं अञ्जयणंसम्मतं । सत्तमस्सउवल्लेवओ । पोला

कडताएवधामसावेवियाप्रकारेकामदेवभावकतिथप्रकारे जेतुननेठवेठनीकरीने तियाहीजप्रकारे पोपशयाखानेविपेयारतत्रधं धमं
नीप्रसप्तिकनीनेबुद्धिउपसंपदालेइनेवयोधर्मनेविदे विधरेइयेप्रकारेइकार ११ आवकनीप्रतिमावहीनेतिमहीजअत्यरसावेपय
ययवरीनेवारातुयमे सौधर्मदेवकोवनेअरयअजविभागे देवताऊवो यावत्थारिपस्योपमनेआउछेमगाविदेधेधीअस्वेउपासकदया
एववेनामेअंगतेचनोछठीअध्ययनपूरोववो ६ । विवेखामीसातपाअध्ययननोअर्थककोपोसासपुरएववेनामेनगरऊवो तिहासरा

तार्थो बोधतः पृथार्थयस्ये सति विनिश्चितार्थोत्तरणामे सति दिव्यमत्र भक्तवेययान्ति वृत्तस्यतिभक्तिरूपद्रव्य भोजमलक्षणवितनच

सपुराणामणदरं । सहस्रवक्त्रं लज्जाण । जियसत्तूराया । तत्थयं पोलासपुरेणयरे । सहासपुत्तेया
मकु भकारे । इद्वेञ्चानीदीत्तवासएपरिवसद् । आनीवियसमयसि । लहद्वेगहियेपुच्छियद्वे विणिच्छि
यद्वे । अभिगयद्वेद्धिमिंमपेमायुरागरत्तेय । अवमालसोच्चानीवियसमएअद्वे । अयपरमद्वे सेसेअ
यिद्वेत्ति । आनीवियसमएणं । अप्पाणं भावेमाखेविहरद् । तस्सणं सहासपुत्तस्सआनीविअोवा । एक्का

वएव्वेनामेवद्वानल्लवोवलीमित्तयत्तुएव्वेनामेराजा वलीतिज्ञपोषासपुरमगरतिणनगरनेविषे सहासपुत्तएव्वेनामेकु भकारति
वसेछे वकोअपूर्वतगोसाखानोत्तपासकआवक्कपरिसामसप्रकारे करिवसेछे गोसाखानेभतेप्रवीणवलीखापोछेअधंसस्यक्तनिअवकी
वलीपुब्बोछेअर्थवलीसाधाछेअर्थजिणेअभिसामस्ययणेकरप्रद्याछेअर्थमेदीछेजेअमीअउनेमीजीसातेधातवमकारीनेरक्कछेअयभीअ
आवंततुम्हे सांभलीएधर्मतत्त्वगोसाखानोधर्मतेहीअसारएव्वोपरमार्थे अयरवाकीनाधमअनर्थजाअ्याछे योयाखातयोधर्मतेअधर्म

येषां ते तथा कक्षाच्छि स्ति प्रतिप्रभातं वज्रं कर्कशान् वर्षाटिकावारकांश्चगङ्गुकान् पिठरुजान् म्यानीं घटकान् प्रतीतान् चरुं यट

हिरस्वकोटौणिशाणपट्टसा । वुष्टिप्रवित्थरप्रत्तसा । एक्केवएदसगोसाहस्सिएणअएण । तम्मगमन्ना
सपुत्तस्स अग्निमिस्ताणाममारिया । तस्सणंसद्दालपुत्तस्स । आनीवियस्सपोलामपुरस्स गगरस्सयदि
या । पचकु भकारावणसयाहोत्था । तस्सणवह्वे पुरिसादिस्सभत्तिभत्ताविदग्गा । कल्लाकल्लंयइवेक
रएयवारएवपिहइएय । वडएयच्चवडएयकलसएय । अल्लिजएयजवूलयेए । उट्टियाओयकरेइ ।

विपे अप्पाच्चकत्तांआपणो आत्तामांहिभावतोयकोविचरेतिथेतेहवेसद्दालपुवएहवेनामे गोपालानायावक्कनेएक्कहिरप्पनीकोटिनि
धानमात्तहेवकी तेहनेएक्कहिरप्पनीकोटिप्पानेवचेएकवरवपरीवेवकी तेहनेएक्कवजगोक्कसदसहजारगायतेहनेविपेएहवो तेहनेएक्कज
जेतेसद्दालपुवनेअग्निमिताएहवेनामेस्वकीयाभावीकीहेवकी तेहने सद्दालपुवएहवेनामेगोपालातप्पेआवक्कनेपोखसपुरएहवेनामे
नगरनेवहियावत्तांवाहिरसद्दालपुवनेक्क भकारपांचसव ५ हाट्ठे तेहनेवहवेकत्तायणातिपाहाटीमाहेपुवपडे वकीववाकीजेहे

कां च घटाङ्मानान् कलसस्त्रामाकारविशेषवन्तो दृष्टव्यान् अखिलराशि च मङ्गद्वयभाजनविशेषान् जूखिबसकां च लोकरुदय

अस्येयवह्वेपुरिमा । दिग्भक्तदिक्वेयणा । कक्षाकक्षितिहिवज्जुहि । करएहिंजावज्जुहियाहि ।
रायमगसिवित्तिकप्पेमाखाविहरद् । तएणंसेसहासापुत्ते । अजीविओवासए । अन्तयाकवाईपुब्बा
वरण्णकालसमयंसिजेण्वेवअसोगवणिया । तेणेवउवागच्छद् । गोसालसमंखलिपुत्तस्स । अंतिएव

भोजनदिनम्रतेदिहानपीकीजेवह्वेयणाकरवावसीवणागाडुआवणाकु उठावसीवणाअर्धघटावसीवह्वेयणाकलसावसीवणा
माटसावणाजंजुलकवसीवणाउट्टिकासुगघतेसपितनाठामवसीअनेकवणावणीगातमावणापुसपपासेवसीवणावाकारानेभोजनादिक्का
दिनदिनम्रतिपाजीवकादेइनेपासेकरावे वणाकरवाप्रसुखयावतयन्देउट्टिकादिक्कावनाठामराजपथराजमार्गनेविपेयेवताथकाविचरे
व्यापारकरमाविचरेतिवारपल्लीतेसहासपुवगोयाळातयोउमासक्कावकअन्यदामशावेएक्कादिवसनेपुब्बावरस्यपाच्छिले पुहरनेविपेजिणे

मशान्नाशुनोमशामाघन'उत्पद्ये'षायरण्ययेणाविर्भुते'ज्ञानदर्थने'घारवतिय'सुतया'यतएवातीतप्रस्थुत्य'द्या'जागत'ध्याय'क'पररुचि'दिप
 ई'च'द'म'श'प्र'प्र'ति'श'य'र्य'क'प'पू'व्या'ध'र'त्वात्'प'वि'स'मान'वार'ण'ए'कान्त'सर्व'ज्ञ'त्वा'द्य'स'ोर'ण'वि'नो'रा'गा'दि'बे'ह'त्वा'त्'प'व'सा'नि'म'रि'पू'र्या'नि'शु
 घान्य'ग'न्ता'नि'वा'घ्नाना'दी'निय'स्य'स'न्ति'स'के'ष'वी'ष'ती'ता'दि'ज्ञाने'पि'सर्व'ज्ञान'प्र'ति'ग'द्या'स्वा'रि'त्या'ह'सर्व'ज्ञ'सा'कारो'प'योग'साम'र्थ्या'त्'सर्व'दर्शो
 यना'कारो'प'योग'साम'र्थ्या'दिति'त'या'ते'ह्यो'क्त्व'वि'चि'य'पू'ए'ति'तै'षो'प्ये'न'वि'षो'क'वा'सि'मा'ज'ने'न'वि'वि'चि'य'नि'स'म'प्र'ऐ'श्व'र्या'द्य'ति'य'व'स'दो'ष'द'र्थ'न
 समा'कु'ल'चे'ता'वा'र्य'न'र'भि'र्भ'रे'ण'प्र'व'स'पु'ढ'र'स'य'ण'द'नि'मि'प'खो'ष'ने'ना'ब'हो'वि'त'अ'चि'य'सि'से'व्य'त'वा'वा'व'ि'ह'त'पू'जि'त'अ'पु'ण्या'दि'मि'य'सु'त'या

तौयमहप्रत्यायागएनाणए । अरुहाणिशेकेवली । सुखसुखदरसौ । तिलोचमहिचपूथिए । सुदे
 यमशुयासुरलोगस । अक्षणिज्जेवंदणिज्जे । आवपब्बुवासणिज्जे । तच्चफम्मसंपयासंपउत्ते । तेरांतुमे

आयकदूषाकालिनेप्रभातेमशामाघन'उत्पद्यस्वे'ते'के'ह'वा'उ'त्प'द्य'स'ठ'प'णे'ज्ञान'दर्शन'ना'ध'रण'श'र'व'खी'ते'के'ह'वा'अतीत'अ'ना'गत'अ'ने'व'स'मान
 ना'वा'ण'श'र'ए'ण'वा'अ'रि'रु'ह'त'मि'ण'के'ष'वी'ग'ति'आ'गत'मा'वा'ण'श'र'सर्व'दर्शो'नि'वि'षो'क'वा'सी'ति'शे'म'सि'त'क'ह'ता'पू'जि'त'व'खी'स'दा'सर्व'दा'दे'व

एतदेवमनक्तिचदेवमहवासररायस्त्रिगुससदेवमहवासरसाखलोकस्यप्रजायाः पञ्चनीयः पुण्यादिधिः पञ्चनीयः चन्द्रीयमुनिभिर्मन्त्रा
रणीयः सादरणीयः सन्माननीवोम्बुजादादि प्रतिपत्तिभिः कल्याणमगसदेवतायेत्यमित्येवमुक्तापर्युपासनीयइति तत्रैकमुक्तिं तत्रैकमुक्तिं

वदेज्जाहि । आवज्जुवासिज्जाहि । पाहिङ्गारिएणं । पीठफलगसज्जासंधारएण । सवणिमतिज्जा
सि । दोच्चपितच्चपिएवववइत्ता आमेयदिसपाउमू तामेवदिसिपडिगए । तएयतससदालपुत्तास ।
आजीयिउयासगस । इमेएवाकूवेचमत्थिएसुप्पण्णे । एवखलुममधस्मायरिए । धम्मोवएसएगोसाले

तामनुयपकुरादिनेकरीतिषसर्वमेधसर्वनीवपूजनीकबंदगीकवावतुयसर्वनेसेवनीकछेवणीइल्लकारभगपननिवधेकरीयादिवायोस्यछे
तिणेतु भगवतनेजइमेवादिजेसावतुयस्ये त्रिवरचपुषमसउसेवाकएल्लेपाठिहेकवलीतिणाभेपीठकसकृच्छीयव्याकुरायारोषस्त्रीपात्रो
पदपोमसुखतिण्णकरीनेमिममन्त्राकरेविवारतीनवारइमकहेइमकहीनेजिषिदिषियोआव्योउतोतिणभीजदिसीनेतेदेवतापाण्योगयो
तिवारपणीतेइसबावमुमनेतिण्णेगोशाकानावावकने इल्लेप्रकारेतिण्णैवताये इमकस्ये यके एण्योएताइयकपविथारणामनदेसंकर्य

सत्यफलान्यभ्यभिरितयायर्मायिक्रियाशतसम्पदातत्सङ्ख्याय सप्रसङ्गः सतथाकल्पमित्यत्रयायत्कारणात् पाठ्यभायाएरयणीए

मखुलिपुत्ते । सेणमहामाहणे । उप्पगणाणदंसणधरे । जावतञ्जकस्यसपत्तते । सिणंकल्लद्रहं हव्वमा
गच्छिस्सति । तएणंअहंवदिस्सामि जावपज्जुवास्सामि पाडिहारिएणंउवण्णिमंतिस्सामि तएणंकल्लं
जावजलते । समणेमगवंमहावीरे । जावसमोसरिए । परिस्साणिग्गया । जावपठ्ठनुदासद्र । तएणं
सेसहाणपुत्ते । अानीविउद्रुमीसेकहाएलद्धे समाणे । एवखल्लुसमणेभगवमहावीरे । जावविहर

नाउपनीइणेप्रकारेखल्लुनिकयमाहरोषर्माचार्यधर्मनोउपदेयकदेणहारएणवोगोयाबोमंखलीसुल्लतेउमोटोमशामाहणेछे उत्तमञ्चान
हरसणधरतेउनीधरएणहारवावतुशब्दे इच्छकारमगवमवादिवायोभ्येप्रभातेक्कावउनेदीहेभाबस्सेइव्वउतावळोभायस्स्ये तेउनेछ उव्वने
पादीसयावतुशब्देपर्युपासनाकरिस्सुम् । वणीपीवमल्लगपाणिहेइसिज्जासथारेकरीमे निमन्सणाकरीसतिवारपणीकासप्रभातनेविते
यावतुशब्देअमणभगवतथीमहावीरचर्मतीश्वरयावतुशब्देकरीने समवसस्सा वारउ१२ परपदावादिवागद्र यावतुशब्देकरीने पर्युपास

इतगच्छामिष । समणभगवमहावीर । वदामिजावपज्जुवासासि । एवसपेहेइ । गक्षाएजाअपाय
 ष्छित्तैसुवप्पा० । अण्णमणुस्सवगुरापारिगए । साओगिगिहाओपडिणिकखमइइत्ता । मोलामपुरणयर
 मगममवन्नेसणिगच्छइ । जेयेवससइसवयणैसज्जाणे । जेणेवसमणेभगवमहावीरे । तेणेवउनाग
 ष्छइइत्ता । तिवसुत्तो आयाहिणपवाहिणकरेइइत्ता । वदइणमसइइत्ता । जायपज्जुयासइ ।

नादेवाकरेतिवारपक्षीतिसदाकपुत्रगोशाकानोमतीएकवीवातसाभलीसामत्यायका जाप्योगोयाखकनाप्योद्वेगप्रकारेपसुखपतानिचय
द्रमणभगवतश्रीमहावीरवावतयद्धे विचरेछे तोषिषयाछ वाउ देवेकछो छतोयमणभगवतश्रीमहावीरनेजईनेवाडु यावतयद्धे सेना
कब एक्केमनमेचोतवे स्नानकरेयावतयद्धे प्रावदितउक्तारीप्रधानवस्त्रपक्षीतिवारपक्षीपापणामाणसमनुचनीयेणेश्वरीपरिवक्ष्योपो
तानेवरयकीभीसरेनीसरीकरीने पोकासपुरनगरतेषमेमध्यमध्यविचालेकरीनेनीसरेनीसरीनेजिहासख्खाबएक्केवेनामाउद्यानबनमे
जिणेदिसीजिहाखमणभगवतश्रीमहावीरतिहायावे भावीकरीनेतोमवारकरतीनप्रदणयादेवे तीमप्रदणयादेईकरीनेबाकिवादीने

तएणसमणेभगवमहावीरे । सहालपुत्तसस्सआजीवि । तीसियमहद्वजायधम्मकहाससप्ता । सहाल
 पुत्ताप्ति समणेभगवमहावीरे सहालपुत्तच्चा० । एववयासी सेयूणंसहालपुत्ता । कल्लंतुमं पुब्बा
 वरयइकालसमयसिजेणोव । अस्तोगवणियातंजावविहरइ । तएणंतुम्भएणेदेवेअंतिए प्राउठमवित्था
 तएणंसिअतलिवखएवंवयासी । इमोसहालपुत्ता । तचेवजावसव्वपणुजासिस्सामि । सेयूणसहालपु

नमस्सारकरेकरीनेयावतूयब्दे षट्पुपासगासेवाकरे तिवारपल्लीअमणभगवत श्रीमहावीरस्वामी तिणेसहालपुत्तमखलीपुत्तनाआवका
 आगेतेइवीमोटीवारइपपंदातिणेधर्मकयाकहे एइवोउपदिसेअओसहालपुत्तआवकाअमणभगवतमहावीरस्वामीसहालपुत्तगोयाकाने
 आयकनेएइवोइएप्रकारेकहेअओसहालपुत्ततेसाओकओआणिअनेदीइतुअने पुब्बावरइहपाछिआमहरनेजेणेवक्कइताजिहाअथोव
 वासीमाजियावतूयब्दे विअरतावका तिवारेतेएकदेवताआवीकरीमेताइरेसमीपप्रगटछवोतिवारपल्लीतेदेवता आकायमार्गेउभोवको
 इणेप्रकारे कहे अओसहालपुत्तआवकतेतिमहीजसर्ववत्तथता यापतूयब्दे तेइमीसेवाकरजेतिकोनिअय अओसहालपुत्त एसर्वअर्थ

साध्वेष्टमहे । इताञ्चित्यतयोखलुसद्दालपुत्ता । तेणदेवेणंगोमालंमखलिपुत्त । पणिघायएउमुत्ते
तएणतथसद्दालपुत्तस्स । समण्येणइ एववुत्तस्ससमाणस्स इमेएयाकुवेच्चभक्तिए एसणममणेभगव
इवीरे मङ्गामाङ्गणेउप्पखणाणे भावकम्मसपयासंपत्ते तंसेयखलुममसमणभगवमङ्गामीर यट्टिप्ता
णमसिप्ता । पडिङ्गारिएखपीढफलग । भावउवणिमत्तिप्ता एवसपेहिइ उट्ठाएउट्टेइइसमणंभगवम

साधोक्कनानी वास्वामी सर्वसत्त्ववलीतेसद्दालपुत्त खलुनिदयमच्चि एवातच्छरीतिणेदेवतावेगोसाखामपलीपुत्तने पणीकारकरीने
तिवारपल्लीतिणे सद्दालपुत्तआवक्कने जमणभगवत मङ्गामीरस्वामीये इमकण्येयके एउवोएताइयरूपमननेपिपे सकल्पउपनोचि
वयांएहीजअमणमगगतमङ्गामीरेदेवतायेइमकण्येयकांमङ्गामीटामाण उत्पणञ्जानइयननावरणचारयावत्येदेचारित्वनाधरण
चारतेसुम्भने अवेमळीअमणमगगतत्रीमणामीचरमतीर्थकरने वदनाकरीनमस्कारकरीनेपाविडे रूपीउपपणसअया सयारे
करीनेयापतृण्णेमिमन्त्रणासुम्भनेकरवीमळीइमपिचारियेचारीने छठेसठीनेचमणभगवतत्रीमङ्गामीरस्वामीने वदनाकरेनमस्कार

हावीरं । घटद्वयमंसद्वयं । एवंवयासी एवंखलुभतेममपोलासपुरस्सणयस्स । वह्मियापंचकुम्भकारा
वणसया । तत्थणंतुम्भेपडिहारियपौटजाव । संधारियंसिगिगिहत्ताणंविहरद्व तएणंसमखेभगवं
महावीरे । सहलपुत्तसुआजीवियस्स । एवमठंपडिसुणेद्वत्ता । सहलपुत्तस्स । पंचकुम्भकारावण
सएसु । फासुएसखिवजंपडिहारियं । पौकफलगमावसथारय सगिगिहत्ताणंविहरद्व । तएणंतेशं

द्वरेद्वणेप्रकारेएसवोक्कहेइमयसुक्कत्तानिचयहेभगवनूमासरेपोलासपुरएसवेनागानगरेवाहिरपाचसवधु कुम्भकारकुम्भारनाहाट
हेतिहांतुम्भे पाडिहेइफीठफलगवावत्थन्देसथारा औपयथय्यामथणजेजोषूएतेह्योविचरो तिवारेतेअमथमगवतत्रीमहावीरस्वामी
उहाखपुत्तनोगोयासानान्नावक्कनोएहवोयध्वासांमणीनेमनमाहिअवघारे सहाखपुत्तनापाचसय धु० कुम्भकारनाहाटयकी वयाप्रा
शुक्कएपणीयपाडिहेइफीठफलगसिय्यासथारो अपगरण ओपधप्रसुखलेताथक्का विचरे तिवारेतेसहाखपुत्तन्यदाप्रशावे पायरे
द्वरेद्वस्सायक्का भांठावठावडीसाखहाटमाणिहा वाहिर आणीने सेवहे माअनतावकुं आणीने सूक्कवेतिवारेसूक्कतां देखीअमथमग

इत्यादिजघनेच्छरिएद्येतदस्त' प्रभातवर्षकोहृष्य' सचोरिचिप्तश्चातवृथाण्येय वायाधृतगति याताहत वायुनेपण्डोरमानीतमित्ययं
कोबाहृषंसि कुलाबाहु मकारा' तेषामिदयोखाद्य तच्चतद्वाहृषय्य भाजन वाकौखालमार्ग एतत् किंप्रपकारेणेतरवावात्रियत
इतिभगवताष्टे संगोयाद्यकमेतेनमित्यतवाद्यखणेनभावितत्वात्पुरुषपकारणेत्युत्तरदानेप समतलतिपरमताभ्यनुष्ठानलघण्येपमा

सेसहासपुत्ते । अखयाकवाहृ' । याताहतवकोखालमह । अंतोसावाहितो वहितोगीरेद्र आत
प्रसिदक्षयद्र । तएषसमणेभगवंमहावीरे । सहालपुत्तएववयासी । सहालपुत्ताएसएंदोलालभहु
कश्चोतएणसेसहालपुत्ते । समखंभगवमहावीरएयंवयासी एसणभतेपुव्वमट्टियाआसी । तयोपच्छा

वतमहावीरसहासपुत्तत्रायकनेइयेप्रकारेकसे अणोरुहासपुत्तएवमाटीनाभाजनवक्षायणीकिमथयातियारपणी सहालपुत्तत्रायकजेति
कोअमणभगवतवीमहावीरने इयेप्रकारेएववोक्कसे हेपूज्यएवपणिसिंभुमाटीछतीतिवारपण्येतेमाटीपाणीसापिबीअवीरापिसादियचने
नान्नीमीगणीसाये एकवमिअितकरीनेपिअवीपोतिवारपणीचकउपरपाटीमेफेरीजे तिवारपणीयथाकरवामाहसावावत्तयये अट्टि

उदएणनमिज्जइ च्छारेणयकरिसेणव एगच्चोमिसिज्जइत्ता । चक्खेआणहिज्जइत्ता तच्चोवह्वेकर
गायनावउट्ठियाउचकज्जति । तएणंसमणेभगवंसहावीरे । सहलपुत्तंआजीवि । एववयासीसहाल
पुत्ता । एसएकोखालभहेकिउट्ठारेण । आवपुरिसक्कारपरक्कमेणं । कज्जइत्तासुअणुहाणेणं । जावअ
पुरिसक्कारपरक्कमेणकज्जइ तसिसहालपुत्तं आजीविसमणेणं भगवयाम० एववयासीभंतैअणुहाणेणं जा

आप्रसुपनीपजेतिवारैतेअमणभगवत श्रीमहावीरस्वामीसहासुखगोयाखाने आवकने एहवोक्कहे अहोसहासुखआवक एप्रतच्छका
चीमाटीनाभाडाकिसउत्थानवखवीयं यावत्थम्भेसुखपाकारतणोपरान्नमकीषाह्मवाअतुष्ठानवखवीयंसुखपाकारवावत्थम्भेतिणोपरान्नम
कीषायिगरयया तिवारपष्ठीसहासुखम्भे तिकोवकीकेहवोगोयासातणोआवकअमणभगवतमहावीरस्वामीनेएहवोक्कहे हेभगवन्हे
पूज्यउत्थानवखवीयंविनायावत्थम्भेसुखपाकारपरान्नमविना नहीउत्थानवखवीयं यावत्थम्भेसुखपाकारपरान्नमनधीसर्वभावनित्यहेति
वारपष्ठीअमणभगवतसहासुखआवकनेएहवोक्कहेउपदिसे अहोसहासुखआवकनोताहकोइएकपुरुषपवातावायेकरीसुखापाका

कथयन् अपुरपकारेणेतुवाच ततस्तदभ्युपगमनियतिमतिनिरासायपुनः प्रत्ययच्चासुखसुखपुनस्त्यादि यदितश्चकपितपुनोभातापतमा
आममित्यर्थः यथेष्टयवस्तिपक्षवाच्यमिनास्तपाकः अक्षरेद्वाचौरयेतृक्कारेद्वास्ततोविधिपेत् भिदिज्जतिभिद्याद्वाभाप्यताश्चरेणेन
वाच्छिदज्जति आच्छिदसाद्वाचसादुशाखनेन पाठान्तरेण विच्छिद्याद्वाविधिवप्रकारे' छेद कृयादित्यर्थः परित्वापयेद्वावचिर्नोच्चात्यजे

वचपुनरिस्कारपररक्षमेय । अत्थिच्छद्वारेणैवा । आवपररक्षमेतिवाणितियासुबभावा । तएणसमणेम
सद्वालपुस्तथाएवंववासी । सद्वालपुस्तान्नद्रणतुमंकेद्रपुरिसे । याताहयसिपञ्चेलद वाकोलानमंड
अवहरिज्जावा । विक्खरिज्जावा भिदिज्जावा अच्छिदिज्जावा । परिद्रावज्जाअग्निमिताएवा । भा

नीपनावासणयणेमाकाकोईदेवतायका चोरितवाविच्छेरीनासे तयाप्रकारेभाजे तयावाचिरमाखेवकीपरठवीनेनापेतवाकोइताचरी
अग्निमितानामेमार्यातिबसवातेविपुलविशीर्णमोगन्यनेसंयोगससारनाविमयसुखभोगवताबकातुदेहेतिणेपुनपनेतु'देवीकरीनेविबस
प्रकारेकेइवोईइयो देमनवनृहेपूज्यल तेषुएवनेआकोशवचनकल्ल वकीइणुमाव वकीवापुपकीयणोमईनकव तवमादिबताइनावव

दितिनिवसेवासिन्ति निर्वर्तयसि आउसेज्जवन्ति आकोश्यामिवाचतोसित्वमित्थादिणि' शापेरभिग्रयामिचमिवा हस्सादिनावप्रा
मिवाएल्लादिनातर्ज्यामिवाश्चास्सि रेवुटाधारेत्थादिभिर्बचनविशेषैसाकयामिवा अपेटादिभागि' छोटयामिवाधनादित्याजनेनमि
मैत्थं' यामिवापरपदयवचने' अकावणवधकीविताहास्यपरोपयामिमारवाभीत्थवर्ध इत्थेवभगवत्सासहाजपुत्रम् स्ववधनेनपुदयाकारा

रियाएसहिंविउल्लाह् भोगमोगाह् सुंजमाणेविहरेज्जा । तस्सखंतुमंपुरिसस्स । कड्डवत्तज्जासि ।
तस्सभतेअहपुरिसश्चाउसेज्जा । हणेज्जावावधेज्जावा । महेज्जावातसेज्जावा । तालेज्जावाणिच्छे
ठिज्जावा पिम्मच्छेज्जावाअकालेचेव । नीविवाओववरोविज्जा । सद्दासपुत्ताणोखणुतुभंकेइपुरि

वलीचपेटाद्यु वलीधकादेवुधणीनिर्मत्तनाकव कठोरवचनेरेपापिअकालेकीवतव्ययकीतेपुदयने रचितकर अओसहाजपुत्रतेनकरे
खसुमिखयताहराभाणन्नेकोइपुदयवावरेसूकापाकानीपनामाटीनाभाणनाने कोइचोरीमसके वापत्तय्हे ननाखेपरठवेनहीयवी
ताहरीअग्निमित्राभायां सवतिओइपुदयविकीर्यंसंसारनाविदे सुखनामोगमोगवीनसके साण्णेनओवेनकरे तेपुदयने आकोशयवच

स्युपगमप्राप्तयित्वास्तम्भ तविषट्मगवाच सदाबभूतेत्यादि न खलुतवभाण्डकचिदपहरतिनचत्वतमात्रोययमियदिसम्यमेव गाम्गयानादि
अथकविस्तदपहरतिस्मपतमात्रोयवसिततएवमभ्युपगमेसतिवद्वदसिनाक्यु व्यानादितत्तेमिथ्याचसत्यमित्ययं तएणसाधमोल्यातित
साम्मिमित्राभार्यासिदाबभूतस्व अस्योपायकस्ततमेति एतदयं यिनयेणप्रतिग्रह्योतिद्रुत्याचस्त्रातातवन्नुक्तमांगिकिकमेसोक्तकृतज्ञात

सेवाताहतववापवेस्त्वववाकोलात्महृदयहरद्वा जावपरिद्रुवितेतिवा । अग्निमित्ताएमारिएसदि
विच्छाद् भोगभोगाद् भुजमाणेविहरद् । योवातुमतपुरिसआउसेसिवाहणेजाव । अकालेचेवजी
विवाधोवनरोविज्वासि । नृस्यतिच्छाणेतिवा । जावपरद्वमेतिवाणितियासव्वभावा । अहस्यतुग्मं

नेमारयावतगृह्येयथासेरीजवीवनेजीवतस्ययकीरहितकरेक्षिवानकरे यक्षीखोनहीष्ठयानाविक्रियावलीजोपराम्नमनयीचनेवलीसद
माननित्येअववातुम्भनेकोईपुसपएकयोपावरेकरीनेसकथापाकानीपना थावतगृह्ये ताहराभाजननेनासेवक्षीचग्निमिताताहरीक्षी
सुवातगृह्येभोगभोगवेतोतुम्भ तेपुसवने आलोयवचनक्षीजीवतअरहितकरोतोतु जेकसेवे मधीवक्षीष्ठयानादिक्रियाजोनित्यभावये

कीदृसेवातादृतयपक्वेत्ययं वाभावपरिवृत्तेति वा अस्मिन्निष्ठाए जावविहरद्रुतुमं वा तंपुरिसम्राट्सेसि
 वा । जाववरोवेसितोजवय सियत्युडगुयेति वा । जावयितियासव्यभायातंतमिच्छाएत्यथसेसद्वा
 लपुत्ते । आसंवद्धेतएयसेसद्वालापुत्ते । ससयंभगवंमहावीरं । वदद्रुतुमसद्दत्ताएवंवयासी इच्छा
 गियतुञ्जश्चति ए । धम्मनिसामेस ए । तएयंसमयेभगवज्जहावीरे सद्वालापुरासद्वाजीवीतीसियजाव
 धम्मपरिवृत्तेद्द । तएयंसद्वालापुत्ते । दमयस्यभगवच्चोमहावीरस्स । अतियधम्मंसोच्चा । यिसससद्दु

सर्पपदार्थतोतेप्रसवजोवो भूटोएतलेतेसद्वालापुत्तयवकप्रतिपुष्टपस्योतिवारपक्कीतेत्तद्वालापुत्तयवकअगणभगवतत्रीमहावीरवदति
 यदनानमस्मारकरेएवंवयासीएवयोञ्जहे इच्छायाणुपुष्टारेसमीपधर्मसामकोमको तिवारपक्कीअमणभगवंतत्रीमहावीरस्सामीसद्वाला
 पुत्तनेगोपालानाआपक्षनेएष्वीमोटीधर्मदेशनावावत्तुगन्देपरपदानेकहे तिवारपक्कीतेसद्वालापुत्तयवकअमणभगवंत श्रीमहावीरनेस
 मीपधर्मसामलेसामकीने धारेवारिने मनमेगावत्तु यच्छेउर्ध्वसतोपपाम्यो विमयाखदनीपरेतथागिण्डिवस्स पण्डितज्वेवारचवतभाएरे

तुष्टावस्थियए । अहाआशंदेतहागिहियमपडिवक्कइ । शवरएगाहिरणकोडी गिहागपउत्तामु
 छिप्रयित्थरएगेव्वए । दसगोसाहसिएणंवरण । जावसमणभगवंमहावीर । वट्टइगमसइ । जेणे
 वपोकासपुरेणथरे । तेणवत्तवागक्कइ । पोकासपुरेणथरमवभंमज्जेण । जेणेवसएगिहेजेगेनअ
 निमित्तमारिया । तेणेवउ०इत्ता । अग्गिमित्तमारियएववयासी । एवखलुदेवासमणेभगवमहा

एतथोवियेयएवविट्फमीकोविनिषाजपत्तानिषाजमात्तकेएककोविग्वाजेएककोविधरपपरीये एकअजदसअरगाइएवोएकअजगो
 कउवावत्थये अमणभगवतमहावीरस्सामीनेतिनमदइयादेइनेवादेनमस्कारकरेजिहापोकासपुरएवोनगर तिहापावेप्पावीकरी
 मेपोकासपुरनगरतेइनेमध्यमध्यसाहेवाइने जिहापोतागोधरहे जिहाअग्निमिताएइवेनामेभार्यास्वीक्रेतिहापावेप्पावीकरीने पोता
 नीअग्निमित्तानामेभार्यातेइनेएइयोक्केइइसखलुनिचयअणेदेवात्तुप्रियथमणभगवतमहावीरस्सामी यावत्थये जिहासमवसइयाति
 हाउठ्ठेआवोवार्इने ठुण्ठेअमणभगवतमहावीरस्सामीने पासेपणीतावत्थये पर्युपासनासेवाकरोअमणभगवतयीमहावीरस्सामीने

वीरे । जावसमोसढोतगच्छाहि तुमसमणंभगवमद्दवीरं वदाहि जावपज्जुवासाहि समणस्स भग०
अति एपचाणुब्बइयसत्तसिक्खायइयं । दुवाणसविहिं गिहिं धम्मं पडिज्जाहित एणंसा । धम्मिगमिप्ता
भारियासद्दालपुत्तस्स सम० तहत्ति एवमठं विणएणपडिसुणेइ तएणसेसद्दालपुत्ते कोहुं वियपुरिसेस
द्दवेइत्ताएवाव यासिखिप्पामेवभो देवाणु० लल्लुकारणज्जुत्तजोतितं समखुरवाल्लिहाणसमल्लिहि

समीपयायक्खनोघर्मपाचणुव्रतअनेसातसिच्चाव्रतएणवोसस्यत्तनोमुखवारइ १२ व्रतएणंमिच्छस्यघर्मने तुम्हं अंगीकारकरोहि वेति वा
रपणीतिकाअग्निमित्रानामेमायासद्दालपुत्तयावकनाएणवावचनसंभलेसामखीनेतइत्ति करे वणीअग्निमित्राएणवोअर्थविनयकारीने
संभलेति वारपणीते सद्दालपुत्तआपराकौटं विकपुबपधाकारपुरपत्तिकाने तेष्सावेतेहीनेएणवोअसकहे खिप्रचत्तावखायावोअसोदेवाणु
प्रियगीअच्छेदेगेइनोएणवोरखतुम्हं जोतरोसमथरीयाखुरखेअनेपूज्जणावोसमसरीयासीगएणवायक्खदजोतरीनेत्यावो जावमइएणवेना
मारत्ततिणमेजोववखदनेगलेतुम्हं वाधोवखीरूपानीमायरूपानीषटासुअनीराशितेवखीकाधनकणीअसुवर्यंतिणे करीने अणीअक्कीति

यसिगएहि अवूणयामवकलावजुप्रद्विसदृएहिं । रययामयवटसुत्तरज्जुगवरकचणरुचिय तत्ताप
गगहोगहितएहि । नोलुप्पसकयामसएहि । पवरगोएनुवाणएहि । गाणामणिकणगवटियाजाल
परिगव सुजावजुत्तगएक्कगसत्थ । सुयिरयिरतियनिच्चिय । पवरलक्खणोववेय । सजुत्तमेवधम्मियं
जाणपवरउवटवेह ममएयमाणत्तिवंपच्चपिणहत्तएणतेकोसु वियपुरिसा जावपच्चपिणति तएणसा

वसीप्रदलपणज्जे करीनेभाळीवळीनीसोत्पसकमकनेसारीपोसेइरोएहवाप्रधानतरणहपमससखवेगवतनानाप्रकारनीमणिमा
वस्यंक्कनकनीनाकीर्षटातेकनीभाळरीसुळातमळो घूसरातिणिकरीनेळोळा प्रसक्तमुपटवट्टियोनिमंसभळोजेजोयोयच्चोक्कसर
रणोपेतसचित्तुत्तमसेवोधीधर्मसंधीएक्कोएताहयखळोतरीनेस्वावाचोएभाळरीभासासर्वकारीनेपाळीसुम्भने आणीदेवोतिवार
रीतेकोटुंविक्कपुरयपाळरपुवपवावत्तंय्यदे रवळोतरीनेस्वाया तिवारयळीतेअग्निमिवाएइयेनामेमार्यो ब्रह्मातास्नानकरीवावत्तंय्यदे
मानवक्कपचरी अस्सभारपनेवळमोळाप्रज्जपाचरीचेकीचठारदेयनीकासीतिणाचरीने परवरीधर्मसंधीज्जाजप्रज्जपाचरीचेकी

कीटुकमंगलप्रायश्चित्तकौतुक मयीपु ब्राह्मिष्ठक दध्यक्षतचन्दनादि एते च प्रायश्चित्तमिव प्रायश्चित्तं दुःखप्रादिप्रतिघातकालेनावश्यं
 कार्यत्वादिति शुद्धात्मा वैयर्थ्यादिप्रियेपात्राणि मङ्गल्यानि प्रवरवस्त्राणि परिचितास्तमन्त्रार्थीभरणाखलतथरीराचेटिकापत्रबाणपरि
 कीर्णपुस्तकांतरेयानवर्षकोत्तुम्बतेसुष्वसय्याख्यानोऽवसेयः सङ्ककरणजुप्तसोऽर्थकलकरणेन दृष्टत्वेन ये सुक्ताः पुरुषासौ वैर्जित यन्मन्त्र
 पादिभिः सुखन्धितयस्तत्तवातवासससुरवाशिशासमखिदियसिगण्डिहिसमसुरवाशिधानौ तुल्ययष्टपुष्कौ समेत्यखिते द्रवोऽखितेष्ट
 द्रवयोऽसौ तथातौ च द्यौतौ ताभ्यां गोवातुवाभ्यामितिसंबन्धवशूषवामवक्त्रावजोत्तपतिविसिद्धएहिजाबूजदमवौक्त्रापोऽप्रीवासरखविशेषौ
 योक्ते च कठवंधनरज्जुप्रतिविधिष्टे गोमनेववौसौ तथाताभ्यां रवयामवषट्सुत्तरज्जु शवरकचखस्थिद्वयकषपम्भो गहिद्वयर्णिरजतमव्यौ
 रूप्यविकारीर्षट् ववोसौ तथा सूक्ष्मरज्जु ये कर्पासिकसूत्रमव्यौ वेवरकाचनखचिंतेमखेनासारज्जु तवोः प्रप्रहेषारधिमना अवष्टहीत

अग्निमित्ताभारियाणहायावावप्रायश्चित्ता । सुवृत्रप्यम० चेद्विद्याचक्रवालपरिविखस्ता धर्मियंजा

नयीचालेयोकासपुरनगरतेहनेमध्यविषालेनीकलेनीकशीने निजसंस्थाववगएहवेगामेष्ठानखे निजोऽमणभगवंतश्चीमन्ना

कौचरद्वौ यौ तौ तथाताम्यौ नीलुपसक्तवामेवएहि नीलोत्पलस्रतयेपराम्यौ पवरगोणजबाणएहि नाणामणिस्रपुगर्थटियाणाअप
रिगयमृदुजायजुगजुप्त उज्जु मपसल्लसुबिरइवमिअय सुजाय सुजातं सुजात दारुमय युगं युपं युक्त समत ज्जुत्त मरुत्त सुत्तर
चित्त सुवटितं निम्मितं निवेयितं यत्त तत्तथाजुत्तमेवधम्मियं आणणयर उवट्टवेत्तसुत्तमेव सुवधमेव गोपुवाध्यामिति मवधवदिति

सुप्पवरदुद्धइइत्ता प्रोत्तासंपुरणगरमवमंमठ्ठेणणिगगच्छइ जेण्यसइसववणेउज्जागे । जेण्येव
समण्येस० । तेण्येवउवागच्छइ । धम्मियाओजाणाओपच्चोरहइ । चेडियाचक्खवालपरिवुडे जेण्येवसम
णेमगवमइवीर तेण्येवउवागच्छइत्ता तिवसुत्तोवंदइत्ता यच्चासखेणाइदूरे । जावपजलित्तडा

वीरस्वामीतिष्ठाआवेआवीनेवमंसवधीप्रवइअवकीउत्तरेउत्तरीनेवणीचेठीदासीतिणेचक्खवालेकरीपरवरीनिष्ठा अमणमगजतयीम
वावीरस्वामीतीयवरतिष्ठाअग्निमित्राध्यायेआवीकरीने तीमप्रदक्षणादेइनेवादेयादीने मयणीमेठीनयणीपतिदूर यावत्तयज्जेहाय
जोडीयकीमुइआगसठभीयकीयावत्तयज्जेविमयकरीनेसेवाकरेतिपारपक्खीअमणमगजतमवावीरस्वामीतेअग्निमित्राभणीयावत्तमोटी

ठितिताचेवपज्जुवासइ । तएणसमणे०अग्निमित्ताएतोसेयजायधम्मकहेइ । तएणंसाअग्निगिमित्ता । स
मणस्सभगवओअतिएधम्मंसोच्चा गिसम्महट्ठुद्धा समयभगवमहावीरवदइणमसइरत्ता एववयासी
सइहामिणंभतीनिमांथंप्रावयणं जायसेकहेयतुभेवयह जहाआणंदेअतिए वइवेउगगामोगापव्वइया
णोखलअइतहासचाएमिदेवा०मुष्ठा० अइणंदेवाणुपियाणअतिए पंचाणुव्वइयंसत्तसिक्खा वत्तिवं

धर्मनीकयापपदायागलेकहे तिवारपच्छीतेअग्निमिताभार्वा अमणभगवतत्रीमहावीरस्वामीने पासेवर्मसामलेसाभल्लीनेवणीचयवंत
छइंउटवतछइंइमणभगवंतत्रीमहावीरस्वामीनेवदिवादीने इणेप्रकारेएउवोकहे हेमगवन् हेपूअसरइछ छु निग्र थसावुनोप्रवच
ममार्गयापत्त्यडेउम्मे उपदिस्सोतेसगळोहीसत्यहेविमयासइवावक्ककच्चोतिमकहे यउवेवणाहेस्वामीतुम्हपासेवणा राजानेईयरदी
घालीधीतिममोमणीचारिन्नलेवाप्प छ साधवीनोवर्मलेपूनसकुणोस्वामीदेवासुप्रियजिमळ तुम्हारेसमीपपाचअणुअतअनेवणी
सातयिधावतरूपीधर्मएवं । १ वारउततत्रावकानाट्टइस्यधर्मतेईकरीनेसमारीसआवकनोवर्मयाइव तिवारपच्छीतेअग्निमिताभार्वाअ

दुयाखविहनिहिधमपछिवज्जामि । अह्मासुहं देवाणुपिथा तएणंसाचगिमित्ता समण० चंतियपचा
जावपद्धिसमंभगवदिस्ता । तामेवधम्मियंजायपवरंदूखुहइस्ता । तामेवमा० तामेवमडिगया ।
तएयसमंभगवमहावीरे । अन्धवाकयादपोलासपुराओसहसंववयाओमडिणिगच्छइस्ता दाहि
दाजसवयविहारविहरइ । तएयसेसहाजपुत्ते । समणोवासएजाए अभिगयजीवाजीवेजावविहरइ

मसमगवतमहावीरेनेसमीपयावतुयब्बे आवकनावारउत्तरतभादरीनेमगवतनेवादेवाहेनेतेहीजधर्मप्रवणएयउपररेपोतेचदेचठीकरी
नेखिएदिसीभावीछतीतिपसीज्जदिसीपाछीजावे तिवारपणीअमणमगवतमहावीरेखामीअन्यदाप्रकाये एकदापोलासपुरनगरतेच
दीसइखांबनयकी पाखानीकठेनीककीनेवडिवावाहिरजमपदेयपुरनगरआमबिहारकरताबिचरे तिवारपणीतेसहाखपुत्रयावस
अमणोपासकउहआवकयवोवाख्याळे जीबाहिरकनपतस्वजिणे यावतुयब्बे एउबोयकोदिवरेतिवारपणीतेगोसाळे मयखीपुत्रतिणेएउ
बीवातसीमणीओकनेनेमुखबकी इयोप्रकारे निअवसहाखपुत्रआवक गोयाकामण्णीपुत्रतबोधमभमीनेणोकीकरीनेअमणकहीजेसाधु

तएणंसेगोसालेमखलिपुत्ते । इमौसैकहाएलबहेसमाणे । एवखलुसहालपुत्ते आजीवियसमयंवमिता
 समणायणिगयाणंदिद्धिंपस्सिये । तगच्छामिणसहालपुत्त आजीविसमयायंयिग्गयाणंदिद्धिंवा,
 वित्ता । पुत्तरविआजीवियदिद्धिं गिरहावित्तएत्तिकहुएवंसपेहेइरत्ता । आजीवियसंधसंपरिवुडे जेणे
 वपोलासपुरेणयर । जेणवआजीवियसहा । तेणवत्तवागच्छइरत्ता भउणिकखेवंकरेइ कइवएहिंआ

निप्रयतखोवारचत्रतकूपीधमंसीवोहेतोछ जाउ तिहासहाकपुत्तपासकमाहारोपमंछापीने सहापीरखानीतणोपमंवारचत्रतकूपी
 छेतेभग्नीपाखोछुडावीकरीनेवखीआजीविमाहरोपमंमार्गअगीकारणइनेकरापुएणवोमननेविचेचीतवनकरे चीतवीनेतिवारमछीगो
 याखअमखलीपुत्तसंधससुदाइलेइने विहापोखासपुरमगरतिहारेविचे वखीजिहागोयाखानोसापुखानवतिहाआवेआवीनेवखपाल
 भाजननासपगरणभूके छ खीनेकितरा एकसायिलेइनेतिहायकीचालेचाखीने जिहा सहापुत्तआवकअछे तिहाआवेआवीकरीने
 तिकारपछीतेसहाकपुत्तअमखीपासकआवकगोयाकोमखखीपुत्ततिणनेआवतोअखोदेखेदेखीकरीने आगतस्वागतिसादरनदीवेआवा

जीविष्विद्विषदि । केणेवसद्दालपुत्तेस० तेणेवसद्दालपुत्तेसम० गोमालमंगलि
 पुत्तएयमाणपासद्दत्ता योआठाइणेपरियाणाइं अणावामाणेअपरियाणामाणे तुमणिएसचिद्ध
 तएणंसेगोसालेमखलिपुत्ते । सद्दालपुत्तेणसमणोवासए । अणाटिज्जमाणेअपरियाणमाणे । पीतफ
 लगसेज्जासथारइयाए । समणसमगंगुणकित्तणकरेमाणे । सद्दालपुत्त एववयासी । आगतंते

पससापवतसावणनकरे सान्हेपिणनजोवेभादरअणदेतो सान्हेनयी जोवतोमोनकरिनेएइवोयकोपैसीरह्यो तिनारपदीतेगोयाको
 मंखलीपुवसद्दालपुत्तअवकनेअमणोपासकनेआगतस्वागतभादरसग्मान अणदेतोअणजाणतोदेवीपीठफलगयव्यासमारोचोपधउप
 गरणादिकसर्वनेअयेअमणभगवतत्रीमहावीरस्वामीधरमतीर्थकरना गुणकीर्त्तनकरतोयको सद्दालपुत्तअमणोपासक आवकनेएइवो
 कहेआथाइतापूर्वे अणेदेवावुप्रिय इहमणमोटाभाइणतिवारिसद्दालपुत्तअमणोपासकगोसाधामयकीपुत्ततेभवीपूणेप्रकारेएइवो
 कहेकुणदेवावुप्रिवमणमोटाभाइणआइतातिवारितेगोसाकोसद्दालपुत्तअमणोपासकआवकने इणेप्रकारेएइवोकोहे अमणभगवत

वायुपिया । इहमाहमाहणे तएणसेसद्दालपुत्तं गोसाकसखलिपुत्तं एवंवयासी क्खंदिवाणं म
 ह्माहणेतएणसे । गोसालेसद्दालपुत्तं स० एवंवयासी । समणेभगवंसद्दालीरे । म्हामाहणेसेकी
 ण्हेणदेवा । एववुच्चइसमणेभगवमहामाहणे । एवखलुसद्दालपुत्तं । समणेभगवम० छप्पसायाण
 दसणजावमहिउपूइए । जावतच्चकमसपयासंपत्तसे । सेतिण्हेणदेवाणुप्पियाएववुच्चइ । समणेभ
 गवमहामहारेसद्दालपुत्ताकागएण । इहमहमाहणेवे । क्खंदिवामहमाहणेवे समणेभगवमहमाहणेवे ।

श्रीमहावीरचरमतीवकरमहामोठामाहणेतेस्यामाटे किममणीपूणेप्रकारेतेकहोत्रमचाभगवतमहामोठामाहणइएप्रकारे खलुनिच
 यमहोसद्दालपुमत्रापकत्रमभगवंतकेसण्हे उपनादानचपनादर्शनचारिसनावणीवकी ६४ इन्द्रेकारीने पूजितछे वावत्तगब्दे इच्छ
 कारभगवन् वादियायोप्पछे तिखेभयंभणेदेवासुप्रिय तुण्हे पूणेप्रकारेएहवोक्कहे अमणभगवंतश्रीमहावीरमहासोटीसद्दालपुत्तत्रम
 खोपासकइहाप्पाम्भोदेवासुप्रियमहामोटीगोपकुण्देवासुप्रिय म्हागोपअमणभगवतमहावीरस्यामीमहागोपतेक्खिममहागोपया

पियाद्रुहमशान्नज्ञाकेणं देपापुष्पियामहाधमकाशासमणेभगवमहावीरेमहाधमकाशा

सप्रावेद्व सेतेयइ शसद्दालपुत्ताएवसुच्चद्र समणेभगवमहागोवे आगएणद्रुहमहासत्थवाहे सेकीणद्धे
खुदेवा० महासत्थवाहे सद्दालपुत्तासमणेभगवमहासत्थवाहे सेकीणद्धे या एवखलुदेवा० समणेभगवं
महावीरे ससारुद्धवीएवहवेजीवे । यस्समाणेविणस्समाणे आवविसुप्पमाणे वस्समएणं पंधेणंसा
रयस्समाणे णिव्वाणमहाप्रदुणाभिनुहे । साहत्थिसपावद्रसेतेयइ यंसद्दालपुत्ताएवंवच्चद्र । समणेभ

दूज्जमहासायंवाहेतेक्कणदेवातुप्रियमशान्नोटासायंवाहसह । कपुत्तत्रमखोणसक्कथावक्कअमणमगवंत महावीरसायंवाहेतेकिणे अये
दूजेप्रकारेनिस्सयदेवातुप्रिवत्तमखमगवंतमहावीरस्सामी ससारकपपटवीतिशवणावीवत्तासताथका हिंसकजीवनाभयवक्कीवीहता
त्तासताथका यावत्तुयस्स खद्धे छेदीजताथकाधर्ममयीपथमार्गेअरीरासेराखीकरीनेमिवाणारूपमहापाटयेसनसुखसुखेअरीनेघातेआप
णपेतिणेअथकरीने सद्दालपुत्तत्रमखोपासक्कआपअमहासायंवाहकरीये अमणमगवतत्रीमहावीरमहामोटासायंवाहआअमहोहे

एव खलु सदा सुप्ता सन्त्ये भगवन् महावीरे महद्गुणमहास्त्रियस्त्रिससारं सिवश्च ये जीवे विष्णुमाये जातविभुष्यमाणे उग्रगुणपद्मिने मन्मथदि
प्यप्यहं निष्कलसवदाभिर्मूएन्मद्विचक्रान्तमपकृष्यपकाच्छब्दे षड्विधये ज्ञानियमसिपेष्टिगुहा रणे प्रियभाग रणे शिष्यपात्ररतापोममारात्र
तारापो साध्विनिव्यारेति ते ते पृष्ठसहास्रपुस्तारुण्ये भगवन् महावीरे महाधम्मज्ञा शक्तिप्रयोगे नवरत्नीनां गच्छतादि विनयेन हन्तुं दम्यं

गवन् महासत्त्ववाहै स्वागएष देवाः० इह महद्गुणमहाधम्मकाहौ सिकेण द्वेयं देवान् महाधम्मकाहौ समणे भगवन् महा
वीरे महाधम्मकाहौ सिकेण द्वेयं समणे भगवन् महाधम्मकाहौ एव खलु देवाणु० समणे भगवन् महा० मद्गु
महासर्वसि ससारं सि । वद्वेव जीवेन साराणे । विणखज्जिच्छिज्जभिज्जलुप्पमाणे उपगगपडिचगेषु सप्प

देवा सुप्रिवर्णमहाधर्मकयानो कच्छणकारते कुण देवा सुप्रिवमहावीरमहाभोटी एष्वी देवानुप्रियधर्मकया फणी यमण भगवत्तथी मन्त्रावीर
स्वामी महाभोटी कया कही ते विस्से भवेन्नमस्स भगवंत महाधर्मकया एष्वी फणी इणे प्रकारे पणु निषय यमण भगवत्तमहापर्मनी कया ज्ञाणी
यमण पणवत्तथी महावीरभोटी कयानो कच्छणकार सखारमे चतुर्गतिस्स मणपणानी बत्ता सपामता मिथ्याची नासता विणसता पाजता

नायाहउमगेत्यादिततोन्मार्गप्रतिपन्नान् भायितकुहट्टियासनात् सत्यधविप्रनटान् त्यक्तविनयासनात् एहदेवकवत्त्वाह सिध्यात्वप
साभिभूतान् तथाहविधकमवतम पक्षमन्वकारसम्पू तेनप्रत्यबच्छिद्यानितितथानिर्वाभकाणापके सुषुप्तमाशेषेन्ननिमज्जत' निशु
हउमापेत्तिनितरानिमज्जत' कन्धमरणादिजलेष्टतिगम्यते उष्यमाणेसिष्ठतुसाध्यमानान्पमत्तिप्रमभ'समर्थाप्रतिच्छेका' इत्येषसुप

हविण्डे मिच्छन्नवस्त्राभिभूए अद्रुविहकमतमपसुलपहाच्छ्रे वड्डहिच्चट्टे द्वियजाववागरणेद्विय
चाउरताओससारकताराओ साहृत्वनित्थारेइसेतेयाठ्ठेणदेवायुप्पिया एवंवुच्चइसमणेभगवंमहा
वम्मकही आगएणदेवा० इहमहासिज्जामए सेकेण्डेयदेवायुप्पिये महाणिज्जामएसमणेभगवं

येदीजताभेदीजतामारीजतायुटीजताउन्मागेपद्याभलेमार्गधी पुकीनेमिथ्यात्वमाहेमस्याभट्टविषयाठकमरूप अन्नानगासम्बुहनिणे
ठोप्पावलीघणाभर्येहेतुप्रयोजनेयावत्तुशब्दे व्याकरणेप्रकपवेचातुर्गतिकपी ससाररूपकंतारससुद्रथकीजीवनेउपट भर्देपूजे निशारेते
तिणेकरीनेदेवातुप्रियइणेप्रकारेकरीवेअमएभगवतमशारीरमहाधर्मकायाकरीयाध्यायताअहोदेवातुप्रियइहामहानिर्यामकनावका

सम्यमानादुभुतप्रकारेण एवमन्यथापिच्छेका प्रशसका प्रसावशा कलापकितावृत्तिरहायाचनतेतयावृत्तिरदशा सायाणाप्रमिजिचित
कारिण सवावृत्तिप्रटादवाप्राप्रधाना वाग्मिनवृत्तिरहैरक्त कचित्पत्तद्वावृत्त्यभिधीयतेतवप्राप्तावां कृतप्रयोगिना तयावृत्तिर्नियुक्ता

महाण्ज्जामए । सेक्खेणहुंयंएवंखुलुदेवा० । समयेभगवससारमहासमुद्धे वह्वेजीवेणस्समाणेनिग
जावविलुप्पमाणे । बुद्धमाणे णिवुद्धमाणेउप्पितमाणे धम्ममइएणावाएणिव्वायतीरासिमुद्धे साह
त्थि संप्रावेइसेत्तेणहुंयदेवा० एवमुच्चइ समयेभगवमहाण्ज्जामए तएणसेसद्दाल्लपुत्ते समयोयामए

तेस्सामाटेअणेदेवानुप्रियमज्जामोटीनिर्वामकनाबकोअमणमगवंतमहावीरनिर्यामकनावक्तातेकिणे अयेइणेप्रकारेवक्कनिसवदेवानु
प्रियदमणमगवंतससारकपमहासमुद्धेनेधिपे वववेवणाणीयनासतावासताजग्गलरःसरणेविणसता यावत्तुयद्धे तामतावीजताजीय
पूइतावकाराहेससारकपसमुद्धेमपक्वताजानेराखे वमैकपनावेवरीमेनिर्वाणमोणेभकीपरेउपट भदेइवरीनेपक्कवावे देवानुप्रिय
तेतिणेषेअयेइणेप्रकारेकहीयेयमणमगवंतअनीमहावीरनिर्यामकनाबको तिगारपण्ठीतेसद्दाल्लपुत्तमणोपासकआवक्क गोवाक्कामबकी

सूत्रप्रदर्शिनः कुशला इति घट्टोक्त इति नववादिनोनीतेन स्तारः तवा प्रत्युपदेशश्चास्मात्तोपदेशा वाच्यता तरे इति मेधाविनः अपूर्वश्रुतप्र
वृत्त्यशक्तिमन्त इति विज्ञानप्राप्ता यथाप्तसहोपा येन देत्यादिष्वयवधानात्मकश्चित्प्रसूतः तस्योक्तिप्रवृत्तानामवयावर्णादिगुणोपचित इत्यन्ये
यावत्स्वरणादिदृष्टम् अथव सामर्थ्यवान् जुगकाविविधेपः तत्प्रयत्नमस्वासीति तु गवान् न बुटकाववती दुटकाश्च स्ववल्गुना निकरत्वात्

गोसालमखलिपुत्त एव वयासी तुभ्येण देवाणुप्मिया इत्यच्छेदाच्चोक्तावद्वयनिर्गुणश्चोद्वयण्यवादी इव
उवदेसलद्वा इत्यविशेषाप्रप्ता प्रभूयंतुभ्येसमघस्मारिणं घमोवएसएणसमणेणमगवयामहवीरेण
सद्धिं विवर्धयंकरेत्तए गोद्रयन्ते समष्टे सेकेण्डे णदेवा० एवं वुच्चद्र गोखलुपभूतुभ्येसमंघस्मारिणं जाव

पुत्रनेष्ट्रेण प्रकारेण वीकेवलतुभ्येनेष्ट्रेण देवासुप्रियदृष्टे वातमादिषावावत्थब्दे अतिशकारीने निगुणसप्तसातनववादी अतिशिकरीने
उपदेशमादेशादभतिविश्वानवतएषवाप्रभुसमर्थतुम्भाहारधर्माचार्यधर्ममार्गधर्मतण्डेपदेशनादातात्रमणमगर्थतमहावीरखा
मीचरमतीर्थस्त्रनेसायेयिवाद्याद्वज्जनेकरस्त्रोनशीछं इ इत्येवार्थसमर्थते किणे प्रकारे अशोदेवासुप्रियद्वमकदेनशीखलुक्कथतानिचय

तद्यबद्धेदाबमिदविशेषण जुवायात्तिजुवावय प्राय अप्यायंकेत्तिमीरोग धिरगहेत्तिमुत्पन्नवद्विस्विराप्रचक्षो विनगादृणभोभनते
तिवियेषणमिददृढपाखिपायत्ति प्रतीतपासपिठतरोरपरिणएत्तिपाश्चैचिष्टान्तरेषतद्विभागौ अरुचपरिणतौनिम्नसिप्रक्षत्रावप्यो
गतौवस्यसतवाउत्तमसङ्गनपूरत्यर्थ तद्वजमखयसपरिवनिमवाच्छत्तितचयोस्वालाभिधानदण वियेषवो यममयो समनेणीचवोवद
वुगलंपरिववागलात्त्विमौतत्सद्वयीवाग्रवस्य सतवापायतवाच्छरित्यर्थं वणनिचयवटपाखिपंधेत्तिपननिचितोत्ययंनिविडोदृढतत्तच
वतव पाखिपत्तलागादिपाणीवत्स्वन्वीशदेशोवस्त्रसतयाचग्रे हगवुचणमोद्वियसमाचयनिचितगायत्राएत्ति चमेटकाइटिकायमकादि

महावीरेणसद्धिविवायकरेसए । सद्वास्तुत्तासेजहाणामए केदुरिसेतरणेजुगवं जावसिम्मेविगए
एगमहअथवा एत्तयवासूयरवाकुसुवात्तिस्तरवा वटयंवालावगवा । कवोतयवाकविजलयवा ।

उभे माहाराधमाचार्यधर्मदाताधर्मोपदेशकवावतुगन्दे श्रीमहावीरसावेविवादभृगुजकर अशोसहाकपुत्रयावज्जिमक्षोपूएकपुत्रय
अभिदिट्टमाभापुत्रपुत्रपानचठतीपयमोवणीमखोवडार्बतवडवतएजमकाभोटो अजयकरोएत्तक अथवा वडीवडरद्वज्जोवलीतीस्तर

भतचर्मकुतुपपदपायदार्फपेनघतुर्दराध्यायामकुर्वन्ति प्रवणकोसुद्धरोमौष्टिकौस्तुष्टिप्रमाण प्रोतचर्मरज्जुक्षपापाण्यगोसाक्षरं समाहता
त्रिध्यायामकरणेग्रहत्तौसत्या तादृशानिनिचितानिगामाभ्यान्नियतसतयाएवधिष कावोयस्यसतथाश्वनेनाभ्यासजनितसामर्थ्यसुक्त
खड्गस्यपयणजपूणयायामसमव्येष्टि खड्गजचातिवमणजवमचोसवनजविनय्यायामघतद्वयशीप्रथ्यापारदोपुसमर्थोयसतथाउरस्त्रवशस

वायसवासेणयवाहृत्यसिवाप्रायंसिवासुरसिवापिच्छसिवा । पुच्छसिवाभिं गिसिवा विसाणसियारो
मंसिया । अहिंश्मिणहृतहिंश्मिणुल्लापिप्पंदधारद् । एवमेवसमणेभगवंमहावीरे । समंवज्जहिच्च
द्वेहिंहेच्चहिं । आववागरणेहि । अहिज्जहिगियहति । तहिंश्मिणपुप्पसियावागरणेकारेद् सेतेणद्वेण

यथीचिछोखावक्रकपोतकबूतरकविमलपारेवोयावसकागसेचाखोहायबीभालेप्रगयी भालेसुरयीभालेपीछयीभालेमु छयकीभाले
सौंगयकीभालेलिसापणकानवीभालेरुमयीभालेजिजाजिजाभकीभ्यालेतिठातिठानिचनषयायीनसकेइमहीनअमणमगवतसधावी
रखामीसुकनेवल्लवणापर्यकारीहेतेकारीनेयावत्तुग्दंष्ट्रसरपरकर्रीजिजाजिजापुछेतितिठातिठाछ अर्थवोखीनेसकु विवादवादकारी

मागएत्तिभातरोत्ताणवीवंतुत्तइत्यर्थं छेदसिप्रवोगश्च' इत्युत्तिगीप्रकारीपत्तहेत्तिपधितत्तकमंणिनिष्ठागत'प्राप्ताठं' प्राप्तायन्देत्तुगने
त्तिष्ठाखोपितजारीमेवावित्तिसहाइत्यर्थं' निष्ठयोत्तिष्ठपायारमक' निष्ठणसिद्योवगएत्तिसुसुप्पित्तममन्वितत्तुत्तिष्ठत्त' प्राप्ताग'दएत्त
वात्तरत्त' नृत्तरत्ता' नारात्त' कुत्तटत्तित्तिरत्त' कत्ता' कत्तापोत्त'त्त' पिणत्त' वायसयेत्त' वा' पत्तिवियेपा' खो'त्त' प्रत्तिवा' पत्त' सिवत्तिवत्त' वा' जा' दे' नो

सद्वात्तपुत्ता । एंववुच्चइत्तोखत्तुपमूचइ । तयधम्म'रिएत्त' जावमहावीरेण' सद्धियिनायं' करेत्तए ।
तएत्त' सैसद्वात्तसुत्त' स० । गोसाजं' मखत्तिपुत्त' सएववयासी । जग्गहाण' देवाणुप्पिया । तुभे' ममवम्मा
रित्वत्त । जावमहावीरत्त । संते' हितच्चेत्तिं । तत्तिए' हिसम्म' ए' हं' भावेत्ति । गुणो' जित्तण' करेत्ति ।

नसत्तु' करत्तित्तिये' भये' करी' ने' सद्वात्त' पुत्त' वाय' क' इ' प' म' रे' त्ता' पत्त' पो' न' सत्तु' वत्ती' ता' ज' रा' घ' मा' चा' य' वा' व' त्त' य' इ' म' हा' नी' रे' ने' स' पा' ते' मा' द' वि' वा
इ' करी' न' सत्तु' ति' वा' रे' ने' सद्वात्त' पुत्त' म' यो' पा' स' क' वा' य' क' गो' या' ला' म' य' व' ती' पु' त्त' ने' इ' प' प' का' रे' ए' व' बो' क' से' जि' यो' म' हा' रे' हे' दे' वा' नु' प्र' व' त्त' ने' मा' ज' रा
व' मा' चा' यं' ने' घ' मा' प' दे' य' दा' ता' ने' वा' व' त्त' य' इ' म' हा' नी' रे' त्ता' मी' ती' व' क' रे' ने' त' त्ता' ता' सा' पा' ति' के' त' त' वा' सा' चा' पि' य' मा' न' ते' ज' वा' प्र' त' त्त' प' पे' मा' व' पु' ण

चक्षोमविद्यतेतथाप्यमेतन्नपादौ चक्षुषश्चक्षोः इति दृष्टत्वा चक्षुषोः इति युक्तं यथासंभवं चैषा चक्षुषादक्षुरपि चक्षुः इति विपाणरोमाणि योजनीया
निपिच्छपद्यावयवविशेषः अत्र मिश्रमैककयोः प्रतिपन्नार्थविपाणशब्देयस्य पिगजदन्ते रूढशयापीरूपभूकरदन्ते प्रतिपत्तस्य साधर्म्ये वि

तद्वहाणश्चक्षुर्भे प्राडिहारिएणि प्रौढकावसंथारएणं सुवणिमंतेद्रयोचेवण धम्मोत्तिवातवोत्तिवा
तगच्छहणतुवभेममकुभारावणेषु । प्राडिहारियजावपीढफलएणं उगिगिहताउवसप्रज्जित्ताणं
विहरह तएणसिगोसालिम० । सद्दालपुत्तस्ससमणोवासयस्स । एमद्वपडिसुणोइरत्ता कुंभारावणे
सुप्राडि० । प्रौढउगिहत्ताणविहरइ । तएणसिगोसालिमंखुत्तिपुत्ते । सद्दालपुत्तसमणोवासयं जाहि

तिग्घेकीर्त्तनासवनाकीधीतेमणीतेमाटे छ तुम्भनेपाडिहेरूपीढफलकसयारोयब्बातियोकरीनेनिमत्तणाउ कर पु परतुम्भनेनधर्मस्य,
नहीनतपेस्स, महीतेमणीतुम्भं पुक्खोमाहराजु मकारनाशटेपाडिहेरू यावत्तुयम्भेपीढफलकसयारोलेताथकाविचरोउपसपदाले
इनेसुसेवसो तिपारेतेगोयालोमखसोपुत्तसद्दालपुत्तअमखोपासकआवकमोएहमोवधनसोमलेनेसोभकी कु भारनाशटयकीपाडिहेरू

शेषादिति निरुद्धमप्यस्य सामान्यतो निमित्तं किञ्चित्त्वत्तुनेनापि रक्षितं व्याधयणाद्विधिति आभ्यासैः प्रश्नापनानादिभिर्भेदोत्पन्नप्रकारपा

णोसचाएद्' वज्रहिंसाध्वयादिह्यः४ । शिगगाथाद्योपावयणाच्चो । चालेत्तएवागोभेत्तएवा । विपरिगा
मेत्तएवा तादृशतितलेपरितते प्रोलासपुराद्योनयराच्चोपडिगिकत्वमद्भुता वद्विद्याजगज्जयविश्वार
विश्वरति तएयतस्त्वसद्वाप्तपुत्तस्त्वसमणोवासयस्त्व । वज्रहिंसीलजावभावेमायस्त्व । चोहससंवच्छ
राविति विज्ञता । पनरसमस्त्वसवच्छरस्त्व । अतरायदृमायस्त्व । पुष्करस्तावरत्तकाले । जावमोमहसा

पीठस्त्वगयव्यालेताविचरेति वारेते गोसाढोमस्त्वकीपुत्र सदास्त्वमुद्रमणोपासकश्चावस्त्व यथाइवानसेकेवलीपणुस्त्वसवचनेन्द्रीवीनर
देन्द्रीनिप्र यनाप्रवचननामार्गवकीपूकोनरीनुभ्योनरी स्त्रिगारमात्रयकापिणभाणीनरी तिवारेयाकोप्रयातययोपोकासपुरनग
तिणस्त्व तीपाढो भीकलेपाढोनीकस्वीनेवाहिरणनपददेशमाहेयिचारकरतोविचरेषणापरवारस्त्व तिवारपक्षीति ये सदास्त्वपुत्रयमए
पासकश्चावचने वज्रहिंसाध्वया वयाशीस्त्वत्रतादिकमारुहव्रतभावतेयकेनेचवदसकश्चताः४ यवदेसवत्परपरसठस्त्व व्यावितिभस्यापनर

स्नाए समणस्स भगवो धंति यं । धम्मसुव० विहरइ तएणंतस्स सहलपुत्तस्स । पुब्बरत्तावरत्तकाले । एणे
 देवेअतियपाउयवित्ता । तएणसेदेवेएगमहनीलुप्पस्सं । एवंजहाअुक्खणीपियथ । तद्धेवदेवेउसम्माक
 रेइ । णयरंएक्केकुपुत्तेणवमंससोक्खएकरेइ । जावकणीयसंघाएइत्ता । जावअाइ चइ तएणसेसहाल
 पुत्ते । धम्मीएजावविहरइ । त०सेदेवेसहालपुत्तं । धम्मीयजावपासित्ता चउत्थ पिसहालपुत्तस० ।

संवत्तरे वरसतेविदे सम्भवरत्तताणकावमंआमकरतायका पुब्बरत्तामध्यरात्रिसमयनेविपेयावत्तयब्दे योसवथाकाइअमणभगवंतजीम
 बीरचम्मतीयंअरनेसमीपवमनीबुद्धिचर्मसपदालेइनेविचरेतिवारपल्लीतिपेसहाकपुत्तआवकनेसम्यरात्रआधीरात्रनेसमवेएक्ककोइए
 देवतासमीपेआवीनेप्रगट्ठय्योतिवारपल्लीतेदेवताएकमोटोनीकोत्पद्यमलसमानअल्लेइनेअणविमसुखलणीपितानेकीपोतिमही
 देवताउपसंगयहाणपुत्तनेकरेएतखोविशेप एकएकपुत्तमानवममांसनासूणाकरे मध्यपुत्तनेकरे यावत्तयब्दे खहुपुत्तनेमारेमारीअर
 यावत्तयब्दे यरीरखाटादे तिवारपल्लीतेसहाकपुत्त आवकअभीतनिर्भययको यावत्तयब्दे विचरेतेदेवतासहाकपुत्तआवकनेअवीअनि

एवव० । हभोसहासपुताद्यपत्यिथप्रत्यया । जावणभजेसित०ओसे । जाइमाअग्निगमिताभारिया
धम्मसहाइयाधम्मचि तिज्जा । धम्माणुरागरत्ता । समसुहदुवल्लसहाइया । ततेसाओगिअओणो
णेइइत्ता तवअग्गघोषाणमिइत्ता णवमससोसुएकरेमि आयाणभरियसिक्काइयसि । अहाअइइ
तवगातमसेणयसोणिणय । आइं चामिअहाणतुमजाववरोविज्जसि । तएणतेसहाणपुसेतेणदेवे

यकोवावतृण्दे देहेदेखीनेचउयीवारसहासपुवआवकनेइमकहे अणेसहासपुवआवकअप्रापितमरणनाप्रायनहारवावत्यावतृण्दे
व्रतनहीमवीसतोछ आजताइटीअग्निमित्रामावाइयेनामेएइवीधर्मनीसपाइंधर्मनीचितवनहारणीधर्ममोरागतेइनेविपेरागणी
समसुखअनेदुखतेइनीसहबहारतेइनेछ ताइरावरबकीआजआणीकरीनेताइरेआगसमारीसमारीकरीनेनवरमीसनासुआकरी
सकरीनेआधयेवरीनेमस्योकागेतेसहासमाहेगाकोपघावीसपचावीनेताइरोगावयरीरमासेकरीनेकोगेवेकरीनेआटीसखाटीअ
रीनेजिमठ आत्तमान रीइअ्यानतिषेवरीनेभरीबुर्गतिपामीस तिवारपछेतेसहासपुवआवकसिणे देवतायेइसोक्कोयेअभीतयको

णएवयुत्तेसमाणेअभीएजावविहरइ । त०सेदेवेसहालपुत्त दोच्चंपितच्चंपिएववयासी णंमोसहालपु
 त्तातचेवभणइ । तस्ससहालपुत्तस्स । तेणदेवेणंदोच्चंपितच्चंपि । एवयुत्तस्सअयंअब्भत्थिएस० । एवं
 जहाचुत्तणीपिया । तप्पेवचित्तेइ जेणमममज्झिअमयपुत्तं । जेणममकणीयसंपुत्तं ।
 जावआइ चइकावियणममइमा । अग्निमित्तभारिया । ममसुहृदुहसहाइवा । तंपिइच्छइसाओ

यावत्पद्मे धर्मनेधिपेविचरेतिपारपल्लीतेदेयतासहालपुत्तने वीजीवारतीजीवारइणेप्रकारेएहवोक्कहे देणेसहालपुत्तयावत्त तिमहीज
 यारयारफहेतिपेसहालपुत्तयावत्तनेतिणेदेयतायेवीजीवावतीजीवारइमकसेबकेएथध्यवसायअपनोसंकल्पविकल्पययोजिमपूणे प्रका
 रेणुपुणीपिताने तिमहीअसत्तल्यविकल्पचीतये जेणेपापीये माहरोवडोपुत्तजिणे माहरोविचेटपुत्ततेहनेवकीजिणेमाहरोलहपुत्त
 तेहनेसारीकरीनेखोहीमासेकरीनेमाहरोथरीरक्षाप्पोवकीषामाहरी अग्निमित्ताभार्यामाहरीस्त्रीतेवलीमाहरे सुखसुखतेहनीस
 ग्याईसष्ठण्डारतेहनेपिणमारवावसिंहेमाहराधरयकीषाणीने सुत्तभागलेणपापीबुटकोइएकपुत्तयमारसीविवया तोसुत्तनेमखोजो

मिषसायनाधि सदानवनननेर्विद्यापनाधिरतृक्ष्णमणितैरिति । सप्तममथययादिवरण सगामम् ॥ ७ ॥ गुम्भयान् ।

गिह्याचोणीयेत्ता । ममश्चन्नाप्रोषादृत्तएतसेय । खलुममएयपुरिसगिरुक्षतएत्तिच्छट्टु उद्गाइयतेन
हाबुज्जणिप्रियातद्धेवसव्यभाणियव्यणसर । अग्निमित्ताकोलाहलमुणिता । मग्गइसेमचुनगिमिया
वत्तव्यासव्वा । खवरश्चरुणव्यएविमाणेत्तवपासो आवमहाविदेहेगसेसिक्किहिति उगादसाण
सत्तमअज्जकवयसमत्त ॥ ७ ॥ अट्टमस्मत्तपलेवोएवखुल्लजवुतीण्णालेयतेणसमएण । रायगिग्गियरे

एउरयनेक्कासु एउबोसइ । उउययथावकमममेचीतये चीतयीनेविमचुल्लणीपिताउयो उतोतिमणीजएपियउयो तिमणीमसववउयता
जापयीपरंएतसोविणेपअग्निमित्राभायाकोलाहलसासणीवरीमेधावीतिमणीजकुरेयेययाकतोपुल्लणीपितानेपरेसववउयता जाण
वीणसोविणेपअउययएउवेनानेविमानेजनेदेवतापणेउपनोयावत्तमहाविदेहेवारोत्तिक्कणीमोचपामसी उपाउकवयासातमेउपग
तेउनोसातमोचववमपूरोवयो ७ विवेकाठमाअण्णयनोसु पर्येजिउयवरीनेहेकवूतिणेवाकमेविपेतिखेसमयनेविपेराजग्गणीएउये

पटममपिरुगम तथापि किमपितम किण्ठते सकसाधोति सचकाखेणद्रव्यमानविशेषेणवाशा सकास्याकोलघरिवाधोपितकुसुम्यहा

गुणसिलेचेद्दएसेणीयेराया । तत्थणरायगिद्धेमहासतएणा मगाहावद्रपरिवसद् । अणुजहाआणंदे
गयर्अद्रिहिसकोढीओणिहाणपत्ताओ । बुद्धिअद्रिहि० । सकंसाओपवित्थरप्रसाओ । अद्रुब्बया
दसगोसासुस्सिएणवएण तस्सणमहासवगस रेवद्रपामोक्खाओ । तेरसभारियाओहोत्था । अहो
खजावसुख्खाओ । तस्सणंमहासवगस । रेवद्रएभारियाए कोलघरियाओ । अद्रुहिरसुकोढीओ

नामानगरगुणयिओएववेनामाधैत्यत्रेणकनामेराणा तिराराकम्टणीनगरनेविदे महायतकनामेगायापतिम्टस्यपरिसामसापणे
वसेछेवदोअसुवतजिमभाणदनीपरे परएतओविशेषयाठठिरसुखनीकोठिनिधानप्राप्तघरतीमेदूरीछे वलीभाठठिरसुखकोठिप्याजेववे
पलीभाठठिरसुखनीकोठिघरवथरीनेमोयाळीछे याठतेछने वअस्यअणारगावएकेअजमेएववायाठगोककछे वलीतिथेमहायतकअम
णोपासकने रेवतीप्रसुखआददेइकरीने । १३ तेरअभार्वीस्कीश्रतीछई रूपेयचिण्ठ श्रीवतथायरीरअंगोपांगरूपवतवलीतिथेमहायतका

सि सञ्चापमाप्ति संज्ञानवनननेर्विज्ञापनाभिरसुक्लसमर्णैरिति । सप्तमन्यथादिवरणं मृगाप्तम् ॥ ७ ॥ गुणधूयान् ।

गिहाओणीयेता । मसश्चगच्छोषाद्रप्तएतसेय । खलुममएयपुरिसगिणक्षसएदिनाहु उदाहयते ।
हाचुउणिप्रियातष्टेयसव्यभाणियव्यव्वर । अग्निमित्ताकोलाहलमुणिसा । मण्डूसेमचुनगिपिया
वत्तव्ययासव्या । एवरेक्षरुणव्यएविमाणेत्तववाओ जावमहाविदेहेगासेसिक्किहिति उगानन्दमाग
सत्तमश्चउक्तवयसमस्त ॥ ७ ॥ अट्टमस्सउपलेयोएवंखलजवुतेणंका लेयतेणसमएण । रावगिणिगुरे

एउरपनेक्काणु एउवीसह । कसुदय्यावक्कमनेचीताये चीतधीमेविमपुहणीपिताउवो इतोतिमहीअएपिणउवो तिमहीजसवंपन्नता
आपपीपरंएतखोविघेयअग्निमिमाभायीकोणाउससांमहीक्करीनेआवीतिमहीअरुस्येयपयाकतोपुहणीपितानेपरेसंबपन्नता आण
वीएजखोविघेयअणवयएउवेनामेविमानेअईजेदेवतापणेउपनोयावत्तमविदेहेवायेविमहीमोअपामही उपाउकदयासातमोअग
तेउमोसातमोअणवनपूरोवो ७ विवेआठमाअणयजनेसु अर्थजिअयफरीमेहेअमृतिणेकाअनेदियेतिणेसमवनेवियेराजमहीएउवे

सर्वतद्वैवद्वैवमचणएयारूव । अभिगहअभिगिरहइ कक्षाकक्षकप्पइ । इमेदोदोशियाए कंसपाइए ।
 हिरणभरियाएसववहरिसए । तएणसेमहासतगीसमणोवासए । जाएअभिगयआवविहरइ । तएणं
 समणेभगवमहावीरे । वडियाजणवयविहरइ । तएणतीसेरेवइगाहावइणीए अस्सयाकयार्ई पुब्ब
 रत्तावरत्तकाले । कुटुवनावइमेयारूवेअक्कत्थिए । एवखलुअइइमासिदुवालसगइसवत्तीणंविधा

एइवोअभिप्रइकयकपलेवेकक्षाकप्रभातसुग्गमेक्खेएइवाएवेदोशियाकास्सपात्तीचिरस्सनीमरीएइवीटावीतिणेविण्णजब्बापारकरवो
 तिपारेतेमहायतअमणोपासकआवकथवो आस्सोअभिसामख्यपणेनयतस्वपदार्थ एइवोविचरे तिवारपछीअमणभगवंतमहावीर
 स्सामीवडियाकहितावाचिरजनपददेशमहिंविचारकरे तिवारपछी तेइरेयतीनामेगाथापतिमइस्सणी अम्यदाप्रकावेमध्यरात्रने
 समयतिणेप्रसावेकुट वचोताकरतीयवी एइवोएताइअ आध्यवसायअपनोइममिअयइइ इणाआगच्छि । ९ वारइसपत्नीसोकिअ तेइने
 पिप्पविधातेक्करीने विपयभोगमोअंतरायमहायतअमणोपासकआवकसधातेइहारप्रधानमशुब्बसवधीयाभोगभोगीनसथुं इणासो

अहृष्यथा दसगोसाहस्रिएणवणहोत्या अयसेसाणदुवालसयहभारियाणकोलधरिएगमेगाधिरगु
 कोढी । एगमेगेयवएदस गोसाहस्रिएणवणहोत्या । तेणकालेणतेणसमएण । सामीसमोसटो ।
 परिसाण्णिगया जहाआण्णदोतहाण्णिगच्छइ तहवसावयधम्मपडिवज्जइ गुवरअट्टुहिरगुनोडोओ
 सकसाओउच्चारेइअहृष्यथा रेयइपामोक्खाहितरसभारियाहि । अयसेसमेज्जणविहपच्चनत्ताइ सेस

यावक्कमेरेवतीनामेभावातेणनेपीहरसवधीतेणने आठहिरप्पनीकोद्धिबलीयखीआठगोकथदयजजारएकजनेएववाभाठनजगोक्क
 म्मेअवयेसवावतीठाएही । १ बारहभावाक्कीतिणारेपीहरीदीधीएकएकहिरप्पमिक्कोडिएकएकजगोक्कतु दयहजारगायएकज
 नेएववाएकएकगोकथतिणेकालेतिणेतिसमेयस्सामीसमवसखा बारहपरपदार्वाद्धिवागइ जिमआणदवाद्धिवागयोतिसवाद्धिवागयो
 तिसवीवभाण्णदनीपरेआवक्कधम्मआदरेएतकोयिणपआठहिरप्पनीकोद्धिभावनसजितउच्चारेआठजगोक्कथटालिरेवतीप्रमुप आददे
 ईने । २ तेरह भावाक्कीठावीटावीने आठतीसर्वसगलीमैयुगविषजेहनोपच्चकखाणकरे योपसर्वआण्णदनीपरे एववोएताहयकपसव

सुलोला मासुखपटा एतदेवविशेष्यते मासगुर्ध्वितारादोपागमिष्यत्येनसुखेत्यर्थं मासग्रथितामासाधुरागततुभि सर्वमिता मासम्

छिद्वाणिय विवराणिय पढिआगरमाणीरुविहरइ तएणंसारैवइगा० अणयाफयाइतासिद्रुवालस
सइसवत्तिण अतरजाणिसाछसुवसौचो सत्यपयोएणंउहावइर छसायत्तीओविसप्पयोगेणं उइवे
इरत्ता तासिद्रुवालसणइसवत्तिणं कोलवरिएएगमेगधिरणकोठि एगमेगवयसयमेवपडिवज्जइर
त्ता महासयएणंसद्विउरालाइ भोगभोगाइ भुजमाणीविहरइ तएणसारैवइगाइवाइ मससोस

देवतीबुद्धीविचरेएइवीतिबारपछीतिकादेवतीगाथापतनीअन्यदाएकदामयाये तिखापोतानी। दयारहसपत्नीसयकानोअंतरछिद्रूजा
येजाणीकरीनेछसवकामणीसस्रतरवारमसुखरुखीयारेकरीनेमारेमारीनेछसवकामणीमछरामसुखविसदूनेगारेमारीकरीने । २
यारहसवकामणीमारीकरीनेदेवतीगाथापतनीपीरसवधीएकएकहिरण्यद्रव्यनीकोछिएकएकवज्रगोकुक्षप्रापयोते छेबूकरीने घरे
राखेमहायतक्षत्रमणोपासकआवकसधातेछदारप्रधान ससारीकविपयसुखभोगवतीयकीविचरे तिवारपछीतेरेवती गाथापतिनी

पिबन्महादागता कौबन्दिष्ठा पंतराणियत्तिअमसरान् छिन्नाणिविरुद्धपरिवारत्थानियिरुद्धान् एकांतानितिमांमयोदेव्याम्

एण । योसचाएमिमहासयएण । समणोवासएणसद्धिउरालाद् । माणुस्सियाद् भोगाद् भुज्जना
याविहरत्तए । तंसेयखलुममएयाओ । दुवालससवत्तियाओ अग्निपग्गोएणवा सत्यप्प० त्रिमप्प०
औवियाओववरोविया । एयासएग्गेगहिंरुक्कोढी । एग्गेगवयसयमेवल्लयसपज्जित्ताए । मग्गा
सयएणसम० सद्धिउरालाद् जावविहरत्तए । एवसपेक्खिद् तासिदुवालसरुहसयत्तीण । अतराणिय

कोभागहेतोसुम्भनेमकोषलुनिबय एव । एवारु सर्वक्खिं माहरे दुक्खनीदेखार तिणेषग्निप्रयोगेक्खरीने वयोवारिकरीनेविचेक्खरी
एव । एवारुसवक्खनेनीवक्कीरुत्तकव माव इणा । एवारुसवक्कानीएक्कएक्कधिरुक्खनीकोक्खि एक्कएक्क । एवारुसवक्काना । एव
गोक्खतेसर्वयोक्खेहेनेविचव मग्गायत्तअपक्कअमणोपासक्खसंवातेउदारमग्गाप्रधान भोगवतीयकीयापत्त्यद्दे विचव एमपत्तितेचीत
वीने तेव्वोतानी । एवारुसवक्कामणीमारुग्गेप्रकावक्खसरविरियाण्णक्खिद्दुसपक्कानाविचरसदासंवाएक्कातपरिवारिकरीनेरुत्त

रेविगेपेगवास्यादयतीतिकदाचिदेवपरिभोजयन्ती स्वपरिवारस्वपरिभुंजानासामख्ये नविवर्चिततद्विगेषान् अमाघातोक्त्वयद्वत्त्वान्
अमारिरित्ययं कोलवरीरिति कुसुमसंस्थान गोणपोतकौगोपुत्रकौष्ठवेषुश्चि विनाययतिमस्तस्मिन्सु रादिमदयतीलुखिलतामद्व

द्वविद्वत्ता एववयासी तुल्यदेवा० ममकोलवरीरिति कोल कल्लं द्रुवेर गोणपोतएउवद्वावद्धर्मं
स्यणेह तएणतेकोलवरीयापुरिसा रेवतीएगाहावद्दए तद्धसिएयमद्व विणएणपडिंसुखेद्दत्ता रेव
तीएगा० कोलवरीरिति कोल्लेद्रुवेर गोणपोतएउवद्धंति रेवद्दएगाहावद्दएउवणेद्द तएणंसारेवद्द

पतमीगट्टस्यनीमांसनीलोलुपमांसने विपेन्द्रिस्तयकी कोलवरीपीडरीयापुरपयिग्वासीतेडीकरीनेपणे प्रकारेएउवोक्त्वेअशोदे
याशुप्रियतुल्ये माणरीपीडरीया ब्रजगोकसमाधिधी दिनदिनप्रतेसदाप्रतेदोषदोद्द गाहनावाक्कदोद्दमारीकरीनेसुक्कनेआणी
नेद्यो तियारपणीतेरेवतीनेपुरसमीडरीयासुगणपुरप रेयतीगाथापतिनीगट्टस्यणीनायपनतधत्ति धरेतधत्तिक्करीनेएउयोअर्थ
पणेपिनययकी सांभलेसांभलीने रेवतीगाथापतिनीगट्टस्यणीनेपीडरनाब्रजगोकस्यकी प्रमातप्रमातदोषदोद्दवाक्कवानानकामारी

धातद्गोप्यजातकाद्यापिच्छेदमासाध्युपमद्यामासैकाग्रचित्ताततयवष्टविधैर्जासै सामान्यशदिगोपेयतादापात्र मोक्षरिचयितान्
स्वर्गचण्ड्यसम्पत्तैर्वाखियिषहतादिमानौसस्वृतैर्गर्ज्जितैश्चाग्निमानपक्षैर्सृष्टेतिगस्यते गुराव्याष्टपिडनिगन्ध मनुष्यभौद्रोत्तर
क्रमद्यविशेषमद्य यदुदधातवीप्रववसीन्व सतविशेषप्रसद्याचसुरायिषेयभास्त्राददन्तीर्षपरशाददन्तीर्षगपिरमान्यनीर्षरभप्रजा

या मंसेसुमुच्छ्रिया । जावध्वस्मोववषावजुविहेहि । मसेद्यसोल्लेखिय तलिएष्टिभज्जिएदि ।
सुरचमसु चमेरगचमज्जमसीधुचप्रसन्नंच आशएमाणीविह्वरु तेणरायगिहिययरे अस्सया
कयाइ अमावाएपुड्डयावि होत्था । तएणसारेवइ जसलोणुयामंसेसुमुच्छ्रिया॥ कोलधरएपुरिसेस

महस्सनीमासनेविपेखोपमविचर्चित्तुइवकी चावत्येब्धेपतिगद्वयइ वषाप्रकारेना वज्जप्रकारकरीमांसना भेदरूपादिनेकरीनेत
सिवेव्वरीमुइवे करीने मदिरासुरामभुतेरनेरवे करीनेमद्यसे ववपसद्यतिणारापास्त्रादलेती विवधप्रकारेकरीनेनिपरे तिवारे
राअमहीनगरनेविपेयभ्यदाव्वताए कदाप्रणाये राजात्रेयकेयमारनी वद्वोपणाठ वे रोप्रवर्त्ताओ तिवारपक्खितेरेवतीगाया

विरचसीतिपदवमानस्य देवतीवाक्यस्यायमभिप्रायोऽयमेवास्ति स्वर्गो मोक्षो वायव्यासस्य विषयसुखाशुभवन धर्मानुभवम ध
द्वानंविधिधीयते स्वर्गाद्यर्थस्यर्गादिद्येय्यतेसुखार्थसुखधेतावदेवतावद्वयत्कामासेवनमिति भणतिषण्डइमद्वितत्त्वसीमतिणीफे ।

योऽनेनेवप्रोसहसाला जेणेवमहासयएसमणोवासए तेणेवउवागच्छइरता मोहमायनणणा
इं सिगारियाइ इतिभावाइ उवदसेपाणीइ महासयवसमणोवासयएवंववासी इंभेमहासववा
समणोवासया धम्मकामयापुस्यकामया सन्नाकामया मोक्खकामया धम्मकंखिआठ धम्मप्रिवासिया

करीनेविउखावक्का मायानाक्यपासंकेयउपरखोवक्खउतारीने । ११ ॥ गारसक्कीकरीने जिणोपोयवयाचाहेजिणमहाशतव
णोपासक्कआवकपोसहसीधोहे तिणं आवेआयीकरीनेमोहनाकरयाहारमनमाहरयाहारएववाइ गारकीधा स्त्रीनाभावचेडा
मायभंगप्रसुजदेपाउतीयस्त्रीमहायतक्कअमणोपासक्कआवकनेएणवोक्के अणेमहायतक्कअमणोपासक्कआवकएहीजघर्मेनोकामए
पुण्यतणोक्कामएहीजस्वर्गतणोक्कामएहीजमोक्षतणोक्कामएहीजधर्मेनीगणआकाधा एहीजधर्मेनीपिपासाहया तेसुवतुक्कने ।

सेनधूर्तितादृशसत्यदेत्यर्थं विक्रीणाविधिप्राप्ता केयायस्या सातथाउत्तरीयकउपरितनवसनविकर्षयन्तीमोक्षोपान्ननान्नान्नमोक्षो
पकानुवचमानुच्छृङ्गारिकान् मृद्वाररसवत स्त्रीस्वभवान् कटाक्षसर्वनादीन् उपमन्संयतीहभोक्ता आमन्त्रण मयायथावद्व्यादे

तेहिगोप्यमसिहिसोस्त्रिहियद् । सुरचध्यासाएमाणीधुविहरद् । तएगतस्समहासतयस्सनड्डहिमी
लजावभावमाणस्स चोद्ध्वसंवच्छराविद्वंता एवतद्देवनेकपुत्तठवेद्दत्ता जात्रपोसहसालापत्रम्प
यस्ति सवसपज्जिस्ताखविहरद् तएणसारिवतीगा० मत्तालुलिता विवणक्षेसीत्तरिज्जय विक्कटुमा

करीनेरेवतीगायापत्तिनीमृदस्सणीनेमारीकरीनेवाधक भाषीद्येतिवारपणीतेरेयतीगाया पत्तिनीनेवाधकयाना मामनान्गुलाय
रतीवन्नीविचरे मद्यमांससपातेआस्सादतीयकीसुखेविचरे तिवारपणीतेमहायतकयावकने वड्डकइतावणा गील्लतयायतयन्दे
भावनासावतायका चवद् १४ वरसवित्तिवतकइताउकया धूणेप्रकारेतिमणीकबहापुवने पोतेयापीकरीने यावत्तयन्दे पोपवसाका
नेविक्खेवर्मनीप्रश्नपिनुवतेवनी । मत्तिमाववतोसपसपसाखेदूनेविचरे तिवारपणीतेरेवतीगायापत्तिनीसुतामांसमघीने मयेग्गस यद्

रद्द तएणसारिवर्द्धगाहावद्गणौ महासयएअणालाद्दज्जमाणौ अपरियाणिज्जमाणौ जामेवदिसिपा
 उभूया तामेवदिसिप्रहिगया तएणसेमहासयएसमणो० पढमउवासगपस्सिमंउ० विहरद्द पढमंअ
 हासुत्तजावएक्कारसवि तएणसेमहासयए तेणउरालेणजावकिसे धमणिंसतएजाए तएणंतस्समहा
 सययस्स । अखयाकयाद्दपुव्वरसावरत्तकाले । धम्मजागरि२ । अयअज्जक० । एवंखणुअहंइमेणंउरा

यनेदोच्चपिबुजीयारतीजीवारएइवोक्कहेअहोमहायतक्कतिसहीअक्कहेतिसोतिसहीअयावतय्येवचनमानेसान्होनजोवे आदरपिण
 खिगारमावदेवनहीधम्मअननेयियेविचरेतिवारपक्कीतेरेवती गाथापतनीमहायतक्कआवके अमणोपासकोवायीनहीसनुमुखनजो
 योआदरपिणखिगारमावगहीपोतिवारेथामणदूमणीरेवतीगाथापतनीअणो दिसीआवीचतीतियोदिसीपाक्कीगर्हतिवारपक्कीतेमहा
 यतक्कअमणोपासक्कआवक्कपइधीआवअनीप्रतिआएक्कमासकोवहेविचरेपिक्कीप्रतिमाजिसखत्तमाचीक्कहीत्तिस । । पुन्यारइअतिमायिव
 सुयहेतिवारपक्कीतेमहायतक्कआवक्कतिणेंउदरतपेकरीयावतुअअणोकारनीवमणसारखोययो तिवारपक्कीतेमहायतक्कअमणोपासक्क

हरपियगुबखाओ सिद्ध तियबन्ध एखुमोखो । तथासत्यबचुमिषितगचुमि सारवचुमि पुन पुन अगिउसारेसमारेमारमारइभो
पसा २ तवाहिरदभयीवोपित्यचधियथादिक पुमान् पनयोर्निरतराप्तीति स्यर्गदस्यभिधीयते ३ इति अत्रमतेणति रगुचसा

किप्सतुम्भेदेवाणुप्पिया धम्मणेवापुखेणवा सुगेणवा मोखेणवा । नपुतुमेमएसद्धिउरालाद् ज्ञान
भुजमाणोयोयिहरद् । तएणसेमहासयएरेयद्गा० एयमडुणोआढाद् गोपरियाणाद् । अगाढा
इज्जमाणे अपरियाणिज्जमाणे । तुसणीएधम्मक्काणोवगएविहरद् । तएणंसारेवद्महासतयं दो
च्चपितच्चपिएववयासी ह्मोतत्तेवभणद् सोवितत्तेवजावअणाढाइज्जमाणे अपरियाणिज्जमाणेयिह

देवानुप्रियसेवायकीधर्मयकीपुस्सयकी सुगंयकीमोचयकीवोठ मोसधातेठदारप्रधानससारना विपयभोगभोगवतोयको यामत्यन्दे
विचरेमही तिवारेतेमहायतत्तआवकरेवतीगायापति नीभाएवभावपनसामकीमममाहेनाणे तेवातपिणमनमाहेपाणेनही साह
मोपिणनमोवेवहीआइरसत्कारपिणनदेयेमोनेकारोनेषमप्यानमाहेविचरेणुकोपिणनहीतिबारपणीतेमहायतत्तआवकयमणोपास

चत्तरासीवाससहस्रठिद काणइपासइ । तएणसारेवतीगा० अखयाकयाइमत्ताजाव० उत्तरिज्ज
 अविक्कइमाणी । जेणेवमहासयए जेणेवपोसहसालाएतीणेवत्तवागच्छइत्ता महासययंतहेवमणाइ
 जावदोच्चपित्तं पिएव० हमोतहेवमणाइ । तएणसेमहासयए रेवईएदोच्चं पित्तच्चपिएवंवुत्तेसमाणे
 आसुरत्तेओहिपत्तं जइत्ता ओहिणाआभोएइत्ता रेवइ गाहावइणं एवंवचासी हमोरेवईअप्रतिय

तानीचेपडिहीनरकरत्तप्रभानोखोबुचोएरवेनामेपावळोतिणेपायइ नेविपेट्ठ ४ हजारवरसमीआहुखानीस्थितिकाणेपासेतिवारपष्ठी
 तेरेवतीगायापतिनीअन्यदामस्तावेएकदासमेयावत मदोक्कत्तचक्रीउपरखोपोदुनवखनाखतीयका एरवीयक्रीक्किमहासतकअमणो
 पासवयायक किशोपोसहसाखातिशोआवेआवीकरीनेमहायतकआवकनेपूर्वधीपरकहे यावत्तयन्देदोइवारतीनवारएइवोकाहे अशो
 मसायतअथावकतिमहीजकहे तिवारेतेमहायतकआवकरेवतीगाआपतिगीवीवारतीनवारइमएरवेकक्षेयकेकोवउपनोअवधिन्यान
 नेमहु जेप्रयु जीनेठडिआअविधन्यानेजीवेजोईकरीनेरेवतीगावापतिमट्टअण्णणीने एरवोकाहे रेहोरेवतीगायापतिनीअप्रार्थितमरणनी

लेण । अहाआणदोतहेवघपच्छिममारणतिय । सलेहणाव्कसियसरीरे । भत्तपाणकालं । अणाय
कखमाणेविहरइ । तएणतस्सअहासययस्स । सुभेणअज्जकवसाणेण । आवरुओवसनेण । उहिगाणे
समुप्पस्येपुरतियेणलवयसमुहे । जोयणमाहस्मियं खेत्तजाणइपासइ एवंदक्खिणेयपच्छिमेणउत्त
रेण । आवसुल्लुहिमवंतवासहरपव्वय । जासइपासइ । अहेइमीसिरयणप्पभाएलोलुयउत्तणरय ।

आवकअन्यदाएकदामकावेमध्यरात्रतिणणमयमेविपे एहवेसमेघर्मकपणीआगरकरताएहवोयध्यवसायउपनोइयेप्रकारेनिदयउट्ट इणे
प्रयानउदारतपेवरीविमत्थाणइआवकओचितिमल्लेइसीअत्यथवस्यायेसरणांत सत्तेपनाकरीनेपरिदइसमसापणेतेजे भातपाणीप्या
रप्रकारनातजीकासप्रतेअणवाछतोयकोषमंघ्यानमेविपेविघरेतिवारपकीतेमहायतकयावक्कनेमलेध्यानेमलेपरिणाभेकरीनेयावतएदे
तेकर्मनेअवकरीअवधिन्यामसपनोतेअवधिन्यामनीहटिक्केतखीछेपूर्वदिसीनेअवणसमुद्रेनेविपेसइअजगजेअजाणेपासेअजता देनेइ
मभीअइणविधिनेदेकेपच्छिमहिंसपनेउत्तरदिसनेयाअतुथइ सुहहिमवतवपंधरपवंतएहवेनामेपवंतताइसर्पजाणेपासेदेसेअहेकइ

णञ्जतिणञ्चं केषाविकुमरणमारिजिस्वामितिकहु मीयातत्थातसिवाचविगा सजायभयास
 णिय२ पञ्चोसक्केइ जेणेवसएगिद्धेतियेवच० उहयजावज्जियाइ तएणसारैवईगा० अंतोसत्तरसस्सचा
 लसएणवाहिणा अमिभूयाच्चट्टट्टइइवसट्टा कालमासेकालकिच्चा इसीसेरवणम्मभाए पुढवीए लो
 लुय० चउए० उववस्सा तैणंकालेणं तैणंसमएणं समणेभगवंमहावीरे समोसरणंजावपरिसापडिग

हाअतिखेइपास्योमहायतकअपव्यानेकरीनेजिमकोइसरापदेवेतिमसरापदीघोसुअनेमहायतकआवकनमानेनजाणु सुअनेकिणही
 कुमरणेमारिखेएइवोवोयोवको इमएइवो चीतवेचीतवीजेवीरुतीवासपामीतिवारपल्लीनाठीउच्चेगपामीधित्तमाद्वेषणोभयउपनोच
 लवेइलवेपाळीवलेवकीनेजिहांआपणोवरछेतिसावेआवीनेरेयतीगाथापतिनीगहाअगळउपरेशाबदेईनेआत्तध्यानधावेतिवार
 पल्लीरेवतीने सातअचोरातिमाहिअलसरोगठपमोसर्वआमर धाणाआधिपीडाकरीनेआत्तरीरूध्याननेवसेकरीनेकाळमासदाहेकाळ
 नेसमयकाळकरीने एहीअरत्नप्रमाष्टविनीनेखोखेचमासे पावडे८४ हजारवर्सनेआसुवेउपनीतिणेकाले तिणेसमये अमणभगवतअरी

विशयकथनेनतस्तु च पेदगोष्ठं व्रजति नाधसादाशारोगक्षपय्यतेषामागयेकसीभूततेनसोलससङ्गसुतद्वितीयागमिप्रीत्याशेन त्याज्य

अपत्त्येष्ट एवखलुतुभञ्चतोसप्तरसस्य अलसएणवाहिणाअभिभूयासमाणी अट्टट्टहट्टवसट्टा असमा
हिपप्ता कासमासिकाखंकिच्चा अट्टट्टमीसेरयणप्पभाएपुट्टवीए लालुच्चएणएचत्तरासीट्ट यासमह
स्वठित्तिएसु गेरइयत्ताएत्तववज्जिह्मि तएणसारेवईगाहावई अहासयएणसु एववुत्तासमा
शीएव० । वट्टेणंमंसंमहासयएसमणोवासए । द्वीणेणमममहासयएअवज्जाणेण । अहहहामयएण

मार्थनशाररूपमनिबयट् अतोकरताविधावेमध्यसातिरात्रिनेविपे अलसनामरोगतिथेरोगेकरीध्याधीठपनायज्ञापराभवीयकीपानं
ध्यानरौद्रध्याननेविपेदुष्पणामतीवकीअसमाधिप्राप्तिमरणसमयेनेविपेमरीनेअट्टेनीचेणहीजरत्त प्रमानामेपश्चिकीनएकद्वितीतेहनो
खोलुच्चेनामेपायकोषीरासीट्टठवारवरसनीस्थितिष्ठाअग्नीष्टितिशाठ अट्टेनेनारकीपणेनरकमेउपजीसतिवारतेरेयतीगायापति
गीट्टरस्यपीमहायतकआवकनावचगसांमसीकरीने पोतानेमगमेएकसेरुठोकोधकीधोसुअठपरिमहायतकयमणोपासकयावज्जहा

तस्यै तत्परूपैर्वागोपचारिकै तद्विनिश्चितमेवोक्तप्रकारमापद्ये नमात्रवापिभ्यन्माधिकै क्लिसुता भवतिसदृभूतैरतिभ्रमिष्टैरवोचितै

सालाजेष्वेवमहासयएतेणैवसुवार्त्ता मोक्षसादाजावएवं० तद्देवजावदोच्चपितच्चपि एवंवयासी तए
णैसिमहासवए समणोवासएरेवर्षए गाहावइए दोच्चपितच्चपिएवंवृत्तेसमाणे आसुरत्तेकुविए ओहि
णाआमोएइ रेवइगा० जावचववज्जिहिसि गोखलुकप्पइगोयमा समणोवासगसुअप्रच्छिमजाव
उभूसियसरीरस भसपाणमडियाइ विखयसपरोसंतहिं तच्चेहिंतहिएहिंसग्भूतेहिअण्हिइहि अक

यच्चे तिमरीजावतूइजीयारतीजीवारवणीविषेइसंप्रकारे एण्णोकेहेतिवारपच्छीतेमहायतकअमणोपासकआवकरेवतीनामागाथाप
तिमीपोतानीभायांनिदूजीवारतीजीवारएण्णोवीवारवारकसाथआमहायतकरीसाणोकोववतच्छयो अयधिम्याननेप्रसु जेप्रसु जीने इम
कहेरेवतीनेतु सातअणोराविमेमरीनेनरकआसीणोनकल्पे थलुनिधवहेगौतमअमणोपासकआवकनेच्छेवसीसलेखणानेविपे दायत्
यम्मे दुबसयतागरीरेनेवसीथाएप्रकारनाभातपाखीपचस्साएण्णवाआवकनेसद्धिदामागसाधीयाततिमसीअकअणीनकल्पे सइतथानिट

परब्रह्मायति अपध्यातादुर्ध्यानविषयविक्षताकुमरणेणतिदुःखलघत्युमानोखलक्षपङ्गोयमेत्यादिसतेति सद्भिर्विदुमानाय तद्येति

या गोयमाद्रसमणेभगवं महावीरेएववयासी एवखलुगोयमा द्रष्टेवरायगिह्णेणयरेममं अतेयासी
महासयएणाम समणेवासएपोसइसाजाए अपच्छिममारणतिय सलेहणाजभूसियसरीरे भत्तपा
णकालअणवकखभायेविहरइ तएणतस्समहासययसरैवईगा० मत्ताजावविकट्टमाणी जेणेवपोसइ

महावीरस्वामी आवीनेसमवसस्वा । रवाररपरपदावमरुपदेयसामखीपाखीपाखीगैतमप्रसुखने अमणभगवतमहावीरचर्मतीयकर
इमएइवोकरहेइमखसुक्कइतानिसव खेगैतम एहीवरामल्लहीतगरनेविपे माहरोखतेपासीमहायतइनानेअमणोपासकयावक्कहे ते
आवकपोसहनीपोसहसात्वानेविपे अपळिमळेहिहीमारणांतिकसलेखणा करीने धर्मध्यानने विपेप्रवसेप्यारप्रकरानाभातपाणोपच
पीकातपण्णवांछतोखखोविचरे तिवारपछीनेइमहायतअत्राबव अमणोपासकने रेवतीगाथापतिनीमदोग्यसयकीयावतययेउपरमा
नाखतीविवापोपधसाखाळे जिहामहायतअमणोपासकआवकळे तिहाआवेआबीने मोहनाकरणहारसोखअ गारवस्तकरोयाउत

द्रस्ता तच्चोपदिशिक्खमद्रस्ता । रायगिरहायरमळमंमळ्मोणं । अणुप्रविसद्र । जेणेवमहासयग
सगिहे जेणेवमहासयएसं० तेणेववा० तएससिमहासयएसमणोवासए । भगवंगोमयमएज्जमा
णपासद्र ह्मणावहियए । भगवगोयमंवदद्रणमंसद्र । तएणभगवगोयममहासयथएववयासीएवं
खलुदेवाणु० रेवईगाहावइणिणववमाइक्खद्र । भासद्रप्रखवेद्रप्रखवेद्र णोखलुक्कप्पइदेवाणुप्पिया

स्त्रीतपयद्वज्रोतिवारपक्षीतिक्वेभगवतगौतमद्वमण्यभगवत भगवोरस्वामीनावचनतद्वत्तिकरीएवबोअर्धविनद्वकरीनेसाभलेसाभलीने
तिशायकीगौतमस्वामीनीकलेनीकलीनेराजन्तहीमगरनेमाहेमध्यमध्यविचालेअसुप्रवेयकरेकरीनेचिहामहायतकआवकनो गृहघर
अच्छेजिहामहायतकअमणोपासकआवकछेतियावेभावीनेतिवारेतेमहायतकअमणोपासकआवकगणघरभगवतगौतमस्वामीनेभा
वतायकादेखेदेखीकरीनेयावतुशब्देमभमेठपान्योभगवतगौतमस्वामीनेवादेनमस्कारकरेप्रणामकरेतिवारपछीभगवतगौतममहाय
तकअमणोपासकनेदूणेप्रकारेएककोकहेदूमनिखवणकोदेवासुप्रियतुम्हेदेवतीगाथापतिमीगृहस्थणीनेतुम्हेछपदिस्योकहछोपन्नेअ्यो

पञ्चति स्वरूपेणावममीयेऽथ प्रियैरप्रौत्तिकारकैरमनोर्षैर्मनसानाभिखिद्यन्ते नञ्चायन्तेयत्तु मपियानितैः यमनभापेनमनगा पायन्ते

तेहि अम्पिएहिअमणुखेहि वागरणेहिवागरत्तए तंगच्छहणदेवाणु० तुममहासुययममणोगाम
यएवंधयासी णोखसुदेवा० कप्पइ समणोवासगख अपच्छिमभत्तपरोसंतेहिजाननारत्तएतुमेय
णेदेवा० रेवईगाहावईसंतेहिअण्णिठ्ठेहि वागरणेहिवागरित्ता तेणतुमएययस्सङ्गाणस्सआलोएहि
जावजहारिइ पावएच्छित्तंपडिबज्जाहित० सेभगवंगोयमेसमणभ० तद्धत्तिएयमङ्गविणएणपडिसुणे

इरापमीत्तिकारीवचनअप्रियमनगकतानभीषमनोप्रवचनअसातानाकारककठोरवचननञ्जण्या तो तुम्हे हेगौतमपावोमहायतञ्च
अमणोपासकयावक्कनेइणेप्रकारेइमकक्षोणोनभीखणुमिचवदेयानुप्रियनकस्येअमणोपासकआयक्कने हे इखीसंतेखनाइ भातपाणीप
वखीकरीने यावत्तयम्बेकठोरवचनवोखबोतुम्हे देवातुप्रियरेवतीगाथापतमीमृरुस्यणीनेसाचासदुभत्तअनिटएइवाकठोरवचनअमिद
अउहावतावोखवानकस्ये तिणेतुम्हे तेवचनइणणीजस्यानक्कनेविपेआखोवोभिंदिगेर्हियावत्तयम्बेयवायोप्यप्रायचित्तलो दूयणटाखवाम

रायगिहंणगरमळ्ळमळ्ळंणं । खिगत्थइत्ता । जेणेवसमणेभगवंमहावीरे । तेणेवत्तवाग० । सम
णभगवदइणमसइ । सजमेणंतवसाअप्पाणंभावेमाणेविहरइ । तएणसेमगवअखयाकयारायगि
हाओ । एवराओपडिणिवत्तमइत्ता वहियाजणवयविहारंविहरइ । तएणंसेमहासयएसणोवा
सए वड्डहिंसीलनावभावेत्ता वोसंवासाइ । समणोवासगपरियावंपाउणित्ता एकारसत्तवासगपडि

हाअमणभगवत्तमीसहावीरसामीसमवसयातिहावेप्पावीकरीनेयमणभगवंतमहावीरनेवादेनमस्कारकरीने । असतरमेदसयम । २
वारइभेदतपतिप्पेकरीनेआपणोआळामायतोनिर्मसकरतोविचरेतियारपणीअमणभगवतमहावीरअन्यदाएकदाप्रहाविराज्ज्हीनग
रयकीपाओविणारकरेविहारकरेनेवहियाकइतायाहिरजनपददेशमाहेविहारकरतायकाविचरेतिवारपछी तेमहायतकअमणोपा
सकआवकवह्मिं कइतायणासीलवतादिभावतोयकोवीसर वरससीमअमणोपासककरीजेआवकनोपर्यायपालेपलीकरीने । । इत्थार
चप्रतिमाआवकनोवणीकरीनेसम गइतामणीपरसूलविघेकरीनेकावायेअरसीनेपूकमासकीसलेखणाकरीनेआपणो आळामोखवीक

समणोपासगस्म अपच्छिंस । आववागरेसए । तुमेणं देवाणुं रेयइ । गाहावइणीमतेहिंजावयाग
रिता । तस्वतुम देवाणुं । एयस्स द्वाणस्स । आलोए हजावपायच्छि त्तपडिवज्जाहि । तएणंसेमप्रा
सय । भगवगोयसस्स । तहत्ति एयमइं । विणएणंपडिसुणेइरत्ता । तस्स द्वाणस्स आलोए हिजावज
इरिहपायच्छि त्तपडिवज्जाइ । तएणंसेमगंधं गोयमेमहासवगस । अतियाओमडि गित्तवमइरत्ता

प्रकप्योतेतुभनेषोनरीषस निचयनकस्से षसो देवासुप्रिया अमणोपासकयावक्रमणोच्छेखीसलेखनानेविपेइमकडिबोनकन्पे तुम्हे दे
वावुप्रिवदेवतीगाथापतनीनेमइस्सपीनेएहवासावाकतीरवचनयावतयमेवचनकस्सातेवचनतुम्हे देवाप्रिवइण्णीजस्यानकनेविपेप्रा
खोवोनिदोगर्णेवावतयमेवपडिकमीनिप्रायचित्तस्सोतिवारपच्छी तैमहायतफयावक्रमणंतगौतमनावचनसाभच्छीनेतवत्तिकरेएषयविनव
सुसोमलेप्रतिपुषेतिपेस्यामअनेविपेपाछोवोनिदोयापतयमेवथावोम्यतुम्हे प्रायचित्तस्योतपयपडिवजोतिवारपच्छी तेमगवतगौतमगणस
रमहायतकअमणोपासकना अतसमीपवकीनीकसेनोअखीअरीनेरअमइचीनगरतेचनेमअमअविषालेयइनेनीसरेनीसरीकरीनेजि

नवमदशमेऽध्याये एवेति प्रसूतयः नवमपुष्पेऽपि निषेधावभ्युक्त्या चोक्तया एवं च सुखं वृद्ध्या विषयाय कदाचिन्निगमनवाक्यमध्येयमिति तत्र
 पुस्तकांतरे संप्रसृतायाऽप्युक्त्यन्ते ताचेमा वाचिदगामेर्धपादुयेयवणारसी एजयरी ए ४ आसुभिवाय ५ पुरवरीकां पितृपुरचवोधम् १
 मोखासरावगिहसावस्मी एपुरी एदोन्निभये एउवासुमायं नथरा सुसुक्त तिगोधव्वा र सिवनर १ भर २ सामा ३ धय ४ बल्लुखा ५ पुखर
 अग्निमिन्ताव ७ रेवद् ८ अक्षिणि ९ तक्ष्मगुत्ताव १० भज्जावामाद् ३ योषिवाण १ पिसाए २ माया ३ वाचि ४ धय ५ उत्तरिज्ज
 य ६ भज्जाय सुख्या ७ पुखवाद् निरवसुगमयादोदि १० १४ अरुणो १ अरुणाम् २ अरुणाम् ३ अरुणाम् ४ सिद्धेय ५ अरुणाम्
 एयल्लु १ भय ७ वडिसे ८ गवे ९ क्रीले १० १५ शिष्टादिनामा अरुणपदपूर्वा विहम्बानि अरुणयिष्टमिथादि एतादृशपूर्वाक्ताहसारे
 पावसेवायदिह नन्वास्वाततत्सर्वं ज्ञाताधर्मकवाक्वास्वानसुपवृत्ते न निरुप्यावसेयमिति सर्वस्वापि स्वकीयवचनमभिमतं भावसंस्वाज्ज

ईरुजियससूरावा तत्थणसावत्थी एणं दणी पियाणाम गाहावईपविसईअहु चत्तारिहिरसुकोडीओ

नामेराजा तिष्ठसावत्थीये नगरीने विदेनदनी पियाणामे गाथापतिम्वहस्यपरिवसेहे अखुतेवाचतावडोच्छवतप्यारिहिरस्यनीकोडी

प्रायस्तेष्विन्सयापियागितं च मे पियेषामनोत्सृज्यैषां व्याकरणैर्विघनविशेषैरिति षट्सममध्ययनमुपासकृद्गानावित्ररणासमाप्तम् ॥ ८ ॥

माओ सधकाएणफासिस्ता मासियाएसलेहणा अण्णाणंभूसिस्तासद्धि भत्ताइ अणसणाएछे देस्ता
आलोएपडिक्कमिस्ता समाहिपत्ताकालमासे कालकिच्चा सोहभकपेअणवडिसए विभागेलववगणे
चत्तारिपस्सिओवमाइ' ठितीमहाविदेहेवासे सिञ्जिहिति विवुञ्जिहिति विवुखेवोउवासगटसाग अट्ट
मंसवभवणसभत्त ८ नवमभउवखेवोएवखलुजवू तेणकालेणतेणसमएण सावत्थीखयरी कोट्टएचेइ

रीनेसाठभत्तपाहारनाथणसखरीनेट कछेदीकरीनेपापपाखोईकरीनेपदकमीनेसमाधिवतकाखमहीनेकाखमासेकाखकरीनेसौध
मंदेवखोक्वनेबिये अरसावतसकविमाननेविये देवखोक्वणेशपनो व्यारिपह्योपमनीस्थितिछे मझबिदेइछेवतिणजेवननेविपेउपजी
करीनेसीसकसु निधेप' उपासकदयाएइवेनामे सातमोपगतियेसातमाप गनोपाठमो पध्यनपूरोययो ८ द्वियेकहोसामीनवमा
पध्यनतो परंइयेप्रकारेनिसदबंनू तिथेबालेतियोसमयेनेविपेएइवी सावळीनामेनगरीसुतीछई कोटकचैत्यवनथछजितयत्तुएइवे

पाठणिता अरुणगवेविमारेतववाए । महाविदेहेवासेसिञ्जिहंति शिषस्त्रेवोत्तवासगदसारुं शयमं
अभयसुसमसं ददुमसुसुखेवो एव खलु वंनुते गंकासे गंते गं सम एव सावत्सी ययरी कोट्ट एचे इ ए नि
यसत्तुरायातत्तपसावत्सी एणयरी ए । सास्त्रिहोपिवाणासगाहावर्धं परियसद्वृत्तुचत्तारिहिरसको
होओणिहायपत्ताओ बुद्धिपवित्थरचत्तारिस्वया । दसगोसाहिस्स एणं व एणं । फगुखीमारिया ।

वरसवित्कांतज्जवातिवारपच्छीतिसहीचजेष्ठुवनेठवेठवीनेधर्ममत्तसीधर्ममत्तसीचपसपदात्तेनेवीसवरसनीपदायपाखीनेसुमध्यानेभव
एगवदिमाननेविदेदेवतापणेजनेउपनोमहाविदेहज्ञेवनेविपेसीमस्से दूभस्से मोचपामस्से निच्छेपउपासकदसाअ गतेजनो कसोसा
तमाअ ननीमवसोमध्यवनपूरोयवो । विवेकहेस्तामीदप्रमाणव्ययननोपर्थदुमनियथहेवपूतिणेकाहनेविदेतिगेसमयनेधिपेसावत्सी
नामेमगरीछईकोठकपैयवनछउजितयसुनामेराजातिहासावत्सीनगरीने विपेसाखियोनामेगावापतिठहस्यवसेछेपरिसामसपणेज
रीछविवततेनेप्यारणिस्सनीकोकितेनेनिषामप्राप्तस्वजानेछेप्यारथावेवेष्यारिधरखखरीयेप्यारि वजदयणजारगावूनोएकवज

नक्षत्रसुखस्वापिसम्पन्नविचित्रितद्विषि स्नातु कथतत्परेषां चित्तोष्वासात्कृतसिप्तदपिनिगदित किंचिदेवमयैतत्तुक्त यथावतम्

शिवायपत्ता । युष्टिप्रवित्थरपत्ताओचसारिखया । दसगोसाहसिएणवएण । अस्मिणीभारिया
सामीसमोसठो । जहाध्याणंदेतद्धेवगिद्धिधस्यपसिवज्जइ । सामीवहियाविहरइ । तएणंसेणदि
खीपिया । समयोवासएणविहरइ । तएणतस्सणदिणीपियस्सवक्कं हिंसीलब्बयगुणब्बवजाव ।
भावेमाणस । घोइससवच्छरा । वितकंतातइवनेदुपुसठुवेइ । धम्मपस्सुत्ति वीसवासाइ परिचाय

सोनइवानीतेइनेजिवाणमाप्तवूरीनेराबीजे प्यारकोइखाजेराणीप्यारकोइसोनपूवावरपररीनेमोक्खा व्याटिक्खगेक्कलदससज्जार
गायएक्कवनेएइवाज्ज अस्सनीनामेमावां तेइनेतिइअवसरेअगवतसमवसखा जिमप्पाणदत्रावकतिमहीवएपिणत्रावक्कनोधमं । २
वारइवतत्तेपासेखामीभाकिरदेयमाहे विहारकरे तिवारपकीतेनइनीपितागामे अमणोपासक्कत्रावक्कयवोजीवदवापाखतोविषरेत्ति
वारपकीनइनीपिताअमणोपासक्कत्रावक्कइकिक्कताधणासीक्कवतासिधमंकरणीयावतुयंअप्पापणीपाळाभावायकाचवदससंवत्तर

प्रथममलधियं कुर्वतां प्रीतयेमे । समाप्तसुपासकदद्यादिवरणं समाप्तं सप्तमाहम् ॥ ७ ॥

माखान्चित्तुववस्था । दसपदविद्विंशवासासमणोवासयपरिवाओ । एवखलुमं सप्तमणेण । आवस
पत्तेणं सप्तमस्र अगस । उवासगदसाणं दसमस्र अगस वणस्र अयमं दुपयत्ते । उवासगदसाओसस्र
त्ता । उवासगदसाणसप्तमस्र । अगस एगो सुवखंओ । दसस्र अगस दससुचे वदिवसे सुउहिसति ॥

तावदे वट्ठमाणागवत्ततावकां वनंकरवानीचिन्ताउपनीवणीआणदाविकदसेहीआवकेअमणोपासकेवीसवरसनीआवकनोमयीस्सो
दूजेमकारेवपुनिसव अन्नमस्रभगवत ओमहावीरमोखेप्राप्तयथा सत्तमस्रकतांसातमाअ ग उपासकदसाएहवेनानेसातमोअग
तेजनादयमाअअयनमोअमणभगवत महावीरस्सामीअरमतीयेगरतिणोएहवाअर्थ मय्य जीवनंसमभावाउपदिह्याएतलेउपासक
इयानामे सातमोअ गसपूर्णवोउपासकदयासातमाने अ गतेअमोएकअतस्सउपदिह्योअनेवकीदयाअअयअअअयनजाअवातेदस
दिवसान्नेविपेदयअअयनकहे ओ ।

सामीसमोसदोज्ज्वलायादोतहेवगिहिधमपहिवज्जइ । जहाकामदेवोतहजेठुप्त । ठवेद्रूपोसहसा
 लाए समणस्समगवोमहावीरस्स । धम्मपणतिउवसंपज्जिस्ताणंविहरइ । नवरणिरुवसग्गाएव्वारस्समि
 उवासगपहिसाधो । तहेवभाणियव्वएवकामदेवेणंनेयव्व । जावसोहम्वेकम्मे । अरुणकीलेविमाणे
 देवत्ताएउववस्से । ठिइधत्तारिप्रणिओधमामहाविदेवासेसिअहिहितिसरहविपन्नरसमेसच्छरे वट्ट

एववात्थारिअजफाट्ठु, नीएइवेनामेभावीत्रीमहावीरस्सामीसमवसस्साजिमयाणदेखीधोतिमचीअएपिएट्टइस्सवर्मनेविदेप्रवर्नेजिम
 कामदेववावकतिमचीअबवोपुवस्सापेठवीकरीनेपोपधयाहानेविपेत्रमणमगतत्रीमहावीरस्सामीचर्मतीयंकरनी धर्मनीप्रवृत्ततुहउय
 सपदाखेइवरीने धर्मनेविधिविचरेएतखोविधेय उपसर्गकरीरहिततूस्सारह । । आगकनोप्रतिमाभकीपरैपरिवहेअवरसर्वयेपयाकतोपू
 धीपरैवाणनो जिमकामदेवतेजनीपरै सर्वणाणवो यावतूयव्वे सौधर्मदेवखोकने विपेअणणी कीणविमामनेविदे देवताणणेअट्टमेउय
 नोतिअस्सितिपाठपानीआरिपह्योपमनीआणवो महाविदेइइखेमनेविपे सिधमोअउपवीनेपामअवेदेअवकानेपनरमेसंबअरकह

शुक्लति, “ विष्णुमाणभरागभस, निसिञ्जा तसस क.प.इ । नराए अभिमूअसस, निखणसस षधसिणो ॥ १ ॥ ” इति दशमैकालिकपट्टाभ्यपने प्रविणादितत्त्वादिति ॥ १३३ ॥

तथा—पौषवदिने आद्व प्रतिक्रमणं कृत्वा देवान् यन्दिता पश्चात् पौष करोति तथा कृत्य पौष शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽप्रोचर-
पौषवं काष्ठेभ्यः कृत्वा प्रतिक्रमणं च कृत्वा देवान् यन्दिता इति विधिः, काष्ठविक्रमादिकरणवशात् पूर्व देवान् यन्दिता पश्चात्पौषं
गृह्णातीति ॥ १२४ ॥

तथा—प्रवाकाशसमाख्याये प्रतिफलानि शुद्धयति न वेति प्रश्नोऽप्येव—सूत्रीयनिश्चयमणिकाशमाख्याये स्थापनपुर सरक्रियाकरणविधिर्दृश्यते परम्परयेति ॥ १९५ ॥

तथा—साधूनां सप्त चैत्यवन्दनानि प्रोक्तानि, तेषां मध्ये प्रतिक्रमणयोर्द्वे चैत्यवन्दने कृत्वा स्थाने क्रियते इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्राप्तविक्रमप्रति-
क्रमणे 'इच्छामो अणुसर्द्धं' इति कथनानन्तरं योश्चैत्यवन्दनं क्रियते, तत्रैकं चैत्यवन्दनं, सन्ध्याप्रतिक्रमणे तु द्वैवसिक्रमप्रतिक्रमणस्यापनादवर्जगं योश्च
वन्दनं क्रियते तच्चैत्यवन्दनं द्विविधमित्यस्तराणि सङ्गाधारदृष्ट्या सन्तीति ॥ ११६ ॥

तथा—एकेनप्रियाविकद्विद्यातपद्योना ह्योदसि, परं शक्यभावे एकान्तोपपत्तौ कर्तुं शुद्धयति न वा इति प्रभोऽन्वोषरं—एकेन प्रियविकद्विद्यातपद्योना उच्चरिवात्तादा यदा एव कर्तुं शक्यन्ति ॥ १९७ ॥

तथा—आश्विनैत्राऽस्वाध्यायमध्ये तपनास क्रियते स विरातिस्थानकमभ्ये प्रसेप्तुं शुद्धयति न वेति प्रभोऽत्रोचर—आश्विनैत्राऽस्वाध्या-
यमध्ये सप्तम्याविधनप्रपठतोपवासो विरातिस्थानकमभ्ये प्रसेप्तुं न शुध्यतीति ॥ १२८ ॥

तथा—श्रीवीरमन्मनि गुह्यर्पष्टिकादिभोजन क्षात्वाऽप्याच्छन्ति सद्यपरि यतीनां वाससेष इत्य शुद्धयति नवा इति मश्रोऽञ्चोत्तर—

श्रीवीरमन्मनि गुह्यर्पष्टिकादिभोज्यपरि सुविहिताना वाससेषपरम्परा नास्तीति ॥ १३० ॥

अथ पण्डितश्रीविनयकुशलगणिकृतमश्रास्तदुत्तराणि च—

यथा—‘ वरागपरिव्याय वामश्रेणो मा ’ इति वचनानुसारेण ह्यदशे स्वर्गे त्रैयेयके च मित्याह्नयन केऽत्रतरन्वीति मश्रोऽञ्चोत्तर—द्वादश स्वर्गे गीयालक्रमवानुसारिण आनीषिष्व मित्याह्नयो व्रजन्ति, त्रैयेयके तु यदिलिङ्गवारिनिष्ठादयो मित्याह्नयो व्रजन्तीतपीपपातिकादौ प्रेक्षतमस्तीति ॥ १३१ ॥

तथा—तामलिनाऽन्ते सावधो दृष्टा सम्यक्स्य च प्राप्तमिति प्रबोध क्व शास्त्रेऽस्तीति मश्रोऽञ्चोत्तर—अयं प्रबोध श्री जिनेश्वरस्वरि-
कृतकथानककोशे वर्तते ॥ १३२ ॥

तथा—इन्द्रास्सर्वेऽपि सर्वदा सम्यग्दृष्टय एव मित्याह्नयोऽपि वा कदाचिन्नवन्तीति मश्रोऽञ्चोत्तर—सर्वेऽपिन्द्रास्सर्वदा सम्यग्दृष्टय एव सम्भाव्यन्ते, न तु मित्याह्नयो, यतो जम्बूदीपमक्षरयादौ निर्वाणकरण्याणकादौ ‘ निरणये अंमुपुष्पानयणे ’ इत्यादिभक्तितम्रागमारसु चकानि तेषां विशेषणानुपस्यन्ते ॥ १३३ ॥

तथा—एकियारूपपदाने उच्चरितपञ्चमीतपसां षष्ठदिने पञ्चमी समेति तदा पञ्चम्युपवासे कृत्वा सप्तमदिने आचार्य करोति किं वा षष्ठ करोतीति मश्रोऽञ्चोत्तर—सप्तमदिने उपवासस्यावश्यकरण्यत्वेन षष्ठ करोति, शक्यभावे तु तद्यनुसारेणोपवासानप्रवेश करोतीति ॥ १३४ ॥

तथा—येषां नरात्राणां द्विभ्यादितारकास्सन्ति तेषु प्रत्येकमेकस्मिन्मा विमानवाहकास्सन्तीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—केषु विजज्ञन्नेषु यद्यपि ताराबाहुत्वं प्रोक्तमस्ति, तथापि तत्र भौतं यक्षशत्रुविमान तत्र चतुस्सहस्रमिता विमानवाहकाः, तारारूपविमानेषु तु प्रत्येकं द्विसहस्रमिता विमान-
वाहका भवन्तीति सम्भाव्यते सङ्ग्रहणीवृत्त्याद्यनुसारेणेति ॥ १३९ ॥

अथा—ध्यानानि रूपीभ्यरूपीणि वेति ' प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—ध्यानान्यरूपीणि, आत्मधारिणामरूपत्वात्तेषामिति ॥ १३६ ॥

तथा—सम्यक्संस्कारिणो देवा एकस्मिन् समये कसि प्यक्त्वे इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—सम्यग्दृष्टिर्देवा उत्कर्षत एकस्मिन् समये सङ्ख्याता एव व्यवधानास्सम्भायन्ते अनामानुसारेण, यतस्तत्र सम्यग्दर्शां देवानां मनुष्येवोत्सावोऽभ्यधापि, तेषां च सङ्ख्यातत्वादिति ॥ १३७ ॥

तथा—अथमदिने एक तपसास कृतो द्वितीयदिने तु द्वितीय इत्य कृतं षष्ठतप आर्त्तोचनामप्ये समायाति न काः तया प्रहरानन्तरं प्रत्याख्यात तपसास आर्त्तोचनामप्ये आयाति न वेति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—यद्यपि संक्षमताया प्रत्याख्यात षष्ठादितपस्तथा काव्येकाग्रतयाख्यातमुपवासवपश्च बहु फलवापि भवति, तथापि विश्वस्तुतिवतयोच्चारितं षष्ठादितपः फलवातिक्रमेणोच्चारितमुपवासवपश्च सर्वथाऽऽर्त्तोचनामप्ये नापातीत्येकान्तो ज्ञातो नास्तीति ॥ १३८ ॥

अथा—सौवर्भे किञ्चिद्विक्रपां विमानानि द्वात्रिंशच्छमप्योऽन्यानि वा ' तेषां देवानां च सम्यक्तप भवति न काः तया तत्र प्रतिभास्सन्ति न्येति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—सौवर्भे द्वात्रिंशच्छमविमानानि देवलोकमप्ये, किञ्चिद्विक्रपविमानानि तु स्वर्लोकादप्ये सङ्ग्रहीष्यादौ प्रतिपादितानि सन्ति, तथा तेषां सम्यक्तपप्रतिभापुष्कराणि द्वात्रिंशच्छानि न स्मरन्तीति ॥ १३९ ॥

तथा—स्वर्णसमुद्रे पृथक्कलशानां लघुकलशानां च मुलानि सर्वथा पानीयस्याधो वर्तन्ते किंवा सहस्रयोगनानामुपरीतिः । प्रश्नोऽप्रोत्तर—
कलशानां मुलानि पानीयस्याधो भूमिसम्बद्धानि वर्तन्त इति प्रवचनसारोद्धारमब्रवीत्सिंहरसमासानुसारेण ज्ञायत इति ॥ १४० ॥

तथा—भेरोर्मेलसात्स्वरूप केनाक्षरेण विषय इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—
अनेन स्थापिताक्षरेण भेरोर्मेल्ये, नतु महिस्तान्मेखला वर्तत

इति ॥ १४१ ॥

तथा—प्रतिमाभरो यत्तिर्यदि परिषद्वक्षितानां न द्रुम्यति तदा अक्षविज्ञानादि प्राप्नोति, यदि च द्रुम्यति तदनेन्मत्सरोगात्तद्धनवि प्राप्नुयात्,
पर स कथं द्रुम्यति, यतः स्वयं पूर्ववत्स्वतः पूर्वं दत्तोपयोगो भविष्यति, पूर्ववत्स्वतया च प्रतिमा प्रतिपन्नोऽप्यतीति प्रश्नोऽप्रोत्तर—
प्रतिमाप्रतिपन्नं स्वयं पूर्ववत्स्वतया तथा दातुरपि, तथापि तद्योऽन्वयस्यत्वेन तस्मिन्समये क्षतोपयोगाभावोऽपि भवति, तेन स कथं द्रुम्यति इत्याश्च-
ङ्गा निरवकाशेति ॥ १४२ ॥

तथा—त्रिषष्ट्यधिकशतत्रयपासपिठकास्समवसणाद्द्विस्त्रिंशन्ति किंवा मध्ये इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—गासपिठका प्रायो बहिरेव भवन्ति,
कथं तत् कदाचिन्मध्येऽपि समेति तदा कोऽप्य प्रश्नावकाश इति ॥ १४३ ॥

तथा—शीतोदायात्समुद्रे प्रवेश कथं जायते अथोग्रामगामित्वेनेति प्रश्नोऽप्रोत्तर—शीतोदाया प्रवेशस्तु नयन्तद्वाराऽधो भूत्वा लवणा
न्वाधनेकयोगनसहस्राणि भूम्यन्तर्गता भवतीति लघुभूतसिंहरसमासाविचारस्यतिष्ठस्यादावस्वीति ॥ १४४ ॥

तथा—‘आयुरियउवज्जमाप्’ इत्यादिगाथात्रयं केचन न पठन्ति, वदन्ति च योगशास्त्रवचो ‘कात्तण वदण तो’ इत्यथ आदानामेव
प्रोक्तमस्ति न यतीनामिति प्रश्नोऽप्रोत्तर—योगशास्त्रवचिणीर्णुस्तकमट्क विबोक्ति, तत्र सर्वत्रापि ‘कात्तण वदण तो’ इति गाथाया

पाठ सद्यो इति पदेनैव संयुक्ते दृश्यते, तत्र अत्राठा इति व्याख्यानेन साधुभादयो समानभेदावस्थककर्तव्यं दृश्यते, तथापि भाषदेवसूत्रिकेव सामान्यार्थो अन्वयणवैकल्यापात्रयं केषांश्चिन्मते सामर्थ्यो न पठन्तीति प्रोक्तवर्माति, तन्मतान्तर ॥ १४५ ॥

तथा—मिक्न्ती त्रिषि क्रियावृद्धीप्रमाणं शुद्ध्यति सर्वसङ्क्रान्तिव्यति, प्रश्नोऽश्वोचरं—अथन्यतस्तत्सर्वसङ्क्रान्तिषु वर्धाद्वात्प्रारम्भ मिक्न्ती त्रिषि शुद्ध्यति, न तु न्यूनेति परम्पराप्रसि ॥ १४६ ॥

तथा—ऐरावणाद्या सर्व्वदा गगतुरगपुषमरूपिणः किं वा सुररूपिणः किं वा बाहनावसरे गगादिरूपिणः ? तेषां योषितोऽपि किं कसिष्य इति प्रश्नोऽश्वोचरं—ऐरावणाद्या बाहनाकाले गगादिरूपा अन्यथा तु सुररूपिणः, तेषां योषितस्तु सदा सुरीकया इति ज्ञातमस्ति ॥ १४७ ॥

तथा—भीषार्भर्मानाप्यसादात्सर्व्ववीचो नमस्कारं भुत्वा मौख्ये वरणेन्द्रो जातः, किं वा सामानिकः, तयोषसम्भार्गवसरे समागात्स मौल किं वाऽप्य इति प्रश्नोऽश्वोचरं—सर्व्वथासुरानुसारेण मौख्ये वरणेन्द्रो ज्ञातो नास्तीति ॥ १४८ ॥

तथा—भौमश्चिन्नितस्य द्वादशपर्व्वमणस्थिर्धैर्यानादौ सर्व्वनिनवत् किम्वा भिन्नत्वमिति प्रश्नोऽश्वोचरं—देशनाकाले द्वादशपर्व्वदामवस्थिति तत्सर्व्वनिनसमाना, वैषावृत्य तु साध्यः कुर्व्वन्सीति ॥ १४९ ॥

तथा—'सीकदाए वपाए, सोमपचीह असस कन्दुर्गुष । द्युतं नागसिरीए, उवच्चिभोऽण्ठावससाये ॥ १ ॥' इति ऋषिपण्डकप्रश्ने ज्ञातावधे कुशिय्ययातकप्रयुक्तं, द्रौपद्यव्ययने तु "स्वरागायपुरदविकारयत्ताइसु अणोगसयसहससजुष्ये" इत्युक्तं, तेन द्रौपद्या कुशिय्यस्य च ससार सङ्ख्यातोऽसङ्ख्यातोऽन्तो वा ? अनन्तश्चेत्कथं तस्या स निगोदगमनमन्तरेण सम्भवतीति यथास्तर व्यक्तया प्रसाधमिति प्रश्नोऽश्वोचरं—तमयोरप्यनन्तसंसारित्वमवगावसीयते, द्रौपद्यधिकारे स्वरगायपुरद्वीत्यादि सूपकस्त्रणपरं वेदितव्यमिति ॥ १५० ॥

तथा—देवकमासि कस्याणकमनि पूर्वे पाशस्ये वा मासि क्रियन्ते : केचन पराशक्तिर्मा क्वन्ति— प्रथमधावणकुष्णपसे द्वितीयधावण
 शुक्लस्ये च कस्याणकस्यो विधीयते, तत्सङ्गतं वित्तप वेति प्रश्नोऽश्रोचरं—देवकमासापेक्षया धृदिप्राप्त मासं विमुच्य कस्याणकत्प करण
 युक्तिमिति ॥ १९१ ॥

तथा—यथाऽऽहारे हस्तशतावूर्ध्वमानितमभ्याहृत भवति, वस्त्रादिषु तथैवान्यथा वेति : प्रश्नोऽश्रोचरं—‘आदस तुष्कोस, हस्तसयातो घरे
 त विधि सर्हि’ इत्यादिपिण्डविशुद्ध्यादिगणानुसारेण वस्त्रेवणायामपि हेयं, य एवाहारदोषास्त एव वस्त्रयोषा इति ॥ १९२ ॥

तथा—पञ्चाविभा सुहृत्प्री, अञ्जाए नमस्सद्विजनामाए । पञ्चावणानिसेहे, तन्नो पर साङ्गणी कम्मो ॥ १ ॥ आत्तोअणवयदाण’मित्यादिगणया
 कृत्त मन्ने सन्ति, छूटकपन्ने तु दृश्यन्ते, समीचीना अस्मीचीना वेति प्रश्नोऽश्रोचरं—‘स्वामिना स्पृष्टमन्नेण, शिष्यो द्वावपि दीसितौ । आर्यम
 हागिरिभार्यसुहृत्सी चाभिधानत ॥ १ ॥ तौ हि यस्मादर्या बाल्याद्यपि मात्रेव पाठितौ । इत्यायोपपत्तौ नातौ, महागिरिसुहृत्सिनौ ॥ २ ॥’ इति
 परिशिष्टपर्वण्युक्तमस्ति, ‘पञ्चाविधो सुहृत्प्री’ इत्यादिगणयायात्त्वात्माद नासीति ॥ १९३ ॥

तथा—श्रीवीरभन्मपत्री छूटकपन्ने चैत्रशुद्धिप्रयोग्या मौमे उत्तराफाल्गुनीनक्षत्रे सिद्धियोगे रात्रिघटी १९ मकरच्छमे सिद्धार्थरामचूहे पुत्रो
 नात स्वन्वपुराणशुद्धता इत्येवं लिखिता दृश्यते, पर वीरभन्मपत्रीयमेवान्यथा वेति प्रश्नोऽश्रोचरं—वीरजन्मपत्री तु स्वन्वपुराणानाम्ना छूटकपन्ने
 लिखिता दृश्यते न तु मन्त्र दृष्टाऽस्तीति ॥ १९४ ॥

तथा—२९६ आषाढिकप्रयु प्रमाण सूक्ष्मभाद्ररनियोदयोक्तमयो किं वाऽऽप्यस्येवेति प्रश्नोऽश्रोचरं—सूक्ष्मनिगोदस्य शुद्धकमवग्रहणरूपमेवा
 न्तर्मुहूर्तमायुभवति, भाद्ररनिगोदस्य तु शुद्धकमवग्रहणरूपं किञ्चिन्मृगान्तर्मुहूर्तरूपं च भवति, सामान्येन तु तमयोरप्यन्तर्मुहूर्तमुच्यत इति ॥ १९५ ॥

तथा—श्रेयिककृष्णयोगीसाधनासाधि वेति : प्रश्नोऽत्रोचर—शुद्धसाम्यकत्ववतां प्रायो मासाद्यमध्यमस्पर्णं न युक्तिमत्, तथापि तथाचि-
 दासरोपक्रमं विना सन्त्यददृष्टयो मांसाद्यमध्यमं नैव अस्त्यन्तीति नियमस्तु धर्तुं न शक्यते ॥ ११६ ॥

तथा—कृणिकरात्मणयोस्तीर्थकत्वं कुत्र अन्ये प्रोक्तमस्ति : कस्मिन् क्षेत्रे कतिमैरिति प्रश्नोऽत्रोचर—रावणास्त्यमवादारभ्य रावणनी-
 वस्य चतुर्दशे मने तीर्थकत्वं त्रिवर्षीयपक्षचरित्रे प्रोक्तमस्ति, सेवज्यकित्सु न हृदयते, कृणिकस्य तु तीर्थकृत्स्नमास्त्यसराणि कुत्रापि दृष्टानि न
 स्मरन्तीति ॥ ११७ ॥

तथा—वैश्रमासीयकयोत्सर्गमित्सूचौ यत् स्वय योगोदहनं न कस्यते तथाप्येता योगकियाप्रवेदनादिकं कारयितुं शुद्धयति न वा : तथा
 कस्यकस्यं दृष्टिकवावरणं दिगाल्लोक्य शुद्धयति न वेति : प्रश्नोऽत्रोचर—वैश्रमासीयकयोत्सर्गाकरणे तस्य योगसन्धिविनी किया स्वय कर्तुं परेषां
 क्यरगितुं न न कस्यते इति ॥ ११८ ॥

तथा—वैश्रमासिनमासचतुर्मासकद्विकसत्कालादयाप पञ्चमीचतुर्दशीयामद्वयानन्तरं यच्छाति तथामद्वय विधिभोगाभेदा किंवा औद-
 यिकस्येति : प्रश्नोऽत्रोचर—वैश्रमासिनमासयो पञ्चमीतिथेरुद्वर्षस्वाभ्यायो क्क्याति, न तु सूर्योदयात्, एव चतुर्मासकस्यास्याध्यायोऽपि चतुर्दशीतिथे
 रदर्शनातीति शुद्धसम्भवाय इति ॥ ११९ ॥

तथा—श्रीशिवभवेकस्य पूर्वपक्षमे क्विसिद्धदेवभवे स्वयभ्यभानान्नी या देव्यासीत् सैव ऋत्वा निर्वाभिकस समुत्पन्ना किं वाऽप्या काचिदिति :
 प्रश्नोऽत्रोचर—शिवभवेकस्य पाश्चात्यपक्षमभवे क्विसिद्धदेवस्य स्वयभ्यभानादेवीव्यवनादनु अन्यो निर्वाभिकसर्माष स्वयभ्यभारथाने समुत्पन्न इत्यत्रा-
 द्यकमलमगिरिदृष्ट्याऽनुसारेण ज्ञायते, तेन न कोऽप्यत्र दाह्यापक्षमा इति ॥ १२० ॥

तथा—कल्पसूत्रे द्विषत्वारिंशत्सम्प्राप्तिश्चान्महासम्प्रा द्वासप्ततिसन्धेः सम्प्रा इत्यादि यदुक्तं तेषां नामानि एषक् एषक् क्वापि अन्ये सन्तीति प्रश्नोऽन्धोचर—द्वासप्ततिनामानि अन्ये दद्यानि न स्मरन्तीति ॥ १६१ ॥

तथा—श्रीवारमिनमन्मोत्सवावसरे मेराविन्दस्य सन्धेर्हो य समुत्पन्न स सौवर्मेन्द्रस्य तत कथ प्रथममच्युतेन्द्र स्नपयतीति युक्तिमदिति प्रश्नोऽन्धोचर—श्रीवीरजन्माभिषेकवसरे सौवर्मेन्द्रस्य संशयसमुत्पन्ना, तद्वनु सन्देशपानोवात् सौवर्मेन्द्राज्ञाया अच्युतेन्द्र प्रथमं स्नपयतीति नायु-
किमत्, श्रीवीरचरित्रादौ तथैव दर्शनादिति ॥ १६२ ॥

तथा—निनकस्मिन् कथं मोक्षं न याति : कर्मणो बाधुर्यादित्याह किमपि कारणं : तस्य क्षपकश्रेष्ठ्युपशमश्रेष्ठ्योर्भवे क्वापि भवति नवेति : प्रश्नोऽन्धोचर—निनकस्मिन्कस्मिन् भवे मोक्षं न याति, तयाकस्मात्, किमप्युपशमश्रेष्ठिं नु कश्चित्प्रतिपद्यते, न नु क्षपकश्रेष्ठिं, पञ्च वस्तुके तथामिधानादिति ॥ १६३ ॥

तथा—उपधानोत्तरादिनस्य प्राप्तिर्न योगोत्तरादिनश्च एव इत्थं विलोक्यते एकत्रानुपारणकेऽप्युत्तरितुं वस्तुते नवेति : प्रश्नोऽन्धोचर—एकाक्षनवद्विपारणकेऽप्युत्तरायितुं कल्पते, न नु योगादिवत्तपोनियम इति ॥ १६४ ॥

तथा—प्रतिमावरभादय पर्यद्विषसपौषधान् रात्रिक्रयोत्सर्गाश्चास्याध्यायसम्भवे कथ कुर्वन्तीति रीतिः प्रसाद्येति : प्रश्नोऽन्धोचर—अस्या-
ध्यायसम्भवे प्रतिमावरभादयो मौनेन क्वायोत्सर्गान् पौषधादिकं च कुर्वन्तीति वृद्धबाद ॥ १६५ ॥

तथा—जीवाभिमामिषु नृपुंसकस्य यत् चरणमुक्तं तत्सम्पत्तय देशसंयम सर्वसंयमं वा, पञ्चदश भेदा सिद्धाना प्रोक्तास्तत्र मुख्यपुस्तकत्वे इष्टिमत्त्वे वा मोक्ष : तत्सासार प्रसाद्यामिति : प्रश्नोऽन्धोचर—मातिनृपुंसकस्य सम्पत्तय देशधिरति च यावत्प्रतिपत्तिर्मवति, न नु परत, तेन मोक्षा वाप्तिरपि इष्टिमनपुस्तकानामिति ॥ १६६ ॥

तथा—कस्मान्न किं विकृतिपक्वाणस्यैव उत सर्वपक्वाणस्येति, प्रभोऽश्वोत्तरं—विकृतिपक्वाणस्येव च सर्वपक्वाणस्य कस्मान्न समानमिति दृष्ट्वा ॥ ११७ ॥

तथा—योगे कस्याकस्यविभगाः दृतीयभाष्यान्वपूर्णां कश्चुर्ये प्रारभ्य तर्कं यावद्विधितस्तत्र तर्कं फलवधारितमन्यद्वा, केतुफलवधारितं तर्हि अनुपपन्नधारितं कस्यत एव, तदेवं अनुपपन्नधारितं पूरणपटीरव्यादिकं कस्यते नवा, तथा कर्हिगट्टं पक्षेनवगारकमदी प्रमुखं भगवतीयोगे चमरेहिचकं यावदावातकस्यस्यसिक्कोत्तराव्ययनं यावच्च न कस्यते, तर्हि तदन्येषु स्थानेषु योगे सानि बोधकत्ववर्दीनि कस्यन्ते नवा, तथा आवाभाष्यधितकट्यकणकट्यभिक्रियोगमन्वे कस्यन्ते नवेति, प्रभोऽश्वोत्तरं—अन्योक्तमसारानुसारेण फलवधारितं तर्कं पटीरव्यादिकं च योगेषु न कस्यते, अन्यतु कस्यते, परं साम्प्रतं दृष्टवादानुसारेण तर्कं कस्यते, पूरणपटीरव्यादिकं त्वावामान्वययोगमेव योगेषु कस्यते, तथा कर्हिगट्टं पक्षेन इत्यादिकं भगवतीभमरेहिचकानुसारादित्थानन्वयं विनाऽन्यसम्बन्धयोगेषु कस्यते कमारकमदीप्रमुखं तु साम्प्रतीनवृद्धवादानुसारेणावामान्वययोगमेव कस्यते नान्यत्, तथा कट्यकणकट्यभिक्रियोगमप्यावामान्वययोगं कस्यत इति ॥ ११८ ॥

तथा—गृहस्यैत्ये यत् किं केनचिद्वर्तता भूषणानि कारितानि कस्यन्तरे च स गृहस्यो गृहकार्ये आपाते तानि व्यापारयति तदा कस्यन्ते नवेति भगवतोऽश्वोत्तरं—यदि देवाभिमिव कारितानि सदा न कस्यन्ते, यदा तु साधारण्येन कारितानि सदा कस्यन्ते, अत्राभिप्राय एव प्रमाणमिति ॥ ११९ ॥

तथा—गौषवत्तां श्राद्धानां कर्पूरादिभिः कस्यादिपुस्तकपूना गौषवत्तानां श्राद्धीनां च गृहलिकान्युत्तनकालदिकरणं शुद्धयति नवेति भगवतोऽश्वोत्तरं—गौषवत्तां श्राद्धानां कर्पूरादिभिः कस्यादिपुस्तकपूना न पटते, द्रव्यस्तवस्तवत्वाद्, मुखारभ्ययोगादि तथा दृष्टत्वाच्च, एव गौषवत्तानां श्राद्धीनां गृहलिकान्युत्तनकालाभाभित्यादि देयमिति ॥ १२० ॥

तथा—भीक्षावासूत्रेऽष्टमाध्यायने अदीनशुभ्रासो (मस्य) मछीररूपावगमधिकारे 'तएण से मछदिवे कुमारे तस्स चित्तगरस्म सप्व्हा। सां छिन्वावेती' इत्यत्र सन्दंशभावेन किमुच्यते ? तस्य किं छेदितं ? वृत्तौ व्याख्यातं न दृश्यते, भावरयकवृत्ति-उपदेशमाला-दोषदोषविचि-थादिषिषिप्रमुखप्रत्येषु मृगावतीसम्बन्धे सन्दंशक एव लिखितोऽस्ति, परं सन्दंशकस्यैवार्थं क', तेन तस्यार्थं सास्तर प्रसाध इति, प्रब्रजोऽप्योचरं सन्दंशकशब्देनाशानु-प्रप्रदेशिन्योरप्रमुच्यते, यतो विशेषानवयकवृत्तौ चित्रकरसम्बन्धाधिकारे—निरपराधस्यैकचित्रकरस्याङ्गुष्ठप्रदेशिन्योरप्र छेदितं शतानीकनरपतिभेत्युक्तमस्तीति ॥ १७१ ॥

तथा—तत्रैव मस्यव्ययने ' नाव चासतिभावो पुरिसनुगावो जुगतकरम्मि, दुवासपरिआए अत्तमकासी ' इत्यत्र मछिजिनादारम्य तत्तीर्थं विद्यतिपुरुषं यमस्तसाधव सिद्धस्तत पर सिद्धिगमनव्यवच्छेदोऽभूदिति वृत्तावुक्तं, तर्हि किं पट्टमविष्टितानां साधूना केवलज्ञानाभावः ? किंवा सर्वेषां साधूनां केवलव्युच्छिष्टासि ? यद्य च सर्वेषां मनुष्याणां केवलज्ञानव्यवच्छेदस्तर्हि पट्टापनाहृत्यादौ प्रथमपदे पञ्चदशमेवसिद्धगतातीर्थसिद्धाधिकारे सप्तसन्तरेषु तीर्थव्यवच्छेदेषु सिद्धिगमनं कथमुक्त ? तार्थव्युच्छिस्तौ यदा मोक्षमार्गस्वदा तीर्थे सति सिद्धिगमन कथं न स्यात् ? यदि चात्र पट्टमविष्टिता एव चित्तमन्ते तथा 'दुवासपरियाए अत्तमकासी' इत्यत्र साधव एव सिद्धा, एकमदोषतीर्थद्वाराणामपि सति शासने केवलव्यवच्छेदो भवति नवेति ? प्रब्रजोऽप्योचर—भीमहितीर्थं विद्यतिवगपट्टधरादनु सर्वसाध्वादिसिद्धिगमनव्यवच्छेदो ज्ञेयो, नवैव सति सुविध्यदीनां तीर्थद्वयमन्तरेषु तीर्थव्युच्छेदे कथं सिद्धिगमनमुक्तमित्याशङ्कनीय, तत्र तीर्थव्युच्छेदेषु मुक्तिमार्गस्याव्युच्छिन्नत्वात् भासिस्पर्णादिना कृत्यमसेर्नन्दीदृत्त्यादावुक्तत्वाच्च, यत्र च तीर्थं सत्यापि मुक्तिमामनव्युच्छेदस्तत्र संहरणतोऽसाधारण्येन ज्ञेयं, तथा सर्वतीर्थकृत्वा शासने सति केवलव्युच्छेदो भवति नवा, इत्यत्र नैकान्त इति॥ १७२॥

तथा—येन शब्देन सचित्तपरिमाणं कृतं भवति तस्य च नीलव्रनसत्त्या सरूपा वर्तत चिर्मटकजातिरित्येव प्रत्याख्यातमस्ति, तेन च

विभेदं सधितं सत् भवितं कदाचित्कदाचित् विविक्तस्ति वा सदा सस्य सधितमेकमेव कर्म : किंवा सधितद्विक नात : यथा चाप्यसि
 निधानान्तरे पीतद्वि सधितमेकमेव गणयन्ति तथाऽत्र न्याय ' किं वा पुनरप्यगते सधितस्यपि, प्रबन्धोऽधोचर-प्रत्याख्यामकर्तुर्विषयेन प्रमाण-
 विधि ॥ १७३ ॥

व्या—सपरश्चिकण पुर्वैर्यथाऽष्टादशप्रासादसार्धं स्थातिका स्थाता नान्दवी चार्थिता तदा नागकुमारणां भवनेषु सृष्टिक पार्थीय च भवित, वयं के नागकुमारा अपसीर्यते : नागकुमाराणा भवनानि भवनपतिन्नेन रत्नप्रभाया प्रमाणादुल्लिख्यसहस्रयोननानागामयो वर्तन्ते, एतादृती मूमे कर्म स्थातुं शक्यते, दण्डरत्नप्रभायात्कदाचित्कदा भवति, परं सहस्रयोननयम नरलोभप्रमाणो नरलोभस्याव एव सीमन्ताभिष इन्द्रकनरकपासो भवति, तेन तत्र नगकुमाराणां भवनानामसम्बन्धो के हे नागकुमारा : ये भीमदुष्टराभ्ययनहृद्यौ नागकुमापास्तदधिपौ ज्वलनप्रभय उत्तव, तद्विशेष शब्दादौ विवेकप्र प्रसिद्ध इति : प्रबन्धोऽधोचर-प्रत्याख्यामनुसारेण ' कज्जोसा ' अवचते ' तथादिगयोक्तानि भवनपतीभ भवनानि योन नसहस्रादय सन्ति, वसुदेवद्विषयाधनुसारेण पुनरर्थगणि अभियत्तप्रमाणाः कथयन्नाकारा भण्डया प्रासादय इत्यन्ते, यथा रत्नप्रभाया उपरि भवनसलीन ज्वलनभां च राजधान्या प्रासादय सन्तीति ॥ १७४ ॥

व्या—गणयो ज्योष्ठोऽप्यो का तीर्थस्थापनादिन एव तीर्थकरस्य व्याख्यानानन्तर व्याख्यान करोति, तव सर्वदा भगवद्वाक्यान्मान न्तर मुहूर्तमेकं व्याख्यानं करोतीति प्रबन्धोऽधोचर-ज्योष्ठोऽप्यो का गणयत सर्वथा द्वितीयगौरव्या व्याख्यान करोतीत्यश्वराज्यावमयकह-
 र्यादौ सन्ति, न तु तीर्थस्थापनादिने एव मुहूर्तमेकं व्याख्यानं करोतीति ॥ १७५ ॥

व्या—भीमद्विषयानि नस्य प्रथमासप्तदशारेण साकृत्त उत्थपपूर्विका सर्वथाऽपि सार्धोऽवच्छेदिति : प्रबन्धोऽधोचर-यत्र यमकन्तस्तिष्ठन्ति

यत्र च निधीदन्ति सत्र देवा अशोकपुंसं विकुर्वन्सीति समवायाङ्गतायाभिप्रायोऽस्ति, तेन तदुपरिर्चिन साल्लुप्तस्यापि तथैव सम्भावना, न तु सार्द्धं खलन प्रथमसमवसरण एव या तद्विधानमिति ॥ १७६ ॥

वया—छत्रविधानां पर्यायउत्पेक्षा गण्य सामणक न कुर्वन्तीति रीतिर्विश्यते, परं भोजनमण्डलीस्थानादेशं प्रतिक्रमणमण्डलीस्थानादेशा प्रतिक्रमणावसरे गमनागमनाश्लेषनादेशं च मार्गयन्ति नवाः । तेषां पुरतो वृद्धगणीनां प्रतिक्रमणादिकं कृतं शुद्ध्याति नवेति । प्रश्नोऽभोचर-छत्रविधानां सामणकादि सर्वं शास्त्रानुसारेण कृतं शुद्ध्यातीति ज्ञायते, साम्प्रतीनव्यवहारेण तु सामणादिकं न कुर्वन्ति, मण्डल्यादेशमार्गणादिकं तु केचित्कुर्वन्ति केचित् कुर्वन्तीति दृश्यते, तेन नामार्थे अग्रहं कर्तव्यं इति ॥ १७७ ॥

अथ पण्डितरत्नहर्षगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च—

यथा—आमान्तरगत आद्वं श्रुतम्भनवेवतयोर्मध्ये कस्या कथयित्तर्गं करोतीति प्रश्नोऽभोचर—मासिकचातुर्मासिकमावत्सारिक-दिवस विना आदानां स्यान्तन्तरातानामपि । सुअदेक्या भगवर्दे । इत्येव स्तुति पठनार्हा नान्येति ॥ १७८ ॥

तथा—८ पूर्वार्द्धेरेक उपवास इत्यादिगणनया गणितं तपस्त्वतीयपञ्चमोपवानमभ्य आयाति नवेति । प्रश्नोऽभोचर—पञ्चमङ्गलमहाशुक्लरक्त्वं । प्रतिक्षेपणश्रुतस्त्वं २ शकस्त्ववाभ्ययनं ३ चैत्यस्त्ववाभ्ययनं ४ नामस्त्ववाभ्ययनं ५ श्रुतस्त्वसिद्धस्त्ववाभ्ययनं चेति ६ पशुपदानानि, तत्र चतुर्थपदे विना चत्वार्युपवानानि मूलविधिनाऽपराविधिना चोक्तमानानि सन्ति, तत्रापराविधाषष्टिभिः पुरिमाद्धेरेक उपवास इत्यादिगणना भवति, नतु मूलविधौ, प्रयोजनमाधात्, चतुर्थपद्योर्मुखाविधिनैर्बोद्धमानत्वात्तद्वर्णनाप्रयोजनं नास्तीति ॥ १७९ ॥

अथ पण्डितापदमानन्दगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

प्रश्ना—‘उष्णं विहीणं मध्याभिः, क्व विही अज्य वासरे :’ इत्याद्यापयथाकृत्यं तत्कुत्रागमेऽस्ति स नापमाह प्रसाधो, यतोऽयं स्वनिष्ठा एव समस्तमेव क्वस्ति—यज्जेनमीर्ष्याम्यपरये द्वितीयाएकदशीप्रमुखादिथीनां ऋतुप्यन्तीं विना माननपाराधयत्वेन नास्तीति : प्रश्नोऽत्रोचर—उष्णं विहीणं मध्याभिः, क्व विही अज्य वासरे’ इत्यादिगणाया आद्यादिनहृत्पयसुत्रेऽस्ति, सद्यात्पानं च ८—१४—१५—एतास्तिवेतरमेदात् पट् विधय इति, द्वितीयाएकदशीप्रमुखादिथीनामस्याणि, तु आद्याविवेकान्तरं न सन्ति, तथा ज्ञानपञ्चम्यस्याणि महानिर्याये सन्तीति ॥ १८० ॥

तथा—तीर्थकुलां समस्तरणमसि ऋतुर्मुक्त्याभावे च कस्य द्वादशपर्यदां न्यवस्थितिरिति, प्रश्नोऽत्रोचर—समस्तरणभावेऽपि तीर्थकुलां द्वादशपर्यदानवस्थितिर्यथा समस्तरणे तथैवेत्यमरमिथ्यते ॥ १८१ ॥

तथा—त्रिविधाहारप्रत्याख्यातकतां आद्यानां एवौ यत्साधितमक्षणं तर्हि प्रत्यसमुत्तरं परम्परागतं, तत्र कया युक्त्या द्विक्ते सचिक्कन न शुद्धयति एवौ च शुद्धयतीति : प्रश्नोऽत्रोचर—द्विजसप्तम्यन्विधिविधमस्याख्याने, सह विविह पञ्चदशाणे, भवति अथानो ह्यभागाः, इति क्वञ्चत्, ‘पाणस्त’ इत्युच्यते अथ, तथा च प्राप्तुमेव नलं कृत्यते, एविकविधिविहाहारप्रत्याख्याने तु पाणस्तितुषाण-अथास्तितुषाणमपि कृत्यते इति ॥ १८२ ॥

तथा—एवमद्यतनुप्रमाणप्रायाः प्रतिपाद्यां पूजनं कया युक्त्या देवैर्विधीयते : किं किञ्चिन्त्योत्पुष्टय पाः, तत्र राजप्रदानीयमभ्यं महत्प्रमाणं शरीरं भूर्धाम्भवेन कृत्यमित्युक्तं नास्ति तत्कुत्रापि तु न दोषते, यथा भवति तथा प्रसाधमिति : प्रश्नोऽत्रोचर—प्रतिमानुसारेण देवा शरीरं कृत्या पूर्णं कृत्यन्ति, अनपिवागे तन्मिष्येव भविष्यति सप्त्याज्यते ॥ १८३ ॥

‘**तथा**—दिने दिने रविर्षष्ठ्यरात्रौ करोति, तत्राधिकमासि कर्म करोति’, मण्डलानि तु अयने अयने नियतान्येव सन्ति, द्वेप्रमानमपि नियतमेवास्ति, तत्र केचन धदन्ति—क्षीयमानदिनपूर्वस्ये मासवृद्धिरस्ति, क्षीयमानदिनपूर्विकृते तु शुद्धिमाहिनास्सन्ति, तथा ‘आसादे मासे दुपया’ अनेन मानेन क्षायणान्त्यदिने चतुरहस्यवृद्धिर्विलोक्यते, द्वितीयक्षायणान्त्यदिनेऽपि चत्वार्येवाङ्गुलान्युताष्टौ, यदि चत्वारि तथा किं पट्टिदिनेषु पुनः पुन तत्रैव भ्राम्यति, येनाङ्गुलमान तादृगवत्, तत्र मण्डलसङ्गत्य यथा भवति तथा प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोचरं—सूर्यसम्बन्धित्रिशन्मासेषु गतेषु चन्द्रसम्बन्धिन एकत्रिशन्मासा भवन्ति, तत्रैकत्रिशत्तमो मासोऽभिषर्द्धत उच्यते, तेन सूर्यमण्डलाना नियतत्रेऽपि अधिकमासि पौर्णमादि-प्रमाणे न किञ्चिदनुपपन्नत्वं, विशेषनिज्ञासायां मण्डलप्रकरण विलोकनीयमिति ॥ १८४ ॥

तथा—अष्टम्यादितिषेवृद्धौ अमेतन्या आराधन क्रियते, यतस्तद्दिने प्रत्याख्यानवेलाया घटिका द्विघटिका वा भवति, तावत्या एवाराधन भवति, तदुपरि नवम्यादीनां भवनत्वं सम्पूर्णायासु विराधनं जातं, पूर्वदिने भवनात्, अप यवि प्रत्याख्यानवेलायां विलोक्यते, तदा तु पूर्वदिने द्वितयमप्यस्ति, प्रत्याख्यानवेलायां समग्रदिनऽपीति सुष्ठु आराधन भवतीति प्रश्नोऽत्रोचरं—‘सत्ये पूर्वा तिथि कार्या, वृद्धौ कार्या तयोत्तरा’ इति चमास्वातिवाचकवचनप्रामाण्याद् वृद्धौ सत्या सत्याऽप्यमेतना तिथि प्रमाणाति ॥ १८५ ॥

तथा—एकप्रशोचराऽयनचतुर्दशसहस्र्या १९१ पत्रे ‘मोगव उपहाणव’ इति द्वयमपि शिष्यस्यो कर्मस्ति, तत्तत्र शिष्यस्य श्राद्धस्य च कार्यत इति प्रश्नोऽत्रोचरं—योगा मनोवचनकयासम्बन्धिन उपधानं तयोविशेष, एतद्वदयमपि मुनीनामेवोक्तमस्ति, श्राद्धानामुपधानोद्वाहनं तु महानिशीयासरप्रामाण्यादेवेति ॥ १८६ ॥

अथ पण्डितपदमानन्दगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

पथा—‘उष्णं विहीणं मयसीमि, का विही अज्य वासरे’ इत्याद्यागमवाक्यं तत्कुञ्जागमेव सितं स नामग्राहं प्रसाधो, यतोऽयं स्वनिष्ठा एतन्मयसमेवं कथयति—यत्त्रैतनीर्जयममभ्ये द्वितीयाण्यवशीप्रभुसतिपीना चतुष्पथी विना माननमाद्यत्वेन नास्तीति । प्रश्नोऽधोचर—उष्णं विहीणं मयसीमि, का विही अज्य वासरे’ इत्यादिगणा आद्यदिनद्वयसुमेवैवैति, तज्याख्याने च ८—१४—१५—एवास्मिन्नेवैवमेव पदं विषय इति, द्वितीयाण्यवशीप्रभुसतिपीना तु आद्यविशेषेन न सन्ति, तथा ज्ञानपञ्चम्यसराणि महानिशीथे सन्तीति ॥ १८० ॥

तथा—दीर्घकृतां सम्प्रसारणममेव कसुमुस्तस्याभावे च कर्म द्वादशपर्यायं व्यवस्थितिरिति, प्रश्नोऽधोचर—सम्प्रसारणाभावेऽपि दीर्घकृता द्वादशपर्यायपरित्यक्तिर्यथा सम्प्रसारणे सदैवेत्यवसिष्यते ॥ १८१ ॥

तथा—अविवाहादप्रत्याख्यानवतां आद्यानां राज्ञो यत्सन्निवृत्तमरणं तर्हि क मयस्समुत्तरं परम्परालं १, तत्र कथा युक्त्या दिक्से सन्निवृत्तं न शुद्धयति राज्ञो च शुद्धयतीति । प्रश्नोऽधोचर—विश्रुतसम्प्रतिपत्तिविषयप्रत्याख्याने ‘तत्र विविह पञ्चमलाणे, मयति अ पणो कथ्यगारा’ इति पञ्चकत् ‘पणस्त’ इत्युच्चारो भवति, तथा च प्राप्तुमेव मलं कथ्यते, राज्ञि कतिविधाहादप्रत्याख्याने तु पाणसेत्युच्चारं मयत्सन्निवृत्तमपि कथ्यते इति ॥ १८२ ॥

तथा—पञ्चशतवन् प्रमाणया प्रतिमाया पूजनं कथा युक्त्या वैधैर्निषिध्यते । किं विकुन्ध्योत्प्लुत्य वा १, तत्र राजनमस्नीयमभ्ये महत्त्व रिमाणं शरीरं सूर्याभ्येवेन कृतमित्युक्तं नास्ति तत्प्लुत्य तु न शोभते, यथा मयति तथा प्रसाधमिति । प्रश्नोऽधोचर—प्रतिमानुसारेण देवा शरीरं कृत्वा पूर्वां कुर्वन्ति, कान्तिपयसे त्वमिहैव धीमसिषि सन्माक्यते ॥ १८३ ॥

चत्वारि क्षमाश्रमणान्युक्तानि सन्ति, एष तु न क्रियते, तत्किं भीष्ममिति प्रश्नोऽभ्योचर—यदिदिनचर्यादौ स्वाध्यायाद्यनु चत्वारि क्षमाश्रम-
णानि प्रोक्तानि, आद्यदिनकृत्यवृत्तिष्वन्दाकृत्यादौ तु स्वाध्यायाद्यनु प्रतिक्रमणस्यापनमुक्तं, ततस्त्रानि स्वाध्यायात्पूर्वं ज्ञायन्ते, अयं च विवि-
परम्परया ब्राह्मणेन क्रियमाणोऽस्ति, सामाचारिविशेषेण चोपयथापि अधिकृत्यमेवेति ॥ १९९ ॥

तथा—द्रव्यशिक्षिनो द्रव्यं जिनप्रासादे प्रतिमायां वा नीयस्वयायां वा ज्ञानकोशे वा कुत्र कुत्र व्यापयते इति प्रश्नोऽभ्योचर—द्रव्य-
शिक्षिनो द्रव्यं जिनानां प्रासादे प्रतिमायां च नोपयोगि, नीयस्वयायां ज्ञानकोशे चोपयोगीति ज्ञातमस्ति ॥ १९९ ॥

तथा—चक्रवर्त्तिषाण्डवप्रमुखाणां देवैर्दिग्गुणादिकं प्रदत्तमस्ति, तत्किं स्वकोशसत्कं वा स्तोत्रादितं वा !, यदि स्वकोशसत्कं स्यात् तदा
कथं क्षीयिकमविषटनादिकं दृश्यते, शास्त्रवस्तुनो विषटनाभावाद्, यदि स्वहृत् तदा कथं तत्र तेषामत्साकमिदं सारवस्तिवस्तुमिति
प्रश्नोऽभ्योचर—चक्रवर्त्तिप्रमुखाणां देवैर्यदाभरणदिकं दीयते सर्वैरारिकपुद्गलैर्निष्पादितं, अथवा कस्याचित्सत्कं पुरातनमपि सम्भाव्यते द्वारिका-
नगरीवदिति ॥ १९९ ॥

तथा—पौषविक्रमाद्याः सायं कानकोद्वरणानन्तरं उपविशुस्योतिक्प्रवेशं मार्गयन्ति, प्रातस्तु प्रगेव, तथा पौषवद्याह्नप्रमार्जनवसति
प्रमार्जनोदेशमपि सायमेव, सत्रं किं भीष्ममिति प्रश्नोऽभ्योचर—प्रायः सामाचार्येव भीष्ममिति ॥ १९९ ॥

तथा—विंशतिविहरमाणमिनानां वन्माध्यापितृणां च नामानि कुत्र सन्तीति प्रश्नोऽभ्योचर—विंशतेरपि विहरमाणमिनानां वन्माध्यापितृणां
च नामानि वृद्धकपत्रे स्तोत्रादौ च सन्तीति ज्ञेयं ॥ १९९ ॥

तथा—सेषनसहस्तिना प्रच्छन्ना स्नातिका कथं सावेति मन्त्रोऽन्वोचरं—इमवीरचरित्रे शेषनकहस्तिना विमङ्गज्ञानेन प्रच्छन्ना स्नातिका सावेत्युक्तमस्तीति ॥ १८७ ॥

तथा—द्रोण कियन्मणमान इति मन्त्रोऽन्वोचर—चतुर्भिं कुड्दये प्रस्थः, प्रस्थश्चतुर्भिरावक, चतुर्भिरावकैर्द्राण, अथ नाममाळाटची कुड्दयश्चन्द्रेन प्रच्छतिद्वय व्याख्यास्तमस्ति, तदनुसारेण यन्मथति तद्द्रोणमानमथसेय, परमियन्मणमानो द्रोण इति तु कापि न्यक्त इष्ट न स्मरतीति ॥ १८८ ॥

तथा—कल्पयस्मि वक्ष्यमाने गर्भेऽस्याभ्यायो भवेत्तदपनयन च कर्तुं न शक्यते तथा तद्वाचनं शुद्धयति नवेति मन्त्रोऽन्वोचर—गर्भेऽस्याभ्यायो भवति तथाप्यवश्यकर्तव्यतात्करसुभवाचनं शुद्धयतीति ॥ १८९ ॥

तथा—वर्षाकाशे नीळिका फुड्डिका च कियन्निदिने प्रासुकीमवतीति मन्त्रोऽन्वोचर—गण्णादिकपरावर्त्तं सति प्रासुकीमवति, पर विषममान ज्ञातं नास्तीति ॥ १९० ॥

तथा—केचन वदन्ति—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं तद्विधे सूर्यं भोक्तुं कल्पते, योगशास्त्रे तु 'अन्नो मुखेऽवसाने च' त्पनेन षटिकाद्वयमथ्ये भोक्तुं न कल्पते, षटिकाद्वयप्रारम्भोऽपि किं प्रातः करोत्सादर्शनं तव सूर्योदयव इति मन्त्रोऽन्वोचर—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं सूर्या दयादारभ्य मुहूर्त्तार्थान्तरे प्रत्याख्यानभक्तमयाभ्योक्तुं न कल्पते 'उभाए सूरौ नमुञ्जारसहितं पञ्चमस्तमि' इत्यादिसुभ्रव्याख्याने योगशास्त्र-वृत्त्यादौ च तथैव दर्शनादिति ॥ १९१ ॥

तथा—प्रतिष्मणोद्गुणवर्धे रात्रिक्रमविक्रमणविधौ रात्रिक्रमायश्चित्तकायोत्सर्गस्तत चैत्यवन्दनं तत स्थाप्याय, एवं पश्चात्प्रतिक्रमणादौ

तथा—विशसिस्मानादिषु देवकन्तन मुखप्रसिद्धां विना वदते न वेति, मदनोऽश्रोत्र—मुखप्रवृत्त्या मुखप्रसिद्धां विना देवकन्तन न वदते ॥ २०६ ॥
 तथा—राक्षसशरीरोपाक्रे ' भिल्लुगानाम पावसमणा परिषसन्ती ' त्यत्र अक्षयशब्दस्य कोऽर्थ इति, मदनोऽश्रोत्र—अक्षयशब्देन पाव-
 सिद्धिहेतुो ज्ञायते ॥ २०४ ॥

तथा—केचन आद्या पुरा नमस्कारस्तोत्रावधूरिगतपञ्चपदानामानुपूर्व्यांगुणनं कुर्वन्त आसन्, तेषां च कैश्चित्पुण्याध्यायै कैश्चित्पाठितैश्च
 नियेषितमस्ति, प्रत्येवं च—नेर्द् गुणन सार्वांश्च किं करणे सत्येव गण्यते, मन्त्रादिकत्, खण्डितनमस्कारगुणने चारित दूषणमपीत्यन्वार्थे परम
 गुरुणां च प्रमाप्नोति मदनोऽश्रोत्र—नमस्कारानुपूर्व्यांगुणन पञ्चपद्या नमपद्या वा क्रियते, आद्यविध्यादावुक्तत्वात्, नात्र कश्चिद्विचार इति । यदुक्तं
 श्रीमद्भगवद्गीतापर्वपाठपद्यने ' से भयव ! नहुत्तविणोषोपहाणेणं पञ्चमगलमदासु भक्तसंभमहिम्निता णं पुष्पाणुपुष्पीए पञ्चणुपुष्पीए अणाणु
 पुष्पीए सरवमणनाव परिविभ क्कणमिति, तथा योगशास्त्रादप्रकाशादौ ' एकेनापि वर्षेण स्मरणस्योक्तत्वा'दिति नाम कश्चिद्विचार इति ॥ २०५ ॥

अथ पण्डितकान्दर्पिगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—उपधानादिश्राद्धश्राद्धानां कल्पदिनपञ्चक्रमध्ये उत्तरितु न कस्यते न वेति ! मदनोऽश्रोत्र—महत्कारणं विना उत्तरितु न कस्यते,
 यदि च तथाविधकारणे उत्तरति तदारम्भमर्ज्जनं करोतीति ॥ २०६ ॥

तथा—पारणादिने वाचना कस्यते न वेति ' मदनोऽश्रोत्र—पारणादिनेऽपि वाचना कस्यत इति ज्ञातमस्तीति ॥ २०७ ॥

तथा—पारणादिनानन्तरमुत्तरितु कस्यते न वेति ' मदनोऽश्रोत्र—न कस्यते इति ॥ २०८ ॥

यथा—वर्तुर्भरतुर्दैर्घ्येण भूमिं न स्पृशन्तीति यदुच्यते तत्पुत्र स्य इति प्रसाधमिति प्रश्नोऽश्रोचरं—महीतले कुत्रापि न स्पृशन्तीति संप्रवर्णीहृत्याद्यभिप्रायः ॥ १९७ ॥

सपा—इदानीं भरते मनुजानां स्तिरभ्या च नातिस्मरणमस्ति न वा ? यदि नास्ति तदा कुतो व्यथच्छिन्न ? सपाऽत्रविज्ञानमपीदानीमास्ति न्येत्यपि च प्रसाधमिति । प्रश्नोऽश्रोचरं—वर्तमानकाले नातिस्मरणस्याप्यविज्ञानस्य च व्यथच्छेदं शास्त्रे प्रतिपादितो नास्तीति ॥ १९८ ॥

तथा—त्रयोदशचतुर्दशगुणस्थानयोर्द्विचरमसमयं यावत् षट्सहस्रनसत्ता केन हेतुना ? यतो मोक्षगमनमाद्येनैव भवतीति प्रश्नोऽश्रोचर—यद्यपि मोक्षगमनमाद्येनैव भवति तथापि प्राक्तनसहस्रनानां सत्तासम्बन्धे को विचार इति ॥ १९९ ॥

अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—वैज्याश्विनाऽस्त्राध्यायविनेषु यत्तप कृतं स्यात्तत्तपो रोहिण्याश्लेषनादिषु समेति नवेति प्रश्नोऽश्रोचरं—सप्तम्यादिदिनत्रयकृतं तप अस्त्रेष्वनायां न गण्यते, रोहिण्यादितपाविसप्तम्यकृततपसि तु गण्यते, न तु सर्वत्रेति ॥ २०० ॥

तथा—सूतकगृहे साधव आश्वार्षी यान्ति नवेति प्रश्नोऽश्रोचर—यत्र देशे सूतकगृहे यावच्चिर्वासैर्भ्रातृणादयो भित्तार्थं भवन्ति तत्रात्मभिरपि सपा विवेयमिति धूतन्यवहारः ॥ २०१ ॥

तथा—छट्मसिष्टे अदुममसं षड्विंश कोटुम्बिअगुरित्ते सप्तोषे इत्यत्र छट्मसिष्टे इति का विभक्तिरस्तीति प्रश्नोऽश्रोचर—छट्मसिष्टे इति प्रथमान्तपदं ज्ञायते ॥ २०२ ॥

अथ पण्डितकुञ्जरविजयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

यथा—मुक्ताफलानि सचित्तान्यधित्तानि वा । पृथीकायदधान्यप्रायदधानि वेति । प्रश्नोऽञ्जोचर—मुक्ताफलान्यधित्तानि, पृथीकाय-
रूपाणि च भवन्तीति ॥ २१६ ॥

अथ पण्डितचारित्रोदयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तराणि च ।

यथा—शान्प्रभुसश्रवणौ सार्वाष्टकोटिभिस्साधुभिस्सह सिद्धशिखारिणि सिद्धिं प्राप्सौ, तन्नाम्ना साधुद्वयं तु रैकतगिरौ दृश्यते, तथा वैक्य
स्यादित्येतद्विषयं प्रसाद्य इति । प्रश्नोऽञ्जोचर—सार्वाष्टकोटिभिः सह तौ राघुजये सिद्धिं प्रापतु, यत्तु रैकतावले तन्नाम्ना शिखरद्वयं दृश्यते
तत्तु कप्रयोत्सर्गकारणादिनाऽपि भवत्येवेति ॥ २१६ ॥

यथा—निनाढ्ये क्षेत्रपाठप्रतिभाया मानने पूजने सिन्दूरचटापनं च सम्यक्त्वस्य दूषणं क्वाति न्येति प्रश्नोऽञ्जोचर—क्षेत्रपाठप्रतिभाया
क्षेत्ररक्षाकर्त्तवेन सिन्दूरतैलचट्टापने दूषणं न क्वाति, मानने तु सम्यक्त्वस्य दूषणं क्वाति ॥ २१७ ॥

यथा—धीकल्पसूत्रे 'पंचहस्त्युत्तरे होत्था' इति हस्तोत्तरासु नन्म कथं सम्भवति । यतो यस्मिन्नक्षेत्रे उत्पद्यते तस्मात्प्रयोदयो नन्म
भवतीति प्रश्नोऽञ्जोचर—यस्मिन्नुत्पद्यते तस्मात्प्रयोदयो नस्ते नन्म भवतीत्येवंविधो नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ २१८ ॥

यथा—पौषधपारणानन्तरं क्षीप्तेभ्यः पौषधस्य दूषणं क्वाति न्येति । प्रश्नोऽञ्जोचर—पौषधस्य दूषणं न क्वाति, परं पर्व्यातिपि विराधना
भवतीति ॥ २१९ ॥

तथा—आत्मीयप्रतिक्रमणविधिसम्पूर्णं क मूलमुद्देश्येति प्रश्नोऽत्रोचर—भाष्यकहत्वावश्यकचूर्णार्थं कियान् विधिरुद्विष्यते, क्रियास्तु सामान्यार्थाविविधेति ॥ २०९ ॥

तथा—सूर्यग्रहणं यद्भवति सवस्थाव्यापिका फल आरभ्य क्रियायावद्भवति : तथा यौगिकानां कियन्ति प्रवेदनानि न शुद्धशून्येति : प्रश्नोऽत्रोचर—यत्सूर्यग्रहणं भवति तत्र आरम्भाद्विशेषं यावत्स्थाव्यापिका, तदनुसारणैकं प्रवेदनमशुद्धं ज्ञायत इति ॥ २१० ॥

तथा—सप्तमश्वमेधपूजायां क्रियमाणायाम् पूजा पूजा प्रति स्थायीमर्थे कक्षयो विधत्ते नवेति : प्रश्नोऽत्रोचर—पूजा पूजां प्रति स्थायीमर्थे कक्षयो वरणीय एवविधा नियमो ज्ञातो नास्ति, यथा यद्भवति पूजा तदा तद्वस्तुमोचनप्रवृत्तिः स्थायीमर्थे वश्यत इति ॥ २११ ॥

तथा—चतुर्दशी पूर्णा इत्यादीमर्थे प्रदीपं मुक्त्वा ऊष्यता गायन्ति : किं वा प्रदीपविकारो नास्तीति : प्रश्नोऽत्रोचर—चतुर्दशी पूजाव पञ्चास्माद्वीमर्ष्ये प्रदीपो मुच्यत एवेति नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ २१२ ॥

तथा—तिरब्धोऽस्मि सप्तमं भवति सत्स्थाव्याव्यापिका क्रियत प्रहरान् यावद्भवतीति : प्रश्नोऽत्रोचर—तिर्यगस्मि त्रिप्रहराण्यनुचर यावत्सप्तमं वावदस्याव्यापिका भवतीति ज्ञातये ॥ २१३ ॥

अथ पण्डितजनानन्दगणिकृतप्रश्नस्तदुचर च ।

तथा—आत्मीयमुच्यते भाष्यकवारिण्या किं वा ह्योद्वाहिके इति : प्रश्नोऽत्रोचर—ह्योद्वाहिके इति ॥ २१४ ॥

अथ पण्डितकुअरविजयगणिहृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

यथा—मुक्ताफलानि संचितान्यधिष्ठानि वा ! पृथीकायदधान्यपृकायदधानि वेति ! प्रश्नोऽश्वोत्तरं—मुक्ताफलान्यधिष्ठानि, पृथीकाय-
रूपाणि च भवन्तीति ॥ २१९ ॥

अथ पण्डितचारित्र्योद्यगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—शान्तप्रभुसम्पन्नो सार्द्धाष्टकोटिभित्ताधुभिस्तह सिद्धशिखरिणि सिद्धिं प्राप्नोति, तथा साधुद्वयं तु रैक्यगिरौ दृश्यते, तथा वैक्यं
स्यादित्येवनिर्णयं प्रसाद्य इति, प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सार्द्धाष्टकोटिभिः सह तौ दात्रुजये सिद्धिं प्राप्नुवतु, यत्तु रैक्यत्वे तथाभ्यां शिखरद्वयं दृश्यते
तत्तु कथोत्सर्गार्कणादिनाऽपि भवत्येवेति ॥ २१६ ॥

यथा—जिनाक्ये क्षेत्रपाक्यप्रतिभाया मानने पूजने सिन्दूरवदपन च सम्पत्तस्य दूषणं क्वाति नोवेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—क्षेत्रपाक्यप्रतिभाया
क्षेत्रसाकरत्वेन सिन्दूरवैक्यवदपने दूषणं न क्वाति, मानने तु सत्यकत्वस्य दूषणं क्वाति ॥ २१७ ॥

यथा—भीकव्यद्वये 'पषहत्पुत्तरे होत्वा' इति हस्तोत्तरासु नन्म कथं सम्भवति ? यतो यस्मिन्नक्षेत्रे उत्पद्यते तत्रमात्रयोदशो नन्म
भवतीति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—यस्मिन्नुत्पद्यते तस्मात्प्रयोदशो नक्षत्रे नन्म भवतीत्येवमिति नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ २१८ ॥

यथा—गौषपारणानन्तरं क्षितिघनेन गौषवस्य दूषणं क्वाति नोवेति, प्रश्नोऽश्वोत्तरं—गौषवस्य दूषणं न क्वाति, परं पर्वतिथिविराधना
भवतीति ॥ २१९ ॥

तथा—याकस्मिन् रात्रौ चतुर्विधाहारप्रत्याख्यानवत् स्त्रीसिक्ने मङ्गोऽभङ्गो वेति । प्रश्नोऽञ्चोच्चर—स्त्रीसिक्ने ओष्ठजुम्बने स्मृति प्रत्याख्यान मङ्गो भवति, नान्यथेति भाद्विधिवचनादिति ॥ २९० ॥

तथा—देशाकस्मदिक दीपवत्स्थाने क्रियते, तत्र का क्रियाविधि, तथा देशावकाशिकमध्ये पूजास्नानादिकं सामायिकं च कर्तुं कथ्यते नयेति । प्रश्नोऽञ्चोच्चर—देशाककाशिके 'देसाक्यासिक् तत्रभोगपरिभोगं पञ्चमस्वामी' त्यागोच्चराविधि तथा स्वधित्वानुसारेण पूजास्नानादिक सामायिक च क्रियते, न कश्चिदेकान्त इति ॥ २९१ ॥

तथा—यथात्र भरते मेरुविशिष्टां हुवो वर्तते तथा मङ्गविदेहेर्ध्वरवते च सोऽस्ति नवा । तथा नन्मूर्द्धिमे कति हुमात्सन्धीति । प्रश्नोऽञ्चोच्चर—भरतकदन्यापि हुवा सम्भाव्यन्ते, परमेष्ठमतिपद्मकन्यासप्रापि तु इष्टानि न स्मरन्तीति ॥ २९२ ॥

तथा—अष्टाशीतिप्रहारां सर्व्वसारकल्पा च मण्डलानि कति सन्तीति प्रश्नोऽञ्चोच्चर—यथा चन्द्रसूर्ययोर्मण्डलानां सङ्ख्याविधेयत्वात् द्वादशमन्वये, न तथा परब्रह्मणामपि, तथा सारकल्पां मण्डलान्यवस्थितान्येव भवन्ति, न तु चन्द्रसूर्यमण्डलवद्वेद्यवतानीति ॥ २९३ ॥

तथा—दीपादिकविपर्व्वणि मुखमस्त्रिकदिकरणे मिथ्यात्वमारम्भो वेति प्रश्नोऽञ्चोच्चर—आरम्भो छातीति ज्ञातमस्ति, न तु मिथ्यात्वमिति ॥ २९४ ॥

तथा—प्राद्विषयवशनादिषुत्पन्नाधिकारे क्रियासम्भोगे चतुर्विधाहारो न भज्यते, बाष्पदीनामोष्ठादिजुम्बने तु भज्यते, द्विधाहारो तद्वपि कथ्यते, अत्र प्रथमस्थाने मुखसङ्गमेऽपीतिपदं नास्ति, तर्हि दृक्छटां भादानामग्रे मुखसङ्गमे विचतुर्विधाहारप्रत्याख्यानवोर्मङ्गोऽभङ्गो वे (या कथमेव इ) ति । प्रश्नोऽञ्चोच्चर—बाष्पदीनामित्यत्रादिशब्दात्क्रिया अपि मुखसङ्गमे भज्यत इति शङ्कते ॥ २९५ ॥

तथा—अष्टम्यां प्रतिमायां स्वयमारम्भकरणनिषेधोऽस्ति, तत्र सञ्चितपुण्यादिभिः पूर्णां करोति नयेति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—सञ्चितपुण्यादिभिः पूर्णां करोतीति ॥ २२६ ॥

तथा—अशोधितपट्टावल्या शिवावाल्याच्छीया भीषमप्रोषाभ्याया इत्युक्तमस्ति शोधिताया तु अस्या वैभ्रगच्छीया इति तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अशुनिष्ठान्तरादिरुत्तुगुर्व्याख्या वैभ्रगच्छीया इत्युक्तमस्ति, तेन शोधितायां तथैव श्लिष्टमस्ति, कुत्रचित्तु चित्रावाल्याच्छीया इत्यादि दृश्यते, परं तदपि वैभ्रगच्छस्य नायान्तरमिति सम्भाव्यते ॥ २२७ ॥

तथा—‘अष्टादशेसु दीपसमुद्देशु’ स्तिपाठे ‘अकस्मयाधार’ इति ‘अकस्मयाधार’ इति वा पाठ कस्यते इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अकस्मयाधार इति पाठ आर्पत्वात् शीवातपादैरादिष्टोऽस्तीत्यसावेव पठनीय इति ॥ २२८ ॥

तथा—शीसूखभद्रस्य यतित्वे वैश्यागृहस्थिति सा सिद्धान्तोक्ता नवाः यदि सिद्धान्तोक्ता स सिद्धान्तो नामग्राह प्रसाद्य इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—नन्दीमुखे पारिणामिक्यां नुबधौ स्पूखभद्र कार्मिक्यां तु वैश्या सारथिश्च तदाहरणतयोक्तास्तस्मिन्, एतदव्यतिपादने स्पूखभद्रस्य यतित्वेऽपि वैश्यागृहेऽस्त्यानमुक्तमस्तीति ॥ २२९ ॥

तथा—अर्धैर्मनेमिचरिभ्यं कृष्णभरासङ्ख्युष्वाधिकारे बरामोषनशब्देऽप्यारपार्श्वनाथानयनाधिकार कथं नोक्तः सोऽधिकार शास्त्रीयो नयेति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—तीर्थकस्यादी सोऽधिकारोऽस्तीति शास्त्रीय एवेति ॥ २३० ॥

तथा—नेमिचारित्रे सर्वभाषुना क्षाप्रशापवर्तकत्वं कृष्णो यदी इत्युक्तमस्ति, न स्पष्टावद्या सहस्राणामिति तदुक्तिकर्त्तिकी शास्त्रीया वेति, यदि शास्त्रीया तदा कथं तदुपपत्तिः ‘पयद्विआणं च तद्वयं तु’ इति ध्वननात्, सर्वेषां च पदस्यस्याभावात्, यदि सर्वेषां पदस्यत्वं तदा ते

कस्मिन्मे स्थित इति प्रश्नोऽप्रोचर—यथा नेमिचरित्रे सपापकष्टस्यादावपि सर्वेषां साधूनां द्वादशावर्तवन्दनकमुकमस्ति, सर्वथाब्देन षाट्सदशसहस्रसङ्ख्या समागतैवेति क्यऽद्रेकः १, किञ्च सर्वेषामिति पदं विवक्षितसर्वपरं, तेन पदस्थानामेव वन्दनकप्रदानं सम्भाव्यते, पदस्येव्यपि ये शुक्तिमकस्यास्ते कथं तदपयन्तीति विचारेण सर्वं समञ्जसमेवेति ॥ २११ ॥

तथा—भीकटपक्षे भीनेमेवत्यारिशासहस्राभ्यर्था उक्तासन्ति, नेमिचरित्रे त्वेवं “विना च कनकवती, रोहिणी देवकी तथा । वत्स्योऽपि प्रायमन् स्वामिसिन्धौ सकल अपि” ॥ १ ॥ बहुदेवहिष्यद्यामपि ह्यासमाविसहस्राभ्यपि बहुदेवपत्न्य र्भीनेमिपार्थं प्रयत्न मोक्ष गता, अन्य अपि सहस्रशः कृष्णारिपत्न्य भीनेमिपार्थं प्रप्रभितासन्तीति कथं सङ्गच्छते १, तथा सर्वेषामपि धीर्यहृत्वां श्राद्धभादीसाधुसाध्वी-संख्या कल्पमूर्धोक्ताऽपि सन्त्येवमाकहतीति प्रश्नोऽप्रोचर—धीर्यहृत्वां पार्थं ये सभ्यकत्तवामपूर्वकं देवाविरत्यादि प्रतिपन्न त एव धीर्यहृत्स रिवारमभ्ये गमनीया नान्ये इति न कोऽपि दाह्याकथय इति ॥ २१२ ॥

अथ पण्डितकीर्तिविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

यथा—केचन बीषा इक्षिक्वागत्या भयान्तरं यान्ति, केचन कन्दुकगत्या, तत्र किं निदानमिति प्रश्नोऽप्रोचर—ये भीषा देयते। भारणान्तिकसमुद्भावं कुर्वन्ति ते इक्षिक्वागत्या भयान्तरं यान्ति, ये च सर्वतो भारणान्तिकसमुद्भावं कुर्वन्ति ते कन्दुकगत्या भयान्तरं यान्तीति भीमगवत्प्रां प्रोक्तमस्ति ॥ २१३ ॥

१ पाठसङ्ग्रहे—यथा भारणान्तिकसमुद्भावात्तयो मिमते तथेक्षिक्वागत्यासिर्ध्वं प्राप्नोति, यत्र च बीषोऽप्यस्यभोत्पत्तिरेव प्राप्तत्वात् देशेन समकालीनत्वात् । यथा च भारणान्तिकसमुद्भावात्तयिनिष्ठा सन् भिक्षते तथा सर्वप्रदेशसर्वरूपो केन्दुकगत्यासिर्ध्वं प्राप्त सर्वेषां समकालेन हस्तुष्यते अ० १७-१६

तथा—प्रस्थापितस्याव्यायद्वयद्वयकालद्वयानुष्ठानद्वयकालमण्डलद्वयप्रतिकल्पनवैरागिककामस्य स्थितिद्वयदिगमने प्रहरातिक्रमे वाऽप्यधि-
 दानुष्ठान सन्ध्यायां कल्पते नेवेति भद्रनोऽभोचर—प्रभाते सकलक्रियाकरणाऽप्यसौ स्यादव्यायद्वय प्रस्थाप्य कालद्वयक्रियां करोति, तदनु एक
 कालमण्डलं विधायैकं स्यादव्याय प्रस्थापयति तदनु द्वितीय कालमण्डलं कृत्वा वैरागिककामस्य प्रतिकल्पति, तथा सन्ध्यायामप्यधिशानुष्ठानं कर्तुं
 कल्पते, नान्यथेति योगविधायकमस्ति ॥ २१४ ॥

तथा—योगशास्त्रतृतीयप्रकरणतृतीयौ 'शुचि पुण्यामिषसोमैर्देवमभ्यर्च्य वैष्मनि' इति १२२ श्लोकस्याख्याने पूर्व्वं गण्डूषादिकं कृत्वा
 यथास्तस्याख्यानं प्रोक्तमस्ति तत्किमेति भद्रनोऽभोचर—योगशास्त्रे शुचिमवनप्रकारो श्लोकप्रसिद्धोऽनुवादापरतया प्रोक्तोऽस्ति, नत्तयं विधेय
 तथेति प्रत्याख्यानसत्तां गण्डूषकरणं विनाऽपि देवपूजा शुद्धयतीति न कश्चिद्विरोधः ॥ २३५ ॥

तथा—"सामादभ्युज्ज मिच्छामिठातकातसागमिच्छाई, मुत्त भणिअ एखंमिअमुअकुप्पर धरिअपरिहरणओ" ॥ १ ॥ इति बृहत्समिक्तम
 णोदुत्तगर्मगायमादित्य केचन मतिन प्रभवयन्ति—यत् श्रीमन्त कटिद्वारकमन्त्रनं कुर्वन्ति, तत्कुञ्ज शास्त्रे प्रोक्तमस्तीति 'भद्रनोऽभोचर—आव-
 द्यकट्टचित्तिपरमरत्नप्रकरणद्वयपादौ श्रीआर्यारसितिसुरिभि स्वपितु कटीद्वारको न्विधत इति प्रोक्तमस्ति, तेन तदाधरणया साम्प्रतमपि नव्यत
 इति षट्पादः ॥ २३६ ॥

तथा—प्रथमोपाङ्गे कृष्णिकवर्णके 'मातपितृमुजाए' एतत्सूत्रवृत्तौ विप्रोर्विनीततया सुपुत्र इत्युक्तं तत्किमेवेति, भद्रनोऽभोचर—वृष्णिक
 विप्रोर्विनीत एवास्ति, यस्मिन्तरात्रे श्रेणिकस्य किञ्चिद्विरूपमाचरितं तन्निदानमथादेव, कथमन्यथा पितृमरणशोकाकुलिखितो रानगृहं विहाय 'अन्याया
 मुपेत इति ॥ २३७ ॥

वर्ण— 'नवाह पाञ्चभा' इत्यादि उपद्वयभाषाणां ध्वनौ स्वन्दकुमार पञ्चशतपौरको निष्क्रान्त इत्युक्तं, अपि मण्डले तु 'ए'

गणे पक्षसया ' इत्युक्तं तत्कथमिति मदनोऽश्वोत्तरं—तपदेशमाकाट्यौ प्रज्याधिकारे पक्षयापरिकरितत्वमुक्तं, अग्निमण्डके तु निर्वाणाधिकारे एकोनपञ्चादित्वमिति न कश्चिद्विरोध इति ॥ २४१ ॥

तथा—शावाधर्मकयाङ्गप्रथमाध्ययने श्रेणिकराक्षस्य धारिण्या देव्या एक एव मेघकुमारनामा पुत्र प्रोक्तः, अनुचरौपयाधिके तु ब्राह्मि-
कुमारप्रमुखा सप्त मुखा उक्तास्तत्कथमिति, मदनोऽश्वोत्तरं—श्रेणिकस्य सा धारिणी अन्याऽप्यत्र तस्या एव धारिण्या जालिप्रमुखा सप्त पुत्रा
मेघकुमारप्रजयाव पञ्चाज्ज्वा इति सम्भाव्यते ॥ २४४ ॥

तथा—' उम्बुभूषणगो ' इत्याक्षरानुसारेण पौषपव्ये श्राद्धानामाभरणभोचनमुक्तमस्ति, साम्प्रतं तु ते पारिवर्षादि, तत्कथमिति,
मदनोऽश्वोत्तरं—उत्तरसर्मानर्भेण यदि सर्वत्र पौषधं प्रतिपद्यते, तदा तन्नोचनमेव युक्तं, विभूषाद्येभादिनिमित्तत्वेन, सामाधिके तयोरापि निषिद्धत्वात्,
यदि देशाव करोति तदा तत्परिधानमपि भवतीति ॥ २४५ ॥

तथा—छन्नुत्तरदोष श्राद्धानां क्वाति नवा इति, मदनोऽश्वोत्तरं—एकोनविंशतिदोषाधिकारे छन्नुत्तरदोषप्रतिषेध इत्यो नास्ति, तथाप्य
विच्छिन्नपरम्परयौचित्येन च छन्नुत्तरदोषनिवारणं न दृश्यते इति ॥ २४६ ॥

तथा—प्रतिष्ठाधिकारे साधूना वाससेपासराणि क सन्ति ' यदि च सन्ति तेषां प्रतिष्ठावत्प्रतिदिनं ते वाससेपपूर्णा कथं न कुर्वन्तीति
मदनोऽश्वोत्तरं—पञ्चवत्त्वारिंशदागमानां मध्ये आश्वपक्षवृद्धवत्तौ गणधरपक्षप्रतिष्ठाधिकारे साधूनां वाससेपासराणि सन्ति, प्रतिदिन
वाससेपपूर्णासराणि तु साधूनां कुत्रापि न सन्तीति तद्विधानं कृत्स्नमिति ॥ २४७ ॥

तथा—क्रियावादिनामक्रियावादिना च भिद्यादद्या सकामनिर्जरा भवति नवा ' यदि सकामनिर्जरा तर्हि अन्यासराणि प्रसाधनीति

प्रश्नोऽधोचरं—किंवाद्यदिनामकिंवाद्यादिना च केवाचित्सकमानिर्जराऽपि भवतीत्यवसीयते, यतोऽन्नामनिर्जरावतामुरकपर्वतो ह्यन्तरेष्वेव भाष्टवस्थितना
परकर्मनां तु ब्रह्मलोक एषदुपपात मयप्रोपाङ्गनाद्यानुभवोस्तीति, तदनुसारेण पूर्वकृतानां सकामनिर्जरेति सत्त्वम् ॥ २४८ ॥

तथा—इहसमाधिकस्य आदस्य अपारितेऽपि सामाधिके सैष्ठ्यसामाधिकानि किंयन्ति कृत्राणि शुद्धयन्तीति प्रश्नोऽधोचर—एतावन्ति
समाधिकानि सैष्ठ्यमिति कृतानि शुद्धयन्तीति एवविधासराणि शार्ङ्गे दृष्टानि न सृष्टिपयमायान्ति, यदि च मन स्वाने विद्यति तदा यथेच्छ
सामाधिकानि कर्तव्यानि, परं द्वितीयासिसामाधिकेषु स्याद्यायादेशमार्गण न सम्भान्यत इति पृच्छाद्, परं सामाधिक्यसामाधिकान्तरकरण शरीर-
चिन्ताद्युपयोगं विचारयेति ॥ २४९ ॥

तथा—‘सत्स णं अज्झासस नत्तए हेत्था इहे क्खे’ इति, रामप्रश्नीयोपाङ्गे प्रदेशी आर्यकनप्लुत उक्त, आद्याविधिदृष्टी तु आर्य-
कमुत्र कर्म प्रोक्त इति, प्रश्नोऽधोचर—एषप्रश्नोऽप्यतीवबलमभात्युत्पत्तेन क्षेत्रैर्कर्तव्यद्विधये तेनात्रापि ननुयावद् पुत्रत्वेन व्यवहृत सन्भाव्यते ॥ २५० ॥
तथा—शुक्लकपुरुषा गार्हपत्ये विशिवाद्यान कुर्वन्ति नेवेति प्रश्नोऽधोचरं—तीर्थहत्वा विशिवाद्यानं सर्व्वपा न भवति, अन्येषामपि
प्रायो न भवतीति ज्ञाप्यते ॥ २५१ ॥

तथा—“पिब मोद भक्षणं सामंश्चे, जिम निशिमोभनकरतां द्रव्ये, जीव हणइ ने भव छन्नवइ, तेह पाप एक सरसो सवि” ॥ १ ॥ इत्यादि
बहूकं शशिमोभनभुष्यार्था, सार्तिकं मान्यं नवा इति प्रश्नोऽधोचर—केवलानिबिद्वत्त्वेन अनेकननुषातहेतुत्वेन च तद्वर्जनीयमेव, यत्तु
प्राधान्यं तुल्यं लौकिकं वर्तते, तदप्यनर्थक्यपरातया कस्याचित् मान्यमेवेति ॥ २५२ ॥

तथा—शीविमलनायप्रपौत्रश्रीकर्मचोक्तस्याविरपार्थे प्रपञ्च्य महारवज्जुभारः पञ्चमकर्मणे दन्तादिबस्थितमनुपास्मानन्तरं शीवीरपत्येव प्रपञ्च्य

सिद्ध इति भगवत्प्रेकादशद्यौतकादशोद्देशकवाणुकं, तथा सति श्रीमिमलनापधीरयोः श्रीकल्पसूत्रादिग्रन्थे महदन्तर इदमेवे सत्कथमिति
प्रश्नोऽन्तोत्तरं—भगवतीवृत्तौ द्वितीयव्याख्यानं प्रथमके शिष्यसन्ताने इत्युक्तमस्ति, तेन कल्पसूत्रोक्तकालमानमाश्रित्य न कश्चिदप्यनुपपत्तिरिति ॥ २५६ ॥
तथा—नन्दीवृत्तौ १६ पत्रे 'स्त्रितोगादण' गाथाविचारे नुबद्धारे सर्वस्तोकः स्वयन्नुद्घसिद्धास्तेभ्योऽपि प्रत्येकनुबद्धसिद्धा सङ्ख्येय-
गुणास्तेभ्योऽपि बुद्धिभोवित्तिसिद्धा सङ्ख्येयगुणास्तत्कथं 'यतो बुद्धिभोवित्तानां केवलश्राद्धसमाधे व्याकृपानस्य दशवैकालिकवत्प्यादौ निषेध
दर्शनादिति प्रश्नोऽन्तोत्तरं—बुद्धिशब्देन तीर्थकर्म सामान्यसाध्यशब्दोच्यन्ते, तत्र तीर्थकरीणामुपदेशे विचार एव नास्ति, सामान्यसाध्वीनां तु
यद्यपि केवलश्राद्धानां पुरस्तादुपदेशनिषेध, तथापि श्राद्धीभिर्यजितानां कारणे केवलानां च पुरस्तादुपदेशे सन्भवत्यपीति न कश्चिदप्यनुप-
पत्तिरिति ॥ २५४ ॥

तथा—"काकण सामर्थ्यं इतिथ पठिकमिय गमणमाखोए । वंदिता सुरिमार्ह, सज्जायावत्सय कुणर्ह" ॥ १ ॥ श्राद्धादिनकुल्य
१३१ गाथायाः कोऽर्थ इति प्रश्नोऽन्तोत्तरं—गाथायां अर्थो वृत्तौ सुप्रसिद्ध एव, यत्तु सूत्रपाठमात्रेण सामान्यिकनन्तरमैर्यापयिकीप्रतिक्रमण
प्रतिभाति तत्र सविस्तराभ्यावश्यकचूर्णसंराध्यनुसरणीयानि, येन संशयापनोवो भवति, सर्वेषामेवाविषयादानां सन्मूलकत्वादिति ज्ञायते ॥ २५५ ॥

तथा—सुभक्तद्वन्द्वमयमश्रुतरकन्धचतुर्थाध्ययनवृत्तौ "छिन्नपादमुनस्कन्धाद्विच्छिन्नकण्ठोर्ध्वनासिका । छिन्नतालुशिरोमेष्ठा, निजान्ति
इदयोदरा ॥ १ ॥" इत्युक्तं, तत्र नारकाणां नर्तकत्वे छिन्नमेष्ठा इति कथमिति प्रश्नोऽन्तोत्तरं—नारकाणां नर्तकत्वेऽपि मेष्ठासत्ता न
विकल्पते, 'महिषासहावो सर वण्णमेधो, मिद महंतं मत्तया य दाणी' इत्यादिछिन्नस्य पुष्पपाकादावुक्तत्वादिति ॥ २५६ ॥

तथा—इमपयचरिमे रामकेवलिवचनाच्छुर्धनरकस्तरावणशम्भुकाभ्या युज्यमानं परमाधार्मिककन्दर्पित लक्ष्मणं दृष्ट्वा सीतेन्द्रस्तत्र गत्वा

किञ्चिद्दुःखं न्यपेक्षयदित्युक्तं, तत्र चतुर्थनरके सीतेन्द्रगमनं परमाधार्मिककर्मदर्शनं च कर्मं सङ्गच्छते, 'सहसारावप्य देवा नारयनेहेण नाति वरयन्तु । तिसु परमाहम्भिककथाभिः ० इति पञ्चसङ्ग्रहसङ्ग्रहण्यो प्राप्ताप्यादिति प्रश्नोऽधोचरः—'तिसु परमाहम्भिक कथायी' इति संग्रहपीष्यनस्य प्रायिकत्वाच्चतुर्थपुष्ट्यां रावणादेः परमाधार्मिककृताऽपि वेदना सम्भवतीति न विरोधः, 'सहसारन्तिय' इति पञ्चसङ्ग्रहाध्यामन-
मित्यप्यस्य पञ्चसङ्ग्रहपुस्तकमत्र हस्तप्राप्य नास्तीति प्रत्युत्तरं न स्थितं, तेन तत्समयान्तरे ज्ञास्यत इति ॥ २१७ ॥

तथा—द्रव्यविशिष्टद्रव्यनिष्पन्नवैत्यमविधिवस्यमित्यागमोक्तिः, पुस्तकादिसेधेषु सर्वद्रव्यव्यापारण मुक्तमयुक्तं वा ? यदि युक्तं तर्हि तस्यै कथमयुक्तं ? तदाप्रतिवृत्तं पुस्तकं सुविहितं कर्म गृह्यते इति, तथा कैश्चिद्विरन्तनाधार्यं शिथिलययमपास्य त्वद्रव्यानीतमुक्ताफलपटलं हेतुना चूर्णीकृतं उभविहाराङ्गीकारसमये, यदि तत्रद्रव्यं पुस्तकादियुक्तं कर्मनीयममविव्यक्तं मुक्ताफलचूर्णनिन सर्वद्रव्यविनाशनं नाकरिष्यदिति प्रश्नोऽधोचरः—वैत्यमाधित्य विध्यविविधिवारं शास्त्रेषु प्रोक्तोऽस्ति, न तु पुस्तकमाधित्य, तेन न तयो साम्यं, तत्र एव च परस्परयापि तत्पुस्तकं गृह्यमाणमस्तीति न काऽप्यनुपपत्तिः । यच्च कैश्चिद्विरन्तनदर्शानिभिः सुविहितमार्गाङ्गीकारे मुक्ताफलाणि हेतुना चूर्णीकृतानि सर्व-
द्रव्याभ्यवसास्यापनार्थमिति न काऽप्यनुपपत्तिरिति ॥ २१८ ॥

तथा—चतुस्सहस्रभूयस्सह श्रीनामपद्मिनी दीक्षां जग्राह, तेषां दीक्षोच्चरं केन कारित इति प्रश्नोऽधोचरः—तेऽपि श्रीप्रपमनिनेन सह प्रमुक्चक्षं भगवुरिति अयमचारिधार्मी ॥ २१९ ॥

तथा—मन्दारवृक्षौ 'सिद्धे भो ! पयःकोः ०' वृत्तव्याख्याने त्रिकोटिपरिशुद्धत्वेन प्रख्यातायेत्यत्र त्रिकोटिशब्दस्य कोऽर्थ इति प्रश्नोऽधोचरः—सूत्राऽऽर्प्यैतदुभयैकया कथं ? क्खेयं २ तापकस्या १ परीक्षाप्रयत्ना वा तत्र कोट्य सम्भाव्यन्ते ॥ २२० ॥

तथा—वन्दनकनिर्युक्ता 'देवैव राय' इत्यादिगाथाया विश्वरूपागारिशब्दयोर्लघुपत्तौ व्याख्यान नास्ति, बृहद्वृत्तौ किं व्याख्यान-
मस्ति नवा इति प्रश्नोऽप्रोचरं—बृहद्वृत्तौ तद्व्याख्यानं नास्ति, परं भगवतीषोऽष्टाष्टवक्रद्वितीयोद्देशकपत्तौ गृहपतिशब्देन माण्डलिको राजा सागा-
रिकशब्देन च सामान्यगृहस्थश्च प्रोक्तोऽस्तीति ॥ २११ ॥

तथा—किरणावल्यां वशादरश्माधिकारे 'विबुद्देहिं अलकितो' चि पाठ, भाष्यपकटवृत्तौ तु अन्यत्, चत्किरणावल्यां कुलस्तद्वि-
खनमिति व्यक्त्या प्रसाधामिति प्रश्नोऽप्रोचर—आवश्यं कृष्टद्वृत्तौ 'पञ्चमसरो वित्तवर्धकजो' इति पाठोऽस्ति, तस्याऽर्थो विबुधपङ्कजं पद्मसर,
तथा किरणावल्यां 'विबुद्देहिं अलकितो' चि पाठ कष्टपचूर्णिषाः कुलविदन्तर्भाव्यतो वा स्थितो भविष्यतीति सम्भाव्यते इति ॥ २१२ ॥

अथ पण्डितधनदर्पगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—सुषर्म्मसुरत्पदव्यपेक्षया यथा ईशानसुरत्पदवी अधिक, तथा भुवनपतिज्योतिष्कल्पन्तराणामन्योऽन्य का पदवी न्यूना का
च अधिकेति प्रश्नोऽप्रोचरं—व्यन्तरज्योतिष्कम्भनपदीनां यथोत्तर बाहुल्येन महर्द्धैकत्वमिति पदव्यधिकत्वाद्गृहि तथैवेति ॥ २१३ ॥

तथा—गङ्गादिनदीमलं यथा क्षणाल्भौ विश्राम्यति, तथा मानुषोत्तरपर्वतसम्भूतनिर्गतानदीमलमपि कुत्र विश्राम्यतीति प्रश्नोऽप्रोचरं—
मानुषोत्तराभिमुखनिर्गतनदीमलं पुष्करवरसमुद्रे विश्राम्यतीति स्थानाङ्गादावस्तीति ॥ २१४ ॥

तथा—अष्टोत्तरीयस्नात्रे क्रियमाणे दृष्टवैतिका श्लाघा भवन्त्यत उल्लेखतश्च क्रियन्ते मृग्यन्ते इति, प्रश्नोऽप्रोचरं—नवम्यतोऽष्टौ
श्लाघा दृष्टवैतिकास्तद्वन्ति, उल्लेखतस्तु यथेच्छमिति ॥ २१५ ॥

तथा—भिनमन्दिराद्यबधोत्तरीयस्मान्ने विधीयमाने वीक्षितुं गार्तुं नन्तुं आद्यस्य आयान्ति नवेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—गानार्थं आद्यं विधन्ति
अष्टोत्तरीयस्नानविधिष्वप्येव तथा स्थितत्वादिति ॥ २६६ ॥

तथा—कस्यापि आद्यस्य द्वायशततसम्भविनी षतुष्यधारिरूपा मोहि कृत्वा दत्ता मयति, तदन्तर्गतं प्रथमशतार्थाधिकारविशेषं तपवि-
पुस्तकप्रतिवेक्षणानन्तरं कियमाणे स्थाव्याये कस्यापि कर्तुं कस्यते नवेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—प्रतिवेक्षणस्याध्यायसमये गायत्र्यकादि षन्तु कस्यते
इति ॥ २६७ ॥

तथा—वभ्यकादिषुष्यवासितवारि सकर्त्तव्यस्तुमत्याख्यानशत आद्यस्य पार्तुं कस्यते नया इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सकर्त्तव्यस्तुमत्याख्यानशत-
द्वारि कस्यते पार्तुमिति ॥ २६८ ॥

तथा—षतुर्भासाद्याहिक षतुर्दशी यावत्पूर्णिमां यावदा गणनायेति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—षतुर्भासाद्याहिका साभ्यतं षतुर्दशी यावद्गणनीया,
पूर्णिमा तु पर्वस्तिथिस्तेनाराध्या एवेति ॥ २६९ ॥

तथा—वैश्वानराद्याहिकमभ्ये पूर्णिमा गण्यते नया इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—वैश्वानराद्याहिकमभ्ये पूर्णिमा गण्यते ॥ २७० ॥

तथा—“कीद्री कृत्वाभ्यां, कृत्वा उत्तरेहि धीमिच्छा, इच्छां भयुक्ता भुम्भा, सुदन्ती नूया य गदहिका ॥ १ ॥” इत्याराधनापवाका-
गायत्र्या षुद्धेकाति प्रसिद्धो श्रीवशिष्टोपनीन्द्रियमीशमभ्ये प्रोक्तो हस्यते, ‘वेदिकपाराधार्द्र’ इति जीवविचारद्वीन्द्रियगायामान्ते माहवाहा
भ्येन षुद्धेहि इत्यर्थं शुभोपस्थि तेन किं प्रमाणमिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—षुद्धेहिविषये मतान्तरविषये च न व्यामोह इति ॥ २७१ ॥

वया—सरम्भः पुंसो यद्विधाहारनिषेवस्त्वं सागारिकमनश्चन कार्यते तदुच्चारयिषि कथं इति प्रश्नोऽभोचर—पूर्वं विषसितवेष्टाकृत

॥

त्रिविधाहारचतुर्विधाहारप्रत्याख्यानस्य पुंस 'भद्र मे ह्रस्व पमाभो' इति गाथोच्चारपूर्वकं सागारिकमनश्चन कार्यत इति ॥ २७२ ॥

वया—सूक्ष्मनिगोदाक्षिर्भातो जीव पुन सूक्ष्मनिगोदमध्यं याति नवा इति प्रश्नोऽभोचर—सूक्ष्मनिगोदाक्षिर्भातो जीव पुनरपि सूक्ष्म-

निगोदे यातीति ॥ २७३ ॥

वया—तृपाभये समनाच्छन् मुत्कल आद्य निसीहीति तस्याभिर्भाच्छंश्च आवससहीति वक्ति नवा इति प्रश्नोऽभोचर—मुत्कल आद्य निसीहीति वक्ति न त्वाभस्यकीति ॥ २७४ ॥

वया—निनमन्विष्टाक्षिर्भाच्छभि साधुमि आदैश्च आवससहीति वक्तव्यं नवा इति प्रश्नोऽभोचर—आवससहीति साधुभिर्वक्तव्य न तु आदैरिति ॥ २७५ ॥

वया—अणिमाया अष्टौ महसिद्वय कस्यां कृत्वाकृतमर्षन्ति, महस्रतिना अणुवतिनां सिध्यादृशां वा ता सम्मर्षन्ति नवा इति प्रश्नोऽभोचर—अणिमादयो वैक्रियलब्धाकृतमर्षन्ति ताम्नासन्धयदृशां सम्मर्षन्ति वा सम्मर्षन्तीति ॥ २७६ ॥

वया—श्रीवीरतीर्षद्वन्द्वे देशानां दत्ता देवच्छन्दान्त प्राप्ते सति एकादशगणधरमव्याद् ज्येष्ठत्वाद्गौतम एव वर्णदेशानां ददाति, पट्टवारि-
त्वेन स्यादित्याह सुवर्णस्वामी वा ! अन्यो वा य कश्चिद्गणधरो वा इति प्रश्नोऽभोचर—श्रीक्षया ज्येष्ठत्वात्सति गौतमस्याभिनि गौतमस्यान्येव
वर्णदेशानां विवर्ते, असति च तस्मिन्नन्योऽपि यो ज्येष्ठो भवति स विवर्ते इति ॥ २७७ ॥

वया—श्रीमन्मृप्रमवस्त्वामिन्ध्यां सार्द्धं तपस्या गृहीत्वा, श्रीनन्मृस्त्वामिनश्च सर्वार्थुरशीतिर्वर्षाणि, श्रीप्रमवस्त्वामिनस्तु सर्वार्थं पञ्चाशीतिर्वर्षाणि,

सह वीक्षासमयप्रसङ्गे १० त्रिशदर्थीय इति नानूस्वामिनि सत्येव प्रभवस्वामिन सन्मार्भान्तत्वं सप्तमीपद्येत, तर्नेवत् पद्मावर्तगतं द्रव्यकं कथं निवृत्तीति प्रश्नोऽभ्योचरं—श्रीमन्मूल्याभिधीक्षानन्तरं कियन्निर्वर्षं श्रीप्रभवस्वामिनो वीक्षा सप्तमाव्यते, तथा च सति न कोऽपि विरोधो, यदुक्तं परिशिष्टपुष्पाणि—“पञ्चम श्रीगणपतौप्येवमन्यार्थितस्तथा । सत्सै सपरिचाराय, द्रव्यौ वीक्षा यथाविधि ॥ १ ॥ पितृनाट्यञ्चय चान्येषु ; प्रमथेऽपि समागत । नन्मुक्तमारमनुयान्, परिक्रमामुपावदे ॥ २ ॥ ” १७८ ॥

तथा—आकाशप्रदेशपरमाण्वो कल्पन् सूक्ष्म इति प्रकृतोऽभ्योचर—प्रवेशायेत्या द्रव्योस्तुत्यत्वमेव, विभागप्राप्यत्, अगगाहनप्रेत्या सत्वेन सिक्कप्याकाशप्रदेशेऽन्तत्वा परमाणवोऽगगाहन्त इति विरोधो भावनीय ॥ २७९ ॥

तथा—प्रवचनसारेत्तद्वारहत्यादी इन्द्रियविषयप्रमाणत्वा आत्माहुत्वेन प्रोक्ताऽस्ति, चक्षुष उत्कृष्टविषयवायां दृढव्ययोननरूपो विष्णु-
हुमाते दृढान्त प्रोक्तेऽस्ति, तथाहि चक्षुः सातिरेक्योननस्वसाक्षं गृह्णाति, सातिरेकत्वं तु विष्णुक्रमादय स्वपदपुर स्थितं गर्वादिहं तन्मध्य-
गतं च केन्द्रादिकं पश्यन्तीति नववत्त्वमहावर्णावसति, इति चक्षुष सातिरेकव्ययोननद्रव्यरूपप्रवर्णविषये दृष्टान्तकारणाद्विष्णुमारादितुर्नन्त
रूपमात्माहुत्वेन सम्भाव्यते, अन्यथा न दृष्टान्तसङ्गतिरित्येवं सति प्रभ्योचरसमुच्चयवर्तुर्प्रकाशप्रान्ते यद्विष्णुक्रमादेवितुर्नन्तरूपपुरसेवाहुत्वेननव-
व्ययोननप्रमाणमुक्तमस्ति सत्त्वयमिति प्रकृतोऽभ्योचरं—विष्णुक्रमादहत्वं सातिरेकव्ययोननप्रमाणरूपं चमरेन्द्रादिब्रह्ममाणानुत्वेनापि सप्तमवर्तीति न
क्यापि विप्रसिपाति, यद्य प्रश्नोचरे उत्तमेवाहुत्वेन प्रोक्तमस्ति तत्र किञ्चाद्विवेचयमस्तीति ॥ २८० ॥

तथा—इच्छामि सना समणो० भगवन् ह आचार्याह इत्यादि ४ चतुस्समाभ्रमणानां प्रथमसमाभ्रमणे भगवन्० अन्य भगवच्छब्देन किं
वाक्यं ! कश्चित्सुवर्भर्त्यामिनं वक्ति, कश्चिच्च भण्डलीस्वामिन गीतार्थं वक्ति, कश्चित्तु दीर्घकूरं श्रुते ‘य्यार सदासमणे अरिहन्तासिह वसतः’ इति

प्रतिक्रमणहेतुगर्भमाद्यधर्मोषे स्थितवमस्ति, लघुप्रतिक्रमणहेतुगर्भे भागवच्छब्देन वत्पारोड्या प्रोक्ता सन्ति, तेन भागवच्छब्देन किमत्र वाच्यमिति प्रश्नोऽत्रोचर—भागवच्छब्देन पारम्पर्येण धर्माधार्य ध्रुयते, यच्च प्रतिक्रमणहेतुगर्भमाद्यधर्मोषे 'व्यापारे स्वमासमणे अरिहतादिक धादह'

॥ ३८१ ॥

इत्युक्तमस्ति तत्र स वाद्यधर्मोषे केन ह्यत्र इति ज्ञापनीयं तदनु ज्ञास्यत इति ॥ ३८१ ॥

तथा—निनमन्दिरे मूकनायकस्य दृष्टिर्दारास्त्राया कियत्तमे भागे समानेयाः विवेकविक्षासादी कथमस्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—यदुक्तं विवेकविक्षासे—“द्वाराशास्त्रादिभिर्गौरव पञ्चादिधीयते । मुक्ताष्टमं विभाग च, यो भाग सप्तम पुन ॥ १ ॥ तस्यापि सप्तमे भागे, गमाया

स्त्वत्र सप्तमेवेत् । प्रासत्प्रतिमाद्यदिर्नियोज्या तत्र स्थितिपि ॥ २ ॥ अष्टभागीकृताया द्वाराशास्त्राया य सप्तमो भाग सोऽप्यष्टभागीक्रियते तस्य

सप्तमे भागे प्रतिमाद्यदितानीयत इत्यवस्येयमिति ॥ ३८२ ॥

तथा—निनमन्दिरे अपन्त्या वेहरी इत्यपरपर्याया देवकुक्षिकास्त्रयोविंशतिव्यतिर्ध्यातिर्वा कर्त्या, मूकनायकेन सह चतुर्विंशतिर्भायते तेन त्रयोविंशतिरेव तत्र कर्तव्य इति कश्चित्तेन किमत्र प्रमाणमिति प्रश्नोऽत्रोचर—मूकनायकस्यैव चतुर्विंशतिर्देवकुक्षिका क्रियन्ते इत्यत्रत्या

सूत्रधारा कथ्यतीति ॥ ३८३ ॥

तथा—चतुर्निकायदेवानामेका कोटिरिति चतस्र कोट्यास्तीर्यष्टस्यार्थे भवन्त्यतो भवन्ति समुदितानां एकत्र कोटिरिति वा कथमस्तीति

प्रमाणः षडुक्तोऽत्रासराणि वीतरागस्त्ववद्यौ सन्तीति कश्चिद्व्यति तत्प्रमाणं न वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—चतुर्निकायदेवाना समुदितानां कोटि-

र्त्वायते, नाममात्रादौ तयोक्ते, यत्र च प्रतिवेयनिकायं कोटिरित्यादिति सा का वीतरागस्त्ववद्यपि, केन च कृतोति ज्ञापनीयं ततो

ज्ञास्यत इति ॥ ३८४ ॥

यथा—मिनसमवसरणे सङ्ख्याता सुए मानससङ्ख्याता वा इति । प्रश्नोऽञ्चर—मिनसमवसरणेऽसङ्ख्याता सुरनयदपो भान्तिवि
योगशास्त्रहचौ प्रोक्तमस्ति, न च एव कथ्यनुपपत्ति, यच्च नाममाकादौ क्वापि कोटकोटिकम्, सद्धिशेषाद्विषयस्येत्यवसीयते इति ॥ २८६ ॥

यथा—सांप्रसारिकप्रतिष्ठापनायात्समर्पो ४० चत्वारिंशद्विकोषोत्तकान् कथयित्वा तत्पान्ते एको नमस्कारो षष्ठ्य पञ्चात् षडयो-
त्सर्गं पारपीय कश्चिदिति षट्कि, कश्चिच्च प्रान्ते नमस्कारं षष्ठ्य न भूते, तेन किं प्रमाणमिति ? प्रश्नोऽञ्चर—सांप्रसारिकप्रतिष्ठापने सनमस्कार-
श्चात्परिशेधेऽप्येवैतत्कथयित्वासां प्रतिष्ठापनाहेतुगन्मादाष्टुकोऽस्ति, पारम्येणापि तथैव कियत् इति ॥ २८६ ॥

यथा—सांप्रारिके सति रनोहरणेन पद्मे प्रमार्जनं प्रमार्जनाऽसंयम इत्युक्तमस्ति, एव को हेतुरिति प्रश्नोऽञ्चर—अपराणवद्येकोऽवहासा-
सिहेतुरवसेय इति ॥ २८७ ॥

यथा—अर्हयाद्विक्रियाति १० पद्यावचनं यच्चतुर्थवपसा करोति, स तद्व्येयपदगणनमुपयासदिने कुर्याद्विनवयेऽपि वा इति प्रश्नोऽञ्चर—
यच्चतुर्थवपसा स्थानकारावर्तं करोति स यदि पृथक् पृथक् चतुर्थान् करोति तदा त्रिष्वपि त्रिनेषु व्येयपद गणयति, समुद्रितचतुर्थकरणे तु
यथासम्भ्रममिति बोध्यम् ॥ २८८ ॥

यथा—इहैके सत्त्वाः पूर्वं ज्ञानाविषयोनिका स्वकृतकर्मवशात्सत्त्वावराशरीरेषु सञ्चित्वाऽपिषेषु दृष्टीकापत्तेनोत्पद्यन्ते, यथा शिर सु
मणय करिदन्तेषु मौक्तिकानि विकसेन्दिदेष्वपि शुक्तयादिषु मौक्तिकानि स्वावरेष्वपि पारकरादिषु जीवा स्वगणभावोत्पद्यते, एतत्पदस्येतादि
सूत्रकदम्बदीपिकायां सन्वीत्युक्त्या मौक्तिकानि सञ्चितानि सारस्य कथयन्त सन्ति, प्रश्नोऽञ्चर—सु
तत्कथमिति प्रश्नोऽञ्चर—सूत्रकदम्बदीपिकादौ मौक्तिकानि यथापि सञ्चितानोत्पद्यन्ते इत्युक्तमस्ति, तथापि ज्ञानपदुपयोगद्वारादौ अत्रि-

सत्तेनोक्तानि, तेनोत्पत्तिस्थाने तानि सन्धिजानि, तन्निर्गतानि आधिजानीति बहुश्रुता, ये च सर्वथा तेषां सन्धिसत्त्वं पश्यन्ति तेषां आद्यधिविहस्तेन विहरणाद्यप्रसङ्गः ॥ १८६ ॥

वया—“आद्यमयसूत्रमार्गनिच्छया” इत्यादिसूत्रकथञ्च प्रत्येक सम्बद्धयते, नातकसूत्रक नाय बन्मानन्तर दशाष्टानि यावत् भूतसूत्रकं भूतानन्तरं दश दिवसान् यावच्चन्द्र यद्धर्म्यं तद्विधा—‘लोक’ ‘सि लोकिक’ ‘उत्तर’ ‘सि लोकोत्तर’, लौकिकं द्विधा—इत्थर यावत्कर्मिकं च, तत्रोत्तरं यत्सूत्रकमृतकमिति, तथाहि—लोकं सूत्रकमिति दश दिवसान् यावच्चन्द्रयत् इति, यावत्कर्मिकं च षष्ठ्यल्लिप्पकर्मकारणोन्मादि, एतान्यसाराणि व्यवहारसूत्रद्वयोः सन्तीत्युक्त्वा सूत्रकमृत दशदिवसान् यावत्सत्तरतात्पर्यमन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरग्रन्थे तु दशादिनिर्देशो नास्ति इत्युक्तमस्ति, तत्कथमिति : प्रश्नोत्तरग्रन्थे—व्यवहारसूत्रद्वयोः सूत्रकविषये यद्दशादिनववर्त्तेन तद्दशादिशेषपरत्वेन, ततो यत्र देशे सूत्रकविषये यावानधीकस्त्वान्तकथमिति : प्रश्नोत्तरग्रन्थे, तेन प्रश्नोत्तरग्रन्थेन सह न कोऽपि विरोध इति ॥ १९० ॥

वया—प्रवचनसारोद्धारस्य तृतीयशतकस्य त्रयस्त्रिंशत्तमगाथाया ‘संगतिगाथेति अप्यद्विष्ट’ एतत्पदव्याख्यानं श्रीआणन्दसूरिणा—सङ्ग-रिक्तद्वौ अपसिते पसिते तु द्विद्वयोश्चसम्पन्नाश्च कस्यते बोध्यादि इत्युक्तमस्ति, एतदुक्तिमत्त्वात् सांगतिफलं बन्नुक्तकल्पमपि द्विद्वयत्वेन स्वतन्त्रे रम्युपगम्यते, आणन्दसूरिश्च षड्वाच्यीय श्रूयते, तेन तदुक्तं कथमात्मना प्रमाणं नास्तीति : प्रश्नोत्तरग्रन्थे—मानन्दसूरिकृतग्रन्थसु अप्ययम् दृष्टो नास्ति, तेन तदर्थेने तद्विषयो विचारो युक्तिमत्त्वान्तर्येति ॥ १९१ ॥

वया—प्रश्नपननाद्वितीयपदे आदाराधोविकारे ‘आधाय पटुष पञ्चसु मद्यादिदेशे’ एतत्पदव्याख्यानं व्याख्यातो नामातिस्तिग्धोऽप्रतिरुद्धो वा कालः, तस्मिन्सति आग्निपञ्चच्चेदात्, ततो यदा पञ्चसु मरतेषु पञ्चस्यैवतेषु सुषमसुषमा सुषमदुष्यमा धर्तते तदाऽतिस्तिग्धं कालो दुष्यमदुष्यमाय

तथा—भिनसमवसरणे सङ्ख्याता सुरा मान्यसङ्ख्याता वा इति । प्रश्नोऽश्वोत्तरं—भिनसमवसरणेऽसङ्ख्याता सुरनरादयो भान्तीति योगवाक्यवच्चै प्रोक्तमस्ति, न च तत्र काप्यनुपपत्तिः, यच्च नाममाकाशौ क्वापि क्षेत्रकोटिरुक्त, तद्विशेषाद्विषयस्येत्यवसीयते इति ॥ १८६ ॥

तथा—सांप्रसारिकमिति क्कममकायोत्तमर्गो ४० वत्थारिशब्धोकोषोत्तकान् कथयित्वा तत्तान्ते एको नमस्कारो वक्तव्य पश्चात् कथो-
त्तमर्ग पारणीय कश्चिदिति वक्ति, कश्चिच्च प्रान्ते नमस्कारं वक्तव्यं न भूते, तेन किं प्रमाणमिति । प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सांप्रसारिकमतिकमणे सनमस्कार-
वत्थारिशब्धोकोषोत्तकत्वात्समर्गो प्रतिक्रमपहेतुगन्धार्दाद्युक्तोऽस्ति, पारम्येणापि तथैव कियत इति ॥ १८६ ॥

तथा—समागारिके ससि रानोहरणेन पद्यो प्रमार्जनं प्रमार्जनाऽसंयम इत्युक्तमस्ति, तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽश्वोत्तर—अपारेणतश्चोपहासा-
विहेतुरवसेय इति ॥ १८७ ॥

तथा—अर्हदादिर्विशयति १० पद्याचनं यच्चतुर्भवसा करोति, स तद्व्येयपदगणनमुपपासयित्वा कुर्याद्विज्ञयेऽपि वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तर—
यच्चतुर्भवसा स्थानक्याचनं करोति स यस्मि एषक् एषक् चतुर्मान् करोति तदा त्रिष्वपि दिनेषु व्येयपद गणयति, समुदितचतुर्भवकरणे तु
यथासम्भवमिति बोध्यम् ॥ १८८ ॥

तथा—इहैक सत्त्वाः पूर्वं नानाविधयोगिनः स्वष्टकर्मवशागात्रसम्पादराशौरेषु साधिसाधिवेषु पृथक्कथयत्तेनोत्पद्यन्ते, यथा शिर सु
मणस्य क्वदित्तेषु भौतिककथानि विक्रमेन्द्रियेष्वपि शुक्त्यादिषु भौतिककथानि स्थावरेष्वपि धारकरादिषु भीमा छत्रणभावेनोत्पद्यते, एतान्यन्तराणि
सूत्रकदम्बदीपिकायां सन्तीत्युक्तम् । भौतिककथानि साधिसानि सारतरा कथयन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरप्रश्ने तु अधिसानि तानि भवन्तीत्युक्तमस्ति,
तत्कथामिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सूत्रकदम्बदीपिकायां भौतिककथानि यद्यपि साधिसन्तेनोत्पद्यन्ते इत्युक्तमस्ति, तथापि दान्यनुयोगद्वारादौ अधि-

यथा—भिनसमवसरणे सङ्ख्याता सुर मान्यसङ्ख्याता वा इति । प्रश्नोऽश्वोत्तरं—भिनसमवसरणेऽसङ्ख्याता सुरानादयो मान्ताति योग्यास्त्रहचो प्रोक्तमस्ति, न च तत्र काप्यनुपपत्तिः, यद्य नासमाकादौ कथापि केदाकोटिकका, सविशेषाऽविवक्षयेत्यवसीयते इति ॥ २८६ ॥

यथा—सावसरिकप्रसिद्धमप्यस्त्रयोत्सर्गो ४० अत्थारिशब्धोकोद्योतकान् कथयित्वा तस्मान्ते एको नमस्तस्यो षष्ठ्य पश्चात् कथो-
त्सर्गं पारशीय कश्चिदिति शक्ति, कश्चिच्च भान्ते नमस्तस्यारं षष्ठ्यं न भूते, तेन किं प्रमाणमिति । प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सावसरिकप्रतिक्रमणे सनमस्तस्यार-
न्तत्थारिशब्धोकोद्योतकस्तस्मात् प्रातिक्रमवाहेतुगत्वार्थादाहुकोऽस्ति, पाठपर्येणापि तथैव क्रियत इति ॥ २८७ ॥

यथा—साम्भारिके सति रजोहरणेन पदो प्रमार्जनं प्रमार्जनाऽसंयम इत्युक्तमस्ति, तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—अपारिणतव्योकोपेहासा-
सिहेतुरवसेय इति ॥ २८८ ॥

यथा—अर्हदाविर्भयति २० पयरावन ममर्तुर्गवसा करोति, स तद्व्येयपदगणनमुपधासदिने कुर्याद्विजयेऽपि वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—
यमर्तुर्गवसा स्थानकरावनं करोति स यदि प्रथक् प्रथक् चतुर्थान् करोति तदा त्रिव्यपि दिनेषु व्येयपद गणयति, समुदितचतुर्थकरणे तु
यथासम्भयमिति बोध्यम् ॥ २८९ ॥

यथा—इदं सत्त्वाः पूर्वं ज्ञानविषयोनिष्ठाः स्वकृतकर्मपयागात्सत्त्वावरणरीत्यु साविद्याऽविषयेषु एवमीकायत्वेनोत्पद्यन्ते, यथा शिर सु
मणयः स्वरितेषु मौक्तिकानि भिकर्षेन्द्रियेष्वपि शुभस्यादिषु मौक्तिकानि स्वापरेष्वपि पारकरादिषु भीषा रुषणभावेनोत्पद्यन्ते, एतान्यस्तस्यानि
सूत्रकदम्बदीपिकायां सन्दीप्युक्त्या मौक्तिकानि सन्निधानि सारता कथयन्त सन्ति, प्रश्नोत्तरमन्ये तु साविद्यानि ताभि मयन्तीत्युक्तमस्ति,
तत्कथमिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—सूत्रकदम्बदीपिकायां मौक्तिकानि यथापि साविद्यत्वेनोत्पद्यन्ते इत्युक्तमस्ति, तथापि तान्यनुयोगद्वारादौ अवि-

वत्तेनोक्तानि, तेनोत्पत्तिरूपाने तानि सन्धिस्थानि, सर्वाङ्गानि चाचिन्तनीति बहुश्रुता, ये च सर्व्वेषां सन्धिसत्त्वं वदन्ति तेषां आद्यथादिहस्तिने
विहरणाद्यप्रसङ्गः ॥ २८९ ॥

तथा—“ नायमयसृभगार्धनिच्छेदा ” इत्यादिसूक्तशब्द प्रत्येकं सम्बद्धयते, जातकसूक्त नाम वन्मानन्तर दशाहानि यावत् भूतसु
तर्क भूतानन्तरं दश दिवसात् यावत्तत्र यद्गर्ज्यं तद्विधा—‘ जोग ’ सि लौकिकं ‘ जप्तर ’ सि लौकोत्तरं, लौकिकं द्विधा—इत्थर यावत्कथधिकं ‘ ,
तन्नेत्तरं यत्सूतकभूतकादि, तथाहि—लौके सूतकादि दश दिवसान् यावद्गर्ज्यत इति, यावत्कथधिकं च षष्ठ्यभिन्नाकर्म्मकारहोन्नादि, एतान्मसराणि
व्यवहारसूत्रवचो सन्तीत्युक्त्वा सूतकगृहं दशदिवसात् यावत्सरातरास्त्यजन्त सन्ति, मन्मोचरप्रत्यये तु दशदिननिर्वाचो ज्ञातो नास्ति इत्युक्तमस्ति,
तत्प्रयमिति ! मरुतोऽञ्जोचर—अथवहारसूत्रवचो सूतकविषये यद्दशदिनवर्जनं तद्देशविशेषपरत्वेन, तत्रां यत्र देशे सूतकविषये यावानवधिस्ता
वन्ति दिनानि वर्जनीयानि, तेन मन्मोचरप्रत्ययेन सह न कोऽपि विशेष इति ॥ २९० ॥

तथा—भवचनसारोद्धारस्य तृतीययावत्कस्य अयस्तिशतगणयाया ‘ संगरिगादिमि अप्यधिष्णु ’ एतत्सद्व्याख्याने श्रीआणन्दसूरिणा—सङ्ग-
रिक्थो अपातिवै पतिवै तु द्विवक्ष्येपसम्पन्ना कस्यते बोधादि इत्युक्तमस्ति, एतदुक्तिप्रसव सांगरिफल मन्त्रुलफमपि द्विदृक्त्वेन सारतरे
रस्युपगम्यते, आनन्दसूरिश्च षड्गच्छीय क्षयते, तेन तदुक्त कथमात्मना प्रमाणं नास्तीति ! मन्मोऽञ्जोचर—आनन्दद्वारिकेशप्रत्यस्तु अथ
यावद् दृष्टो नास्ति, तेन तदर्थेने सविषयो विचारो युक्तिमात्रान्मयेति ॥ २९१ ॥

तथा—मन्नापनादितीपपदे नादराश्रयधिकारे ‘ वाचायं पदुष पञ्चसु मक्षादिदेहेषु ’ एतत्सद्व्याख्याने व्याघातो नामातिस्निग्धोऽप्रतिस्त्रो वा
कालः, तस्मिन्मासि अग्निपयच्छेद्यात्, ततो यदा पञ्चसु भरतेषु पञ्चस्यैरवतेषु सुपमसुयमा सुपमदुष्पमा वर्त्तते तदाऽतिस्निग्ध काखे दुष्पमदुष्पमाय

वासिष्ठ इत्यश्विष्यच्छेद इत्युक्तमस्ति, अथ च प्रथमारके तृतीयारके च बादराश्रिनिषेधो यणितो न द्वितीयारके, तेन द्वितीयारकेऽश्रिर्भवति नवा ।
 किञ्च सुषमादुष्यमायामश्रिनिषेधः प्रोक्तः, ' अगणिस्त य जुहुर्ण ' इत्यादिना चाश्रिसम्भवः प्रोक्तः, तदेतत्सर्वं सङ्गच्छते, किञ्चोत्सर्पिष्या
 द्वितीयारके किमस्ति गते बादरोऽश्रिस्तस्यते । किमिति गते च तस्मिन् नीतिप्रवृत्तिः सत्यवर्तकम् को भविष्यतीति प्रश्नोऽत्रोत्तर—प्रज्ञापनेत्यत्र
 प्रज्ञापनापुस्तकपाठानुसारेण प्रथमद्वितीयतृतीयारकेषु कश्चस्यावेतिशब्दता प्रोक्ताऽस्तीति क्व शङ्का । सथा तृतीयारकेऽतिश्रिगवतायामुक्तयामपि
 सत्यान्ते ' अगणिस्त य जुहुर्ण ' इत्यादि भगवन्तु अस्तस्याविकसणञ्च वाचाविवाये, सपोत्सर्पिष्यया द्वितीयारकस्यादौ पुष्करसर्वर्चादिपञ्चमेव-
 वषणि बादरावन्तस्यस्मिन्नुत्पन्ने विविक्तिर्मातनुष्यैर्भासादिनिवृत्तिरूपा नीतिर्निहितः आमादिनिषेधाभ्यादिग्रहणादश्यादिसम्भवे पाकादिनिवर्तनं च प्राग्-
 जातनतिस्तरणात्प्रथमकुलक्याद्विभक्त्याहनाद्वितीयारकस्य प्रान्ते प्रवृत्तमिति हैमवीरचरित्रे प्रोक्तमस्ति ॥ २९२ ॥

तथा—प्रज्ञापनाद्वितीयपदे द्विन्द्रियाणीनां पर्याप्तापर्याप्तानां स्थानप्रभासविकारे ' उल्लेखेऽर्कदेशमार्गे ' इत्यत्र तर्ज्यलोके तदेकदेशमार्गे
 मन्दरादिष्वप्यादिषु द्विन्द्रियादयः शङ्कादयः प्रोक्तास्तस्मिन्, " एगिद्विष पचिद्विष, तद्वे अ अहे अ विरिभ्योऽर् अ विगडिदिअनीना पुण, विरि-
 अलोऽर् पुणेअय ॥ १ ॥ " एतस्यां च गाथायां सिर्गलोके विकलेन्द्रिया हातव्या इत्युक्तमस्ति, तत्कथं ? इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—' एगिद्विष
 पचिद्विष ' इति गाथायां पचिर्गलोके एष विकलेन्द्रियप्रतिपादनं सदाहुत्यमाश्रित्य हेतव्यः ॥ २९३ ॥

तथा—प्रथमपदे आशाश्लेषादधिकारे ' अतोमुह्यत्तदात्तथा ' इति पाठो दृश्यते, वृत्तौ च अद्येति पदं व्याख्यानं बोधप्रभृतौ तेन सूत्रेप्रविक्र-
 वृत्तौ न्यूनं चेति प्रश्नोऽत्रोत्तर—सूत्रेऽद्यापदं समास्ति वृत्तौ सद्व्याख्यानं तु सुकरत्वाच्च कृतामिति बोध्यम् ॥ २९४ ॥

तथा—आर्द्र नालिकेरे शुष्के वा कियन्तो जीवा सन्ति, तथा नालिकेरपीयके सङ्ख्याता असङ्ख्याता अनन्ता वा कियन्तो जीवा सन्ति ।
यवस्तमस्र केचिदन्तमीयात्मक प्रतिपादयन्तीति प्रश्नोऽभोचर—मीयके सम्प्रदे नालिकेरे एक एव जीव इति ॥ २९५ ॥

तथा—शुक्राटके शुष्के आर्द्रे च कियन्तो जीवा सन्तीति प्रश्नोऽभोचर—शुक्राटकफले शुष्के आर्द्रे वा नीधद्वयं प्रोक्तमस्तीति ॥ २९६ ॥
तथा—आडलिनामा वनस्मतिविशेष किं सङ्ख्यातनीवोऽसङ्ख्यातमीवोऽनन्तमीवो वा ? कुत्र च प्रोक्तोऽस्तीति प्रश्नोऽभोचर—आडलिसत्कमूलादौ

असङ्ख्याता जीवा, पत्रादौ तु एकैको जीव इति प्रश्नापनादौ प्रोक्तमस्तीति ॥ २९७ ॥

तथा—हस्तत्रयादारभ्य उत्सेवाहुत्वेन यावत् पङ्क्तप्रमाणदेहधारिणा सङ्घे मोक्षो भवेन्न वेति प्रश्नोऽभोचर—उत्सेवाहुत्वेन हस्तद्वयादारभ्य साविकपञ्चवनं शतानि यावत् शरीरधारिणो जीवा मुक्तिं गच्छन्तीति ॥ २९८ ॥

तथा—“अहमल्लापमाणो, पुण्डरीकाण्ड इति ने जीवा । ते परेवयमिन्ता, ननुदीवे न मायति ॥ १ ॥ ” एतद्वाधाद्वयं प्रतिश्रमणसूत्रवृत्तिप्रवचनसारोद्धारसूत्रवृत्त्यादौ यथा दृश्यते वदेहि पक्षता । ते नइ सरसवमिता, ननुदीवे न मायति ॥ २ ॥ ” एतद्वाधाद्वयं प्रतिश्रमणसूत्रवृत्तिप्रवचनसारोद्धारसूत्रवृत्त्यादौ यथा दृश्यते तथा तेनस्कायप्रवृत्त्येकोन्द्रियाणां जीवमानप्रतिपादिका गाथा प्रयां प्रत्ये न दृश्यन्ते, तत्कथं ? किञ्च वरट्टिकावन्दुलप्रमाणमात्रे तेनस्काये ये जीवास्ते यदि मस्तकलिशप्रमाणदेहधारिणो भवेयुस्तदा ते ननुदीवे न मन्ति, निम्नप्रसृष्टमात्रे वायौ ये जीवा सन्ति ते यदि स्वस्रसप्रमाणदेहा भवेयुस्तदा ननुदीवे न मन्ति, अयमर्थ प्रमाणप्रमाण वा ? किञ्च—एतद्व्यप्रतिपादके यादृश्यो तादृश्यो छुटितपत्रे गाये अपि स्त, तद्यथा—
‘ परटीतदुलमिता, तेजनीवा भिणेहि पक्षता । मत्पयलिक्रस्यमाणा, ननुदीवे न मायति ॥ १ ॥ ने जीवपक्षपरिसा, वाऊनीवा भिणेहि पक्षता ।
ते नइ खसस्रसमिता, ननुदीवे न मायति ॥ २ ॥ ” किञ्च एतेष्वीकायादिनीवप्रमाणप्रतिपादिकार्या गाथाया पारापवादयोः ये प्रोक्तास्ते च तत्तत्सौर्य

हस्तकले भिक्षाभिक्षप्रमाणदेहवारिणो भवन्ति तेन पारापतादय किंमलीना प्राप्ता इति प्रश्नोऽश्वोत्तर—जेमस्कायिकप्रभृतिशरीरमानप्रतिपादकं
गापाद्वयं यद्यपि महाप्रत्ये न दृश्यते, तथापि सूत्रेण सह सम्मतमेव, तदर्थस्य सूत्रानुयायित्वात् । तथा भीषमानप्रतिपादकपारापतादिप्रमाणमव
स्थितकञ्चनेन महाविदेहातं स्थापय इति, गुणमोषनार्थमायमुपदेश इति न काऽप्यनुपपत्तिरिति ॥ २९९ ॥

तथा—नामपाछाया ' षष्ठे पुन वोदयान्वायुणे हस्तसमुच्चयाः ' इत्युक्तमस्ति, लघुक्षेत्रसमाप्ते तु ' पञ्चमसमवहारे, टुकरुषा योस
वरिसबाड नय ' इत्यस्ति, तेनैतत्कर्म सङ्गच्छते इति प्रश्नोऽश्वोत्तर—नामपाछायां मान यदुक्त तत्पठारकप्रान्तमभीक्ष्ण्य, लघुक्षेत्रसमाप्ते
तु पठारकस्यादिदिनमाश्रित्यादि बोध्यम् ॥ ३०० ॥

तथा—तेषु त्रिव्यारकेषु यथाकर्म नराणां त्रिव्योक्त्येनैस्तुषरीकणभदरमष्टकमात्रमाहार इत्युक्तमस्ति लघुक्षेत्रसमाप्ते, तुषरीकणादय
श्चारकेऽस्के पृथक्पृथक्प्रमाणास्तेन किमरकमर्त्तितस्तुषरीकणादयोऽत्र प्राप्ता इति प्रश्नोऽश्वोत्तर—सचदरकसम्भविष्वरीकणादिप्रमाण
माहारास्य होयम् ॥ ३०१ ॥

तथा—' मक्षमक्षो परोक्षे, जाय विवसस अंगमुद्रुचो वाय विप्यर ' इति सामाचारीमध्ये विषये, तेन तृतीययामादर्धार्ध मय्या
हान्तरव रात्रिपौषव कर्तुं कस्मते न वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तर—मय्याहान्तरव पौषवप्रवृण शुद्धयति, परं साम्प्रतीनमवृत्त्या प्रतिषेधनात् अर्धार्ध
न कथ्यते, किन्तु परव इति ॥ ३०२ ॥

तथा—यनैश्चरसीनां राशिपरावर्त्तयितुमिति स्थास्या ये निनपमाऽऽद्याभ्यादिक कुर्वते तेषां सम्यक्त्वं स्थानं भवति नवा इति
प्रश्नोऽश्वोत्तर—यनैश्चरसीनां राशिपरावृत्तिदिने विशेषतःपूजाविकरणे सम्यक्त्वं स्थानं निर्जाता नास्तीति ॥ ३०३ ॥

तथा—यदिनत प्रारभ्य दौषा माषत्नानं कुर्वते तदिनत एवारभ्य केचन श्राद्धा अपि स्वगृहे उष्णोदकादिना स्नात्वा निनषादि गत्वा भिनपूमां कुर्वन्ति, मासप्रान्ते भिनभक्त्यर्थं रात्रिभागारणं मोदकादिलभ्भनिकमपि कुर्वते, माषत्नानमिदमुच्यते, तत्करणे च मिथ्यात्व स्यादि त्युक्त्या केचन एतद्वृत्त्यं निषेधयन्त सन्ति, तत्प्रमाणमप्रमाण वा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—माषमासं यावदुष्णोदकादिना स्नानकरण पूजाकरण तत्प्रान्ते रात्रिभागारणं छम्पनिकादिकरणं च न युक्तिमत्यतिभाति, प्रसक्तयोषादिभयादनाधीर्त्वादिति ॥ १०४ ॥

तथा—मोहनीयकर्मणोऽष्टाविंशति २८ अष्टमा निरन्तरं कर्तुमारब्धा सन्ति, तदन्तराले योच्चरितपञ्चमीरोहिण्यादिकमागतं तदा वैरेवाष्टमे सरति किं वा पञ्चम्यादेस्तपश्च पृथक्कर्षणीयमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मोहनीयकर्मसंस्केपु निरन्तरमष्टमेपु क्रियमाणेषु उच्चरितपञ्चम्यादितपो यावन्मुक्तं तावत्सति सामर्थ्ये पञ्चात्करोति, स्थानकपदगणनसामर्थ्याभावे तु तदङ्करणेऽपि सरति ॥ १०५ ॥

तथा—पदगणन एकभारदेवकम्बन वा विस्मृतं द्वितीयादिने पारणातः प्राक् तत्करोति यदि तदा शुद्धयति न वा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्रथमदिने विस्मृत पदगणनं एकत्रो देवकम्बन वा द्वितीयदिने पारणकरणावर्गान् अवशिष्टपूर्वादिमहत्त्वरण विना न शुद्धयति, क्रियमाण तु हृदयव इति ॥ १०६ ॥

तथा—पञ्चम्यां प्रतिभायां कच्छाटिकाबालनं निषिद्धमस्ति, तद्यश्रित्य कश्चिद्वक्तृ—रात्रौ चतुर्दश कयोत्सर्गे एव कच्छाटिका न बाधनीया, अन्यथा सर्व्वाकालं कच्छाटिका बाधनीयेव, तदाश्रित्य कपमस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—पञ्चमीप्रतिमातोऽबद्धकच्छ इत्येव अन्ये हृष्टमस्तीति कयोत्स- र्मावच्छेदे एव कच्छाटिका मोच्येति यो वक्ति स एव प्रष्टव्य—पूर्वाभिधान्यस्तराणि क्व सन्तीति ॥ १०७ ॥

तथा—समवसरणस्तोत्रे यस्मिन्नाभ्यामराणि वीनयन्त प्रोक्तास्तस्मिन् “करकालिअक्रयणदंष्ट्रा सोहम्भीसाण सुरवरा साव । ढालिंति चाम

राहं उमञ्जो पाप्मसु उद्धतिभा ॥ १ ॥” इति श्रीकृष्णभक्तप्रवृत्तिकाव्यायां तु सौवर्णशानुसूता। प्रोक्ता दृश्यन्ते, तेन उभयेषा मध्ये किं प्रमाणं इति प्रश्नोऽप्येव—श्रीकृष्णभक्तप्रवृत्तयोऽत्र हस्तप्राप्त्यो नास्तीति ॥ १०८ ॥

तथा—वीर्यवृद्ध्याक्यानं श्राद्धस्य तर्कस्थिता शृण्वन्ति इत्यस्य गणि कुत्र सन्धीति प्रभोऽप्येवमचारं—आचाराङ्गवृत्तौ अपि तर्कस्थिता शृण्वन्तीत्युक्तमस्तीति ॥ १०९ ॥

तथा—भाद्रपद इव देव्योऽपि लङ्कैस्या एव व्याख्यानं शुष्कन्तुवासीना इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—भावदपकवृत्तौ देव्य लङ्कै स्थिता।
शुष्कन्तीत्युक्तमस्तीति ॥ ११० ॥

तथा—एवात्पराश्रौ साधुसमीपे समागत्य यत् श्राद्धा प्रतिक्रमण कुर्वाणा इत्यन्ते, तस्याशराणि कुत्र भर्त्से सन्तीति प्रश्नोऽर्थात्तर-
सापाचार्यनुसारेण यथा पौषककरणाय वावात्पराश्रौ साधुसमीपसमागमन इदमस्ते तथा प्रतिक्रमणकृतेऽपि तद् युक्तिमद् ज्ञापय इति ॥ ३११ ॥
तथा—घटिकाद्वयादिशेषरात्रिसमये पौषघ करोति कश्चित्, कश्चित् यज्ञाप्रतिष्ठेयना कृत्वा तत्करोति, तयोर्मध्ये क शास्त्रोक्तविधि-
रिति प्रश्नोऽर्थात्तर—एवात्पराश्रौ पौषघकाले पौषघविधानमिति मौख्ये विधि, कालातिक्रमे तद्विधानं त्वापवादोक्तमिति ॥ ३१२ ॥

तथा—“आवत्सय भोवन्निजुसि १ विदन्निजुसि २ उत्तरव्यापणे ३ । दसकादिभ ४ वउरोदि, मूक्काये सरोमि सया ” ॥ १ ॥ इति भीष्मकपञ्चनद्वारिकवभाट्टसिद्धान्तसवगाथा, एतस्यां च मूलग्रन्थाभात्यार एते प्रोक्ता सन्ति, भीक्षुरविजयद्वारिप्रसादितमशोचरसमुच्चय-अन्ये च कश्चिन्नेवो दृश्यते, तत्कार्य इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—उक्तगाथायामोघानिर्मुक्तैर्निर्मुक्तत्वेनावश्यकानिर्मुक्त्यन्तर्भवत्वात् एतान् विवक्षा,

पिण्डनिर्युक्तेस्तु निर्युक्तिस्त्वेनैव पिण्डपणाप्ययनमुद्रात्पृथग्विकसया, मदनोच्चरसमुच्चये त्त्रोषानिर्युक्ते कृत्कपप्रक्षिप्तिषानुसारेण विभिन्नाविषयत्वात्
 पृथग्माणन, पिण्डनिर्युक्तेस्तु पृथगाविकस्यैवेति सर्वमवदातम् ॥ ३१६ ॥

तथा—“विषयाहिणपुरस्सर महावीरजिणेसरं गणहरे अ । [श्लोके] पणिवह्कण नक्षरिह ईसाणादिसाए निवेसेह ” ॥ १ ॥ इति
 श्लोकभाषनाद्ब्रह्महन्तुक्नायाया अर्थानुसारेण यथा श्रीमहावीरजिनस्य प्रदन्निणाधिक प्रयातव्यं, तथा गणधराणामपि पृथग् प्रदातव्यं न वा इति
 मदनोच्चोच्चरं—दीर्घकरप्रदक्षिणाप्रय कुर्वतो गणधराणामपि तत्राप्यं सहैव मक्सीति ज्ञायते ॥ ३१४ ॥

तथा—केचन वृद्धशालिक इत्य वदन्ति ‘ इतिआहुसुमिणुसम्भो ’ इति गायार्द्रयोक्तविध्वय मार्गाधिकारणे श्रद्धालुर्न करोति तद्युक्त-
 मयुक्त वा इति मदनोच्चोच्चर मार्गाधिकारणे विधिवत्प्रसत्त्यापन युक्तमेवेति ॥ ३१५ ॥

तथा—प्रतिष्ठायां प्रतिभाया नेत्रोन्मीलकेऽङ्गने नवु सिध्यते न वा इति मन्त्रोच्चोच्चरं—साभ्यतं प्रतिष्ठायामङ्गने नवु शब्देन शार्कराजमेवायत
 इति सैव प्रसिष्यते ॥ ३१६ ॥

अथ पाण्डितजयवन्तर्पिगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च,

यथा—धनुर्मासकमव्ये विमयदशमी यावत् खण्डाविहरण कथं न शुद्धयतीति मन्त्रोच्चोच्चरं—परम्परया खण्डाविहरण निषिध्यते इति॥ ३१७॥
 तथा—प्रतिक्रमणमव्ये विष्णुत्प्रेर्यापादिप्रकाश शरीरे क्णाति तदाऽश्विप्रयविराधना मन्यते तत्तपाकृतप्रत्येऽस्त्यन्यत्र वा इति मन्त्रो-
 च्चोच्चर—आषड्यकनिर्युक्तेविकायोत्सर्गाव्ययने “ अगणीउ छिदिज्ज व, बोहिअ खोमा य दीहहक्को वा । आगारोहिं अममो उत्तसमो,

एवमार्हति ॥ १ ॥ ” एतद्वाप्यभ्युपगम्ये ‘अणि’ ति यदा कथ्यते स्याति तदा प्रावरणाय कस्यकमहणं कुर्वतोऽपि नायोत्सर्गमद्भो न मयदासि प्रतिपादितमस्तीति ॥ ३१८ ॥

अथ पण्डितभक्तिसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च,

यथा—साधा कथयन्म्यस्माकं पौथषिका रात्रेस्तुर्ययामे समुत्थाय पौषवमन्त्रे सामायिकं कुर्वन्ति, तदसंशयं च प्रतिक्रमणमूत्रचूर्णम् । सन्ति, तेन भीमतां धीभूषणा सामायिकं कथं न कारयन्तीति मद्भोऽर्धोत्तर—रात्रिपौषवमन्त्रे पाश्चात्पराधौ सामायिककरणमाश्रित्य यानि चूर्णसंशयानि सन्ति तानि सामाज्यादिविशेषेण समर्थनीयानि ननु दूषणीयानि, तस्या शिष्टकृतत्वात्, न चात्मनां तदभिरुद्धयेनेन तत्कर्तव्यतापत्तिः, सर्वेऽपि सामाज्यादिविशेषा सर्वेऽपि अन्तर्याम्येन विवेका एवेति शास्त्रासत्तानुपलभ्यमादिति । किञ्च—स्वरतरङ्गीयाणां चूर्णिगतैकमन्त्रं युक्तिमत्तं प्रतिपादितं, तद्वत्सकृत्सामाज्यास्तैरकरणात्, यदि च तेषां पूर्णं ग्रामाण्यमेव तदा तद्वत्ता सकृत्तदपि सामाज्यादौ वै कथं न विधीयत इति बहु वक्तव्यमस्तीति ॥ ११९ ॥

तथा—अथव्यानां सर्वेषां निर्वाणमद्वानराहित्यवद्बोधाद्विपरलोकाभयानस्य राहित्य साहित्य वा ? , किञ्च—भीमादिभयदानमभिधत्तम् । ज्ञारार्थकप्रार्थनसदृशः सर्वोऽथव्या उत नेति, किञ्च—सर्वार्थाध्ययसाधस्य साधस्यपुत्रं न्यूनाधिकत्वं वा ? , यदि सर्वेषामध्ययसाधसाधसदृश्य स्यात्सदा तेषामध्ययन्तेशो मन्त्रियदेशो समागतमनं प्रोक्तमस्ति तत्कथं सम्भवति, तदध्ययसाधयेद्याविनापादितत्वात्, किञ्च—मतिभ्रमणसूत्रद्वयानभयस्य पिबानि दया पूर्वाणि प्रोक्तानि सन्ति तत्कथं सम्भवति, यतः प्रबन्धनसारोक्तारादौ पूर्वोक्तबोधनिषेध कथितोऽस्ति, अपि चापामध्ययवहारेणामन्त्रपादितत्वं

तेषां कथं सम्भवतीति प्रश्नोऽभोचर—सर्वेषामभयानां भुक्तिभदान न भवत्येव, देवलोकादिभदानं तु केषाञ्चिन्नवत्यपि, विशेषेणवश्यकष्टत्वादी तयोक्ते । तथा अभयानां अध्यवसायवैविध्य स्यादेव, यतो नयमश्रेयकादिक सप्तमनरकादिक च यावन्नृच्छतां शुक्लकृष्णादिलेश्यावतामुभयेषामपि अध्यवसायसाम्य न घटते, कार्यभेदवर्जने कारणमेवाम्युपगमस्य न्यायसिद्धत्वात्, सर्वेऽप्यभयानां अकारमर्हकार्यसदृशा एव भवन्तीत्यपि शास्त्रे दृढ नास्ति । तथा अभयानां पूर्वागतलब्धिमार्गित्य पूर्वाणि वारयन्तीति दृष्टान्तपूर्वपूर्वविद इत्यावश्यकषुहृष्टचित्तवचनात् अभिप्रादशापूर्व वरादय पूर्वागतलब्धिमन्ताऽप्रसीयन्ते, नक्त्ये, अत एवभयानां भिन्नदशापूर्वाश्रुतलभेदपि शास्त्रान्तरोक्तपूर्वागतलब्धिविधिवेवो युक्तिमानेव । तथा तेषामागमव्यवहारित्वेऽपि न काऽपि क्षिति, भयाना एवमागम्यवहारिण इत्यस्तराणां शास्त्रेऽप्यवर्धनात् ॥ ३२० ॥

तथा—यो मोक्षार्थं क्रिया करोति स क्रियावतीति प्रबोध सत्योऽस्त्यो वा ? यदि सत्यस्तर्हि मोक्षार्थं जीवघातं कुर्वन्तु सत्स्वपि गुरु-
 क्तविपरिक्लिकपर्यन्तसर्वभेद्योऽपि क्रियावादित्वं स्यात्, तत्तु केषाञ्चिद्व्यक्तभदानामप्रत्यक्षदुष्टिः क्लेशाद्यानां च वेतसि न प्रतिभासते, प्रत्युत दुष्टिका इत्य कथयन्ति-श्रीमतां ये ये गीतार्था अत्र समायान्ति ते सर्वेषां क्रियां कुर्वन्तां भित्त्यादृशां क्रियावादित्वं कथयन्ति, तदसमीचीनं शब्दानं, ते तु दुष्टिकया सम्यग्दृशां सम्यक्त्वमभिमुक्षानां च क्रियावादित्वं कथयन्ति, नान्येषामिति प्रश्नोऽभोचर—यो मोक्षार्थं क्रिया करोति स क्रियावतीति प्रबोध सत्य एव दृश्यते, न च कोऽपि मोक्षार्थं जीवघातादिक करोति, यत गुरुक्लेशाणामपि मूलशास्त्रेषु जीववधस्य निषिद्धत्वात्, यादिकानामपि स्वर्गाद्यपि यज्ञस्य प्ररूपणात्, तथा सम्यग्दृशा एव सम्यक्त्वमभिमुक्षा एव वा क्रियावादिन इत्यस्तराणि शास्त्रे न सन्ति प्रत्युत भगवतीदृशावि-
 त्तुक्तमस्ति—एते च सर्वेऽप्यन्यत्र यद्यपि भित्त्यादृश्योऽभिहितस्तथापि शास्त्रा सम्यग्दृष्टयोऽप्राप्ता, सम्यगस्तिस्त्वधादिनामेव तेषां समाश्रयणात्, भगवतीसुत्रं च विशेषपर, तेन तत्र भित्त्याद्यादिपदेन सम्यग्दृष्टयो गृहीत, अन्यत्र तु भित्त्यादृष्टयोऽपि, तत उभयेऽपि क्रियावादिन इति सत्तन्त्र ॥ ३२१ ॥

तथा—प्रज्ञापनादृतीयपदवृत्तौ सेवानुसारेण चिन्त्यमाना पुद्गलाक्षेपस्यार्थिन सर्वस्वोक्ता इत्युक्त, तत्र के वे ? कथं वा ब्रह्मव्य
व्यापिनो भवन्तीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—महात्सका द्वेषा सधिसाधितभेदात्, तत्र केशसिमुद्रभावे सकलश्लोकव्यापी अनन्तानन्तकर्मपुद्गलमयो महा
स्कन्ध सवेतनमीयाविधितत्वात् साधितमहात्सक्य उच्यते, तद्विरत्पुद्गलमयस्तु विरत्साधारिणामभिनित सकलश्लोकव्याप्यधितमहात्सक्य, पूषमने
केऽपि केवलसिद्धा सकलश्लोकव्यापिनो महात्सक्या देया, यथेतद्विषया भूयस्योक्ता तदा विशेषावयवकवृत्तौ धीतिकायां द्रव्यवर्णाधिकारो
विकोक्तनीय इति ॥ ११२ ॥

अथ पण्डितशुभकुशलाणि कृतप्रश्नस्तदुत्तरं च--

यथा—सम्प्रति तृणागच्छीयथाका यथेयापयिकीप्रतिक्रमणपूर्वकं सामायिकमुत्सर्गोत्तिकं प्रतिवेक्षयन्ति तथा क दास्ये प्रतिपादितमस्तीति
प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—महानिधीये हारिमद्यां दृष्टवैकाकिहृद्यौ च साष्टवया सर्वमपि वीत्यवन्दनाद्यनुष्ठानमैर्यापयिकीप्रतिक्रमणपूर्वकमेव क्कमस्ति,
तन्मन्त्रे सामायिकमुत्सर्गोत्तिकप्रतिवेक्षनमप्यायातमेव, तेन तदपीर्यापयिकाप्रतिक्रमणपुरस्सरमेव विधेयमिति तत्त्वम् ॥ ११३ ॥

अथ पण्डितप्रेमविजयगणि कृतप्रश्नौ तदुत्तरे च--

यथा—मित्र गृहस्थावस्थाया केवलिन साधुं वा प्रणमन्ति नवा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—निषेधो ज्ञातो नास्ति ॥ ११४ ॥

तथा—पदपद्यादादिकन्यकानां कुमारीति सज्ञा कथमिति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—अत्र भवनपतय सर्वेऽपि प्राय श्रीदाप्रिया भवन्तीति कुमार
उच्यन्ते, तथा पूजा विक्रमार्थोऽपि भवनपतिस्त्वेन तद्वद्भोव्या इति ॥ ११५ ॥

अथ पण्डितभुनिविमलगाणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च—

यथा—प्रतिषासुदेवस्य विन्यन्ति क्वाणि च रत्नानि स्युरिति प्रश्नोऽञ्जोचर—प्रतिषासुदेवस्य रत्नसंस्कृपाया रत्नानां च नियमं शास्त्रे दृष्टो नास्ति, तेन चक्रादीनि तानि यथासम्भवं भविष्यन्तीति सम्भाव्यत इति ॥ ३२६ ॥

तथा—किरिष्यसुराणां प्रथमद्वितीयकस्यावस्तुतीयकस्याव षष्ठकस्यावस्य स्थितिरस्ताऽस्ति, तत्राथ शब्देन किमभिधीयते, अथस्तनप्रभृतं तस्मादप्यवोदशो वा ? अन्यच्च द्वात्रिंशदादिक्रमविमानानां मध्ये साधारणोद्गीर्णानिषेधेर्वा कतिचिद्विमानानि सन्ति विमानैकदेशे विमानाद्वहिर्वा तिष्ठन्ति, चाष्टाष्टस्थानीयत्वात्तेषां मध्ये वासोऽनुचित, विमानानामपान्तराखे भुञ्जोऽभावाद्दहिरपि तद्वत्स कर्म षट्त्वं इति किरिष्याणां वासस्थानं मयासात्पूर्वकं प्रसिद्धमिति मदनोऽञ्जोचर—किरिष्यसुराणां वासं कस्याद्विकर्तृनामघो मणित इत्यत्राव-शब्दस्तत्स्थानस्यावकमेवेति, न चान्नाव-शब्दं प्रथमप्रस्तुतायां षट्त्वे, तृतीयषष्ठकस्यासत्ककिरिष्यिकमराणां तत्प्रथमप्रस्तुतयोऽस्ति सागरोपमत्रयोवशासागरोपमस्त्योरासन्भवत्, तथा तद्विमानानां सङ्ख्यां शास्त्रे नोपलभ्यते, तथा देवलोकावद्वात्रिंशद्विमानविमानसङ्ख्यायां मध्ये तद्विमानानां गणनं न सम्भाव्यते, तेषां कस्याद्विकर्तृनामघो वासाभिधानात्, एतत्तु सर्वविधेषामिति ॥ ३२७ ॥

तथा—‘ममि उ पीछिञ्चते’ इति गाथायथाधुतार्थेन नञ्छादीनां द्विदलत्वं नोत्पाप्यते, प्रत्युत व्यक्तत्वाप्यते, नि स्नेहत्वात्, तेनैवद्विदलत्वाव्यपोहायैवद्वायाभावार्यं प्रसाध इति मदनोऽञ्जोचर—यस्मिन्नीक्यमाने सति स्नेहे न भवति, दालिकरणे द्विदलत्वासम्भवे सतीति शेषस्तद्वात्यादिकं पूर्वार्वाचार्या द्विदलं भुवन्ति, द्विदले उत्पन्नमपि स्नेहयुतं द्विदलं न भवतीति प्रस्तुतायाभावार्यो व्यक्त एवास्ति, तेन षड्मूलादीनां मिश्रासु स्नेहसद्भावात्तेषां द्विदलत्वाऽभावो बोध्य इति ॥ ३२८ ॥

तथा—तथासकृदशङ्के योगशक्ते च आदाना पञ्चाधाराविधारा कर्म नोक्ता इति भक्तोऽभोचर—उपासकदशङ्कयोगशङ्कयो
सम्यक्त्वमूळप्रदानमेवाभिवास्तुभुपकन्तत्वाच्चरुतिधारा एवोक्ता इति ॥ १२९ ॥

तथा—आत्मगोरससमृद्धाद्विदुर्लभं इत्यत्र गोरसशब्देन किं व्याख्यातमस्ति इति प्रश्नोऽभोचर—गोरसशब्देन दुग्धं दधि तक्त च द्रव्यमपि
परम्परयाऽभिधीयमानमस्ति, योगशङ्काद्वयौ गोरसशब्दार्थो व्याख्यातो नास्ति ॥ १३० ॥

तथा—सन्धानस्य योगशङ्काभिप्रायेण संसर्गे सति त्याज्यम्, प्रवचनसारोद्वारे तु सप्तकर्मविशेषण नास्ति, तत्र कोऽभिप्रायः
सन्धानं च कथा रीत्या कृतं सत्स्यात् कथा रीत्या च न इति प्रश्नोऽभोचर—सन्धानस्य रणायने हेतु प्रायः सप्तकर्ममेवेति, प्रवचन-
सारोद्वारे तु संसर्कमर्थस्त्वित्यत एव । सन्धानं च नञादिनिवर्तने सति भवतीति वृद्धव्यवहारोऽस्तीत्यवसेय ॥ १३१ ॥

तथा—गस्तिकप्रतिबन्तौ आर्द्धकथमानस्तपमाधाराद्यधीधारा साधुभिः श्रूयन्ते, केवलसाधवश्च प्रतिकामव्रताननीचारात् कथयन्ति
न च ! साभक्तं तु न केचित्कथयन्तीति भक्तोऽभोचर—केवलसाधुभिः पास्तिकप्रतिबन्तौ क्रियमाणे तपमाधाराद्यधीधारा यथायान्ति तदा स्वयं
कथनीया, तत्प्रवृत्तिरपि दृष्टाऽस्तीति ॥ १३२ ॥

तथा—आदानां चरककर्मवर्णं 'सद्विधिभक्त्यर्थे' ति विना यत्करितया कथयेत्त्वृण्यार्थायाभेदितं स्यात् तदा तत्पक्षेण प्रसाधनीति
प्रश्नोऽभोचर—'साहृण सगासाधो रयहरण निमिषं वा मयति, अहं धरे तो से उवमाहिआरयहरणं अस्ति' इत्यादिकान्यत्राप्यत्र चरकवृण्यार्थादी
रभोहरणास्तराणि सन्ति, आदाना च रनोहरणं चरककर्म एवेति ॥ १३३ ॥

तथा—जीवाभिगमादौ ध्वे आरात्रिकमङ्गलप्रदीपास्तारणि यदि स्युस्तदा त नि प्रसाद्यानीति मदनोऽग्नोत्तर—जीवाभिगमादिसुत्रेष्वात्राधिक-
मङ्गलप्रदीपास्तारणि साक्षान्नोपलभ्यन्ते, प्रकरणेषु तु बहुषु सन्ति, तत्रापि विप्रतिपत्ति पञ्चाग्नीमग्नीकुर्वता क्वाऽपि नास्तीति तात्पर्यम् ॥ ३३४ ॥

तथा—स्नानिभोऽपि हिङ्गुल 'नोभणसय तु गंतु' इत्यस्तरत्नछात् प्रवहणादागतोऽभिचीभवति, कृत्रिमस्य तद्विचित्रे किं वाच्य ' तप्यापि तस्य सञ्चितताव्यवहार क्रियते, तत्र को हेतुरिति मग्नीऽग्नोत्तर—हिङ्गुल स्नानिभो योननशतदे परत आयातभारद्व्यभिषम् स्रव एवोभावप्यभिची क्षायेदे, तदग्रहण तु अनाधीर्णतया, तेन साश्रित सञ्चितं सत् गृह्यत इति यतिव्यवहार इति ॥ ३३५ ॥

अथ पण्डितदेवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च—

यथा—'नस्य नखं तस्य वण' इति व्यासि सावधारणाऽन्यथाऽपि वा ' तदपि वर्न किं प्रत्येकरूपं साधारण उभयं वा ' सदुभयमपि किं सूक्ष्म बाह्य सदुभयमपि वा ' तथा 'नस्य नख' मिति वचोयुक्तया कुर्यादिगतमलव्यापारणे श्राद्धस्य वनस्पतिऋयविराघनापि व्याति न वा इति मदनोऽग्नोत्तर—इयं व्यासि सावधारणा क्षायते श्रद्धावैकालिके पिण्डेपणारूप्यवने ' साहङ्ग निस्त्रिविधाण ' इत्यादि गायवृत्तौ तयोक्तेः । तथा स वनस्पतिर्बाह्यसाधारणप्रत्येकरूपो क्षायते । तथा कुर्यादिगतमलव्यापारणे वनस्पतिविराघना भवति, पर तत्प्रत्यक्षानमङ्गो न भवति, तस्य व्यावहारिकवनस्पत्याश्रितत्वादिति ॥ ३३६ ॥

तथा—उपधानावाहिनां पद्ममङ्गलमध्याश्रुतस्त्रन्धपाते विराघनायामन वसंसारवासि फल, तदाश्रित्य किमादिश्यते इति मदनोऽग्नोत्तर—उपधानावहनेऽनन्तससारिता महानिशीथे तक्ता, पर तत्सुप्रसुप्तसर्गमयाश्रित, तेन यो नास्तिकस्सन्तु भवानवहनिरपेक्षस्त्वस्य सेति ज्ञेयम् ॥ ३३७ ॥

तथा—गौषधिकस्य भोजनासराणि क सन्तीति प्रश्नोऽभोचर—गौषधिकस्य भोजनासराणि पञ्चाशद्वर्षाणि आदमतिनमणस्त्रवर्षादा-
 व्यकानि सन्तीति ॥ ३१८ ॥

तथा—‘वातइसदुमिद्विपुष्णिमातिणीमुणं पडिपुष्णं पोसह’ इत्यत्र भीस्रकवाह्वयो उदिदशब्देन वस्त्राणवतिथय उक्ता, पूर्णिमासी-
 दाब्देन तु विस्त्रवतुमार्सकपूर्णिमा उक्ता, राजप्रभीयवृत्तौ तु उदिदशब्देनामाश्रया पूर्णिमासीशब्देन सामान्येन पूर्णिमा उक्तस्तदय कथमर्थभेद-
 इति प्रश्नोऽभोचर—सूत्रकवाह्वयि राजप्रभीयवृत्तौ चित्याख्यानं कारितानुवाचपरं, न च तत्सायक वाचकं वा भवति, भगवतीहृदियोगाया-
 स्त्रवृत्त्यादौ तु चतुष्कर्षाधिकारे सामान्यतः पूर्णिमाऽपवासात्वे उक्ते स्त इत्यत्र भावकाना मत्र वे ज्ञेये इति ॥ ३१९ ॥

तथा—सिद्धति ‘परिपुष्ण पोसहं पास्त्रेमाणे’ इति पाठ दीक्षया प्रतिपूर्णमहोरात्रमिति व्याख्यात, तत्र केन्द्रद्वयसर्वापवासासराणि
 न सन्तीति प्रश्नोऽभोचर—चत्वारोऽवयवनसूत्रपञ्चमाव्ययने ‘अगारिसामादभगाह’ एतद्व्यापृत्यनुसारेण प्रतिपूर्णोपवकरण प्रायेक
 ज्ञेयमिति ॥ ३२० ॥

तथा—गौषधिक पट्टपाटिकास्त्रितप्रतिमा वासेन पूजयति नवा इति प्रश्नोऽभोचर—गौषधिक कारण विना पट्टादिक न पूजयतीति
 ज्ञेयमिति ॥ ३२१ ॥

तथा—कर्मप्रन्यवृत्तौ ‘आतिस्मरणमपि अतीतसङ्ख्यातमवाऽप्रमत्तस्य पतिज्ञानमेवे’ त्युक्तमस्ति “पुञ्जभवा सो विच्छद, एक को विनि-
 न्या नकनं वा । तवरे तस्स अधिसम्भो, सहावभो नाइस्मरणस्स” ॥ १ ॥ इति गायथां सु नदीय भवा आतिस्मरणस्य विषयस्तत्कथामिति प्रश्नो-

उभोऽर्धं—जातिस्मरणान् आचाराद्वृत्त्यापिप्रयोगातीतान् सङ्ख्यातान् भवान् पश्यतीति ज्ञायते, कर्मप्रत्यवृत्तावपि स एवाभिप्रायोऽस्ति
, पुनश्च सो भिच्छेद्' इयं गाथा तु छुटितपत्रस्या न तु तयाविवक्ष्यस्या, तेन निर्णायिका न भवतीति ॥ ३४१ ॥

तथा—“छम्मासाज्जसेसे, उपन्न भेसि केवलं नाणं । ते नियमसमुत्थाया, सेस समुत्थाय मयणिज्जा” ॥ १ ॥ इति दीपास्तिकायां
“य एवमासाधिकायुक्ते, ज्ञपते केवललोद्वमम् । करोत्यसौ समुद्रघातमन्ये कुर्वन्ति वा न वा ॥ १ ॥” गुणस्थानप्रकरणे “यस्य पुन केवलिन,
कर्म भद्राण्युपोऽदिरिचतवत् । स समुद्रघातं मगधानुपगच्छति तत्समीक्षसुम्” ॥ १ ॥ इति प्रश्नपरवाविति त्रयाणां मध्ये क केवली
नियमत समुद्रघात करोति कश्च न करोतीति प्रश्नोऽभोचर—प्रश्नापनाद्वृत्तिप्रवचनसारोद्धारद्विषयप्रश्नपरतयादौ सामान्यतः समुद्रघातस्वरूपं
प्रोक्तमस्ति, न तु कश्चिद्विशेषो, गुणस्थानकर्ममारोहसूत्रे तु य एवमासाधिकायुक् इत्यादि विशेषोऽपि हृश्यते, अत्र मतमेवस्मान्माव्यते, तत्त्वं तु
केवलिनो विद्यति, दीपास्तिकामतः तु गुणस्थानकमारोहद्विचकारेण तद्गणयाया स्वीकृतसमर्पनाय सामान्येन दर्शितत्वात्तदनुपाध्येन, परस्परं
तदुपपत्तिश्च ‘छम्मासाज्जसेसे’ इत्यत्र प्राकृतशैल्या एवमासायुग्धाब्दात् सप्तम्येकवचनलोपे शिष्यते—विशिष्यतेऽविक्रियते इति शेष इति शेषशब्दस्या
विक्रयवचनस्य च किञ्चिदधिके एवमासायुगीत्यर्थकरणेन ज्ञेया, एवमासाब्दादधिकशब्दस्य लोपेन वा इति ॥ ३४२ ॥

तथा—नारकभीषेभ्यो निगोदनीषाना दु खमधिक निगोदभीषेभ्यो वा नारकनीषानामिति प्रश्नोऽभोचर—निश्चयतो नारकभीषेभ्यो निगोद
नीषानां नन्ममरणाद्वैकशरीरानन्तनीषावस्थानादिरूपं महद् दु खं, परं तन्मत्तमूर्च्छितादीनामिव नातिदुस्सहं, व्यथहारतस्तु निगोदभीषेभ्यो नारक-
नीषाना परमाधार्मिकहृदयेदनादिरूपं महद् खामिति वृद्धवाद्य इति ॥ ३४३ ॥

तथा—पौषधिकस्य भोगनासराणि क सन्तीति मन्त्रोऽग्नोचरं—पौषधिकस्य भोगनासराणि पञ्चाशकचूर्णं धातुमतिरूपमण्डूकचूर्णादी-
त्येकानि सन्तीति ॥ ११८ ॥

तथा—‘पठदसदुग्निदुग्निमासिणीसु ण पठिपुष्पं पोसहं’ इत्यत्र भीमूकवाङ्मूहस्योऽदिष्टशब्देन कस्याणक्यतिषय उक्ता, पौर्णमासी-
शब्देन तु सिद्धमनुष्यसकपूष्णिमा उक्ता, राजमभीषष्टस्यो तु उद्दिष्टशब्देनामावास्या पौर्णमासीशब्देन सामान्येन पूष्णिमा उक्त्यस्तदय कथमप्यभेद-
इति मन्त्रोऽग्नोचरं—सप्तकृताङ्गद्विषराक्षप्रभीयष्टाविद्याख्याने चरितानुवाद्यपर, न च तत्सापेक्ष भावक वा भवति, भगवतीदृष्टियोगस्या-
स्तद्वत्स्यादौ तु ऋष्यर्ष्यधिकरे सामान्यत पूष्णिमाऽमावास्या उक्ते स्त इत्यत्र भावकानां तत्र ते ज्ञेये इति ॥ ११९ ॥

तथा—सिद्धादे ‘पठिपुष्पं पोसहं फालेमाणे’ इति पाठः दीप्तया प्रतिपुष्पमहोरात्रमिति व्याख्यात, तत्र केवलद्विषमप्यपचासराणि
क्य सन्तीति मन्त्रोऽग्नोचरं—उचराऽप्ययनसूत्रपञ्चमाच्ययने ‘अगारिसामादर्यगार’ एतद्राथावृत्त्यनुसारेण प्रतिपुष्परौषधकरण आदिक-
ज्ञेयमिति ॥ १२० ॥

तथा—पौषधिक पट्टपट्टिकासिद्धिमतिमां धात्वेन पूजयति नञ् इति मन्त्रोऽग्नोचरं—पौषधिक कस्यण विना पट्टादिक न पूजयतीति
ज्ञेयमिति ॥ १२१ ॥

तथा—ऋग्भर्गनपट्टचो ‘आदिस्मरणमपि अतीतसङ्ख्यातमवाङ्मगमस्वरूपं मतिज्ञानमेव’ रसुकमस्ति “पुञ्जमथा सो विच्छिद, इह यो विवि-
श्या नकां य । उचरि तस्स अविमस्यो, सहाय्यो आहसराणस्स” ॥ १ ॥ इति गायत्र्यां न नवैव भवा आदिस्मरणस्य विषयस्तत्कथामिति मन्त्रो-
१२२

तथा—मरतैरप्रततीर्षद्वयतिरिक्ताना तीर्षद्वजं कीदृग् वर्णविभाग इति प्रश्नोऽश्रोचरं—एषवर्णान्वितरवर्णरूपो वर्णविभागो द्वेयोऽपि पूर्वोक्त एव हेतुरिति ॥ ३९० ॥

तथा—भीषजस्वामिना पदविधया सह सुप्तिवशे नीत, तत्र सह किं चतुर्विध साधुसाधोमात्रसमुदायो वा ? पदविधया च किं स्वरूपेति प्रश्नोऽश्रोचरं—परिधिपृथ्व्यां पुक्तवज्रस्यामितम्बानुसारेण चतुर्विधसङ्घोऽवसीयते, नतु साधुसाध्वीरूप एव, तथा—यथा चक्रवर्ति धर्मरत्नमद्विवक्षितार पदो भवति सा पदविधेति ॥ ३९१ ॥

तथा—देवानां भवचारणीयेनापि वपुषा कावाचित्कमन्नागमन सम्भवति न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—सङ्गमकसुरसन्धवाद्यनुसारेण देवानां भवचारणीयेनापि वपुषा कदाचिद्वन्नागमन ज्ञायत इति ॥ ३९२ ॥

तथा—‘वदितुष्टुचौ’ ‘सखा कस्मा’ इति गाथावृत्तौ एकोनाश्रितिमिथ्यात्वस्थानकेषु पदद्वितमस्थाने ‘सर्व्वमासेषु वा सासूषवासाधीनि’ सर्व्वस्वैकान्दशीषु उपवासकरणे कथं मिथ्यात्वमिति प्रश्नोऽश्रोचरं—चतुर्दशद्विमीक्षानपञ्चमीषु नियतसप्तदिनेषु उपवासमद्वन्वा यदि सर्व्वस्वैकान्दशीषु उपवासं करोति तदा मिथ्यात्वस्थान भवतीति ज्ञायते इति ॥ ३९३ ॥

तथा—‘गच्छान्तरीयसम्पत्तयेदशिरत्सुधारविधिष्वेतेषु सम्पत्त्वोच्चारणान्तरात्पक्षे द्वादशप्रतोच्चारणान्तरात्पक्षे अपि रायामियोगेणानि स्यादियद्वाक्यरोधारणमस्ति तद् यौक्तिकमन्यथा वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—आवश्यकनिर्मुक्तसुपासकद्वयाङ्गानौ आवश्यकानां सम्पत्त्वोच्चारण एव पदाकपरा उक्ता सन्ति, न तु द्वादशप्रतोच्चारणे, तेन सम्पत्त्वोच्चारण एव रानामियोगादियद्वाक्यरोधारणं युक्तिकमत्यतिभातीति ॥ ३९४ ॥

तथा—चिरकधीनास्वकर्ताननिगोदधीना तु स्वं प्रीति किं साम्यं हीनाधिकम् वा इति मदनोऽश्रोचरं—तेषां व्यवहारेण समानं दुःस्मयसीयते, निश्चयस्तु केषाश्चिन्मय इति ॥ १४४ ॥

तथा—अनादिनिगोदधीना किमनित्यबहुकर्मवशेन तत्र तिष्ठन्तीति मदनोऽश्रोचरं—प्रवाहापेक्षया अनादिकर्मसम्बन्धेन तत्र तिष्ठन्तीति ॥ १४५ ॥

तथा—केचन निगोदधीना बहुकर्मभूय व्यवहाराशौ समायान्ति, तेषां तत्र बहुकर्ममदने किं कारणमिति मदनोऽश्रोचरं—तथा-मज्यत्परिपक्वदिकं तेषां बहुकर्ममदने कारणमिति ॥ १४६ ॥

तथा—शीतलमभीये सूर्योपस्य शीघ्रगमनान्नो वैक्रियादिमानसमान्त्वमैकिकार्थानाधिकारे पञ्चवर्णैरन्तवर्ण्येन पञ्चवर्ण्यो अशोक-कण्ठरिक्-बुनीयाः समानीताः सन्ति, वृत्तौ च प्रतीता इति व्याख्यातं, ते वृत्ताः के, किं च पुन्यदिकं तेषां पञ्चवर्ण्यं भवतीति मदनोऽश्रोचरं—अशोकवयो वृत्ता वीचामिगमद्वत्प्राद्वि पञ्चवर्ण्यं व्याख्याताः सन्ति, ननु तत्पुण्यादीनि, तेन साप्यपि तदनुसारेण ज्ञेयानीति ॥ १४७ ॥

तथा—‘सज्ज्वाय संदिसावुं तपचि संदिसावुं’ इत्यादिषु सजिसावुंशब्देन किमुच्यते इति मदनोऽश्रोचरं—सदिसावु इत्यस्यप्यपमर्ष-सन्वेषयामि—स्याव्ययकरणोपविप्रतिष्ठेस्वनयोरदशं भार्गवाभीति ॥ १४८ ॥

तथा—वर्धमानमधुर्विशतितीर्थकृता ‘पठमामधुसुख्य रत्ने’ इति रक्तादिवर्ण्यविभागा किं चारीरेषु हृदयमान उत व्यानार्थं कस्यना-मात्रमिति मदनोऽश्रोचरं—एतद्वापोक्यर्ण्यविभागस्त्वतीर्थकृता चारीरगतो ज्ञेय इति ॥ १४९ ॥

तथा—अथतननिष्पन्नरदाहविकृतिर्भुजयते तस्या कियन्त्यो विहृतया लगन्तीति प्रद्वनोऽभोच्चर—एका कटाक्षविकृति-
र्यताति ॥ ३६० ॥

तथा—देवा मूळशरीरेण नग्नास्तिष्ठन्ति , किं वा वक्त्राणि परिदधतीति प्रद्वनोऽभोच्चरं—मूळशरीरेण वक्त्रपरिधाननिषेधो
ज्ञातो नास्तीति ॥ ३६१ ॥

तथा—दन्तभावनं कल्पवर्त्तं च विधाय क्षामणकप्रातिक्रमणादिकं कर्तुं शुद्ध्यति न वा इति प्रद्वनोऽभोच्चरं—कारणे वेजामध्ये क्षामणक-
प्रतिक्रमणादि कर्तुं शुद्ध्यतीति ॥ ३६२ ॥

अथ पण्डितमेवविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—एकदशीवृद्धौ श्रीहीरविनयसूरीणां निर्वाणमहिमप्रौषधोपवक्त्राविकृत्य पूर्वस्यामपररथा वा किं विवेयमिति प्रद्वनोऽभोच्चर—
औदयिक्येकादश्यां श्रीहीरविनयसूरिनिर्वाणप्रौषधादि विवेयमिति ॥ ३६३ ॥

तथा—सप्तदशभेदपूमादौ श्रीमिनादे चैत्यवन्दनं कृत्वा यद्येयविश्रयते तदा किमीध्यापर्येकीप्रतिक्रमणपूर्वकमेवान्यथा वा इति
प्रद्वनोऽभोच्चर—मुहूर्त्तार्थवत्स्यानसम्भावनार्थमैर्यार्थकी प्रतिक्रम्यतेऽन्यथा तु यथावसरमिति ॥ ३६४ ॥

तथा—केवलरूपापनाचर्यानिकटे प्रतिक्रमणं कुर्वन्त श्रद्धालव क्षामणावसरे क्वति वार क्षामयन्तीति प्रद्वनोऽभोच्चर—केवलरूपापना
चर्याये प्रतिक्रमणे श्रद्धा एक क्षामणां कुर्वन्तीति ॥ ३६५ ॥

तथा—वीरयासने आचार्याभ्यापि किमभ्युत्थाक्य नरकभाषिन सुरय उक्ता सन्ति । खदसराणि च कुत्र भन्ध इति सव्यासं प्रसाधमिति प्रह्नोऽञ्जोचर—भीवीरयासने एतावत्सङ्ख्याक्य आचार्या नरकभाषिन इति भन्धे ह्य न स्मरति, किञ्च “ तीव्रगणयकाले केरे ह्रीति गोव्याग सूरि । मेति नामग्राह्ये नियमेण होइ पच्छित्त ” ॥ १ ॥ इति श्रीगच्छाचारप्रकीर्णके प्रोक्तमस्तीति ॥ १५५ ॥

तथा—द्रव्यकथयाद्यद्यभेदात्मनि ‘ भीषाभीषाना द्रव्यात्मे ’ त्यत्राभीषेष्वात्मत्याद्या कथा शुभस्या इति प्रह्नोऽञ्जोचर—अतवि सप्तत्येन गच्छति तात्तन् पर्यायान्तिर्यात्मा इति द्यवद्व्युत्पत्तिमाश्रित्य अभीषेकवि पुन्रस्यद्वि उपचाराद् द्रव्यात्मत्वव्यपदेश इति ॥ १५६ ॥

अथ वटपल्लीयपण्डितपद्मविजयगणिकृतप्रभास्तदुत्तराणि च—

यथा—साधाचार्या चत्वारि पञ्च वा योमनानि गन्धुमागन्तुं च कस्यते इत्युक्तमस्ति सद्गमनागमनमाश्रित्य किं वा गमनमाश्रित्यैव वा इति प्रह्नोऽञ्जोचर—श्रुर्भासक्रम्ये गङ्गानौषादिकप्रारणे चत्वारि पञ्च वा योमनानि गच्छति, तान्येवागच्छति, न तु गङ्गानौषादिकपर्यं सम्पूर्णं सति सणमात्रमपि सत्र विधति, तथा—गोचर्या तु यत्सकोद्या योमनमस्ति तद्वमनाऽऽगमनाभ्यां ज्ञेयमिति ॥ १५७ ॥

तथा—‘ त्रिप्रसन्नयमासाद्य, तात्तुहं क्वनात्यमेत् । माद्वत्पुण्ड्रं स्वतो मूर्ध्ने, पत्यद्वात्ममदा रयमेत् ॥ १ ॥ ’ इत्यत्र को हेतुरिति प्रह्नोऽञ्जोचर—ताम्बूलत्यागो मुखदर्शनेभ्यः १, तिलकप्रत्यागो आगुषो हानि २, स्वगतागो सर्पपर्यं ३, प्रमदाऽप्यागो बलहानि ४, इति हेतु वृत्तयः अस्तीति ॥ १५८ ॥

तथा—देवो देवी मूलाशीरेण मुक्ते उत्तरवैक्रियेण वा इति प्रह्नोऽञ्जोचर—उभयपार्श्वे योगो भवतीत्यस्यराणि श्रीमगवतीप्रज्ञापना-
नीशानिगमराजप्रभाषीयमनुसन्धयेषु सन्तीति ॥ १५९ ॥

तथा—ससंश्लेषमुक्तव्यान्त साधुसाध्वीनां कस्मिन् स्थाने योजयते आद्वैरिति प्रश्नोऽत्रोत्तर—ससंश्लेषी मुक्तद्रव्यस्य द्रव्य साधुसाध्वीसोपयोग्यप्राणवैधानयनमार्गसहायकरणादियु आद्वै कपर्यंत इति ॥ १७२ ॥

तथा—‘तदेव काण काणं’ इति ध्वममुद्राव्य न मिरयाद्वैर्मिरयाद्वैत्यवचनव्यवहार कठिनवचनत्वादिदि केचनापि प्रतिपादयन्ति इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—मिरयाद्वैर्मिरयाद्वैरिति कथनं तदकथन च यथासमयं विधेयमिति ॥ १७३ ॥

तथा—देवद्रव्यस्य धृद्विक्रमे आद्वैत्यस्य व्याप्तेन भुङ्गते न वा इति, तद्वत्काणां दूषण किं वा भूयणमिति प्रश्नोऽत्रोत्तर—आद्यानां देवद्रव्यस्य व्याप्तेन भुङ्गं न युज्यते, निःशक्यताप्रसङ्गात्, नतु बाणिज्यादौ व्यापारणीय स्वल्पस्यापि देवद्रव्यभोगस्य सक्काक्षसम्बन्धादिव्यतीयायतौ दुष्टविषाकजनकत्वा दार्ढ्यात्तत्त्वमिति ॥ १७४ ॥

तथा—उत्सृज्यभाषिप्रारब्धाद्योत्तरीस्नात्रादौ स्वप्नाविकारण विना सम्यग्महदां तत्र गमने सम्यक्स्वप्नस्य दूषण किं लागति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—स्नात्रादौ गमने सम्यक्स्वप्नस्य दूषण झार्तं नास्तीति ॥ १७५ ॥

तथा पण्डितकनकविजयगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तर च ।

यथा—शुद्धविद्युपधानवाहकस्य द्रव्यचतुर्विधाहारोपवासस्य साध्याप्रत्याख्यानवेलाया साध्याप्रत्याख्यान गुरुसमस्त कर्तव्यं न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—प्रातः द्रव्यचतुर्विधाहारोपवासस्य साध्यायामुपधानक्रियाकरणवेलाया पश्चात्प्रत्याख्यान द्रव्य विलोक्यते, उपधानमन्तरा तु साध्याया वत्समराण विलोक्यते, पर पुन प्रत्याख्यानकरणादिशेषो ज्ञातो नास्तीति ॥ १७६ ॥

तथा—एषां धाद्यानां मुख्यवैयर्थ्यादप्युक्तं कुत्र सन्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—अहसमपवणयोगो, कस्तनुअविहिधरिअ पुत्तिरयहरणो । परिधितेअ अइयारे, महक्कं गुरुपुरो विअहे ॥ १ ॥ इयं गाथा भावकप्रतिप्रमणाधिकारे योगशास्त्रवृत्तियप्रकाशवृत्तौ वर्तते, एतदनुपरोप केवस्स्य धाद्यास्य मुख्यवैयर्थ्यादप्युक्तं कुत्र सन्तीति । १६६ ॥

तथा—मत्तान्तरीये वेधारे भित्तिं प्रणसे वा केचनात्मीयवाचंयमा । मत्तरेन वन्दाभाति वन्द इति कथयति, वेधन न कथयन्ति, तत्र या रीति सा प्रसाधेति प्रश्नोऽत्रोचर—अत्र पत्तान्तरीयैरात्मजां, प्रणामकरणे यथावसर विधेयमिति ॥ १६७ ॥

तथा—द्वादशवर्षवयस्ये धाद्यानां प्रारम्भवासरे किमावागम्यं कथयेत्तस्य वैक्याशनक । तथा योमने चार्द्राद्यादिप्रहण कल्पते नवा इति प्रश्नोऽत्रोचर—धाद्यानां द्वादशवर्षवयस्ये यथाशक्ति प्रपे विधेयं, तथाऽर्द्राकाप्रसर्गं तु कारण विना न करतवे इति ॥ १६८ ॥

अथ पण्डितश्रुतसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

तथा—मूकप्रश्नाभामन्तकपितृभुव प्रत्येकप्रमिति प्रश्नोऽत्रोचर—मूलकमप्ये कन्दस्तेवानन्तरापरिहृतं, न तु तत्प्रश्नादीनामिति ॥ १६९ ॥ तथा—उत्सृजभाषिणां सम्पगृह्यित्त्वमुत्त विध्यादृष्टित्वमिति प्रश्नोऽत्रोचर—उत्सृजभाषिणा विध्यादृष्टित्वमाश्रित्य विप्रादिपति, क्वपि नास्ति, सूत्रोक्तैकस्याप्यरोचनत्वसारस्य भवति नर । विध्यादृष्टि रित्यादिवचनादिति ॥ १७० ॥

तथा—वेधभूयकृतमानित्ववर्णणे तस्य सावत्सरिकमुद्दिश्य सावत्सरिकादिपौषविक्रान् अणे सम्पगृह्यां सत्र योमनमुद्दितमनुचितं वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—वेधभूयकृतसावत्सरिकमासकृत्यं किञ्चित्पृथक्कृत्यं यदि पौषविक्रान् नोपपत्ति तदा सत्र गमन सम्पगृह्यामुद्दितमेवास्तीत्यरथा तु नेति, साम्प्रतं प्रवृत्तिरपि महानगरादित्वेवमेवास्तीति ॥ १७१ ॥

तथा—‘देशिञ्च राइअ पविस्सयेति क्कायोत्सगर्गिनिर्गुक्किगत्तवत्तुर्नवतितमगाणार्थो हारिभद्र्यां वृत्तौ व्याख्यातोऽस्ति, तत्रैकैकस्मिन् प्रति क्रमणे त्रयो गमा प्रतिपादिता सन्ति, ते पञ्चत्वारि प्रतिक्रमणेषु यथास्थान यथा समाप्ता गमा भवन्ति तथा ऽपकस्या प्रसाधा इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—‘देवसिक्कादिषु पञ्चसु प्रतिक्रमणेषु प्रारम्भानन्तर यत्प्रथम ‘करोमि भवे ।’ इत्याद्युच्चारणं स प्रथमगमप्रारम्भ, तदनु प्रतिक्रमणसूत्र पठनावसरे यत् ‘कटंमि भवे ।’ इत्याद्युच्चारणं स द्वितीयगमप्रारम्भस्तस्योच्चारद्वयार्क प्रथमगमस्य समाप्ति, तथ तृतीयवेलायां यत् ‘करोमि भवे ।’ इत्याद्युच्चारणं स तृतीयगमस्य प्रारम्भस्तस्य पूर्वं तु द्वितीयगमस्य समाप्ति, तृतीयगमसमाप्तिस्तु तत्प्रतिक्रमणसमाप्तिं यावदिति श्रीआवश्यक-वृहद्वृत्त्यनुसारेणावसीयत इति ॥ ३८१ ॥

तथा—अद्भुत्वाकेवलिनस्तीर्थं भवन्ति तीर्थविच्छेदे वा भवन्ति, यदि तद्विच्छेदे भवन्ति तदा पाप्मिन्सूत्रवृत्तौ अतीर्थेऽन्तःकृत्केवलिनो भूत्वा सिद्धयन्ति, भगवत्स्यां च नक्तमदातके तयाश्रित्य ‘तत्पविस्सयसागसस तत्पविस्सयसाविया एवे’ त्यत्र वर्मोपदेशं न दत्ते, एक प्रश्नं ज्ञातमेक च मुक्तवैत्यभिप्रायेणाश्रुत्वाकेवलिनस्तीर्थे एव भवन्ति । अन्यथाश्रुत्वाकेवलिन पञ्चदशभेदभिन्नानां सिद्धानां मध्ये कस्मिन् भेदे समायाति, तेनेवद्विपये सर्वे सविस्तर प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोच्यते—अद्भुत्वाकेवलिन भीमगवतीसूत्रवृत्त्यनुसारेण तीर्थे एव भवन्ति, नातीर्थे । पाप्मिन्सूत्रवृत्तौ तु अतीर्थसिद्धाधिकार एते उक्ता न सन्तीति, तथा ते तीर्थसिद्धादिप्रपञ्चे यथासम्भवमवतरन्तीति ॥ ३८२ ॥

तथा—आचारान् लोकासारार्थयनपञ्चमोद्देशकादिमसूत्रे हृदयेनेनाचार्येण भाव्यमित्यत्र वृत्तौ वर्मोपाश्रित्य चतुर्मेघ्यां प्रत्येकमुदात्त-मयापावाद्यतुर्मेघस्या इत्युक्तप्रकारेण सर्वत्रापि प्रत्येकमुदा वर्मोपदेशं न दत्तयेतत्कर्णं सञ्जायतीति, यत —अद्विपपठकसूत्रे ॥ पतेअनुब्र-साह, नमिपो ने भासिउ सिध पत्ता । पणयालीस इमिभासियाहं अज्जयणपणराहं ॥ १ ॥ ” इति गाथाया प्रत्येकमुदात्तानामध्ययनमुक्तमिति किमत्र

श्रीविजयसेनसूरिसत्कण्ठितकनकविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—वद्यदौ प्रत्याख्याने भक्तद्वयकथनाधिक्यस्य किं प्रयोजनमिति प्रश्नोऽप्रोचर—सामान्यतः सदा द्विषारं भोजनं लोकप्रतीतिमित्यु-
पधासद्वयेन भोजनशुद्धयः, भोजनद्वयं च पारणोत्तरप्राणयोरेकाग्रानपूर्वकं कार्यते इति ॥ १७७ ॥

तथा—मीरात् किमन्तो दुर्भिक्षा अभवन् ! यतः केऽप्येवं कथयन्ति यदुर्मिस्तद्वयमभवत्, परिशिष्टपुनर्वादी च महद्व सन्तीति प्रश्नोऽप्रोचर—
मीरात् भर्माणं दुष्कलमभूयासो नभसु, परं सासाव् द्वावशाब्ददुष्कलत्रयं शास्त्रे प्रोक्तं दृश्यते, तत्र परिशिष्टपुनर्वाणि द्वयं, नन्दीहृत्वी वैक इति ।
ये तु दुष्काद्वयमेव कथयन्ति तत्कस्मिन् शास्त्रे वर्तते तन्नाम ज्ञापनीयं, पश्चाच्चतुर्वावियये ज्ञातव्य इति ॥ १७८ ॥

तथा—सार्द्धत्रिकोट्यं पुत्रपौत्रा कृष्णस्य, भरतस्य तु सपाद्या कोटिः, तत्र काष्ठस्तु पवनशोखोऽस्ति, तत्कथनाधिक्यं सप्ताषटीति प्रश्नो
ऽप्रोचर—द्वारक्षानामर्था सार्द्धत्रिकोटयः पुत्रपौत्रा प्रोक्त्यासन्ति, ते चानेकेषां यदुपशीयानां पुत्रा न त्वेकस्यैव कृष्णस्य, भरतस्य तु सपादकोटि
पुत्रा इति न क्वाऽप्यष्टमान्तोति ॥ १७९ ॥

अथ पण्डितदयाविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—वर्दानसम्भक्तस्य क प्रतिविशेषः ? येन द्वयोरप्यतीवारा, परमार्थतः परस्परं केचन सहशा एव दृश्यन्ते, तेन तयोर्व्यक्त्या भेद
प्रसाद्य इति प्रश्नोऽप्रोचर—वर्दानसम्भक्तस्योर्वस्तुगतस्याऽभेदेऽपि कथञ्चित् शङ्कित्वापन्ना एव सम्यक्प्रतीतिभार उच्यते, यद्वादिमन्नावस्तु दर्शना-
तिभार इति व्यक्तं प्रवचनसारोद्धारश्चौ भवेद्द्वारे ॥ १८० ॥

यथा—तीर्थहर्षायमाने दाने वरषोषणया सत्यां भावको योषिष तद्दानं गृहीतो नवा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—तीर्थहर्षानसमये द्वावा धर्मकपादिषु सनायानापयधिककाटिकानदीना याचकाना महणाधिकारो हृदयते, न तु व्यवहारिणा, तेन भावकोऽपि कश्चिदपि याचकमिषु गृह्णाति तदा गृह्णातु, योषिषस्तु प्रायस्तन्नाधिकारो न हृदयते इति ॥ ३८९ ॥

यथा—बल्लेव १ कर्ष २ द्वीपायन ३ शाला ४ रुपा आगमिव्यवतुर्विद्यतौ तीर्थहृतो मधिष्यन्ति, ते किं नवमराम १ कौतेय २ द्वारकादाहक ३ श्रीधरप्रथमश्रावका एव अथवा किमन्ये वा इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—शाल श्रीधरप्रथमश्रावकादन्यस्तीर्थहृत् श्रीस्थानाङ्गदृचो उक्तेऽस्ति, द्वैपायनो द्वारिकादाहकोऽप्यो वा इति निर्णय केचिन्निमित्तं, कृष्णज्वाला बल्लेव भावशयकनिर्धुक्त्यावाधागमिव्यवतुर्विद्यातिकायां कृष्णसीधे सेत्स्यवृत्तेऽस्ति, तेन बल्लेव कश्चिन्नागान्तरेणागन्तव्य, कर्षस्थाने तु शाले कृष्ण प्रोक्तोऽस्ति, सोऽपि नामान्तरेण बोध्योऽत एव शालान्तरे सह किंवाद् सन्भाव्य प्रवचनसारोद्धारहचिक्कोणापि द्विधा एव भावितीर्थहृत्जीवा व्यक्त्या विवृता सन्ति, न दोषा इति ॥ ३९० ॥

अथ पण्डितचन्द्रविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—तीर्थहृत्स्य सामान्यकेचलिना वा धीर्यान्तराय सहगेव क्षयकृत तत्कथ सामर्थ्ये न्यूनाधिक्य दृश्यत इति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—तीर्थहृत्केचलिना सामान्यकेचलिना च धीर्यान्तरायकर्मस्य शानितस्यात्मधीर्यस्य सामान्येऽपि नामकर्ममेव रूपाशरीरव्यगणनाशोपकरणमेवाहले भेद, अत एव सामान्यकेचलिशरीर्यस्तीर्थहृत्शरीरमनन्तबलवत्, धीर्णतुलाहृष्टान्तोऽत्र भावनीय इति ॥ ३९१ ॥

यथा—श्रीप्रातासुप्रथममाध्ययने मेघकुमारमातुरकालमेघदोहद समुत्पन्ना इत्युक्तं तत्कथ घटते, तदा वर्षकालस्य विद्यमानत्वादिति प्रश्नोऽश्वोत्तरं—द्वावासाधोक्तपञ्चवर्णापुषेतमेघस्य दक्षप्रभावसाध्यस्य वर्षास्त्रपि अकाल एवेति चारेणया अकालमेघदोहदात्पत्तिरुक्तेति ॥ ३९२ ॥

तत्त्वमिदं प्रश्नोऽत्रोचर—आचारान्कृत्वरयनुसारेण प्रत्येकजुह्वा समामप्रभन्वेन धर्मोपदेशेन न दृढत्वित्यवर्त्तयते, अत्रापि मण्डले तु तेषामप्रययन-
प्रणमनरूपवर्गोपदेश इति न किमप्यनुपपन्न इति ॥ १८१ ॥

तथा—स्वप्नस्थितौ परमर्षिदैर्वा भ्रातृ कृतस्थाध्यायो मण्डल्यां क्रियान्त आत्मीयथाद्यानां कस्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—धामस्य
हृत्स्थानाध्यायो यतीनां आद्यानां च क्रियामस्ये न शुद्धयतीति ॥ १८२ ॥

तथा—परमर्षीयमेववारिकृतसाधनत्वात् नस्तुतिस्तोत्रप्रसाध्यायादि स्वपदीयव्याचंयमानां क्रियान्त मण्डल्यां कस्यमान कस्यते न वा इति
प्रश्नोऽत्रोचर—आधुनिकपरमर्षीयहृतस्तुतिस्तोत्रप्रसाध्यायादि क्रियान्त कस्यमानं न शुद्धयतीति ॥ १८३ ॥

तथा—वस्तु-शरणप्रकर्षोक्तस्य गुणनं प्रतिना आद्यानां च कालत्रेखाया अस्मादध्यायदिने च शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽत्रोचर—वस्तु-
शरणप्रकर्षोक्तस्य गुणनं कालत्रेखायामपि कस्यते, अस्मादध्यायदिनपि कस्यते इति ॥ १८४ ॥

तथा—अवधिज्ञानिनो मन-पर्यवसानानिने वा क्रियतो मवात् कुर्न्वन्तीति प्रश्नोऽत्रोचर—“आर्निणिनेहि यनानिस्त न भवे । अतएव
कस्यथो कस्यचिदं होदः, गोयमा ! महक्वेण अतोमुहृतं त्रकोसेण अणतं कस्य माय अमहृगोमल्लयारिभटं च देसुषं । मुभनगणिओदिनाणि
मवापज्जवराणीकं-एव च, केवलनागिस्त नत्थि अंतर ” इत्यादिभगवदीमृगाष्टमसुवकद्वितीयोपदेशे, एतदस्यानुसारेण अवधिज्ञानिनो मन-
पर्यवसानानिने वा अन्तमवन्त कुर्न्वन्तीति ज्ञायत इति ॥ १८५ ॥

अथ पण्डितश्रीगुणविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

यथा—अमस्य पादपोषणमनाक्यमनयान करोति नवा इति प्रश्नोऽत्रोचर—अम-यो यथा द्रव्यतो नवमप्रैवयकमयुर्देनवयोमय सम्यक्-
सामावाहीक-चारित्र पाठयति तथा पादपोषणमनानयानमपि करोतीति सस्याऽसम्भवो नास्तीति ॥ १८६ ॥

तथा—आषाढिकप्रतिष्ठिता प्रतिमा पूज्या न वा इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—आषाढिकप्रतिष्ठिता अपि प्रतिमा द्वादशानरूपपट्टकानुसारेण गुरुत्व
नात्पूज्या एव 'तन्मा सन्धानुशा सन्धानिसेहे च पचयणे नस्यि' इत्याद्याकिंशानुस्मरणियेति ॥ ३९८ ॥

तथा—यत्नारो कोकशालाश्चतुर्णां निष्क्रयानां मध्ये कस्मिन्निकायमध्य इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—वैमानिकमवनपतिकरणे निष्क्रयद्वये

कोकपाठवतुष्कसम्भाव सङ्ग्रहणीवृत्त्यादधुकोऽस्तीति ॥ ३९९ ॥

तथा—श्रुतदेवीमनदेवीनां कायोत्सर्गा कुत्र प्रोक्तासन्तीति प्रश्नोऽप्रोत्तर—श्रुतदेवताभवनदेवतानां कायोत्सर्गा आवश्यकचूर्णिण
पञ्चवस्तुवृत्त्यादिष्वनेकेष्वामप्रकरणेषूक्तासन्तीति ॥ ४०० ॥

तथा—श्राद्धानां पूजावसरेऽष्टपुटमुखकोशमन्त्र प्रोक्तोऽस्ति स कया रीत्या वच्यते, वक्ष्यमी यदा भवति पूजकस्य दारिरे तदोत्तरीया
बलवशेन मुखकोशमन्त्रं कर्तुं न शक्यते, यदि तृतीयं वक्ष मुखकोशमन्त्रमिति सदा युक्तमुत्तरीयाबलवशेन वा वच्यते इति
प्रश्नोऽप्रोत्तर—पूजावसरे श्राद्धेऽष्टपुटमुखकोशमन्त्र उत्तरीयाबलवशेन कर्तव्यो न तु तृतीयवशेन, यत आद्याविधौ देवपूजावसरे श्राद्धानां
परिधानोत्तरीयवस्त्रेण वक्षद्वय श्राद्धानां च कञ्चुकसाहितं तन्मयमेवोक्तमिति, नत्वाविक, तयोत्तरीयमपि तत्फलपयोऽप्यमेव विधेय, तेन न
किमप्यशक्यमिति ॥ ४०१ ॥

अथ पण्डितश्रीसत्यसौभाग्यगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

यथा—उत्कृष्टवैत्तपम्बन्तविधावुत्तरोत्तरं स्तुतयो वर्णवृद्ध्या विधीयन्ते न त्वस्या इति रूढि सत्याऽसत्या वेति, प्रश्नोऽप्रोत्तर—उत्कृष्ट-
वैत्तपम्बन्तविधावुत्तरोत्तरं स्तुतयः प्रायो वर्णवृद्ध्या एव विधेया इति परम्परा वर्तते, तेन रूढि सत्येषावर्षीयते । परम्परामूर्धं तु 'नमोऽस्तु वर्द्धमानाय'

तथा—हेनचित् आदेन योजनशतादुपरि गमनप्रयास्यानं कृतं, तस्य धर्म्मार्थमाधिकं गन्तुं कस्यते नञा १, यदि गच्छति तदा केन विधिनोति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—प्रत्यास्थानकरणसमये विवेको विद्योक्त्यते, तेन प्रायो मुख्यमृत्त्या प्रत्याख्यान सांसारिकव्रतभ्रमस्य भवति, न तु धर्म्म-
हृत्यस्य, यदिच सामान्यत कृतं तथा नियमितक्षेत्रोपरि भतनया गच्छति, तत्र च गत सांसारिककृत्य न करोतीति ॥ १९३ ॥

तथा—दौषधकारिण आद्या क्रियती मुञ्च यावद्यान्तीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—दौषधकारिण आद्या ईर्यासमित्यादिना धर्म्मार्थं यथेष्टं भजन्ति,
न चात्र भूमनानियम इति ॥ १९४ ॥

अथ पण्डितअमरचन्द्रगणिकृतप्रश्नोत्तराणि ।

तथा—कन्दनवस्त्रातिमाना कस्तूरीक्षेपः क्रियते नञा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—मिनप्रतिमाना कस्तूरीक्षेपो न क्रियत इत्यशयाणि न सन्ति,
प्रत्युष्ट सामान्यतस्तत्करणाक्षराणि आद्यादिष्वयादौ सन्ति, यस्तर्कदर्शमध्यगता तु कस्तूरी साम्प्रतमपि भिन्नार्त्तने व्यापार्यमाणा दृश्यत इति ॥ १९५ ॥

तथा—सन्ध्याप्रतिक्रमणवत्त्वात्भातिक्रमणे आद्याना प्रतिक्रमणसुश्रावयो न दीयते तत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—प्रातः प्रतिक्रमण
वत्त्वत्वेन न कर्तव्यमिति अगमिष्यतीति, आद्यानामप्येता द्युनेतुते प्रतिक्रमणसुश्रावणार्थं । आदरसरेण कथयन्तीति तद्विद्येप स्यादिति प्रातः
प्रतिक्रमणावयो न दीयतेति ॥ १९६ ॥

तथा—आद्यानां गोत्रवेदीपूजने भिष्यात्प वगति नञा इति, प्रश्नोऽञ्चोत्तर—यस्य सथाविवं वैर्यं भवति तेन गोत्रवेदी न पूजनीया एव,
इमारपात्रेभ्यः सर्वभावे तु कस्यापि चतुर्गुणनेऽप्युच्चारितसम्यक्स्मरणो न भवति, यतो देवताभिपोगेनेति सम्यक्स्मरणो हि पिदकाऽप्यस्तीति ॥ १९७ ॥

तथा—चतुश्शरणाध्यापनमुपासकानां कर्म कार्यते, यतीनां योग विना सदनध्याय आद्यानां तु तमन्तरेणैव पाठ, सत्र किं शास्त्र बर्हीय किं वा गच्छसाप्ताधारीति मन्त्रोऽधोचर—चतुश्शरणादीनि वत्सारि प्रकीर्णकानि आबध्यकवत्प्रतीकमणिकियादिषु बहुपयोगिरत्नादुपधानयोगोद्बहन अन्तरेणापि परम्परयाऽधीयमानानि सन्ति सैव तत्र प्रमाणमिति ॥ ४०७ ॥

तथा—मूर्तिः कर्मभिरमूर्तस्य बीजस्य वक्ष्य पिण्डन्यायेन कर्म सन्धन्व इति मन्त्रोऽधोचरम्—अस्त्यभि सत्र रूपाणां सयोगस्तम्बवत्येव, यथाऽऽश्रयेण सह परमाणूनां पक्षिणां वा, यक्ष्य पिण्डन्यायेन तु सन्धन्वव्यतिशेपो व्यवस्थाप्यते, न तु रूपद्वयानियत सन्धन्व इति न किञ्चिदनुपपन्नम् ॥ ४०८ ॥

तथा—मत्स्यकण्डवृषमहिपशुकसारसादिमल्लवत्सलवत्सलवत्तरिभ्यामायुषो गठमंस्थितेभ्य क्रियती परिमितिरिति मन्त्रोऽधोचरम्—गठवत्सलवत्सलवत्तरिभ्यामायुर्मान ' गठममुभनलधरोभयेत्पादि ' सङ्ग्राहणीगाथातो " मणुआक्रम गयार्ह, हयाह चउरसऽजाउ भट्टसा । गोमहि सुदल्लरार्ह, पणससाणाह दसमसा ॥ १ ॥ " इति वीरजयसेहरपयेति श्रेत्रविचारगाथातश्चावसेयं, तेषां गठमंस्थितिमान तु नवन्यतोऽन्वर्तुर्न मत्कर्पतश्चादौ वर्षाणीति भगवत्पादौ प्रतिपादितमस्तीति ॥ ४०९ ॥

तथा—चतुर्दशनियमेषु द्विधादीनि सचित्तादीनि प्रात प्रत्याक्षयाने क्रियमाणे मुक्तस्थानि रक्षितानि, तानि त्वह्नयेव सर्वार्थेषु पूर्णभूतानि, अथ राज्ञौ तेषां कार्ये समुत्सर्गे पूर्वप्रमाणीकृतादध्यपराध्यादातुं कल्पन्ते न वा इति मन्त्रोऽधोचर—आद्याना चतुर्दशनियमेषु द्विधादीनि सचित्तानि प्रात प्रत्याख्यानसमयेऽक्षेराभावादि मुक्तस्थानि रक्षितानि मथन्ति तत्रा तावता दिवापरिमोणे राज्ञावधिकानि न कल्पन्ते, यदि च सन्ध्याऽवध्येव स वन्ति मुक्तस्थानि रक्षितानि तया रात्रावधिकान्यपि कल्पन्ते इति ॥ ४१० ॥

इत्यस्याधिकारे 'ताभ्यो अ पुरेभ्यो एगसिकेगारिषु' ति आभ्यो पयश्नस्तरादीर्हि वा सरेण वा वहुतेण लिखि, भणिऊण 'मित्य धावदपकचूर्ण्य
सरदध्वनमिति सम्भव्यत इति ॥ ४०९ ॥

तथा—भुवनसुरीस्मृतिक्रयोत्सर्गादिनृ पाक्षिकप्रतिक्रमणे 'ज्ञानादिगुणयुताना' इति स्तुति आधिक्यमिदं पठ्यते न वा इति, प्रश्नोऽन्वो-
चरं—गासिकप्रतिक्रमणे 'ज्ञानादिगुणयुताना' इति स्तुतिः आधिक्यमिदं साध्वमिदं च कथ्यमानाऽस्तीति ॥ ४०९ ॥

अथ पण्डितजीवविजयगणिकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

यथा—अत्यह प्रस्वस्वनविहारे पञ्चशतीवीसकप्रियाणा भोग कथितोऽस्ति सव्वाणर्क किं नामक कथ्यते इति भवनोऽन्वोचर—वीसहत्वेन राज्ञा
पातिवं वीसकप्रियनामक तत्त्वार्थीन कश्चिद्व्याणकविशेष सम्भाव्यते, तद्वद्वना प्रसिद्ध नास्ति, पर पदभिश्चान्मूढकद्रम्यैर्वास्तद्विप्रियनामक अष्टशतभिश्च
विसहस्रकद्विघटिकप्रमाणं कथितमस्तीति ॥ ४०८ ॥

तथा—आसिक निनामये गृहदेवप्रसरे च प्रतिमाया प्रसादनं करोति न वा इति, तथा यौवनावस्थायां देवपूजां करोति न वा इति,
भवनोऽन्वोचरं—देवगृहे देवाप्रसरे च आसिक प्रतिमाया प्रसादनं करोति, तथा यौवनावस्थायां पूजामपि करोतीति, यथा ज्ञातावन्मन्त्रवाङ्म-
नोपपद्य यौवनावस्थायां स्नपनपूर्वकं पूजां कुरुतेति बोध्यम् ॥ ४०७ ॥

अथ पण्डितजससागरकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—वीर्यकृत्समवसरणे वकी रादोऽरादो वा ! गच्छे चापकाया वळे प्ररूपण, मज्जयगिसिभिरेवितावदपकवचो नु वकि सिद्ध
कचितोऽस्तीति ममोऽन्वोचरं—वीर्यकृत्समवसरणे वकि रादोऽरासीयते इति ॥ ४०६ ॥

तथा—केनापि स्वगृहं भिनगृहे भुक्तं, तत्र श्वास्त्रं कोऽपि भाटकं दत्त्वा तिष्ठति न वा इति प्रश्नोऽभोत्तर—यद्यपि साधिकभाटकप्रदान-
पूर्वकमवस्थाने दोषो न ह्यस्ति, तथापि तथाधिककरणमन्तरेव युक्तिसमया प्रसिमाति, देवदत्तमोगाद्यौ निश्शुक्लाप्रसन्नादिति ॥ ४१६ ॥

तथा—कोऽप्युपधानचतुष्कमुद्राया मास्यं परिवर्धति तस्य समुद्देशानुसावस्यापमवशिष्टोपधान्योर्नाम गृह्यते न वा इति प्रश्नोऽभोत्तर—
पण्यामप्युपधानानां समुद्देशानुसायानाम् गृह्यते, द्वयोर्व्येष्टस्य च पुरतोऽपि मयने न दोष इति हृद्दसम्प्रदायः ॥ ४१७ ॥

तथा—सुपेणसेनापतिस्त्रिभिश्चानुहाया क्माटोद्घाटनसमये कियद्भूमिं पश्चादपसरतीति प्रश्नोऽभोत्तर—क्पाटपूर्णां कृत्वा प्रहारवानार्थं
सद्याष्टपदानि पश्चादपसरतीति, क्पाटोद्घाटनसमये ह्यवशयोक्तावाधि सेनानीरत्नतुरगापसरणप्रदावस्तु अनागमिक, आवश्यकदिप्यनके तथा
मणनादिति ॥ ४१८ ॥

तथा—सर्व्वचक्रवर्तिनां सर्व्वरत्नानि प्रमाणवस्तुस्थानि न्यूनाधिकानि वा इति प्रश्नोऽभोत्तर—सर्व्वचक्रवर्तिनां काकिण्यादिरत्नानि
किपन्ति केपाश्चिन्मते प्रमाणानुक्रमानिष्यद्धानि, किपन्ति तु वरकालीनपुरुषादिमानोचितमानानि, केपाश्चिन्मते तु सर्व्वार्थपि तत्कालोचि-
तमानादिति ॥ ४१९ ॥

तथा—स्वाधस्तनिक्रदीनां प्रतिक्रमणकरणोदीरणा क्रियते विचारं सामायिकविदण्डकं चोच्चार्यते तद्युक्तमयुक्तं वा इति प्रश्नो-
ऽभोत्तर—स्वाधस्तनिक्रदीनां प्रतिक्रमणकरणोदीरणाकरण न युक्त, यदि च ते स्वयं प्रतिक्रमणं कुर्वन्ति पौषवादिदण्डक विचारमुच्चरन्ति तदा
द्रव्यसेचकलभावनुसारेणानुक्रमदिगुणसम्भव स्यात्तद्योच्चार्यते, यस्माच्छेदोऽप्येव दृश्यते 'तन्हा सव्यगुणा सव्यनिसेहो अ पवयणे नास्ति'
इति ॥ ४२० ॥

तथा—मनुनीवकशब्देन किमुच्यते 'विदुरिओ' इति वृत्तस्य पुष्पाप्यन्यद्वेति प्रश्नोऽप्रोचर—मनुनीवकशब्देन मनुनीवकपुत्रं शारदे प्रोच्यमस्ति, अनेकमप्ये तु 'वक्रोरिओ' वृत्त इति कथितमस्तीति ॥ ४११ ॥

तथा—मण्डलदाधार्यो शिष्यस्य स्कन्धे तथाविध आख्या इति सत्यप्रसत्यं वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—भीउचराप्यपनवृत्तिप्रपुत्र बहुभ्यानुसारेण अम्वकदाधार्येण शिष्यस्य कथितं त्वमप्रतो गमनं कुरु, पश्चात्तोऽप्यत आहित, अण्डलदाधार्योस्तु दृष्टव्यमिति, कस्मिंश्चिद्वन्ये कथितमस्ति यच्चिद्व्यस्य स्कन्धे मुजां वत्स्या आख्या इति ॥ ४१२ ॥

तथा—मदरीवन्कुम्भोरसङ्ख्याता जीवा एको वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—भग्नपानायां प्रथमपदे मुच्यधिकारे आज्ञेवदरयोर्मूलरन्दरकन्य स्वरूपासामात्रेषु प्रत्येकमसङ्ख्येयमीदृशमकटां प्रोच्यमस्ति, तदनुसारेण मदरीवन्कुम्भोरसि पदरसि स्थानेषु असङ्ख्याता जीवास्तन्मात्रपदन्तं, न तु न्यूनाधिकमीक्यतेति ॥ ४१३ ॥

तथा—'एवमवमाहणेणं सयमहससुहृदां' इत्यत्र एवमवमशब्देन क्व सङ्ख्या इति प्रश्नोऽप्रोचर—एकस्मिन् भवे 'सयमहससुहृद' इत्यत्र एवमवमशब्दो बहुत्ववाचकः, नो वेदिकाधारेकसंयोगोऽपि दातव्य इत्यत्र एवमवमशब्दो नित्यवति नित्यवति च नित्यवतिनां मनुष्याणां चोत्पत्तिं प्रतीत्यादित्वा तस्या मने क्व धार्याः तेन विवससुहृदसुहृता इत्यत्रेवात्र एवमवमशब्दस्य बहुत्वार्थकत्वमेवेत्यवसेयम् ॥ ४१४ ॥

अथ पण्डितद्वर्षचन्द्रगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

पथा—धीनिनेन्द्रात्मा निनेन्द्रप्रसन्नानन्तरापस्यं प्रसृते न वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—एकान्तो दातो आस्ति, नोदेनाप्यदीनां रक्षणेभ्योदे-
र्भेषुधातवया प्रतीतत्वादिति ॥ ४१५ ॥

तथा देशावकाशिकेन सह सामायिकमुच्यते न वा ? इति, प्रश्नोऽञ्चोचरं—देशावकाशिकेचरणविधिं, देशावकाशिसिद्धिं च उपभोगपरिभोगं पञ्चकस्मिन् इत्यादिके दृश्यते, परं पारणविधिर्दीर्घो नास्ति, तथा देशावकाशिकमव्ये सामायिकस्य ग्रहणं पारणं च शुद्धयति, तेन सह सामायिकग्रहणं यमि शुद्धयतीति ॥ ४२६ ॥

तथा—उपधाने पार्थीपरावर्त्तनं शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोचरं—समाधिचकारणे तत्प्रत्याख्यानं शुद्धयतीति ॥ ४२७ ॥

अथ पण्डितधर्मविजयगणिकृतप्रश्नो तदुत्तरे च ।

तथा—आराधना श्रीराणपुरप्रतिष्ठाह्वयीसोमसुन्दरचरित्वा किंवा श्रीसोमप्रमद्वरिष्ठत्वा इति, प्रश्नोऽञ्चोचरं—आराधनासूत्रं सप्तमं त्वारिद्यत्तमपट्टे श्रीसोमप्रमद्वरिष्ठत्वा इति ॥ ४२८ ॥

तथा—देवप्रणवे पूर्व्वं वक्ष्यं वाचयन्ति पञ्चाद्या इति प्रश्नोऽञ्चोचरं—अन्यद्रव्यपूजाकरणानन्तरं नादपूजारूपा वक्ष्या वाच्यत इति पूजाकारकशृङ्गाद्वरपरम्परा वस्यते, तेन पूजाकरणे गुण्यादिरूपद्रव्यपूजाकरणानन्तरं वक्ष्या वाच्यते, चैत्यवन्दनमात्रकरणे तु अस्तवादिमोचनरूपद्रव्यपूजाकरणानन्तरं वक्ष्या वाच्यत इति ज्ञायते, अन्यथा वक्ष्यावादनं तु हर्षप्रकर्षसूचकलोकप्रवाहयति, न तु परम्परानुसारीति ॥ ४२९ ॥

अथ पण्डितविद्याविजयगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—उद्भाटिवमुत्तमस्मरने ईर्यापथिकी समायति कन्दनकमानावसरे तु कर्म नायाति इति प्रश्नोऽञ्चोचरं—कन्दनकमानावसरे विधिस्तस्यापनार्थमुद्भाटिवमुत्तमस्यापि वस्तुतः प्रमाद्याभावाच्चैर्यापथिकी समायतीति व्येयम् ॥ ४३० ॥

तथा—साद्या मण्डल्यां प्रतिक्रमणं कुर्वन्ति तत्प्रपित प्रतिक्रमणसुत्रं ध्यात्वा न स्ववनादिकं यतीनां च शुद्धयति नवाः । तथा औष-
 वकादिप्रत्यक्त्याने ये क्लेशेष्टकमानीयं विवन्ति तेषामुपवन्नादिकं कथयते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—द्रव्यशेषकृष्णभावानुसारेण प्रश्नोत्तरमदनु-

स्तयेया इति ॥ ४२१ ॥

तथा—आमुकमानीयस्य संसारकः क्लेशकमानीये मुख्यते किंवा दृग्दृक् रस्यते इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—आमुकमानीयस्य संसारक एवमन्तेन
 सञ्चितयानीये न सिध्यते इत्यस्तराणि शास्त्रे न ज्ञातानि, ततो यथा यतना भवति तथा कर्तव्य, परं यथा तथा संसारको न सिध्यत इति ॥ ४२२ ॥

तथा—साधु सांस्तसिक्तामणार्थं नदीमुत्तीर्य याति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—नदीमुत्तीर्य यतीनां सामणार्थं गमनमवृत्तिर्ज्ञाता
 नास्तीति ॥ ४२३ ॥

तथा—देवलोके राक्षसमीयमक्ये वनसण्डवृक्षकण्डुप्यादिक कथितमस्ति तत्पृथगीपरिणामरूपं वा ? , तथा पुष्करक्री-
 म्मुलवापीषु मत्स्या कथितास्ते बीजपरिणामरूपा क्यंकाराणां वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—देवलोकेषु वनसण्डवृक्षकण्डुप्यादिक कथितमस्ति तद्वन-
 सतिरूपं पृथगीपरिणामरूपं वाऽस्ति, यद्यपि तत्र पृथगी रत्नरूपाऽस्ति तथाऽपीदृशी मृदुरूपास्ति यथा वनसस्तीनामुद्गमने काट्यावावा न जायते,
 तथा पुष्करणीमृतिषु ये मत्स्यावय कथितस्तत्तदपि पृथगीपरिणामरूपा आकारमात्रास्तत्राभ्यवन्ते, यतो देवलोकावापीषु मत्स्यादिनकण्डरभीप्रतिनि-
 गाथा दृश्यन्ते इति ॥ ४२४ ॥

तथा—उपमान्तपसि पूर्णं जाते दोषप्रयोजनेषु विनष्टोद्गमनीय इति नवा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तर—उपमान्तोऽत्रोद्गमनेषु विनष्टोद्गमनीय इति ॥ ४२५ ॥
 तथा—सम्पूर्णविक्षेपे देशाकक्षयिकं विनश्यते तत्रोद्गमपादविनिर्दिष्टमानीय, तथा तत्र सामासिकं चक्षुषं चारितं च शुद्धयति न वा ?

तथा—आराधिकनेवेयादिशैकनविषय कस्मिन् पुरातनमन्ये सन्तीति प्रश्नोऽश्रोचरं—पवचनसारोद्धारवृत्तिभाद्विधिविप्रमुल्लभन्येषु
प्रमाथसरे आराधिकोत्तारनैवेद्यदौ कनादिविषय प्रतिपादितासन्तीति ॥ ४६७ ॥

तथा—समप्रसरणस्य तीर्थह्वरस्य धात्वा यतयश्च कथं कथ्यन्ते इति प्रश्नोऽश्रोचरं—समप्रसरणस्य तीर्थह्वर धात्वा यतयश्च धन्दिता
यथास्थाने निषिद्मन्तीति शक्तिमद्रथा, परं तद्वन्तरीति कापि खलिता नास्ति, तस्माद्यधुनिकमन्तरीतिरेव सम्भाव्यत इति ॥ ४६८ ॥

तथा—दिगन्तरादिमासादे आत्मीयाधार्यप्रतिष्ठितप्रतिमाऽस्ति सा कथ्यते न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—स एकान्ते कथ्यते, परं
तत्समुदायमन्ये कथ्यते कुर्वतस्तन्मत्तस्थिराकरणं यथा न भवति तथा कथ्यते इत्यस्येवप्रकाश्यादिक विचार्य इति ॥ ४६९ ॥

तथा—अष्टविंशतिदिनोपधाने पञ्चविंशतिदिनोपधाने च मूलविधिना तद्वन्तरीति कथ्यते दिनानि भवन्ति, तथा तदुपधानद्वयात्कतिविधिन्यु
न्यूनपूजायते इति प्रश्नोऽश्रोचरं—मूलविधिना तद्वन्तरीति तद्वन्तरीति दिनन्यूनविषय इति नास्ति, तथा तदुपधाने न्यूनदिनेषु महत्कारणे सम्पूर्ण
व्यसि कति तद्वन्तरीति तद्वन्तरीति, परं दिनसङ्ख्या ज्ञाता नास्तीति ॥ ४७० ॥

तथा—तीर्थे यज्जालिकेरादिद्वयं मानितं तदेव मुख्यतेऽप्युद्धा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—यज्जालिकेरादितीर्थे मूलविधिना यदेव मानितमपूतं तदेव
मुख्यते, कारणे तु यथा देयं न भवति तथा कर्तव्यमिति ॥ ४७१ ॥

तथा—‘जीवत्सामिपदिमाद्, सासणं विभक्तिञ्च भतीद्’ इत्यध्यायार्थां शासनशब्देन प्रामोऽप्युद्धाऽर्थः, तथाऽप्यमर्थं केषु मीथेषु अन्येषु
वाऽस्तीति सम्यक् प्रसाध इति प्रश्नोऽश्रोचरं—अनेकार्थसमष्टौ शासनशब्दस्यार्थपञ्चकं व्याख्यातं, सर्वत्रोऽर्थो रानदेयमूलिकसणो प्रामस्यापि

तथा—उपाश्रये संप्रससारिकादिप्रतिष्ठापणायसरे यद् द्रुणतैलादि मान्यते सर्वेष्वन्ये साधारणद्रव्ये वा समायाति इति, प्रभोऽञ्जोचरं—
यंप्राप्तिर्षं देवद्रव्ये साधारणद्रव्ये वा तत्समायातीत्यवश्यम् ॥ ४२१ ॥

तथा—मौषधमन्त्रे यावत्प्रवेष्टुं न द्युतं कस्यते न वा इति प्रभोऽञ्जोचरं—मूल्यद्रव्या दीपधमन्त्रे यावत्प्रवेष्टुं न द्युतं न कस्यते, कस्मिंश्चि
त्कारणशिशोश्च तथा मितयासनोवादि साक्षा कठारिष्यदि दद्याति तदा निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ४२२ ॥

तथा—चतुर्मासकान्तवरं मासद्वयं यावद्व्यादिकं विहर्तुं न कस्यते तद्वत्सराणि पुन सन्तीति प्रभोऽञ्जोचरं—मर्षाश्रये यत्र क्षेपं
चतुर्मासकं त्वितं तत्पूर्वमपि तद्वत्प्रत्यपि च संविममेव सक्रोतायोभनपमाणे कारणं विना मासद्रयान्तर्व्यादिग्रहणं न कस्यते, एतदपि दित्वा
निर्याद्यवमोदेयकञ्चित्तो निष्पद्यं, एतत्सराणुसारेण सप्तर्ष्यां चतुर्मासकान्ते मासद्वयं यावद्व्यादिकं विहर्तुं न कस्यते ॥ ४२३ ॥

तथा—साधुर्क्षेत्रे 'पिप्पलकं' दद्याति न वा इति प्रभोऽञ्जोचरं—यो भिक्षुर्धनस्यैक पिप्पलकं दद्याति दद्यात् वा अनुमोदयति तस्य दीपः, य कस्यते
अथार्थं सिद्धाकान्तं परतश्चतुर्थं पिप्पलकं दद्याति तस्य प्रायश्चित्तं इति निश्चीयद्ब्रह्मपण्योदेयके, एतद्वत्सराण्य साधुना पिप्पलकञ्चनं न कस्यते इति ॥ ४२४ ॥

तथा—यदि कमणमन्त्रे मुखवक्षिकया प्रतिस्मृतमानाया पथेन्द्रियच्छिन्नं यदाति तथा सर्वत्र सारसुतं पुन सा प्रतिक्रिया नुभवते वा
इति प्रभोऽञ्जोचरं—यद्येन्द्रियच्छिन्नोऽपि सर्वत्र मुखवक्षिकया सतीति, विशेषस्तानुपबन्धादिति ज्ञायते ॥ ४२५ ॥

अथ पण्डितवीरकुशलाणि कृतप्रभास्तदुत्तराणि च ।

तथा—द्रावशे देवलोके दीपानीय दीपिन्यो नासः, तेन दीपेन्द्र इति त्वमिषा तस्याऽस्तया वा इति प्रभोऽञ्जोचरं—अथानुसेन्द्र इत्ये-
वामिषा सत्येति ॥ ४२६ ॥

१. दाराय नायकाकाप्रकीर्णकसन्धि गाथात्रयमस्ति, तन्मध्ये यति १ देशधिरसिभावका २ अक्षरैरसम्पगष्टि ३ भिन्नशासनपद्मन्विष विनाऽन्येषां

शास्त्रिष्वयल्लुत्वादिकं प्रशस्त्यवयोकं, सर्वोऽयुक्तं स्मार्त नास्ति, यत् एते गुणा धीभिर्नैरानेत्वया एव कथितास्तस्तीति ॥ ४४५ ॥

वया—साधूना मावपूना कथिताप्रतिष्ठ, प्रतिष्ठादायजनशष्पकाकरणे तु द्रव्यपूजा नाप्यते तत्कथमिति दृश्योऽभोचर—साधूना नाहुत्येन मावपूना भ्रातृना व माहुत्येन द्रव्यपूना कथिताप्रतिष्ठ, परमत्रैकान्तो स्मार्तो नास्ति, यत्—धीस्थानाङ्गसूत्रे ‘तू नोमेगे पूजाधे’ इति चतुर्भक्तिकप्रतिष्ठ, एतस्या कथ्यकरणे यदीनामेकान्तद्रव्यपूजानिषेधो स्मार्तो नास्ति, यतोऽङ्गरागेण यतिपटीव पूजा क्रियते, सापि द्रव्यपूजा भवतीति ॥ ४४६ ॥

वया—नेमिनापत्यैकादश गणवरा एकविंशतिस्थानके कथिता, कल्पसूत्रे तु अष्टादश तत्कथमिति दृश्योऽभोचर—त्राप्तन्त एवैकविंशति स्थानके वया सप्तविंशतस्थानक्रमवचनसारोद्धारावयवकादिग्रन्थेषु च कथिता सन्ति, कल्पसूत्रे तु नेमिनापरशाष्टादश गणवर इत्यादि यदन्तरं पठति तन्मगान्तरं ज्ञेयमिति ॥ ४४७ ॥

वया—नववासुदेवानां शरीरमव सट्ठशं न्यूनाधिक वा इति पद्मनोऽभोचर—अवसर्पिणीकषणानुभावेन तेषां शरीरमव न्यूनाधिकमपि भवति, यत् प्रथमवासुदेवेन कीदृशिशठा वृत्तस्थानीया कृता, नवमवासुदेवेन भूमिभक्तव सा चतुर्भुज्यानि यावदुत्पादितव्यस्तीति ॥ ४४८ ॥

वया—स्फूर्तिकामावात्पराश्रौ ‘धीमहावीरसर्वज्ञाय नम’ इति गण्यते तत्किमर्थः, कस्मिन् दिने च ज्ञानमुत्पन्नमिति पद्मनोऽभोचर—धीमहावीरेण सर्वज्ञत्वेन देशज्ञा दत्ता तेन ‘धीमहावीरसर्वज्ञाय नम’ इति गण्यते, तन्मध्यरात्रे तु मुक्तिं गतस्तेन ‘धर्ममहावीरसर्वज्ञाय नम’ इति गण्यते ॥ ४४९ ॥

यमदेयभूमेकदेशत्वेन 'नीधतसाभिपदिमाह' इत्यथ शासनशब्देन आप उच्यते, वसंतपादकोऽर्थो दानकुलशब्दार्थे न्यास्यावोऽस्ति, तच्छ्रद्धाभर्तु-
सविस्तरः इतिप्रसूतिरुवाचइत्यकृत्यादिषु कथितोऽस्तीति ॥ ४४९ ॥

अथ पण्डितसोमविमलगणिकृतप्रश्नस्तदुत्तर च ।

यथा—तीर्थहस्ता नन्मभवनानन्तर देवा विप्रस्यमाणः रत्नादिषुष्टिं कुर्वन्तीति मदनोऽजोषर—'उत्तमे ण अरहा कोसदिह नारु नाव
चिद्वरु, वतो वेत्तमणो सञ्जयणेण वत्तीसं हिरण्यधेहीणो वत्तीस सुवणकोहीओ वत्तीसं नदासाणाइ वत्तीसं भदासाणाइ पगवतो विरथकरस नन्मव
ममभूमि साहस' इत्यावदयकमुहवति ०६ पन्ने एवमुत्तरेण तथा—'कुण्डल सोमपुणं वोच्छार्थे मुक्त्वा हरिर्वधात् । श्रीदामरत्नदामात्ममुञ्चोव
स्त्वर्यकनुक्त्वा ॥ ४२ ॥ द्वाविंशदन्तरैकप्यकोटिषुष्टिं विरच्य स । नावभाषोपयाभसति सुखाभियोगिके ॥ ४३ ॥' इति कृत्यकिरण-
वदयमुत्तरेण च तीर्थहस्तां नन्मभवनानन्तर देवविहिता षुष्टिं द्वाविंशद्विरप्यकोटिप्रमाणः प्रवतीति ॥ ४४९ ॥

अथ गणिदेवसागरकृतप्रश्नस्तदुत्तराणि च ।

यथा—सङ्गमकोशककेन यथा साधूनां परमाद्यं वत्तं तदा तस्य सन्मयकममसिः ? विना सन्मयस्य कर्म तपान्निवपुःकमुखाभ्यामिहति,
प्रभोऽजोषर—तपान्निवपुःकमसिस्तु भद्रकरिणामविशेषमाहात्म्यादित्यनेष्यम् ॥ ४४४ ॥

तथा—'यस्मिन्मयाकुलं, सियमासिचाइ विविदगुणनिबद्धं ॥ सिवप्रमाज्जाल न, तमहं अनुभोज्य, सम्भवं ॥ १ ॥' तेसात्तं नीपण ० २ ॥
एवाइ अण्णपि अ० १ ॥' एवदारपनापवाकनापात्रधानुत्तरेण विद्यावहीनां दासिपयदयाकुलार्थिकं प्रशस्त्यते न वा इति नन्मोऽजोषर—एव-

तथा—येन वीसाप्रहरणार्थं नीळगणिप्रत्याख्यानं कृतं भवति तस्य वीसाप्रहरणानन्तरं कस्यते न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—यदि प्रत्याख्यान-
करण एव कथितं भवति यदीसाप्रहरणानन्तरं नीळगणि कस्यते तदा कस्यते, नान्यथेति ॥ ४११ ॥

तथा—महत्तरे दुर्गे दंष्ट्रि वा यन्मास्यतरान् तन्बुलान् प्रक्षिपति तदुपमं सद्यधि वा निर्बिकृतिकं भवति न वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—‘यस्मात्
महद् भयतंदुष्टे’ हि भाष्यगाथावचनादस्य तन्बुलप्रक्षेपेऽपि तदुपमं सद्यध्यापि निर्बिकृतिकं भवसीति ज्ञायत इति ॥ ४१६ ॥

अथ गणिप्रेमविजयकृतमश्रास्तदुचराणि च ।

यथा—निरन्तरं बहवो नीवा मुक्तौ यान्ति परं मुक्तौ सङ्कीर्णं न जायते सप्तारब्ध रिक्तो न भवति तस्य को दृष्टान्त इति
प्रश्नोऽश्रोचरं—यथा भूमिकामृष्टिका मेघमन्त्रेणैवा समुद्रमब्धे निरन्तरं याति तथाऽपि समुद्रं पूर्णो न भवति भूमिकायां च गर्वा न भवति तथा
मुक्तावप्ययमेव दृष्टान्तो ज्ञेय इति ॥ ४१७ ॥

तथा—कण्टरीक सहस्रवर्षं चारित्र्य प्रणस्य एकादिनं विषयमुत्तं भुक्त्वा नरके गतं तच्चारित्र्यपाठनफलं कप्ते उदयं समेव्यति न वा इति
प्रश्नोऽश्रोचरं—सप्तकळिविषाकानुभवे नियमो नास्ति, अत्रापि च विशेषो दृष्टो नास्ति ॥ ४१८ ॥

तथा—चक्षुर्विकल्पो ब्रह्मदत्तचक्री रात्रौ द्विनपातिसहस्राधिकच्छरणाणि करोति तानि किं चक्षुर्विकल्पाणि स्थायाधिकानि वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—
ब्रह्मदत्तचक्री यानि रूपाणि विकुर्वीति तानि प्रायशः चक्षुर्विकल्पाणीति ॥ ४१९ ॥

तथा—नवमवासुदेवो द्वारिकायां भवस्यन्यन्नारे वा इति प्रश्नोऽश्रोचरं—अवसर्पिष्ण्या नवमवासुदेवो द्वारिकानगर्या भवतीति शास्त्रानु-
सारेण ज्ञायते, बृहस्पतिसिद्धिरप्येवमेवास्तीति ॥ ४२० ॥

तथा—निर्वाणप्रसरे भीरीरेण वोढ्य प्रहरान् यावद्देशाना दद्या, सा कस्मादिनादारभ्य कस्मिन् दिने पूर्णा जाता इति प्रश्नोऽत्रोच्चरं—
 चतुर्शीतिर्नारभ्यामायास्याया पश्चात्पण्डिकादयरात्रौ देशाना पूर्णा जाता सम्प्राप्यते, यतोऽप्यायायापेकेनाग्निंशं मुहूर्तं निर्वर्णं कथितमस्ति,
 वोढ्य प्रहरास्तु चतोऽर्धम् जाता मुक्यन्त इति ॥ ४९० ॥

अथ गणिरङ्गवर्द्धनकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—आमकस्य निर्बहुविक्रमत्याख्याने यतिविश्वविक्रमिकं कस्मते न वा इति प्रश्नोऽत्रोच्चर—यतीनां भावमगणा च मुख्यवृत्त्या निर्दि-
 कृतिकं न कस्मते, कारणे तु कस्मते, एवविषयस्यगणि शास्त्रे सन्ति, तस्मात् आद्य कदाचिन्निर्बहुविक्रमत्याख्याने करोति तस्य न कस्मते,
 बद्धवमसि तु कस्मते, कारणत्वाद् एकस्मतेन निषेधो जाता आस्ति, यतीनां तु पर्व्यादिषु पुन पुनस्तत्पत्याख्यानेकरणात्कस्मते इति ॥ ४९१ ॥

यथा—पौषवं कर्तुमकमत्योपवासं कर्तुममस्य वा रात्रौ मुख्यमसिकामस्य कस्मते न वा इति प्रश्नोऽत्रोच्चर—पौषवोपवासं कर्तुममस्य
 आद्यस्य मुख्यवृत्त्या रात्रौ मुख्यमसिकामस्य न कस्मते, यस्य तु सर्वथा तद्विना न भवति स प्रथमगणिमहद्वय यावत्कदाचित्सुखमसिकं
 मस्यति तदा पौषवत्योपवासस्य वा भङ्गो न भवति, यदि तु तत्कथनानन्तरं मस्यति तदा भङ्गो भवतीति ॥ ४९२ ॥

यथा—पुस्तकेवकरणादिकं परिग्रहमाद्ये समायाति न वा इति प्रश्नोऽत्रोच्चर—आदि मूर्च्छा भवाते तदा परिग्रह एव अन्यथा तु न इति
 तस्मत् ॥ ४९३ ॥

यथा—स्नापना विषयककथं विष्ठाति मन्त्रोऽत्रोच्चर—स्नापना यात्रे द्विप्रकटा कथितास्ति—इत्या यावत्कथिकेन च, तत्र जात्युपयोगो
 भवति तावदित्या, यावदस्तुभिन्नायो न भवति तावद्यावत्कथिकेन भवतीति ॥ ४९४ ॥

तथा—येन दीक्षाप्रद्वयार्थं नीळ्याणिप्रत्याख्यानं कृतं भवति तस्य दीक्षाप्रद्वयानन्तरं कस्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यदि प्रत्याख्यानं

करण एव कथितं भवति यदीक्षाप्रद्वयानन्तरं नीळ्याणि कस्यते तदा कस्यते, नान्यथेति ॥ ४११ ॥

तथा—ननुतरे दुग्धे दधि वा यन्नास्तत्तान् तन्मुखात् प्रक्षिपति तदुग्धं तदधि वा निर्विकृतिकं भवति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—‘युक्तं

ननु अप्यतदुग्धे’ ति माव्यगाथावचनादस्तान्मुक्तास्तेष्वपि तदुग्धं तदध्यापि निर्विकृतिकं भवतीति ज्ञायत इति ॥ ४१२ ॥

अथ गणिप्रमेविजयकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—निरन्तरं बहवो भीमा मुक्तौ यान्ति परं मुक्तौ सङ्कीर्णं न जायते संसारश्च रिक्तो न भवति तस्य को दृष्टान्त इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—यथा भूमिकापृथ्विका भेषजलक्ष्मरिता समुद्रमध्ये निरन्तरं याति तेषां समुद्रः पूर्णो न भवति भूमिक्रयां च गर्भा न भवति तथा

मुक्तावप्ययमेव दृष्टान्तो ज्ञेय इति ॥ ४१३ ॥

तथा—कण्टरीकं सहस्रवर्षं चारित्रं प्रप्राप्त्य एकदिनं विषयसुखं मुक्ताया नरके गतं तच्चारित्रयाकृतफलं क्षप्ते उदयं समेप्यति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—सत्कलविषाकनुमते नियमो नास्ति, अत्रापि च विशेषो दृष्टो नास्ति ॥ ४१४ ॥

तथा—चक्षुर्विकलं ब्रह्मवत्सक्की रात्रौ द्विनातिसहस्राधिकलक्षस्याणि करोति तानि किं चक्षुर्विकलानि स्यामाधिकानि वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—ब्रह्मवत्सक्की यानि रूपाणि विकुर्वीति तानि प्रायशःचक्षुर्विकलानीति ॥ ४१५ ॥

तथा—नवमवासुदेवो द्वारिकाया भक्तान्यनगरे वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—अवसर्पिष्यया नवमवासुदेवो द्वारिकानगर्या भवतीति याज्ञानु-

सारेण ज्ञायते, दृष्टमसिद्धिरप्येवमेवास्तीति ॥ ४१६ ॥

सखा—माहोऽभिधानोन्नत्यमूलसर्वथा वा समग्रयोगपूर्वा करोति तस्य किं फलं भवतीति प्रश्नोऽभोचरं—मुख्यतयाऽभिधानादिकं विना केकम्भीतराण्यमस्या नृणां क्रियते, यक्षि कश्चिदभिमानादिना पूर्णां करोति तया सस्य न तथापि फलमिति ॥ ४६१ ॥

सखा—सङ्कटवन्धेऽपविद्यायास्तथा शीकसाधनं स्याद्यथा सस्याः सर्वात्वं याति विद्यति वा इति प्रश्नोऽभोचरं—अथारूपेण सीतल-
पदनायां द्रव्यस्य सर्वात्वं याति, न तु भावत इत्येके, अपरे त्वाहुः—द्रव्यतः सर्वात्मातिक्रमेऽपि न यदातिक्रम इति शब्दनेकादिकद्वारा विमूर्च्छां मुद्रित-
मिधुनमनुर्मन्त्रयनुसन्धिगोपीयते ॥ ४६२ ॥

सखा—क्रमक्रमभाषार्थेण सीर्षकजागर्क्यं नदं सत् केन दोषेण विकलीकृतमिति प्रश्नोऽभोचरं—अकस्माद्व्यसिद्धे अष्टौ विभिन्नि प्रभे-
द्वे कसुर्याङ्गतस्य प्रशस्तत्वनिरूपणकृतप्रमाणेन तद्विकलीकृतमिति प्रसिद्धि ॥ ४६३ ॥

सखा—नमस्तत्रास्य श्रीशत्रुहृदयानन्मम गणने अधिक्रममः कुत्रासीति प्रश्नोऽभोचरं—यस्य यद्वरणे विद्योद्यत्तोऽपेक्षेने कल्पति तस्य
तद्वरणेऽपेक्षकमपेक्षति, परं द्वयोर्गहिन्न पाठो नास्तीति ॥ ४६४ ॥

सखा—माहारीण कर्मण्यशक्यकार्कणे कर्ममाकन्यः कृत अकन्यकस्यप्रसिद्धिः प्रश्नोऽभोचरं—अकन्यकस्य अनास्थां सावित्रीकर्मणाकिस्त्री-
प्रोक्तः 'अपरिमितवध निषर्गरिवा' इत्यत्र तथा व्याख्यानात्, ततः प्रकटीकृतप्रशङ्कगतस्य अकन्यकस्यपेक्षेऽपि न किमप्यनुपपद्यमिति ॥ ४६५ ॥

अथ पण्डितनाकर्षिणिरिष्यगणिहर्षविजयकृतप्रभास्तादुचराणि च ।

पद्या—सप्तासस्योपरि देवराज्या रिपवा न भवति तर्कनवीमुमुखाब्जे नक्षत्रिसुखमिमाने द्वात्रिंशद्वर्ष कल्पपुराण इति प्रश्नोऽभोचरं—
विमानं ज्येष्ठ कथितमस्ति परं शब्दात् तैव कश्चिन्ना नास्ति कस्यापि कल्पव्यवधानं व्यस्यति ॥ ४६६ ॥

वपा—मुखक्रीडमप्य एकमुक्तस्य कियन्त पुराः सन्ति । उत्तमपञ्चममवन्त्यभेदमानस्य कियन्त इति प्रश्नोऽभोचरं—अष्टाधिकशतं
वपा—मुखक्रीडमप्य एकमुक्तस्य कियन्त पुराः सन्ति । उत्तमपञ्चममवन्त्यभेदमानस्य कियन्त इति प्रश्नोऽभोचरं—अष्टाधिकशतं

पुराः एकमुक्तपञ्चमे मन्त्रातीति प्रसिद्धिरस्ति, परमुत्तमपञ्चममवन्त्यभेदमात्रा न सन्ति, तथा एतस्य व्यवहाराणि द्वात्रिंशे न दृष्टानीति ॥ ४६७ ॥

वपा—विधाकानगार्या श्रीमृत्तिमुद्रतस्याभितृपातककृष्णकफो भव्योऽभव्यो वा इति प्रश्नोऽभोचरं—अस्यां चतुर्विधातौ सप्ताभव्याः

कथिताः सन्ति, तस्माद्भव्यः सम्भाव्यते, परं व्यवहारतो महाकर्मा निश्चयतस्तु केचन जानातीति ॥ ४६८ ॥

तथा—गोप्रभृतिनीवमोषनाय ब्रह्मलिङ्गिनां ब्रह्म प्रहसिं कस्यते न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—ज्ञानाविसम्बन्धिं ब्रह्म न भवति तदा

गुणत्वे निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ४६९ ॥

तथा—यद्गन्धीवद्वय भाव्या ज्ञातस्तेषां तीर्थहस्तविमाण्मने स्वप्नो न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—यदि दरीरस्य तथा वस्त्रादीनां च पावित्र्यं

स्यान्न निषेधो ज्ञातो नास्ति, परं तेषां प्रविमाण्मने स्वप्न एव ज्ञातोऽस्तीति ॥ ४७० ॥

तथा—शिव्यस्तादृक् चारित्रं न पाठ्यति वृषणं गुरोर्भाति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—यदि गुरुर्मेहेन न निवारयति तदा गुरोः पातक

ख्याति, अन्यथा तु न इति ॥ ४७१ ॥

तथा—सर्वे ससारिणो नीचाः परलोकं भ्रमन्तः सिद्धशिखां स्पृशन्ति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—सर्वर्षभीषानां सिद्धशिखास्पर्शनं ज्ञातं

नास्ति, एतः शास्त्रे द्विविधा गतिः प्रोक्ताप्रस्ति, एका क्षणार्द्धीया विप्रहृणाति, तत्र भ्रमन्ताति—सरलगातिर्विप्रहृणाति—वक्रगातिरिति ॥ ४७२ ॥

तथा—चक्रवर्त्तिनस्तिमिश्रागुहाद्वारोद्घाटने ज्वाला निसरन्ति न वा ? यदि न तर्हि कृणिकस्य कथं नित्ससारति प्रश्नोऽभोचरं—जम्बूद्वीप

मध्यस्यादिपूकमस्ति पञ्चमवर्त्तिनं सेनानी नरो द्वारमुद्घाटयति ज्वाला च न नित्सारति, कृणिकस्य तु द्वाराणि नोद्घाटितानि, तर्हि ज्वाला द्रुमो

नित्सरेत्, स तु यमिभगुहाविधायकेन दण्डरत्नेन हतः, सैन्यानि पश्चाद्विजानीत्यसराणि आनययकद्राविंशतिसहस्रीमये सन्ति, द्वादशसहस्री-
मये तु व्याधनिस्सरणसाम्युक्तमस्ति, सा तु कुमठिकताप्रति, आपश्यकटिपुनके तु कथितमस्ति यत् व्याधनिस्सरणघोटकपश्चात्पादवलन-
प्रयोगे सिद्धान्तिकद्वये ज्ञेय इति ॥ ४७१ ॥

अथ गणिमाणिम्यविजयकृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

यथा—भाक् स्रहस्तेन पुण्याणि श्रोतयिष्या पूर्वां करोतीति कुत्र मन्येऽस्तीति प्रश्नोऽञ्चोचर—भीष्टान्विनापचरिञ्चे मङ्गलकलश वाटि-
कलं स्वयं पुण्याणि गृहीत्वा पूर्वां करोतीत्यसराणि दृश्यन्ते ॥ ४७४ ॥

यथा—अमरदभाषकेणादत्तवारि प्रत्याप्त्याप्तमस्ति, दत्तवारि तु वक्ष्यतमपायि किं वाऽप्येति प्रश्नोऽञ्चोचर—भौषपाविक्रोपाङ्गानुसारे-
णाम्बदो कक्षपूर्वं वारि पीत्त्वान्विति ॥ ४७५ ॥

अथ गणिसौभाग्यदर्पकृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

यथा—आद्यानामात्रात्मन्ये निर्दिष्टसिम्बये च लब्धोर्वकं प्राप्तुकं च वारि शुद्धयाति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोचर—उभयपमवि शुद्धय
सीति ॥ ४७६ ॥

यथा—रोहिण्युपवासः पञ्चम्यापुष्पासम्भार कारणे सति भिक्त्वां विधौ क्रियते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोचर—कारणे सति भिक्त्वा विधौ
क्रियते क्षयते चेति प्रष्टुमिदं स्यात्, कारणं विना दूतयमासायामेवेति बोध्यम् ॥ ४७७ ॥

अथ गणिदामर्षिकृतप्रश्नास्तदुचराणि च ।

पथा—पद्यचरित्रे राम एकाक्येव सिद्ध इत्युक्त, श्रीधनुञ्जयमाहात्म्यादिषु तु त्रिकोटिसाधुमिस्सार्द्धं मुक्तिगमनमुक्तं, तयोर्भिन्न-
स्वमेकत्वं वा इति प्रश्नोऽभ्योचरं—उभयत्रोक्तो राम एक एव, पर पद्यचरित्रे प्राधान्यात्प्राप्त्यैवाभिधानं नान्येषां, श्वश्रुञ्जयमाहात्म्ये तु
परिवारासहितस्याभिधानमित्यत्र प्रत्यङ्मुख्यभिप्राय एव प्रमाणाभिधि ॥ ४७८ ॥

तथा—श्रीधाम्निमद्रहसे गौतमद्रवेण नीयमानमकङ्करादि वस्तु वैकियमौदारिकं वा इति प्रश्नोऽभ्योचरं—अकङ्करादि वस्तु औदारिकमिति
ज्ञायते ४७९ ॥

तथा—वैकियमन्यारुण्यमाकादि निर्मात्य विगन्धि च स्यान्नावा इति प्रश्नोऽभ्योचरं—वैकियमन्यारुण्यमादि विद्याराख्यामेति, न तु विगन्धि
स्यादिति ज्ञायते ॥ ४८० ॥

तथा—साध्वीकन्दने आकाश 'अणुमाणस्र मगधसि पसातगारिन्' इति पठन्त्यन्यथा वा इति प्रश्नोऽभ्योचरं—साध्वीनां कन्दने 'अणुमाणस्र
मगधति । पसातगरी' ति पठन्ति ॥ ४८१ ॥

तथा—कियमिदं परमाणुमिक्कसरेणुर्मवतीति प्रश्नोऽभ्योचरं—अनन्तसूक्ष्मपरमाणुमिरेक व्यवहारपरमाणुर्मोयते, अदृढव्यवहारपरमाणुमिरेक
उत्-श्लक्ष्णश्लक्षिका नायते, वागिरष्टमिरेका श्लक्ष्णश्लक्षिका नायते, वागिरष्टमिरेक उर्ध्वरेणुर्मोयते, एमिरष्टमिरेककसरेणुर्मोयते, एतावता कोऽर्थः—
वस्तुसहस्रै पण्यवत्यधिकैर्कर्णवहारपरमाणुमिरेककसरेणुर्मोयते इत्यर्थः ॥ ४८२ ॥

वृथा—सूक्ष्मपृथ्वीप्रमुखाः। पद्मं स्यादरास्तस्येति, तेष्वभिस्तम्भादिकं भित्त्वा को नीधो यातीति मदनोऽशोचर—अभिस्तम्भादिकं कीमवाध-
याति तद्यथा वै पञ्चापि सूक्ष्मा अभिस्तम्भादिकस्य यागि सूक्ष्माविवरणानि सन्ति वै कृत्वा तत्रस्था एव विद्यन्ति, अभिस्तम्भादिकैर्न चाभ्युदे, स्पष्ट-
त्वादिति, अभिस्तम्भादिके नु स्वात्मना तेषां प्रवेद्यो न सम्भाव्यत इति ॥ ४८६ ॥

वृथा—प्रायश्चित्तागुप्तेन सम्पत्स्व कं प्राप्तमिति मदनोऽशोचर—भीषगवतीसुधागुप्तेन ईशानेन्द्रो मूत्वा पद्मारसम्पत्स्व प्राप्तमिति, मदनो-
पसु तस्मिन्निष्प्रप्तस्ते प्राप्तमिति श्रूयते ॥ ४८७ ॥

वृथा—श्रेणिकत्वात् पुत्रो नन्दिषेणनागा देवकोके गतोऽस्त्ययथा मोक्षे इति मदनोऽशोचर—भीरचरिणापनुसारेण देवलोके गतोऽस्ति,
महानिर्वाणमभ्ये नु वरमचरीरी कश्चितोऽस्तीति ॥ ४८९ ॥

अथ पण्डितज्ञानसागरगणिकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—कृत्यभ्रमायागास्य पौषर्षं क्वात्मा पुनस्तत्र याति न वा इति मदनोऽशोचर—पौषर्षविधिना याति तद्य निषेधो दातो ज्ञातीति ॥ ४८९ ॥
तथा—‘संसारय तद्वृणक्ति’ इत्यस्य कोऽर्थः तथाप्यसारणक्रिय इत्यस्यापि कोऽर्थ इति व्यक्त्या प्रसाध्यमिति मदनोऽशोचर—‘संसारय
तद्वृणक्ति’ इत्यत्र संसारकोऽप्यविना तद्वृण इति तद्वर्त्तनं पार्थपरार्थनं ‘क्रिय’ इति कृतं, तथा ‘पसात्य क्रिय’ इत्यत्र व्यतिथिना इत्यत्र
प्रसात्य क्रिय इति कृतमित्यर्थो ज्ञेय इति ॥ ४९० ॥

वृथा—प्रोक्त्यभ्रमस्त्योपरि स्थित्या प्रतिक्रमण कृतं शुद्धयाति न वा इति मदनोऽशोचर—तदुपरि कृतं न शुद्धयतीति, प्रतिक्रमणसूत्रादि-
कथनमेकया नु तत्रोपपद्यमानमिति ॥ ४९१ ॥

अथ गणिभाणविजयसूरिशिष्यगणिजीवविजयकृतमृशस्तदुचराणि च ।

यथा—साधूनां रोगेत्पत्तावन्याः कश्चिदयनाधानेवा नास्ति तर्हि साध्वी तपानीय समर्पयति किं वा आद्याधिरिति मन्तोऽश्वोचरं—तथा विचकारणे यतनया साध्यानांतमप्याहारमधिकानुभाषार्थवत्साधवो गृह्णन्ति, आद्याधानीताहारं तु न गृह्णन्त्येवेति ॥ ४८९ ॥

यथा—कश्चिद् स्नातेर्बहिरस्ति, तस्य गृहेऽग्रान्नादिमहर्णं कारणं विना कस्यते नवेति मन्तोऽश्वोचरं—श्लोकविक्रमहापयवे सति यो स्नातेर्बहिरभ्युत्तस्य गृहे तयाविचकारणं विना न कस्यत इति ॥ ४९० ॥

यथा—भीचन्द्रमयचरित्रमध्ये अनापुत्रेणाभिस्तातिक्रमय्ये मत्प्रां यमे इत्युक्तमस्ति तत्किमिति, यथा दुर्जयराज्ञां तत्र गतस्त्वब्रवत कथ्यते किं वा पाताकगृह, सत्मादस्ती अपहृत्य गतस्तत्र नरका यर्थावाः पश्चादेवतया बहिर्भुक्त सर्वार्थानुन्दर्याः पार्थे गतः, तत्र किं भवनपतिनिकाये किं व्यन्तरनिकाये वा । यथा दुर्जयराज्ञा कुत्र भवनमय्येऽस्ति, सर्वार्थानुन्दरी च ततोऽव कुत्रास्ति, यथाऽद्यापदे गतस्त्रेन्नेण वक्राणि समर्थयानि चानि किं वैकियाप्येयारिकाणि वा इति, मन्तोऽश्वोचरं—अनापुत्रेणाभिस्तातिक्रमय्ये मत्प्रां यता फलं च दिव्यानुभावेन प्राप्तं, यथा दुर्जयराज्ञो वासस्थानं भूमिकाविवरमय्ये मनुष्यासम्पन्निकन्यां राजधान्यामस्ति, तथा—सर्वार्थानुन्दरी व्यन्तरी, तद्वत्सत्थानं व्यन्तरनिकायेऽस्ति, यथा हस्ती अपहृत्य गत इत्यादि सर्वं तद्विकसितं ज्ञेयम्, यथा अद्यापदे वक्राप्यर्थितानि चान्यौघारिकमणि ज्ञेयानि इति ॥ ४९१ ॥

यथा—आद्या देवप्रव्यं व्याप्तेन गृह्णन्ति न वा । इति मन्तोऽश्वोचरं—महत्कारणं विना न गृह्णन्ति इति ॥ ४९२ ॥

तथा—मिनाल्लयकार्यकर्तुं आगमिष्य कार्यं दीयते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मिनाल्लयस्तत्पापकेन स्वकीयकार्यं न कार्यत इति ॥ ४९१ ॥
 तथा—ज्ञानद्रव्यमपारिद्रव्यं च मिन्माहकार्यं व्याप्नोति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—ज्ञानद्रव्यं मिनाल्लयकार्यं आपातीति अस्त्राप्युपदेक्ष-

विन्नामपी सन्ति, अमारिद्रव्यं तु महत्कारणं विना न समायातीति ज्ञायते ॥ ४९४ ॥

तथा—एकमहरदिवसचरन्तस्तु पौषकमहणं शुद्धयति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्रहरदिवसास्तु पौषकमहणं न शुद्धयतीति परम्प-
 रद्रव्यीति ॥ ४९५ ॥

अथ गणिसुरविमलकृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

तथा—मिन्महत्त्विकानां किं प्रायश्चित्तमापातीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—“पंचैव संनया सत्तु, नायमुष्ण कहिया निगवरेण । तैसिं
 पायिञ्चित्तं, अहम्भं किचदस्मानि ॥ १ ॥ ज्ञातुतेन मिन्मरेण वर्द्धमानस्यामिना पक्षैव सत्तु सयता कथेता, वेधा यथाहम्भं प्राये-
 ष्वित्तं कीर्त्तयिष्यामि, तदेव कीर्त्तयति “सामादयसंनयाणं, पच्छिता छेदमूक्यदिच्छद् । बेराण निगण पुण, तवमदं छिन्नहं शेद ॥ १ ॥
 समाधिकसंयतानां स्वविराणां स्वविरकल्पिकानां छेदमूक्यदिक्षानि शेवाण्यद्वी प्रायाश्चित्तानि मया ३, मिनानां—मिन्महत्त्विकानां पुन सामान-
 सिक्कसंयतानां तपापर्यन्तं ऋषिषं प्रायश्चित्तं मयाति, “छेदोपशुषाणिषु, पायिञ्चित्ता हवति सञ्जेषि । बेराण निगणं पुण मूक्यं अदुहा-
 शेद ॥ १ ॥ छेदोपस्थापनीये संयमे वर्द्धमानानां स्वविराणां सर्वाण्यपि प्रायाश्चित्तानि मयन्ति, मिन्महत्त्विकानां पुन मूक्यसंयतमहवा-
 मयति, “परिहादिसुखीषु, मूक्यं अदु हौति पच्छिता । बेराण निगणं पुण, छिन्नहं छेदयिष्यामि वा ॥ ४ ॥ परिहादिसुखीषु संयमे वर्द्ध-

मानानां स्वविराणां मूकान्तान्यदौ प्रायश्चित्तानि भवन्ति, भिन्नानां पुन हेतुवर्जं पशुविष “आखेअणा विवेगो य, तइयं तु न विज्झई । सुहुमे अ सपराए, अहक्खाए तह्वेव अ” ॥ १ ॥ सुस्मसपराये यथाह्याते च संयमे वर्तमानानां आलोचना विषेक इत्येवंप्रकारे द्वे प्रायश्चित्ते भवत, तृतीय तु न विद्यते, तत्र प्रस्तुते क्रिमागतमिति चेदाह—“मत्तसपदिसेवया कल्लु, इत्तरि केया न संनया योणि । मा तित्थणुसज्जन्ती, अत्थि हु तेण तु पचिञ्जत” ॥ ६ ॥ निर्झन्यधित्थायां भकुय प्रतिसेवकाः—प्रतिसेवनाकुशलीक इत्येवौ द्वौ निर्झन्यौ संयताश्चिन्तायां इत्थरी-इत्तरसामादिकम्बान् हेतुषेण स्याप्यथेति द्वौ सयमौ यावत्तीर्थं तावदनुपपन्नतोऽनुवर्तेते, तेन ज्ञायते सभ्यतयापि प्रायश्चित्तावमस्तीति व्ययवहारदीक्षायां, एतदनुसारेण भिन्नकस्मिन्नानां मूलपर्यन्तमष्टधा प्रायश्चित्तं भवतीति ॥ ४९६ ॥

तथा—युमदिकसेने कस्सवुत्ता वनत्तातिक्का एत्थीकायक्का वा इति मदनोऽप्योचर—ते वनत्सवित्तिक्का इति ॥ ४९७ ॥

इति सकलसूरिपुरात्तरपरमशुक्लाब्जाधिराजमहाराकभीविषयसेनसूरिप्रसाधीकृतप्रबोचरसंमते महाराकभी-

भौदीपविजयसूरिशिष्यपाण्डित्यशुभाविजयगणिविरचिते विबुधगणिविभिर्भित्तप्रभाक्यः

पृथीयोत्थासः सप्तपुण्य ॥

विहारः कथ्यते, यो गीतार्थस्य निश्चयाङ्गीतार्थस्यैव पूषण् विहारं करोति सोऽपि गीतार्थनिश्चितविहारं कथ्यते, यत एतद्भाषाया 'वीओ वीओ मीसिओ मणिओ' इति 'वीओ गीअत्यनीसिओ मणिओ' इति पाठद्वयं प्रवचनसारोद्धारटीकायां व्याख्यातमस्तीति ज्ञेयम् ॥ १ ॥

तथा—सत्यविविधाधारेण श्रीवर्द्धमानस्वामिन पुरस्तात्कथित यावत्प्रियास्य वर्यते तावत्सर्वं समुद्रमध्ये निमज्जयाम्येतद्वार्त्ता प्रचोवेणास्ति ; किं वा मन्ये तत्प्रसाधमिति प्रह्नोऽधोचर—प्रचोवेणैवद्वार्त्ता क्षयते, परं मन्येऽधोराणि न दृष्टानीति ॥ १ ॥

तथा—कश्चिद् आह एकशतद्वयशतप्रत्याख्यानेन विना प्राप्तुकमलं विनति पाणस्सायाकारानुसरति च तस्य रात्रौ द्विधाहारविधाहारो वा इह श्रुतमिति किञ्चा ऋतुर्विधाहार इति प्रह्नोऽधोचर—रात्रौ ऋतुर्विधाहारं करोतीति परम्पराऽस्ति ॥ ४ ॥

तथा—समुद्रमध्ये मत्स्यो नातिस्मरणेन इह वा सम्यक्त्वं देशविरतिं च प्राप्नोति, ते प्राप्य पश्चात् तत्काळं अनशनं करोति किञ्चा किञ्च तत्काळं सम्यक्त्वं देशविरतिं आपाधयतीति प्रह्नोऽधोचर—कश्चित्प्रक्रमनशानुसरति, कश्चिच्च कालान्तरेणोषरतीति ज्ञायते, निश्चयाद्दशराणि तु न दृष्टानीति ॥ १ ॥

तथा—कश्चिदुपशमश्रेणिकेशः करोति, स निश्चयेन तस्मिन्नेव मये द्विधा करोति न वा इति प्रह्नोऽधोचर—तस्मिन् मये द्विधा करोत्येवेति नियमो ज्ञातो नास्ति, यदुपशमश्रेणिकेस्मिन् मये तत्कृष्टा करोति तदा द्विधा करोतीति ज्ञातमस्ति ॥ १ ॥

तथा—सम्यक्त्वं प्राप्य योऽर्द्धपुद्गलपरावर्तको नीचः स संसारमध्ये कियत्काळं तिष्ठति (स परावर्त्त अर्धकक्षमान अर्धश्रेकप्रदेशमरण प्रमाणो वा) इति प्रह्नोऽधोचर—सुधमसेधपुद्गलपरावर्त्तं कुर्वता यावत्कालो नायते साधान्कालं पुद्गलपरावर्त्तं तस्यार्द्धेन यावान् कालो नायते

साधारणं सभ्यवार्थप्रत्यनन्तर जीवाः ससारमन्व्ये विद्यन्ति, पूर्वविधो मात्रो दातोऽस्ति, परमर्द्धोक्तकथप्रदद्याननुक्रमेण पराणेन ह्यत्र स्यत्येवंविधो
मात्रो दातो नास्तीति ॥ ७ ॥

तथा—भीषर्दोषवृत्तिकवदुपमासङ्गतोभवीपाथीकृत्युष्मावकीर्णयकाकसप्ततिकामप्रसङ्गमेव चतुरधिकद्विसहस्रयुगप्रधानानां
सङ्ख्या कथितव्यस्ति, तथा—युगप्रधानसमानाचार्योत्तमगुणधारकाचार्यमध्यमगुणधारकाचार्योपाध्यायसमुत्तमाध्वीभावकश्चाविराणापि सङ्ख्या
कथितव्यस्ति, साऽऽत्मज्ञातमानमभूमिकामन्व्ये सम्भाव्यते किं वा सकलभारतसभ्यमन्व्ये ? तथा भीतुषर्मस्त्राग्नेय्य भीदुष्प्रसहसूरीत् यावत् युगप्रधानानां
सङ्ख्या षड्विंशत्युगप्रधानां वा ? इति प्रश्नोऽन्वोचरं—युगप्रधानमनुससङ्ख्या कथितव्यस्ति सा सकलभारतसभ्यमन्व्ये द्वात्रिंशत्तरेण ज्ञायते, तथा
षड्विंशत्युगप्रधानसङ्ख्या कथ्यतेविद्याऽस्त्युगि न दृष्टानीति ॥ ८ ॥

तथा—पण्डितजीवानां विनापि कुत्रचनङ्गावन्व्ये 'स्त्रीणे सायगासर्म, स्त्रायगावर्ण च वा कश्चिन्' एतद्वायायां सायिकसभ्यकृत्वं
सायिकचारित्रं च द्वादशगुणस्त्रायगावन्व्ये चतुर्दशगुणं यावद् मन्वति, तथा—पञ्चानिर्द्वैतधीकर्ममन्वययोर्मन्व्ये सायिकसभ्यकृत्वं सायिकचारित्रं
चतुर्दशगुणधारण्य चतुर्दशगुणं यावत् मन्वति, यत् सप्तकोटिपानिको दशमगुणाद् द्वादशगुणमागच्छति तदा एकदशगुणे सायि
कसभ्यकृत्सायिकधारित्रयोरसम्भवाविति ? प्रश्नोऽन्वोचरं—पञ्चानिर्द्वैतधीकर्ममन्वयोर्मन्व्ये एकदशगुणे सायिकसभ्यकृत्वं कथितव्यस्ति परं सायि
कचारित्रं कथितं नास्ति तथा सायिकसभ्यकृत्पानिक उपशमोर्धि चरति तदैकदशगुणे सायिकसभ्यकृत्वं मन्वति सायिकचारित्रं त्वेकदशगुणे
नास्त्येवेति ज्ञेयम् ॥ ९ ॥

तथा—अथोदशगुणस्थानके सातवेदनीयकर्मण स्थितिर्द्विसमयप्रमाणा कुञ्चितकथिताऽस्ति सौ कथं वदते ? यतो भगवत्पादिषु त्रिसमयस्थितेरुक्तत्वादिति प्रश्नोऽत्रोच्चर-अथोदशगुणे सातवेदनीयकर्म प्रथमसमये वक्ष्यते द्वितीयसमये वेषसे तृतीयसमये निर्धार्यते इति श्रीभगवत्पद्मस्थानाङ्गनूपादिषु प्रोक्तमस्ति, परं निर्धार्यनसमयेऽप्रस्थानाभावाद् द्विसमयस्थितिर्वदते इति श्रेयम् ॥ १० ॥

तथा—शब्देन्द्रस्य कृणिकराभा पूर्वसङ्गतिक्रमरेन्द्रस्य च प्रवज्यासङ्गतिक प्रतिप्रादितोऽस्ति उत्कर्म मिथति इति प्रश्नोऽत्रोच्चर-सौवर्भेन्द्रस्य कर्तिकभेदमिव कृणिकरातो जीवो गृहस्थत्वेन मिश्रमस्तीति तेन पूर्वसङ्गतिक, चमरेन्द्रस्य तु पूरणतापसमवे कृणिकजीवतापसत्वेन मिश्र तेन पर्यायसङ्गतिक कथितोऽस्तीति श्रीभगवत्पद्मस्थानशब्दकनवमोऽध्यायकहणौ इति बोध्यम् ॥ ११ ॥

तथा—असाक्षिके जीवश्चक्रवर्त्यादिस्क्रन्वाधाराव उत्पद्यते स द्वीन्द्रिय पञ्चेन्द्रियो वा ? चैरसमूर्च्छिमपञ्चेन्द्रियत्वादा तस्य देहमानविचार्यमाण विषदते, यत उत्पत्तिरसमूर्त्योत्पत्तिर्बाहुल्यनिष्पन्नयोजनपुण्यकर्मदेहमान प्रोक्तमस्तीति प्रश्नोऽत्रोच्चर—जीवसमासमकरणगृह्यौ द्वीन्द्रियो जीवाभिगमपक्षवणाद्धमद्विचिन्त्ये तु सभूर्च्छिमपञ्चेन्द्रिय प्रोक्तोऽस्ति, अत्रार्थे निर्णय केवलिनो विदन्तीति, शरीरमानमाश्रित्य तु 'सरीरमुत्सेर-अगुलेण तदा' इत्येतस्य प्राधिकरत्वात्प्रमाणाहुत्वेनासाक्षिकस्य देहमानं सभगव्यते, यतो मक्षाविदेहे चक्रवर्तिप्रभृतिस्क्रन्वाधारो द्वादशयोजनप्रमाणा प्रमाणाहुत्वेन प्रोक्तोऽस्तीति श्रेयम् ॥ १२ ॥

तथा—स्वयम्भूरमणसमुद्रस्योपरि ये ज्योतिष्कसमन्ति तेषां राभधानी उत्पातस्थानं च क्वास्तीति प्रश्नोऽत्रोच्चर-स्वयम्भूरमणसमुद्रस्योपरि तेषां ज्योतिष्कसमन्ति तेषां राभधानी स्वयम्भूरमणसमुद्रमध्योऽस्तीति जीवाभिगमे उत्कमस्ति, तेषामुत्पातस्थानं स्वस्वविधानेऽस्ति प्रज्ञापनोपाङ्गादिविधिति ॥ १३ ॥

तथा—महाविदेहेषु ये भावा देशावतिनस्ते उपपक्वाभावरूपकं कुर्मन्ति, किं वा पतिवत्करणे समुत्पद्ये पुनर्न्यति प्रश्नोऽप्राप्तर—
 “वेसिभ रादथ पक्वित्थ वत्तरी अ नामाओ । दुण्ह पण पठिकमणा पडिममाण सु दो पट्ठा” ॥ १ ॥ इति सप्ततिवत

स्थानकस्याधानुसारेण यदि यतीनां वैषसिकानिक्कपतिक्कमणद्वयकरण प्रत्याहं दृश्यते, सहि भावकमणा वत्करणे किं वक्तव्यमिति ॥ १४ ॥

तथा—अहो गोत्तनाकरा भीरुप्रदेशास्सन्ति तथा कर्मवर्गणा खणति न वा इति मदनोऽप्राप्तर—नीधानां मयादृष्टदेवानां कर्मवर्गणा

न ख्यातीति ज्ञानदीपिकायां प्रोक्तमस्ति, यथा “सुदयन्ते कर्मणा वेदसि, प्रदेसा अटमनो यदि । तदा न्योथे नगात्सन्निवर्तनादन्तन

धानुपत्” ॥ १ ॥ १५ ॥

तथा—समये समये अनन्ता हानि वध्यते सा किं वक्तव्यमित्येति मदनोऽप्राप्तर—भवसर्पिणीकाले वज्जग परसमन्तोद्विषयापाप्म

नन्ता हानि कथ्यते, एवंविधभावो कम्बुद्रीपमहासिंहचावस्तीति ॥ १६ ॥

तथा—श्रीआदिनायवारके य चतुर्विंशतिस्त्व पठितवन्तस्त्वमेव श्रीमहावीरवारके पठितवन्त तदान्यमिति प्रश्नोऽप्राप्तर—श्रीआदिनायवारके

यं चतुर्विंशतिस्त्व पठितवन्तस्त्वमेवार्थं श्रीमहावीरवारकेऽपि, परं सूत्रपाठनियमो नास्तीति परम्परास्तीति, युक्तियेव य तथैव दृश्यते ॥ १७ ॥

तथा—ये केवन रात्रिभोजनप्रत्याख्यानिनो षट्द्वयशेषे दिवसे भोजनं कुर्मन्ति तथा रात्रिभोजनप्रत्याख्यानमत्रो भवति न वा इति,

ममोऽप्राप्तर—षट्द्वयशेषे दिवसे भोजनं कुर्मन्तां रात्रिभोजनप्रत्याख्यानो दृग्गति, न तु उन्नत इति ॥ १८ ॥

१. इ. दुष्कृतमन्त्रार्थ इत्यर्थे कारणे इति सुविशेषो इति पाठ्याह मुनीनां कारणे जाते प्रतिक्रियात्वात्पि आख्यायां न तादा, किन्तु मुनीनामपि कुर्मन्तरेषोभयव्यभिचारा प्रतिक्रियातिमिति ।

तथा—कसेष्टकपानीयं त्रिविधाहाराप्रत्याख्यानिना पातुं शुद्धयति न वा इति मदनोऽञ्जोचरं—त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना तत्पानीयपानं शुद्धयति, परमात्मनामाचरणा नास्तीति ॥ १९ ॥

तथा—पक्वान्नमहणकालं भुज्य मन्थेऽस्तीति मदनोऽञ्जोचर—पक्वान्नमहणकालं भ्रातृविधौ कथितोऽस्तीति ॥ २० ॥

तथा—श्रीसूत्रमदस्य नाम चतुरशीतिं चतुर्किंशतीर्यावत्तिष्ठति तत्कुत्र मन्थेऽस्तीति मदनोऽञ्जोचर—श्रीसूत्रमदस्य नाम चतुरशीतिं चतुर्किंशतीर्यावत्तिष्ठति इति वक्षरिन्नादिष्वस्तीति बोध्यम् ॥ २१ ॥

तथा—‘नव रसविगर्भो अधिकक्षण २ न आहारोह’ इति कल्पसूत्रात्सारागुसारेण नव रसविकृतयो बलवर्द्धनार्थं प्रपद्य महणतया निषिद्धा सन्ति, परं वद्वहणाचरणाऽस्ति नवा इति, मदनोऽञ्जोचर—या अमस्यविद्वत्तयात्ता सम्प्र घपाठत्वाग्निबद्धास्सन्ति, न त्वाचरणेति बोध्यम् ॥ २२ ॥

तथा—श्रीकल्पसूत्र श्रीमहावीरावदनु नवराताशीतिवर्षातिक्रमे देवर्द्धिगणिसमाश्रमपैरिषितया पुस्तकाल्ब चर्के, सप्तः पुराऽप्यकिन्मापि पुस्तकमभ्युक्तं वा इति मन्त्राऽञ्जोचर—सर्वोऽपि सिद्धान्तो देवर्द्धिगणिसमाश्रमपैर्नवराताशीतिवर्षातिक्रमे पुस्तकाल्ब दृढस्ततः पुराऽप्यपुस्तकानि बहून्यभ्युक्तिरिति ॥ २३ ॥

तथा—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्प्रसूतास्तत्सत्य न वा इति मदनोऽञ्जोचरं—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्प्रसूतास्तत्सत्य, वदसराप्यपि वीरवरिन्नादिषु सन्तीति ॥ २४ ॥

तथा—येषां कटाहविद्वत्तिप्रत्याख्यानं भवति तेषां बोलियाख्यतैलवलित्रपक्वाणादिकं कल्पते न वा इति मदनोऽञ्जोचर—होत्रियाख्य-
तैलं विद्वत्तिर्न भवति, तेन सर्वैरुनिष्यर्जं पक्वाणापि विद्वत्तिर्न भवतीति ॥ २५ ॥

तथा—महाश्वेदेषु ये आद्या देव्यतिनस्ते तमयकत्मावश्यकं कुर्वन्ति, किं वा पतिवत्स्यणे समुत्पन्नं पुर्वन्ति मन्त्रोऽप्योचर—
 “देसिअ राइअ पक्सिअ वउमासिअ वच्चरी अ नाभाओ । दुण्ह पण पढिअपणा मग्गिमपणा तु दो वरमा” ॥ १ ॥ इति सप्ततित्तन

स्थानकस्थगानुनारेण यदि यतीनां देवासिकरात्रिकप्रतिकम्पणद्वयकरणं प्रत्यहं दृश्यते, तर्हि भावमणार्णं सत्करणे किं वदन्त्यादिनि ॥ १४ ॥

तथा—अष्टौ गोस्त्रनाम्नरा नीकप्रदेशास्मन्ति तेषां कर्मवर्माणं द्यावि न वा इति मन्त्रोऽप्योचर—नीयानां मन्त्रादुपदेष्टानां कर्मवर्माणं इत्यनं
 न क्वातीति ज्ञानदीपिकायां प्रोक्तमस्ति, यथा “सुदृश्यन्ते कर्मणा तेष्वपि, मन्त्रेणा अष्टमनो यदि । तदा नर्वा नगत्सन्निभसन् इत्यनं

वाच्यमात् ॥ १ ॥ १५ ॥

तथा—समये समये क्वाति हानि कथ्यते सा किं वस्तुभाषित्येति मन्त्रोऽप्योचर—मन्त्रमभिगीरन्ते वज्र्यांगपरसत्सर्वोद्देशमात्मानं

क्वाति कथ्यते, पूर्वविषमन्त्रो जन्मद्वीपमहासिद्धिचावस्तीति ॥ १६ ॥

तथा—श्रीअस्त्रिनायकारके यं वतुर्विद्यतिस्त्वं पठितवन्तस्त्वमेव श्रीमहावीरवारके पठितवन्त त्वान्माप्सिदि मन्त्रोऽप्योचर—श्रीभक्तिभक्त्यारके
 यं वतुर्विद्यतिस्त्वं पठितवन्तस्त्वमेवार्थ श्रीमहावीरवारकेप्रेषि, परं सूत्रपाठनियमो नास्तीति परम्परास्तीति, सुकिरापि च तथैव दृश्यते ॥ १७ ॥

तथा—ये केचन रात्रिभोगनप्रत्यात्मानिनो षट्द्विषयोपे दिवसे भोगनं कुर्वन्ति तेषां रात्रिभोगनप्रत्यात्मानभक्ते भवति न वा इति,
 मन्त्रोऽप्योचर—षट्द्विषयोपे दिवसे भोगनं कुर्वन्तां रात्रिभोगनस्यातीयाति दृगति, न तु तत्रैव इति ॥ १८ ॥

१ तं बुद्धमुत्पन्नकर्म इत्यर्थं कारये इति सुविशेषो इति पाठ्याद सुतीनां कारण जाते प्रादिक्रान्त्यापि भावकायां न तथा, किन्तु सुतीनामेव हि कुर्वन्तेत्येवमवस्थानं
 भावकां प्रतिबोधयिमिति ।

तथा—कसेछकपानीय त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना पातुं शुद्धयति न वा इति मदनोऽभोचर—त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना तत्पानीयपानं शुद्धयति, परमात्मनामाचरणा नास्तीति ॥ १९ ॥

तथा—पकाजप्रहणकाल कुम्भ मन्थेऽस्तीति मदनोऽभोचर—पकाजप्रहणकाल आद्यविधौ कथितोऽस्तीति ॥ २० ॥

तथा—श्रीस्पृष्टभद्रस्य नाम चतुरशीतिं चतुर्विंशतीर्षावसिष्ठति तत्कुम्भ मन्थेऽस्तीति मदनोऽभोचरं—श्रीस्पृष्टभद्रस्य नाम चतुरशीतिं चतुर्विंशतीर्षावसिष्ठति इति तच्चरित्रादिष्वस्तीति बोध्यम् ॥ २१ ॥

तथा—'नम रसविगाहको अभिकक्षण २ न आहार' इति कल्पसूत्रासारानुसारेण नम रसविकृतयो बलवर्द्धनार्थं प्रपद्ये महणतया निविद्या सन्ति, परं सद्धहणाचरणाऽस्ति नवा इति, मदनोऽभोचर—या अभक्ष्यविकृत्यस्ता सम्बन्धपातत्वादिभिरुदास्यन्ति, न त्वाचर-
णेति बोध्यम् ॥ २२ ॥

तथा—श्रीकल्पसूत्र श्रीमहावीरादनु नवशताशीतिवर्षातिक्रमे देवर्दिगणिसमाभ्रमणैरुपितया पुस्तकालय चक्रे, सप्त पुराऽप्यत्किमपि पुस्तकमभ्रम वा इति मन्नाऽभोचरं—सर्वोऽपि सिद्धान्तो देवर्दिगणिसमाभ्रमणैर्नवशताशीतिवर्षातिक्रमे पुस्तकालय इत्यतः पुराऽप्यपुस्तकानि बहून्यभूवन्ति ॥ २३ ॥

तथा—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्प्रसूतास्तत्सत्य न वा इति मदनोऽभोचरं—सुखसया द्वात्रिंशत्पुत्रा युगपत्प्रसूतास्तत्सत्य, तदसराप्यपि वीरचरित्रादिषु सन्तीति ॥ २४ ॥

तथा—येषां कदाहविहृतिप्रत्याख्यान भवति तेषां दोषित्याख्यतैलस्थितपक्वमात्रादिकं कल्पते न वा इति मदनोऽभोचर—दोषित्याख्य-
तैल विहृतिर्न भवति, तेन तत्तैलनिष्पन्न पक्वमात्रायापि विहृतिर्न भवतीति ॥ २५ ॥

तथा—“ओ देह कणयकोढी, अहवा कारेह कणयनिणमणं । तस्स न तस्सिअ पुणं मात्तिअ बंमज्जए वरिए” ॥ १ ॥ एतद्ब्रह्मचर्यं किं दिवससत्कं यावज्जीवसम्पन्निष वा इति मन्नोऽञ्जोत्तरं—एतद्ब्रह्मचर्यं मुख्यवृत्त्या यावज्जीवसम्पन्निष अव्यवसायाविशेषेण दिवसादि- सम्पन्त्यर्थाति ॥ १२ ॥

तथा—येन नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं कलत्रेलापा न कृत तस्य पश्चात्पौरुष्यादिप्रत्याख्यानं कर्तुं शुद्ध्यति न वा इति मन्नोऽञ्जोत्तरं—नमस्कारसहितप्रत्याख्यानं विना पौरुष्यादिप्रत्याख्यानं कर्तुं न शुद्ध्यत्येवविवाहसराणि आदिविधिप्रमुखमन्येषु सन्तीति शेषम् ॥ १३ ॥ विधीयते । कलत्रनियमस्तु मन्त्रे ज्ञातो नास्तीति ॥ १४ ॥

तथा—जेसखमेरुनगरे भेदिनीद्रङ्गे कोपाश्रयमव्ये श्रीहीरानिजयसुरिप्रतिमाया मरुत्कस्योपरि श्रीवीरप्रतिमाद्रुह, तस्मात्तमुपाश्रय केचन वैत्य कथयन्ति, तत्र किमुत्तरमिति प्रश्नोऽञ्जोत्तरं—यथा—श्राद्धानां गृहे निम्नप्रतिमासत्त्वेऽपि न वैत्यत्त्व, तथा अत्रापीति शेषम् ॥ १५ ॥

तथा—पक्षिकाया पष्ठ विषाद्य वीरपष्ठमव्ये सिध्यते, पाक्षिकोपवासस्तु स्वाध्यायादिना पूर्यते तदा स पष्ठस्तन्मव्ये आयाति न वा इति मन्नोऽञ्जोत्तरं—अल्पशाकिमता यदि पाक्षिकपष्ठो वीरपष्ठमव्ये सिध्यते तदा स आयाति, पाक्षिक तप उपवासादिना पृथक् त्वरितं पूर्यते इति १६ ॥

तथा—वीरपष्ठपारणके द्रव्यशानादि विधीयते किं वा यथाशक्त्ये (की) ति मन्नोऽञ्जोत्तरं—यथाशक्त्या (कि) विधीयत इति ॥ १७ ॥

यथा—आदिप्र निनाशये नैत्यकन्दर्वा विधायोर्ध्व स्थिता सत्येकनगरकारकायोत्तर्ग दृष्ट्वा धैर्यं स्तुतिं कथयन्पेताद्विधि कथास्तीति प्रभोऽञ्जोत्तर—एतद्विधिमर्ध्यावचूरिषध्ये नैत्यकन्दर्वाधिकारे कथितोऽस्ति, परमेवद्विधिकरणप्रवृत्तिरनुना आधिक्रामये दृश्यत इति ॥ २६ ॥

यथा—“न छम्मासिक्खरसिञ्जतवेण विज्जेण निक्खाए पार्थ । नक्खरअणुणुणीगुणणे य तप सणद्वेण ” ॥ १ ॥ एतद्रापा कुम्भ प्रयेऽस्तीति प्रभोऽञ्जोत्तर—रयं गाथा भीजिनकीर्तिस्मरित्वे अनानुपूर्वार्णानसकृपाभिर्माकनमस्कारस्तत्रेऽस्तीति ॥ २७ ॥

यथा—तीर्थङ्करा केवलसमुद्घातं कुर्वन्ति न वा इति प्रभोऽञ्जोत्तर—गुणस्थानक्रमारोहप्रकरणानुसारेण तीर्थङ्करा केचनसमुद्घातं कुर्वन्ति, तेषामवश्यं षणमासाधिकायुषि केवलोपति, यत्तु तत्र—“य पप्मासाधिकायुष्को, लभते केवलोद्गमस । करोत्यसौ समुद्घातमन्ये कुर्वन्ति वा न वा ” ॥ १ ॥ इति । प्रज्ञापनाद्यनुसारेण तु यस्यापुणो वेदनीयादिकर्मार्थिकं भवति स करोति, इतरथ नेति ॥ २८ ॥

यथा—यथा षडुर्ध्वपूर्ववरा दशपूर्ववरा नवपूर्ववरा वा दृश्यन्ते, तथा द्विपूर्ववराभ्यतुष्टपूर्ववराः पञ्चपूर्ववरा वा भवन्ति न वा इति प्रभोऽञ्जोत्तर—नीतिरुत्तरसमष्टत्याशयाचारप्रकृताष्टपूर्वान्तस्य श्रुतव्यवहारस्योक्तत्वादेकद्वयादिपूर्ववरा अपि भवन्तीति ज्ञायते ॥ २९ ॥

यथा—अथिद्विकि—आमस्य महणशिसा कथिताऽस्ति, तत्रोत्कृष्टता पूर्वनीयनिकयसुत्रार्थ विवर्धेणाल्पक च भृणोति, अनुना तु अक्षेपाज्ञादिसुत्रार्थं भाव्यते, तत्कुशास्तीति प्रभोऽञ्जोत्तर—आत्म्यानां गौ मुख्यवृत्त्या यत्पुद्गेन भ्रातृमागमक्षेपाज्ञादि तत्पृष्ठवत्मा आद्यादयोऽपि भृणन्तीति न कस्याशङ्का । यत्तु केवलमाद्यानां सिद्धान्तप्रापण तत्कारणिकमिति बोध्यम् ॥ ३० ॥

यथा—धीकृषभदेवेन साक यैर्दशसहस्रमुनिभिर्भक्त प्रपाक्यातं ते कियता कालेन सिद्धासन्तीति प्रभोऽञ्जोत्तर—अथभदेवेन साक दशसहस्रमुनयोऽभिनिवसन्ने सिद्धासन्तीत्येवमसाराणि वसुदेवदिग्व्यादौ वर्तन्त्य इति बोध्यम् ॥ ३१ ॥

तथा—“नो देह कणयकोटी, अहवा कारेह कणयभिणपवणं । तस्स न तत्तिअ पुष्णं जार्त्तअ वंपवए वरिए” ॥ १ ॥ एतद्भगवत्सर्वं किं दिवससत्क यावज्जीवसम्भवि वा इति मद्दन्नोऽभोच्चरं—एतद्भगवत्सर्वं मुख्यवृत्त्या यावज्जीवसम्भवि अव्ययसायविशेषेण दिवसादि-सम्भाव्यमिति ॥ १२ ॥

तथा—येन नमस्कारसहितप्रत्याख्यान कालवेष्टाया न कृत तस्य पश्चात्पौरुष्यादिप्रत्याख्यान कर्तुं शुद्ध्यति न वा इति मद्दन्नोऽभोच्चरं—नमस्कारसहितप्रत्याख्यान दिना पौरुष्यादिप्रत्याख्यान कर्तुं न शुद्ध्यत्येवमिवासाणां भगवद्विधिप्रमुखमन्येषु सन्तीति ज्ञेयम् ॥ १३ ॥

तथा—पाशिकमनुमीसिकादिवप क्रियता कालेन प्राप्यते इति मद्दन्नोऽभोच्चरं—यथाशक्त्या तत्तत्र त्वरितमेव पूर्णमवति तथा विधीयते । कालनियमस्तु मध्ये ज्ञातो नास्तीति ॥ १४ ॥

तथा—जेसलमेरुनगरे भेदिनीद्रुह्ने घोषाश्रयमव्ये श्रीवीरानमयसुरप्रतिमाया मत्तकस्त्योपरि श्रीवीरप्रतिमाप्रतिष्ठ, तस्मात्तमुपाश्रय केचन वैतर्क कथयन्ति, तत्र किमुत्तरमिति मद्दन्नोऽभोच्चरं—यथा—श्राद्धानां गृहे भिन्नप्रतिमासत्त्वेऽपि न वैतर्क्यत्वं, तथा अन्नापीति ज्ञेयम् ॥ १५ ॥

तथा—यसिजया षष्ठ विषाय वीरषष्ठमव्ये सिध्यते, पाशिकोपासास्तु रमाव्यायादिना पूर्यते तदा स षष्ठस्तन्मव्ये आयाति न वा इति मद्दन्नोऽभोच्चरं—अल्पशक्तिमता यदि पाशिकषष्ठा वीरषष्ठमव्ये सिध्यते तदा स आयाति, पाशिक तप तपसासदिना एषक् त्वरितं पूर्यते इति १६
तथा—वीरषष्ठपारणके द्रव्यशानादि विधीयते किं वा यथाशक्त्ये (की)ति मद्दन्नोऽभोच्चरं—यथाशक्त्या (कि) विधीयत इति ॥ १७ ॥

तथा—अन्तर्द्विषेदिक्रिया द्वाराणि सन्ति न वा इति प्रश्नोऽप्योच्यते—अगत्या द्वाराणि कथितानि सन्ति, अन्तर्द्वेष तु वेदेष्वप्यस्ति
स्मान्नेष्टि, अतो वेदिक्रियामपि द्वाराणि सम्भाव्यन्त इति ॥ १८ ॥

तथा—चतुर्विधमिष्यात्मन्ये स्वेक्येष्टमिष्यात् गुरु किं वा द्यौकिक प्राथम्येत्तत्तादृशं किं गुरुत्वमिति भूतमभूत्, अनुत्तमं तु यं, दृष्टान्तं चेत्तत्
भूयते, तद्वत्तया प्रसादायसि प्रभोऽप्योच्यते—प्रतिप्रपणस्य भूतिप्रभुतिप्रत्यये विद्यमानं द्यौकिक देवतां गुरुत्वं च तथा द्यौक्यत्वं
देवतां गुरुत्वं वेति, चतुर्विधमिष्यात्मन्ये इत् महर्दिवं द्यौक्यत्वाणि तथाविधमन्ये न दृष्टानीति द्रव्येभ्यस्तथाहानुसारेण कथ्यते इति ॥ १९ ॥

तथा—साध्या केवलात्तत्त्वान्तरं द्रव्यमप्यसाधुत्वं कथ्यते न वा इति प्रश्नोऽप्योच्यते—केवलज्ञानवर्त्ता साध्या एवमप्यसाधुत्वं न कथ्यते,
यत् केवली सावत्सर्ग द्रव्यमप्यसाधुत्वं कथ्यते इत्येव साध्या न दृश्यते। तथा केवलज्ञानवर्त्ता एवमप्यसाधुत्वं न कथ्यते, यत्
किं करोते तद्यत् केवलज्ञानं अनुचितं दृश्यते, परमार्थवस्तु केवली सर्वथा कन्दमीय एवेति ॥ २० ॥

तथा—प्रतिष्ठामिनप्रतिमा निरूपकादिभिः समुच्चयेदितनामल्लसणा भावद्वन्द्व्यन्ययेन गृहीता सन्ति, तेन तस्मात्प्रसाधमरे (३२) कथ्य
जिन्त्येव प्रतिष्ठेति कर्तुं कथं शक्यते ! ततो यदि द्रव्यमप्यसाधुत्वादिभिर्भवति तर्हि तथा प्रसाधमिति प्रभोऽप्योच्यते—प्रतिष्ठामिनप्रसाधमप्यसाधुत्वं
प्रसाधनादि प्रसाधुत्वं न कथ्यते, पुनः प्रतिष्ठामिनप्रसाधमप्यसाधुत्वं कथ्यते भवति तद्यत् तद्विषय प्रतिष्ठितमप्यसाधुत्वादिना शुद्धिर्भव
कथ्यते इति ॥ २१ ॥

तथा—प्रतिमापराः भावका भाविका वा चतुर्धाप्रतिमास्त आरभ्य अनुपपत्तीर्षयं करोति तया पारिभाषिकमप्यसाधुत्वं कथ्यते—प्रतिमापराः भावका
शेषं निवायेत्यस्य करोति पुरिषाणामप्यसाधुत्वं कथ्यते तद्यत् शुद्धमिति न वा इति प्रश्नोऽप्योच्यते—प्रतिमापराः भावका भाविका वा

[illegible][illegible]

नीचा तत्प्रथमानाः कथितस्तस्मिन्, सद्गतेषामपि मांसमीधानामाघोत्पद्यते इति सम्भाव्यते, परमेकशरीरस्थानन्तनीषधक्षोत्पद्यते इति ज्ञात
नास्तीति ॥ ४४ ॥

तथा—शुद्धसम्भक्त्यधारी आद्यो महाविदेहसन्ने मनुष्यत्वेनोत्पद्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मरणसमयं यावद्विनिर्वाधारसम्भक्त्या
राशनार्थं सत्या वैमानिकेभ्यः आद्यो यातीति ज्ञेयं, तद्वशात् तु यथासम्भक्त्यन्यथापि गतिर्भवतीति आद्यो महाविदेहेष्वपि मनुष्यत्वेनो-
त्पद्यत इति ॥ ४५ ॥

तथा—तपसा निष्काशितकर्मणा क्षया भवति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—निकाचितानामपि कर्मणां तपसा क्षयो भवतीति श्रीजचरा
ध्वयनसूत्रपुरादुक्तमस्तीति ॥ ४६ ॥

तथा—श्रीवीरेण कस्मिन् भवे तीर्थहरनामगोजकर्म नद्धमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—एषाविंशतिवमनन्दनमये हस्तवर्ध चारित्र प्रयास्य विंशति
स्थानकन्यारास्य च तीर्थकरनामगोजकर्म नद्धमिति ॥ ४७ ॥

तथा—आक, आधिक्य वा चतुर्था पौषप्रतिमां बह्वे, तस्य सामाचार्यनुसारेण चतुर्विंशत्यार्यपथः कर्तव्य कथितोऽस्ति, तथा-
समवायाङ्गदृष्ट्यनुसारेण तु त्रिविधाहार सम्भति, तस्मान्निविधाहारपौष विषय चतुर्था प्रतिमा बह्वे किं वा न इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—मन्त्रचन
सारोद्धारोद्विन्द्ये आद्यचतुर्धप्रतिमाया चतुर्वर्षदिने परिपूर्णचतुष्पकारपौष कथितोऽस्ति, तदनुसारेणष्टमहरपौषधत्तुर्विंशत्यारोपवास कर्तव्य
युज्यते, पर सामाचार्यनुसारेणैसाथान् विशेषेण ज्ञायते एव पक्षिकायां पष्ठकरणशक्तिर्न भवति सदा पूर्णिमायाममवासात्प्राया च त्रिविधाहारोपवासस्तथा
ध्यायमान्द्र्यमन्त्रभावे निर्बलकर्मणि कर्तव्य, तत्र प्रथमोपवासस्तु शास्त्रानुसारेण चतुर्विंशत्यार एव कर्तव्य इति ज्ञायते । समवायाङ्गदृष्ट्यनु
सारेण तु त्रिविधाहारोपवास कर्तव्य इति व्यक्तिकर्न ज्ञायते ॥ ४८ ॥

तथा—यस्मिन् शास्त्रे आदृत्य सामाधिकरणात्सरे प्रथमरीयाधिकी प्रतिक्न्य सामाधिकमुत्तराक्षेपमादत्तव्याप्य
तत्प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोत्तर—‘इरियावहिआए अप्यधिकृताए न किमि कप्पइ वेइअर्द्धणसम्भायावससयार्इ कटं’ इत्यसराणि महानिधीयमन्ये
सन्ति, तव सामाधिकेऽधीर्याधिकीपूर्वमेव प्रतिक्रियते इति ज्ञायते, तथाऽऽवश्यकचूर्णो दधुरभावको विमातकाले गृहाक्षित्त्य शरीरचित्वा
विधायोपाश्रये ईर्याधिकी प्रतिक्नमत् कथितोऽस्ति, सा वेत्ता सामाधिकप्रसिक्कमणकरणस्योति ॥ ४९ ॥

तथा—नमस्कारपदानामोलिकायां क्रियन्ते उपवासा क्रियन्ते, तत्र च नमस्कारपदानि कथं गण्यन्ते इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—नमस्कारस्य
नव पदानि सन्ति तत्र प्रथमतस्तत्पदेषु प्रत्येक याक्कस्यसराणि तावन्त उपवासा सन्तव्या क्रियन्ते, अष्टमनवमपदयोस्तु सप्तदशासराणि सन्ति,
तस्मात् शकौ सत्या सप्तदशोपवासाः सन्तव्या कर्तव्या, तदभावे चाष्टौ नव चोपवासाः कर्तव्या, तथा गणनमाक्षित्याधुनिकप्रवृत्त्यनुसारणैक्यन्तो
न दृश्यते, यत कश्चिद्गणयति कश्चिन्नोति, यो गणयति स सप्तोलिकामध्ये यत्पदवप करोति तत्पदं गणयति, तथाऽष्टमनवमपदवप सन्तव्यं
करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि सन्तव्यं गणयति, यदि पृथक् तप करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि पृथग् गणयति, गणनं तु प्रतिपदं व्रजमानं ज्ञेयम् ।
अष्टमनवमपदयो सन्तव्यगणनं व्रजद्वयमानं, तयो पृथक् तपसि पृथग्गणनं व्रजप्रमाणम् । तथा—कश्चिच्चया यत्पदवप करोति स तदा तत्पदगणनं
द्विसहस्रमानं गणयति, तस्माच्चत्य यादशी शक्ति स ताहमणनं विधत्त इति ॥ ५० ॥

तथा—साधुर्मध्याह्नकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयत्यन्यथा वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—चतुर्भासके साधुर्मध्याह्नकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयतीति
परमरा श्रीहरिविजयसूरिपार्श्वे दृष्टास्तीति ॥ ५१ ॥

तथा—नगतीपार्श्वे मक्षिकापक्षप्रमाणं जलं कथितमस्ति, तत्र सर्व्वदा मक्षिकापक्षप्रमाणं किंवा वेत्तया आगमने न्यूनाधिकं वा भवतीति
प्रश्नोऽत्रोत्तर—मक्षिकापक्षप्रमाणं यत्र अलमस्ति तत्र सर्व्वदा सदशा भवति, परं वेत्ताप्रयोगेण न्यूनाधिकं ज्ञातं नास्तीति ॥ ५२ ॥

भीषा उत्पद्यमाना कथितास्तस्मिन्, तद्वत्तेषामपि भांसभीषानामावाप्तस्यते इति सम्भाव्यते, परमेकशरीरस्थानन्तनीयवशोत्पद्यते इति ज्ञात-
नास्तीति ॥ ४४ ॥

तथा—शुद्धसम्पत्कन्यारी आद्यो महाविदेहस्येभे मनुष्यत्वेनोत्पद्यते न वा इति मदनोऽश्रोत्र-मरणसमयं यावन्निरतीचारसम्पत्कन्य-
रावनायां सत्यां वैमानिकेव्येव आद्यो यातीति शेषं, तदप्येव तु यथासम्भवमन्यथापि गतिर्भवतीति आद्यो महाविदेहव्यपि मनुष्यत्वेनो-
त्पद्यत इति ॥ ४५ ॥

तथा—तपसा निकाचितकर्म्मणां सया मयति न वा इति मदनोऽश्रोत्र-निकाचितानामपि कर्म्मणां तपसा सयो भवतीति श्रीडचरा-
ख्यनसूत्रद्वयत्वादायुक्तमस्तीति ॥ ४६ ॥

तथा—श्रीवीरेण कस्मिन् मये तीर्थस्नानमगोत्रकर्म्म बद्धमिति मदनोऽश्रोत्र-पञ्चविंशतिवमनन्दनमये दक्षवर्ष चारित्र प्रयान्त्य विद्यति
स्थानकान्याराख्य च तीर्थकरनामगोत्रकर्म्म बद्धमिति ॥ ४७ ॥

तथा—आक आधिका वा चतुर्णां पौण्यप्रतिभां बहते, तस्य सामान्यार्थनुसारेण चतुर्विंशत्यारौपय कर्त्तव्य कथितोऽस्ति, तथा—
समवायान्नुत्पन्नसारेण तु त्रिविधाहार सम्भवति, तस्मात्त्रिविधाहारपौषध विधाय चतुर्णां प्रतिभा बहते किं वा न इति मदनोऽश्रोत्र-मवचन
सारोद्धारदिप्रत्ये आद्यचतुर्थप्रतिभाया चतुर्ण्यदिने परिपूर्णमनुष्मकारपौषध कथितोऽस्ति, तदनुसारेणष्टप्रहरपौषधव्यतुर्द्विंशत्यारौपवास कर्त्तव्यो
युज्यते, पर सामान्यार्थनुसारेणैतावान् विदेयो ज्ञायते यत् प्रसिकायां पष्ठकरणशक्तिर्न भवति तदा पूर्णिमायाममासास्याया च त्रिविधाहारोपवाससत्तया
आचामान्दशभक्त्यभावे निर्दिष्टवैकमपि कर्त्तव्यं, तत्र प्रथमोपवासस्तु शास्त्रानुसारेण चतुर्विंशत्यार पृथ कर्त्तव्य इति ज्ञायते । समवायान्नुत्पन्न-
सारेण तु त्रिविधाहारोपवास कर्त्तव्य इति व्यक्तिकर्न ज्ञायते ॥ ४८ ॥

तथा—कस्मिन् शास्त्रे आदस्य सामाधिकरणसरे प्रथममीर्यापथिकीं प्रतिकन्य सामाधिकमुत्पथिकीं प्रतिषेधयतीति उक्तमस्ति तत्रसाधयति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—' इरियावहिआए अप्पविक्खाए न किंचि कप्पद् वेइअवणसज्जायावससयार्इ कटं ' इत्यसराणि महानिधीयमन्ये सन्ति, एत सामाधिकेऽपीर्यापथिकीपूर्वमेव प्रतिकन्यते इति ज्ञायते, तथाऽऽवश्यकपूर्णां दधुरभावको विमातकाहे गृहाक्षितस्य दारीरिचिन्तां विमयोपाश्रये ईर्यापथिकीं प्रतिकमन् कथितोऽस्ति, सा वेध सामाधिकप्रतिकमणकरणस्येति ॥ ४९ ॥

तथा—नमस्कारपदानामोक्तिकथां कियन्त उपवासा कियन्ते, तत्र च नमस्कारपदानि कथं गण्यन्ते इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—नमस्कारस्य नव पदानि सन्ति एव प्रथमसप्तपदेषु प्रत्येक थाकन्यसराणि तावन्त उपवासा सम्भन्दा कियन्ते, अष्टमनवमपदयोस्तु सप्तदशासराणि सन्ति, तस्मात् शकौ सत्यां सप्तदशोपवासा सम्भन्दा कर्तव्या, तदभावे चाष्टौ नव उपवासा कर्तव्या, तथा गणनमाश्रित्याधुनिकप्रवृत्त्यनुसारेणैकान्तो न दृश्यते, एत कश्चिद्वगणयति कश्चितेति, यो गणयति स सप्तोक्तिकमन्ये यत्पदवप करोति तत्पद गणयति, तथाऽष्टमनवमपदवप सम्भद्ध करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि सम्भद्धं गणयति, यदि पृथक् तप करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि पृथग् गणयति, गणनं तु प्रतिपदं छत्समानं ज्ञेयम् । अष्टमनवमपदयो सम्भद्धगणनं छत्सद्वयमानं, तयो पृथक् तथासि पृथग्गणनं छत्सप्रमाणम् । तथा—कश्चिद्वदा यत्पदवप करोति स तथा सत्पदगणन द्विसहस्रमानं गणयति, तस्मादस्य यादृशी शक्ति स तादृग्गणनं विषत्त इति ॥ ५० ॥

तथा—साधुर्मध्याह्नकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयत्यनया वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—चतुर्मासके साधुर्मध्याह्नकनकमुद्धृत्य परिष्ठापयतीति परम्परा श्रीहीरविजयसूरिपार्श्वे दृष्टास्तीति ॥ ५१ ॥

तथा—जगतीपार्श्वे भक्षिकापक्षप्रमाणं जलं कथितमस्ति, तत्र सर्व्वदा भक्षिकापक्षप्रमाणं किंवा वेधया आगमने न्यूनाधिकं वा भवतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—भक्षिकापक्षप्रमाणं यत्र अल्पमस्ति तत्र सर्व्वदा सहसा भवति, परं वेधप्रयोगेण न्यूनाधिकं ज्ञात नास्तीति ॥ ५२ ॥

नीचा तसप्रमाना कथितासन्ति, सद्धतेषामपि मांसमीषानामाधोत्पद्यते इति सम्मान्यते, परमेकशरीरस्थानन्तनीवधक्षोत्पद्यते इति ज्ञात-
नातीति ॥ ४४ ॥

तथा—शुद्धसम्यक्त्वघाती आद्यो महाविद्वेहसेधे मनुष्यत्वेनोत्पद्यते न वा इति प्रश्नोऽधोचरं—मरणसमयं यावद्विरतीचारासम्यक्त्वम-
राधनायं सत्या वैमानिकेभ्यः आद्यो गतीति हेयं, तदप्येते तु ययासम्यगन्यत्रापि गतिर्भवतीति आद्यो महाविद्वेह्यपि मनुष्यत्वेनो-
त्पद्यत इति ॥ ४५ ॥

तथा—तपसा निष्कषितकर्मणं स्वयो भवति न वा इति प्रश्नोऽधोचरं—निकाचितानामपि कर्मणां तपसा स्वयो भवतीति श्रीचचरा-
द्ययनसहस्ररथाद्युक्तमस्तीति ॥ ४६ ॥

तथा—धीवीरेष कस्मिन् भवे तीर्थस्नानमगोत्रकर्म नद्यमिति प्रश्नोऽधोचरं—पञ्चविंशतिवमनन्दनभवे ह्रस्ववर्षं चारित्र्यं प्रयास्य विद्याति
स्थानकन्याराधय च तीर्थकरणमगोत्रकर्म नद्यमिति ॥ ४७ ॥

तथा—भावक आविक्रा वा चतुर्था पौषप्रतिमा बहते, तस्य सामाचार्यनुसारेण चतुर्विंशत्यारपौषवः कर्तव्यं कथितोऽस्ति, तथा—
समवायाङ्गनृत्यनुसारेण तु त्रिविधाहारः सम्पद्यति, तस्मान्निविधाहारपौषवः विवाय चतुर्था प्रतिमां बहते किं वा न इति प्रश्नोऽधोचरं—भवचन-
सारोद्धारादिग्रन्थे आद्यचतुर्थप्रतिमायां चतुर्ण्यदिने परिपूर्णवतुष्यकारपौषवः कथितोऽस्ति, तदनुसारेणाष्टमह्ररपौषवश्चतुर्विंशत्यारोपवासः कर्तव्यो
युज्यते, परः सामाचार्यनुसारेणैवायान् विशेषो ज्ञायते यत् पक्षिकायां पृष्ठकरणशक्तिर्न भवति सद्या पूर्णिमायाममावात्याया च त्रिविधाहारोपवासस्तथा
आचामाश्रयस्यमात्रे निर्विद्वेदकमपि कर्तव्यं, तत्र प्रथमोपवासस्तु याज्ञानुसारेण चतुर्विंशत्यार एव कर्तव्य इति ज्ञायते । समवायाङ्गनृत्यनु-
सारेण तु त्रिविधाहारोपवासः कर्तव्य इति व्यक्तिर्न ज्ञायते ॥ ४८ ॥

तथा—कस्मिन् शब्दे शब्दस्य सामायिककरणावसरे प्रथमरीयापथिकी प्रतिक्रम्य सामायिकमुत्सवक्रिकं प्रतिषेधयतीति उक्तमस्ति तत्प्रसाधमिति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—‘ इरियावहिष्णाए अप्यद्विष्णलाए न किञ्चि कप्पइ चेइअर्दणसञ्ज्ञायावससयार्इ क्कट ’ इत्यसराणि महानिधीयमन्ये सन्ति, तव सामायिकेऽरीयापथिकीपूर्वमेव प्रतिक्रम्यते इति ज्ञायते, तथाऽऽवश्यकपूर्णा बहुवचनको विमातकासे गृह्यादित्य दरीरिचिन्ता विधयेषाभये ईर्यापथिकी प्रतिक्रामन् कथितोऽस्ति, सा वेला सामायिकप्रतिक्रमणस्येति ॥ ४९ ॥

तथा—नमस्कारपदानामोक्तिकायां कियन्ते उपवासा कियन्ते, तत्र च नमस्कारपदानि कर्म गण्यन्ते इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—नमस्कारस्य नव पदानि सन्ति तत्र प्रथमसप्तपदेषु प्रत्येक याकन्त्यसराणि तावन्त उपवासा सम्बद्धा कियन्ते, अष्टमनवमपदयोस्तु सप्तदशसराणि सन्ति, तस्मात् शक्यौ सप्त्यां सप्तशोपवासा सम्बद्धा कर्तव्या, तदभावे चाष्टौ नव चोपवासा कर्तव्या, तथा गणनमाश्रित्याधुनिकप्रवृत्त्यनुसारणैकमन्तो न दृश्यते, यत कश्चिद्व्यगच्छति कश्चिन्नोति, यो गणयति स सप्तौल्लिखमन्ये यत्पदवप करोति तत्पदं गणयति, तथाऽष्टमनवमपदवप सम्बद्धं करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि सम्बद्धं गणयति, यदि पृथक् वप करोति तर्हि पदद्वयगणनमपि पृथक् गणयति, गणनं तु प्रतिपदं वृत्तमानं ज्ञेयम् । अष्टमनवमपदयो सम्बद्धगणनं वृत्तद्वयमान, तयो पृथक् तपसि पृथग्गणनं वृत्तप्रमाणम् । तथा—कश्चिद्व्या यत्पदवप करोति स तदा तत्पदगणनं द्विसहस्रमानं गणयति, तस्माद्यस्य यादृशी शक्ति स साहस्रगणन विधत्त इति ॥ ५० ॥

तथा—साधुर्मन्यव्याहकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयत्यन्या वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—चतुर्मासके साधुर्मन्यव्याहकानकमुद्धृत्य परिष्ठापयतीति परम्परा श्रीहिरविजयद्वारिपार्श्वे दृष्टास्तीति ॥ ५१ ॥

तथा—मगतीपार्श्वे महिकापसप्रमाणं अथ कथितमस्ति, तत्र सर्व्वया महिकापसप्रमाणं किंवा वेत्तया भगवते न्यूनाधिक वा भवतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—महिकापसप्रमाणं यत्र जल्मास्ति तत्र सर्व्वदा सदृशं भवति, परं वेत्तप्रयोगेण न्यूनाधिक ज्ञातं नास्तीति ॥ ५२ ॥

तथा—वर्षाकाले प्रतिक्रमणादिषु विपुत्रघोसिका क्णाति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—भीविजयदत्तनसूरिप्रश्ने श्रीहीरविजयसूरिप्रार्थे च दोषकाले
वर्षाकाले च प्रतिक्रमणयोगानुष्ठानादिक्रियायां विपुत्रघोसिका क्णाति, क्रिया सावीचारा भवति, कालो गृहीतो गच्छतीति श्रुतमस्ति ॥ ५१ ॥

तथा—आश्विमास्यायाधिक्यदिनत्रयमुपदेशमाकादि न गण्यते, तथा चतुर्मासकत्रयास्याव्याधिक्यार्थां तद्वप्यते न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—
यथा सदस्याव्याधिक्यया दिनत्रयमुपचानमप्ये न तथा चतुर्मासकत्रये, तस्माच्छतुर्मासकत्रयास्याव्याधिक्यामुपदेशमाकादि गण्यते ॥ ५२ ॥

तथा—पदस्य विना स्थापनामे प्रतिक्रमणं क्रियते तथा सामणकविधि कथमिति प्रश्नोऽभोचरं—स्थापनामे प्रतिक्रमणकरणे प्रथम
स्थापनावार्यस्य पश्चाद् पृथगनक्रमणेन यतिद्वयस्य चतुष्कस्य पदस्य च सामणकं क्रियते, यतिं विना स्थापनाया एवेति ॥ ५५ ॥

तथा—युगाधिक्येऽतिरिक्ताः कस्मद्वृत्ताहारं कुर्वन्त्यन्यद्देति प्रश्नोऽभोचरं—गोप्रभृतय कस्मद्वृत्ताहारं कुर्वन्ति, तथाऽन्यद्वा अन्यतृणादिक
मपि कुर्वन्तीति सन्त्यभ्यत इति ॥ ५६ ॥

अथ मुलतानसम्प्रकृतानुयोजनानि तत्प्रतिवर्चांसि च ।

यथा—तथा सर्वे पारिकप्रतिक्रमणे परम्परया दानितरवश्यं कथ्यते, कैश्चित्पुनरन्यस्मिन् दिनेऽपि कथ्यते तत्किमस्तीति प्रश्नोऽभो-
चरं—पारिकप्रतिक्रमणे परम्परया दानितरवश्यं कथ्यते, अन्यस्मिन् दिने तु कथनमाश्रित्य नियमो ज्ञातो नास्तीति ॥ ५७ ॥

तथा—कश्चित्पारणकोत्तरपारणकयोश्चैकाद्यानकं विना 'सूरे तन्माए अमसदु प्रत्याख्याति' यथा पारणकोत्तरपारणकयोश्चैकाद्यानं करोति
अथ चतस्रमव प्रत्याख्यातीति रीतिर्दृश्यते, तथा बहुमतं इरथाविकस्याने तु नास्ति, अत्र पारणकोत्तरपारणकयोश्चैकाद्यानं विनापि बहुमत

इत्यादि प्रत्याख्याति, अत्र को हेतुरिति प्रश्नोऽभोचरं—यथा एकस्यानकसाहितोपपन्न करोति तथा 'सूरे तन्माए चतस्रमतं अमसदु' प्रत्या

स्याति पुनरेकशानकरहित करोति तद्यत्तु अमचतुं प्रत्याख्यातीदृगाश्चिञ्जपरम्परा दृश्यते, पष्ठप्रमुखप्रत्याख्याने तु पारणके उत्तर
 पारणके वैकशान करोत्यपवा न करोति तथापि 'सूरे उमाए छद्रुमत्तं अद्रुममत्तं' इति प्रत्याख्यातीयमप्याविचिञ्जपरम्परा दृश्यते । तथा—पारणके
 उत्तरपारणके वैकशानक विनापि चतत्पमत्तं छद्रुमत्त अद्रुममत्त इति कथ्यते, तद्वत्सराणि तु श्रीकल्पसूत्रसामाचारीमध्ये सन्तीति बोध्यम् ॥ १८ ॥
 तथा—सरातरा प्रश्नयन्ति—यद्भवन्त आच्छादितस्यापनामे क्रिया कुर्वन्ति तत्कथं शुद्धयतीति प्रश्नोऽभ्योचरं—अपमालिकप्रमुखेत्तर
 स्थापना भवति तत्र दृष्टी रक्षिता विज्ञेयमेव, तस्मात्तदनाच्छादनं युक्तिमत्, अक्षप्रमुखयावत्कथिकस्यापनामे तु दृष्टिरक्षणनियमो ज्ञातो नास्ति,
 तस्मादाच्छादितमेवैषि क्रिया शुद्धयतीति ॥ १९ ॥

अथ देवगिरिसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—ये श्राद्धा देवसिक्कौषधं गृहीत्वा पश्चात्सन्ध्यायां भाषणद्वौ यदा रात्रिपौषधं गृह्णन्ति तदा पौषधसामायिककरणानन्तरं 'सञ्ज्ञाय
 करं बहुवेधं कस्तुं उपविष पठिदंशु' इत्यादेशान् मार्मयन्ति किंवा सञ्ज्ञाय करं इत्यनेन सरतीति प्रश्नोऽभ्योचरं—सञ्ज्ञाय कर इत्यादेश
 मार्मणेन सरति, बहुवेधदेशमार्मणनियमस्तु ज्ञातो नास्ति, यत्तु स प्रातर्मार्मातोऽस्तीति बोध्यम् ॥ २० ॥

तथा—शेषकक्षे साधव श्राद्धश्राद्धीगनेषु शृण्वन्तु श्रीकल्पसूत्रं पठन्ति पाठयन्ति किं वा एकमन्त्रं पूजयति प्रश्नोऽभ्योचरं—साधव स्वेच्छया
 कल्पसूत्रं पठन्त पाठयन्तश्च सन्ति, अत्रान्तरे कश्चित् श्राद्धाधिक्यद्वयार्थं समागतस्तथा शनैः पठन्पाठनासराणि न ज्ञातानि सन्ति, परं श्राद्धादि
 मुद्दिश्य पठनं पाठनं च पर्युपगम्यार्थं विना न शुद्धयतीति ॥ २१ ॥

तथा—केचन वदन्ति—श्रीमहावीरशिष्यधीमुषर्मस्यामिन आरभ्य परम्परया कश्चिच्छात्राणामप्राप्तानसमानधीहीरविमयसूत्रय त्रिषष्टितमपदे,
केचन वदन्ति एकषष्टितमपदे, त्व० श्रीधर्मसंगारगणिहृतापष्टाकस्या त्र्यष्टपञ्चाशत्तमपदे सन्तीति त्रयाणां मध्ये किं प्रमाणाभिधि मदनोऽञ्जोचर—
श्रीमहावीरशिष्यमुषर्मस्यामिन आरभ्य परम्परया श्रीहीरविमयसूत्रयोऽष्टपञ्चाशत्तमपदे सन्तीति शेषम् ॥ ६२ ॥

तथा—श्रीसिद्धातिवीर्यकरभारके 'कारणभाए पडिक्कमण' इत्युक्तमस्ति, तस्यैवानां प्रतिश्रमणानां मध्ये किं नामकमिति प्रश्नोऽञ्जोचर—
'कारणभाए पडिक्कमण' एतत् पण्डितिकायाश्चित्तस्य भावं, उभयकाळप्रतिश्रमणं तु सर्वेषां भवतीति बोध्यम् ॥ ६३ ॥

तथा—उपशान्तयोगवैकल्यानकर्मच्योऽप्ययोगवैकल्यानकर्मच्ये वाऽर्ज्याकर्मस्य श्रुत्यापि न वा इति, प्रश्नोऽञ्जोचर—उभययोगवैकल्यानके
अर्ज्याकर्मस्यप्रभुत्वात् न सतीति ॥ ६४ ॥

तथा—आदौः योगवपारणे सामाधिक्यकारणे च का कियन्त्यस्व गाथा कथ्यन्ते इति प्रश्नोऽञ्जोचर—योगवपारणे 'सागरचन्दो कामो० १'
पञ्चा सत्सहस्रिका० २' एते द्वे गाये कथ्ये सामाधिक्यकारणे तु 'सामादभवयुज्जो० १' छन्दमस्यो मूढमणो० २ सामादभयोसहस्रीतिअस्स० ३'
एवास्तित्रो गाथा कथ्यन्ता इति याज्ञे सामाधिक्यकारणाधिकारे कथितमस्ति, परममुक्ता 'सामादभवयुज्जो० १ सामादभ्यग्नि उ कए० २' एते द्वे गाये
पठन्तो इत्यन्ते इति ॥ ६५ ॥

तथा—दानशीलितरमावनामच्ये द्वादशश्रवणानि समायाति न वा इति प्रश्नोऽञ्जोचर—सर्वश्रवणानि प्राणातिपातरक्षणार्थं सन्ति, प्राणातिपात
विरमणश्च नु अभ्युदयानर्क, ततो द्वादश श्रवणानि दानकर्म समायाति, तथा सर्वश्रवणानि प्रत्याख्यानरूपाणि, प्रत्याख्यानं तु तयोर्मुखं, तदस्त्वयोमध्योऽपि
समायाति, प्रथमश्रवणे दाने चतुर्थश्रवणे शीले एवं द्वादशश्रवणानि दानादिषुतुल्यप्रकारकर्ममध्योऽन्तर्भवन्तीति ॥ ६६ ॥

१ कियन्त्यभिर्द्वयोऽपि कारणे पुन विधेयत्वात् ।

तथा—नीयेनानादिकालमव लभ्यं देयं च भवति, तदनर्पणे छुट्यते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—एकान्तो नास्ति, यद्वि तपस्वाध्यायादिना कर्म निर्त्तरयति तदा तदनर्पणे छुट्यते, कर्मनिर्त्तरणमन्तरा तदप्येणे छुट्यते इति ॥ ६७ ॥

तथा—वक्त्रर्चा कियत्कालेन मोक्ष यातीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—भवन्त्यतस्तत्रये उत्कृष्टतस्तु कश्चित्किञ्चिदूर्ध्वपुद्गलपरावर्तान्तरेणापि मोक्ष यातीति ॥ ६८ ॥

तथा—मेधी आचान्मुख्ये कस्यते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—निषेधो न ज्ञायते, यतो मेधी द्विवल्गमास्ति, द्विवलं तु कस्यते इति ॥ ६९ ॥
 तथा—वार्षिकस्तप कियता कालेन पूर्णं भवतीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—एतदाद्येधनातप अशीत्यधिकशतोपवस्त्रप्रमाणमेकवर्षे पूर्णं भवति, तत्तप उपवासाधामाभ्यैकशतकरीत्या कियते, परमेकान्तरोपवासा न कर्तव्या, पुनस्त्रियेर्द्विर्द्वानिर्भवति तदौपवस्त्रमेकशतकं वा कर्तव्यं, परमाचामाख्य नायाति, तत वर्षदिने उपवस्त्रमेव समायाति, तथा विंशत्याधिकशताधामाभ्यानि तेषा पष्ट्युपवासानि भवन्तीत्यनया रीत्या अशीत्यधिकशतोपवस्त्रैर्वार्षिकं तपः पूर्णं भवति, एकशतकानि त्वधिकान्यतो द्वयशतकान्यपि करोति तेषापि तप पूर्णं भवतीति ॥ ७० ॥

तथा—श्राद्ध प्रतिमां वहन् यात्राधर्षे यानपत्रेण याति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—प्रतिमायां यात्राधर्षे बाहनमात्स्य न यात्यध्वादिक मात्स्य तु यातीति ॥ ७१ ॥

तथा—अष्टमप्रतिमाद्विषु आरम्भ कियते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अष्टमप्रतिमायामष्ट मासान् यावदारम्भ कायेन न कियते, एव नवम्यामपि नव मासान् यावदशम्यां द्वा मासान् यावत्तर्षार्पणशतानीयादि वस्तु निष्पन्न न कस्यते, परार्थे निष्पन्न तु कस्यत इति ॥ ७२ ॥

अथ वपासहकृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

यथा—आद्याः पात्रिकदिनेऽपीचारान् कथयन्ति, तत्र पष्ठ दिग्भक्त दशमं च देशावकाशिक कथेयं, तदन्ये नास्तीकुर्वन्ति, यद् भवत्येव कथितमस्ति तद्यत्प्रभादे कथितं, यत्पष्ठमं यावत्प्रभस्यधिक दशमं तु दिनप्रत्ययिकमित्यादि नास्तीकुर्वन्ति, तत्र का युक्तिर्गति प्रश्नोऽत्रो-
त्तरं—भीमान्दश्यते आवकत्वाधिकारे देशावकाशिकप्रवक्ष्यामि कथितोऽस्ति स विन्यते यथा—‘विसेनयगाहिअस्स विसापरिमाणस्स पइदिण परिमाणकरण देसावगासिअं, देसावगासिअस्स समणोवासएण इमे पव अइआरा माणियन्ता न समापरिअन्ता तंमहा-भाणइणत्तपओगे १ देस वणत्तओगे २ सइणुआए ३ कइणुआए ४ णहिआ पुआअत्तसेवे ५’ एतद्व्याख्यायकानुसारेण पष्ठदिग्भक्तस्य सङ्केतरूपदेशावकाशिकं स्पष्टतया ज्ञायते, तथा—योगशास्त्राद्यनेकग्रन्थेषु पष्ठदिग्भक्तसङ्केतरूपदेशावकाशिकं कथितमस्ति, तथा—भीतपासकद्वयान् आनन्दमोक्षाराधिकारे सामाधिकारि-
वतुष्कप्रवाधापकस्तिारो न कथितः, तस्मात्केचन नास्तीकुर्वन्ति तच्च समजानमेव, यतो प्रतोषारादी एव पातोऽस्ति ‘अहणं भंते ! देवानुप्पि अणं अतिए पवाणुअइअं सत्तसिअसावइअ दुवाअसिहिं सावयवन्म पादेवज्जिस्सामि, अइअमुहं देवानुप्पिया ! मा पादेअंवं केहिं’ तथा प्रतोषारानन्तरमेव पातोऽस्ति, ‘तएण आणदे गाइअरं समणस्स भावओ महावीरस्स अतिए पवाणुअइअं सत्तसिअसावइअं दुवाअसिहिं सावय वन्म पादेकअइ, पादेवज्जिआ समण भगवं महावीरं वयइ नमंसइ’ एतद्व्याख्यायकद्वये द्वयद्वयप्रतोषाराङ्गीकार कथं पटते ? यदि देशावकाशिक-
प्रवृत्ति न भवति तर्हि प्रमाणीभारः कथं कथिष्या, तस्माद्यानन्देन वत्स्यारि प्रतानि सविस्तराणि नोचरितानि यत्प्रतिदिनं, वारंवारमुच्चार्यन्ते, पुन सङ्केतस्त्वदुचरितान्येवेति शेषम् ॥ ७३ ॥

तथा—“अइ मे हुअ पमाओ, इअस्स देहस्स इअइ रयणीए । आइअमुवाहि देहं, सन्धं विविहेणं ओसिरिअं” ॥ १॥ एतद्व्याख्यानसारेण भावेन

राशौ निद्रापगमे सासारिककार्यं कृत्वा सुष्यते तदा पुनर्माणोद्यारो विधीयते किंवा प्राक्कृतोद्यार एव प्रमाणमिति प्रश्नोऽप्रोत्तर—आद्य शयन
 देहायामेव प्रत्याख्यानं कृत्वा भवति यद्राशौ प्रमादो भवति तदाहारप्रमुखं व्युत्सुजामि, तस्माद्विद्यापगमेऽपि कश्चित्कदाचित्संसारकार्यं करोति
 तदा प्रत्याख्यानमश्नो न भवति इति ॥ ७४ ॥

तथा—आर्द्रफलककोटिकाभ्यामीनि निर्वाभीकृतानि षट्कादयानन्तरं प्राप्नुकानि भवन्ति, तथा त्रिविधाहारत्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना
 मेकाशनकमध्यं तानि कल्पन्ते न वा इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—आमार्द्रफलानि निर्वाभीकृतान्यपि षट्कादयाद्यु प्राप्नुकानि न भवन्ति, यत् कदाश्चमीव
 स्वयैव तिष्ठति । तथा त्रिविधाहारैकशनके न कल्पन्ते, द्विविधाहारैकाशनकेऽपि सचित्तप्रत्याख्यानिना न कल्पन्ते, एकत्रस्तानि निर्वाभीकृतानि
 तु षट्कादयानन्तरं त्रिविधाहारप्रत्याख्यानिना कल्पन्ते इति ॥ ७५ ॥

तथा—त्रिकाल्वेद्यया पूजा क्रियते सा त्रिकाष्टपूजा कल्पते किंवा न्यूनाधिककालेऽपि कृत्वा त्रिकाष्टपूजा इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—त्रिकाल्वेद्यया
 पूजा क्रियते सा त्रिकाष्टपूजा कल्पते, कारणविशेषे तु न्यूनाधिककालेऽपि कृत्वा सैव कल्पते इति ॥ ७६ ॥

तथा—जिनाब्दे राशौ गीतगानादि क्रियते तत्करणे देवद्रव्यमुत्पद्यते नान्यथा तदा तत्कर्तव्यं न वा इति, प्रश्नोऽप्रोत्तर—शास्त्रानुसारेण
 मूत्रविचिना गीतगानादि न शुद्धयति, परं देवद्रव्योत्पत्तिककारणेन रात्रावपि गीतगानादिभाषनाकरणे क्षामो ज्ञायते इति ॥ ७७ ॥

अथ फलेपुरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—मन्मसूतके मरणसूतके च प्रतिमा पूज्यते न वा इति प्रश्नोऽप्रोत्तर—उभयत्रापि स्नानकरणानन्तरं प्रतिमापूजननिषधो ज्ञातो
 नास्तीति ॥ ७८ ॥

सथा—देवपूजनावसरे तिष्ठकं क्रियते न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—देवपूजावेवायां तिष्ठककरणनियेषो ज्ञातो नास्त्यात्मीयगच्छे इति ॥ ७९ ॥
सथा—भाद्रकृतस्तुतिस्त्वेषाणि मण्डपस्यां कथयितुं शुद्धयन्ति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—शुद्धयन्तीति ॥ ८० ॥

सथा—द्विविधाहारमन्त्रे निष्कण्ड्व विना सारात्मक मधुरात्मकम् ग्रहीतुं कस्यते न वा प्रश्नोऽभोचरं—द्विविधाहारप्रत्याख्यानं निष्कण्ड्वरहितः सारको मधुरो वाऽन्तर्गो ग्रहीतुं कस्यते इति ॥ ८१ ॥

अथ राजापुरसद्व्यकृतप्रश्नस्तदुचर च ।

यथा—वैशाखाष्टमिषट्क दशसु क्षेत्रेषु शाश्वतं भवति न वा, तत्र देवा महोत्सवं कुर्वन्ति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—वैशाखाष्टमिषट्कं भाद्रपदिषु मन्त्रमन्त्रानुसारेण सथा अन्यप्रश्नानुसारेण च दशसु क्षेत्रेषु शाश्वतं ज्ञायते, तत्र नन्दीश्वरादिषु वैमानिकप्रमुखदेवा दीर्घयात्रादिमहोत्सवं कुर्वन्त सन्मन्थन्ते ॥ ८२ ॥

अथाऽऽगरासहकृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

यथा—सप्तसप्तदशकमन्त्रे ये कणास्ते बहुवीजा अन्यथा वा इति प्रश्नोऽभोचरं—सप्तसप्तदशको बहुवीज कस्यते, यत् एकदोदक-
मन्त्रे महेशः कणास्तन्तीति ॥ ८३ ॥

सथा—नमस्त्यारसहितप्रत्याख्यानं कृतं भवति, कार्यविशेषाच्च न पारित, यस्मात्सव्यायां पारितं, परमेतावत्कालमुपयोगवान् स्थितस्तस्य नमस्त्यारसहितकलाधिकं भवति न वा इति प्रश्नोऽभोचरं—नमस्त्यारसहितप्रत्याख्यानस्य भवन्त्यकालमानं घटिकाद्वय कथितमस्ति, तया—
नमस्त्यारं गणयति तदा प्रत्याख्यानं पूर्णं भवतीत्यादि कथितमस्ति, तस्माद् घटिकाद्वयस्योपरि यावत्कालमुपयोगवान् तिष्ठति, नमस्त्यार च

न कथयति तावत्फलं वा वेदा याति सा प्रत्यास्थानमप्ये गण्यते, भवन्त्यष्टिकाद्वयनमस्कारसहितप्रत्यास्थानाच्चाविकपुण्यं ख्यातीति यास्मानु-
सरेण ज्ञायत इति ॥ ८४ ॥

अथोज्जयिनीसधकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—कश्चित्पौषविक्रमावको गुरोरग्रेऽर्धौरुषौषैत्यवन्दनेष्वयामुपसर्गहरस्त्वोत्रं कथयति न वा इति प्रश्नोऽग्नोचरं—पौषविक्रमावो
गुर्वग्रेऽर्धौरुषौषैत्यवन्दने उपसर्गहरस्त्वोत्रं कथयति, निषेधो ज्ञातो नास्ति, बृद्धपरम्परया प्रवृत्तिरपि दृश्यते इति ॥ ८५ ॥

तथा—शुद्धकाव्येलायां नमस्कारसहितप्रत्यास्थानं कृतं भवति सतो षट्कद्वय गृह्यते किं वा सूर्योदयाद् षट्कद्वय गृह्यते ? तद्वचकस्या
प्रसाधमिति प्रश्नोऽग्नोचरं—शुद्धकाव्येलायां नमस्कारसहितप्रत्यास्थानं कृतं भवति तत आरभ्य षट्कद्वय गृह्यते इति ॥ ८६ ॥

तथा—वैताब्जसमीपे द्विसप्ततिविधानि क्व सन्तीति प्रश्नोऽग्नोचरं—वैताब्जनिधया गङ्गासिध्नोर्द्विसप्ततिविधानि, तत्र वस्तिगभरतावर्द्धं
उत्तरभरतावर्द्धं च तत्तद्वये नव नव विहसम्प्राणादिति ॥ ८७ ॥

अथ काकनगरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—सैन्यवहरीतकीद्राक्षापिष्यस्यादीनि लाभपुरादागतानि साधितान्यधितानि वा इति प्रश्नोऽग्नोचरं—योजनशतद्वयपर्यागतं सैन्य-
वादि प्रासुकं भवति नेतरदिति ॥ ८८ ॥

१ यथा प्रतिवेदनाह यथा सूर्योदयो भवतीत्येवं प्रतिवेदनाभारम्भं आसीत् : यत् यथास्यकं प्रत्यास्थानं, सत्वा सत्स्थानीया वेद्या शुद्धकाव्येणेति ज्ञायते ।

यथा—पारणके उत्तरपारणके चैकग्रन्थकं विधाय षष्ठ करोति तस्य चतुर्थद्वयं प्रप्नोति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—चतुर्थद्वय न प्रप्नोति इति ॥ ८९ ॥

तथा—अष्टमप्रतिभावाही अन्यस्य परिवेषयति न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अष्टमप्रतिभावाही यथा पट्कप्रयवितावन न भवति तथा परिवेषयति तथा निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ९० ॥

अथ वटपल्लीयसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—शतश्लोककपुष्पाणि मात्स्निकार्थार्थं गृहीत्वा निनप्रतिभायाभ्याप्यते, मात्स्निकस्य तद्द्रव्यस्थाने धान्यवच्छादिकं समर्प्यते, तद-
र्पणे च श्लोककशकपुष्कराति, तद्द्रव्यं देवसत्कं मात्स्निकसम्भन्धि वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—शतश्लोककपुष्पाणि गृहीत्वा धान्यादि समर्प्यते,
सद्वर्पणे च कलकेशोरेकेण यदुत्तरति तदेवद्रव्यं भवति, न तु मात्स्निकस्य, यतो लोके शतश्लोककपुष्पवदापनयशोभदो जायते तस्मान्मन-
वदापने दोषो ज्ञाति, तदुत्तरित द्रव्यं देवद्रव्यमप्ये प्रसिष्यते सदा दोषो न ज्ञातीति ॥ ९१ ॥

तथा—पूर्वनिष्पन्नं निन्नाह कथाचिन्त्रिधितयित तान्मन्त्रं द्रव्यलक्षिद्वयेण कृतं तत्रस्वप्रतिभा वन्यते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—
तत्रस्वनिनप्रतिभा वन्यते इति ज्ञायते ॥ ९२ ॥

तथा—नीलवर्णितयाज्यानिना तद्विनिष्पन्नं कदरीपाकप्रमुखं कल्पते न वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—परम्परया तत्कल्पनप्रसूति-
र्हस्यते इति ॥ ९३ ॥

तथा—अथविनसुष तन्नेष मेष्ठिं कस्या विह्वली समायातीति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—अथविनमेष्ठिं दुग्धं यद्विषिह्वली समायातीति ॥ ९४ ॥

अथ पत्नसहकृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

यथा—चक्रवर्तिना नवनिधानानि तत्पुष्टगानि किं वा भूमिकाया उपरि चळन्ति मध्ये वा इति प्रश्नोऽभोचर—जम्बूद्वीपप्रभृति
 ध्रुवावश्यकचूर्णार्पिषु ' नवमहानिहिओ चत्तारि सेणाओ न पविसेति ' इत्येवविवाक्षराणि सन्ति, एतदनुसारेण नव निधानानि भूमिकाया

उपरि चळन्ति, प्रवचनसारोद्धारदृष्ट्याद्यनुसारेण तु चक्रवर्तिना सह भूमिमध्ये तत्रगरे प्रजन्तीति मतद्वयमस्ति, तत्त्वं तु केवलिनो विदन्तीति ॥ ९५ ॥

तथा—चक्रवर्तिन स्कन्धाधरो द्वादशयोजनान्युत्तरति, चक्रवर्ती तु प्रत्येक योजनमेकं चळति, ततो द्वादशयोजनप्रान्ते य उत्तरति स
 योजनमेकं चळति तदा द्वादशयोजनमध्ये कियन्ति दिनानि यदन्तीति प्रश्नोऽभोचर—जम्बूद्वीपप्रभृति योजनयोजनान्तरेण विश्रामेण चक्रवर्ती
 चळति, तथा चक्रवर्तिसैन्य द्वादशयोजनान्युत्तरतीत्यनेकमन्ये कथितमस्ति, तस्मात्पूर्वपरविचारणया ययोजनान्तर कथितमस्ति तत्सैन्याप्रभागापेक्षया
 सन्भाव्यते, तथा चक्री सैन्यस्यादौ मध्येऽन्ते चोत्तरतीत्यक्षराणि व्यक्तानि शास्त्रे न दृष्टानि, आधुनिकठक्कुरास्तु विचाले उत्तरन्तो दृश्यन्ते,
 ततस्तत्काले पयोक्षितं भविष्यति तथोत्तरिष्यन्ति, (यथोचितमुत्तरन्तोऽप्यविष्यन्) तथापि चक्रवर्तिनां दिव्यानुभावेन सैन्यप्रान्तोत्तीर्णास्तेऽपि शीघ्र
 सुखेन मार्गामतिक्रमिष्यन्तीत्यत्र न काप्याशङ्कः, यतो दिव्यशक्तिरविचिन्त्याऽस्तीति ॥ ९६ ॥

तथा—शरीरोद्धर्तनमले तथा स्नानपानीये तथा परिस्त्रेऽपि ष्ठीकृतकस्त्रादिषु च सम्पूर्च्छिमपञ्चेन्द्रिया उत्पद्यन्ते न वा इति प्रश्नोऽभोचर—
 प्रज्ञापनासुप्रमव्ये ' सर्वेसु केच असुदृष्टानेषु वा संमुच्छिममणुस्मा संमुच्छति ' इत्येतच्चतुर्धशाक्षरकष्टसिमव्येऽन्यानि यानि मनुष्यससर्भादशु
 चित्स्थानानि सन्ति तेषु सम्पूर्च्छिममनुष्या उत्पद्यमानाः कथितास्मिन्, एतदनुसारेण भवछित्तवस्थानेष्वपि उत्पद्यमानास्सन्भाव्यन्त इति ॥ ९७ ॥

अथ अहम्भदावादसहकृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

यथा—' पणसय सत्ततीसा, चततीससहस्र लक्षसङ्ख्यावीसा । पुक्खरवीषवृन्तरा, पुब्बेणऽभरेण पिच्छति ॥ ११ ॥ ' एतस्या भावार्थं कथं

तथा—पारम्परे उत्तरपारम्परे वैक्यदानकं विधाय पष्ठ करोति तस्य चतुर्थद्वयं प्राप्नोति न वा इति मदनोऽभोचर—चतुर्थद्वयं न प्राप्नोति इति ॥ ८९ ॥

तथा—अष्टमप्रतिभावाही अन्यस्य परिवेषयति न वा इति प्रभोऽभोचर—अष्टमप्रतिभावाही यथा पट्कायविराघना न भवति तथा परिवेषयति तथा निषेधो ज्ञातो नास्तीति ॥ ९० ॥

अथ वटपल्लीयसङ्कृतमश्रास्तदुत्तराणि च ।

यथा—शतदोहककुप्पाणि माहिकयार्थोद् गृहीत्वा जिनप्रतिभायाभ्याप्यत, माहिकस्य तद्वद्रव्यस्थाने चान्यवद्यादिक समर्प्यते, तद्वद्रव्ये च दोहककदशकुप्पदराति, तद्वद्रव्यं देवसत्कं माहिकसम्भाषि वा इति प्रभोऽभोचर—शतदोहकककुप्पाणि गृहीत्वा वा-यादि समर्प्यते, तद्वद्रव्ये च कदकोरोरकेण धसुदराति तद्वद्रव्यं नयति, न तु माहिकस्य, यतो लोके शतदोहकककुप्पवदापनयशोवादो नायते तस्मान्मयन-वदापने शोषो क्वाति, तदुदराति द्रव्यं देवद्रव्यमप्ये प्रसिप्यते तद्या शोषो न क्वातीति ॥ ९१ ॥

तथा—पूर्वनिप्यक्तं निनगृह कदाचित्किञ्चित्तिव तान्मात्रं द्रव्यशिक्षिद्रव्येण हृतं तत्रस्यप्रतिभा वन्यते न वा इति मदनोऽभोचर—तत्रस्यमित्रप्रतिभा वन्यत इति ज्ञायते ॥ ९२ ॥

तथा—गीकशणिप्रस्थाक्यानिना सहिननिप्यक्तं कारीणाकप्रमुख कल्पते न वा इति मदनोऽभोचर—परम्परया तत्रकल्पनप्रसूति ईर्यते इति ॥ ९३ ॥

तथा—अथदिनसुगंधं तन्नेप मेकिं कस्यां पिच्छौ सगायातीति मदनोऽभोचर—अथदिनमेकिं दुर्यं दक्षिणैक्यौ समयातीति ॥ ९४ ॥

वयाश्चित्य केचन नवीना विपरीतार्थं कुर्वन्ति क्षयन्ते, तथा—येषामसद्वहो नास्ति तेषामेवैते गुणा अनुमोदनीयान्, पर यस्य कस्यापि जरुप्तस्या-
 सद्वहो भवति तस्यैते गुणा नानुमोदनीहार्हा इत्येतवाश्चित्य सम्यगुनिर्णय प्रसाध्य इति परन्तोऽशोचर—असद्वहमन्तरेणान्येषा ये मार्गानुसारि-
 साधारणगुणास्तेऽनुमोदनीहार्हा नाऽप्ये इति ध्वनन्ति तद्वत्सत्यमेव, यतो येषां मिथ्यात्वं भवति तेषां कश्चिदसद्वहोऽवश्यं भवत्येवान्यथा सम्यक्त्वमेव
 प्रतिपाद्यते, शास्त्रमध्ये तु मिथ्यास्वरूपसद्वहो सत्यप्येते मार्गानुसारिगुणा अनुमोदनीहार्हा कथितास्सन्ति, यदुक्तभारायनापताकार्या “त्रिगुणभा-
 इकसवकरण तह महारिसीण पारणए । त्रिगुणासणमि भत्ती पमुहं देवाण अणुमत्ते ॥ १०८ ॥ तिरिआण देसविरह, पज्जताराहण च अनुमोए ।
 सम्महसणत्तमं, अणुमत्ते नारयाणंणि ॥ १०९ ॥ सेसाणं जीवाण, दाणरुत्तं सहावधिणियत्त । तह पयणुकसायत्तं, परोवगारित्तमज्जत्त ॥ ११० ॥
 दक्खिन्नसदयाहुत्त, मिअभासित्ताह विविहुणनिवहं । सिवमगक्कराण न, तं सज्ज अणुमय मज्ज ॥ १११ ॥ इअ परकस्यसुकयाण, बहुणमणु
 मोअणा कया एव । अह नियसुचारियनियरं, सरेमि संवेगरणेणं ॥ ११२ ॥ इति ‘अहया सर्वविअ वीअरायवयणाणुसारि न सुकह । कलत्तएवि
 तिविह, अणुमोएमो तय सत्त्वं ॥ १ ॥ ” इति चतुस्सरणेऽपि, अथ च मिथ्यात्विनां परपक्षिणा च दयामुत्त कश्चिदपि गुणो नानुमोदनीय इति
 ये वदन्ति तेषां समा भवति कथं कथ्यत इति ॥ १०६ ॥

तथा—श्रीहीराविजयसूरीश्वरप्रसादिद्वद्वदशमस्यपदकमप्ये अथन्दनीयधैत्यश्रय विनाऽन्येषा चैत्यानि वन्दनपूजनयोग्यानि कथितानि सन्ति,
 केचन तन्निषेधं ब्रुवन्त क्षयन्ते, तत्कथमिति परन्तोऽशोचर—केवलश्चाद्व्यभिचित्वैत्य १ द्रव्याल्लिङ्गद्रव्यनिष्पन्नधैत्य २ दिगम्बरधैत्यानि ३ विना
 सर्वेषां चैत्यानि वन्दनाहार्हाणि पूजाहार्हाणि च ज्ञेयानि, अथ च पूर्वोक्तानि निषिद्धान्यापि चैत्यानि साधुषासक्षेपेण वन्दनपूजनयोग्यानि भवन्ती-
 त्यन्यथा परपक्षिहृतमन्या अप्यमान्या भवेयुः, तथा भज्यपार्थस्यादिदीक्षिता साधव केवलिनश्चावन्दनीयाः स्युः, तथा चासमस्तस-

सहचर्ये, यस्मिन्सुरिन्द्रियस्येयात् विषयो नास्तीति प्रश्नोऽधोचर—सा विस्मययोगनानि यावत्सुषो विषय प्रकाश्यवत्त्वाधित्यैव प्रकाशकधत्तुनि पुनरधिकोऽपि विषय सम्भवतीति व्यक्तं प्रज्ञापनादुत्पादो, ततो नात्र किञ्चिदुपपन्नम् ॥ ९८ ॥

तथा—प्रथमविषयोपवासं चतुर्विधाहारं कृत्वा द्वितीयादिने त्रिविधाहारोपवासं करोतीत्येवं कृतः षष्ठो वीरपद्यमध्यं आयाति न वा इति प्रश्नोऽधोचर—ज्ञान्यामुपवासान्या एषक् कृतान्या निष्पन्नं षष्ठो वीरपद्यमध्यं नायाति, यत् एकोनत्रिंशदधिकद्विंशत्तपसा तपतश्चरणवेलायां सम्बद्धा उच्चार्यन्ते, अष्टोचनमध्यं स षष्ठ आयातीति ॥ ९९ ॥

तथा—भागवतीसूत्रस्यैकदशोऽंशे कर्मविधायोऽस्ति, तत्र प्रतिमयमेकैकर्मोचो नितराति तदाऽनन्तं कालो ल्याति ते उत्पत्तनीवा अन्ये चोत्पत्तिभ्रया स्थिता नितरातीति प्रश्नोऽधोचर—‘तन्नाममाणो अणतश्चो भणिचो’ इति वचनात् उत्पत्तनीवा सम्भाव्यन्त इति ॥ १०० ॥

तथा—गौषधमध्यं सामायेकमध्यं चर्वाक्षपकटुषिडिका वाच्यते न वा इति प्रश्नोऽधोचर—सा मनसि वाच्यते, न तु चादत्स्वरेण, सिद्धान्तात् क्षापकाल्मिलत्वादि ॥ १०१ ॥

तथा—योगोद्बहनं विना साधु सिद्धान्तं पठति श्राद्धशोपधानवहनं विना नमस्कारं गणयति सोऽनन्तसप्तारी कथ्यते न वा इति प्रश्नोऽधोचर—भक्षदया योगोपधानवहनं विना साधुभावादीनां सिद्धान्तनमस्काराधिरागनेऽनन्तसप्तारिणा कथ्यते इति ॥ १०२ ॥

अथ स्तनभतीर्यसहकृतप्रश्नास्तदुराणि च ।

यथा—शीरीरनिवयसूरीश्वरप्रसादीकृतद्राघानस्यमध्यं दुग्मोदनामल्योऽस्ति, तत्र ‘क्षानक्षिषणुं स्वमाधे विनीतपणुं अत्सफपार्पणुं परोत्पकरीपणुं भव्यपणुं’ इत्यादिका ये ये भार्यानुसारिसाधारणगुणा भिद्यास्तिसम्भविनस्तथा परपक्षिसम्भविनश्चानुमोदनाहो लिखितास्तस्मिन्,

देवताए उववतारो भवन्ति, ' श्रीभगवतीस्त्रिभुवणप्रयातकप्रथमोद्देशकोपपातिकसूत्रादौ अकामनिर्जराया व्यन्तरेणूत्पाद कथितोऽप्रति, तत्कथ
 सद्रच्छते, यत—सङ्ग्रहण्यादौ ' अरागपरिख्याय नमस्त्रोगो ना ' इति वचनात्प्रथमदेवलोकं तेषामुत्पादस्य भणितत्वादि विरोधापत्ते, शारि-
 भद्रयामपि " अणुकपडक्रमनिज्जरात्वात्तदे दानाणि यविन्मगि । सभोगविष्यभोगे वसणसर्वदुःसकारे ॥ १ ॥ ' इत्यत्राकामनिर्जरात्वात्तपसो
 भेदद्वयमपणन व्यर्थमेव, एकेनाकामनिर्जरात्वात्तणेन चरितार्थत्वात् । तथा ' अतर्हि तण्णिहिं श्रीवा देवाउत्तए कम्म पक्करोति, तज्जहा-
 ' सरागसंभेणं १ संभमासंभेण २ बाळवोक्कम्भेण ३ अकामनिज्जराए ' ४ एतद्वृत्तिलेश—संक्रयायसयमेन—सकयायचारिभेण
 धीतरागसयमिनामायुधो नचाभावात् १ संभमासंभमस्य द्विस्वभावत्वाद्देशसयम २, बाळ—मिथ्यादृशस्तेषां तप कर्म—तप क्रिया बाळतप कर्म
 तेन ३, अकामेन—निर्जरां प्रत्यनभिलेणेन निर्जराऽकामनिर्जराणाहेतुर्बुभुसादिसहनं यत्साऽकामनिर्जरा तथा इति स्थानाङ्गसूत्रवतुर्पस्थानके
 तथा ' अकामनिर्जरात्पुण्याज्जन्तो प्रमायते । रणावरत्वं नसत्थ वा, विर्यक्त्वं वा कथचन ' ॥ १०८ ॥ इत्यत्र पुण्यादिति पुण्य
 न पुण्यप्रकृतिरूप, किन्तु लाववरूप, तस्मात्स्वभावत्वादिक प्राप्यते, तामस्तिवापसादीनां तु शास्त्रेच्छिन्द्रत्वादिप्राप्ति कथिताऽस्ति, सा च
 सकामनिर्जराया भवति, यदुक्तं तत्त्वार्थभाष्यनवभाष्यनद्वयौ अमरेण तावदिन्द्रसामानिकादिरयानानि प्राप्नोतीति । ननु हेया सकामा यमिना—
 मित्यत्र यदि यमिना यतीनामेव सक्रमनिर्जरा प्रोच्यते श्रावकाणामविरतसम्यग्दृष्ट्यादीना च का गतिरिति चेदुच्यते यमिनामिति सामान्यतयोक्ते
 श्रावकादीनामपि तारतम्येन द्वादशदेवलोकविद्वयका सकामा भवतीति ज्ञायते, श्रावकादीनामिभ्यश्चादिशब्दादाल्लजपात्तिनामपि कथयिते चेत्, शृणु,
 नास्मसमर्थ सन्मार्गप्रदाने सकलकर्म्मस्ये वा, बालं च तत्तपश्च बाळतपः, सखाभिन्नवेद्यभृगुगिरिप्रपतनादि कायकेशरूप, कायकेशश्च, ' कायकिञ्चसो
 सलीणया ये ' त्यागमवधनान्नास्मरण, तच्च सकामनिर्जराहेतुरिति ॥ १०९ ॥

मापद्येव, यत्तत्तत्तत्तत्तोत्रादिभ्यः आसीयपूर्वाचार्यैर्ब्रह्मास्मिन्, पार्थस्यादिर्वादितासाधवश्च वन्दनीकत्वाया द्यात्रे प्रोक्तास्तन्तीति स्वयमेव
 ध्येयमिति ॥ १०४ ॥

तथा—चरकपरिभाषकप्रामद्व्यादिभिर्याहटीनां तपश्चरणाश्चानकष्टं कुर्वतां सक्रमनिर्ज्वा भवत्यक्रमनिर्ज्वा वा इति, केचन वदन्ति
 तेषामकमनिर्ज्वरेति सस्तरं प्रसाद्यमिति मन्त्रोऽत्रोचरन्त्ये चरकपरिभाषकप्रामद्व्याहट्योऽस्माकं कर्मस्यो भवत्विति धिया तपश्चरणाद्यज्ञानकष्टं
 कुर्वन्ति तेषां सत्कार्यमाप्यह्वितसमयसारसुषुहृत्तियोगश्चाहट्यादिभ्यःानुसारेण सक्रमनिर्ज्वा भवतीति सम्भाव्यते, यतो योगशास्त्रचतुर्प-
 प्रकाशसूरी सक्रमनिर्ज्वर्या हेतुर्भाषान्मन्त्ररभ्येन द्विविधं तप प्रोक्तं, तत्र पट्टकचरं वाद्य तपो, बाह्यत्वं च बाह्यद्रव्योपेतत्वात्परमपसत्त्वा
 त्पुनरीषिर्ब्रह्मस्यैव कर्तव्यत्वाच्चेति, तथा—श्लोकप्रतीतत्वात्पुनरीषिर्ब्रह्म स्वाभिप्रायेणासेन्यत्वाद्वाह्यत्वाच्चेति त्रिशब्दमोचराभ्यपनचतुर्दशसहस्रीहृत्वा
 एतदनुसारेण पञ्चिवषाकृतपसः कुर्वीषिक्रमेत्यल्लगुक्तं, परं सन्ध्याहृदिसक्रमनिर्ज्वरापेक्षया तेषां स्तोका भवति, यदुक्तं भगवत्पट्टमश्वकदम्बमो-
 वेष्टवे 'देसाग्रहृत्ति' शाक्यपत्नी स्तोकर्था मोक्षमार्गात्परावयवीत्यर्थं, सम्पन्नेषोचरहितत्वात्किंयापरत्वाच्चेति, तथा च मोक्षप्राप्तिर्न भवति,
 स्तोकर्कर्मार्थान्तिर्ज्वरणात्, भक्त्यापि च भाषयितोपाहृत्कृतवीर्याविबद्धं, यदुक्तं "आसन्नो अ सेयन्नो अ नुद्वेय अहव अन्नो वा । समभाषभाषि-
 अन्ना, कवेइ मुक्तं न भवेत्तु" ॥ १ ॥ इति, यदि तेषामकमनिर्ज्वरेवाङ्गीक्रियते तर्हि 'जीवे ण भवे । असन्न ए आदिर ए अपट्टिद्वयपञ्चसत्ताय
 पाककमे इतो जुए पेक्षा देवे सिया' गो० अत्येगतिए देवे सिया, अत्येगतिए नो देवे सिया, से केणट्ठण भाव इतो जुए पेक्षा अत्येगतिए
 देवे सिया अत्येगतिए नो देवे सिया : गो० । मे इमे जीवा अकामतण्हाए अकामभुत्ताए अकामधर्मचरेवासोणं अकामसीयायवदंसमसगअन्हाणा
 सेयमममकमकंपादिदोणं अपयतर वा भुज्जतरं वा काळ अप्पाणं परिकिस्सेत्तांति, परिकिस्सेत्ता काळमासे काळं किंवा । अण्णवरेसु यणमवरेसु

अथ दीपवन्दिरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—गौतमपदद्वहवपसि पठद्वहे प्रथमं यथाणक मुच्यते तन्नाणक ज्ञानस्यार्थे समायात्यन्यथा वा । सत्तप करण कुम्भ प्रत्यमव्ये प्रोक्तमस्तीति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—गौतमपदद्वहवप आचारदिनकरग्रन्थे प्रोक्तमस्ति, पर तत्र नाणकमोचनमुक्तं नास्ति, यदि क्वापि प्रसिद्धया नाणकं मुच्यते तदा तद् ज्ञानद्वयं न भवति, तेन यथायोगं ज्ञानार्थं यतीना वैद्यार्थं वा व्यापारणीयमिति ॥ ११० ॥

तथा—कालिकसूरिभिः पासिकविते चतुर्मासकभानीतं, तत्र प्रतिक्रमणानि न्यूनानि भवन्ति, सत्कथमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्रतिक्रमणाना न्यूनत्वेऽधिकत्वे वा न केऽपि विशेषो, यत पूर्वार्चायाणामाचरणेऽत्र प्रमाणं, यथा कल्पसूत्रस्य आचरणं आद्याना पूर्वार्चायाऽऽचरणयैव क्रियते इति ॥ १११ ॥

तथा—“अद्भा होही पुच्छा, निणण वक्कंमि उत्तर सद्व्वा । इक्कस्स निमोअस्स अ, अणतभागो अ सिद्धिगओ ” ॥ १ ॥ “उत्तम नर पञ्चुत्तर, तायसीसा य पुज्जवर ईदा । केअल्लिणहरदिकिस्सअ, सात्तणसुरदेवयाऽमब्बा ” ॥ २ ॥ इत्यन्योर्गार्थयो को प्रश्नो मूलस्थानमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—एतद्वाप्यद्वयं सूत्रकपत्रस्य दृश्यत इति ॥ ११२ ॥

तथा—पौषधे सामायिके च शतहस्ताद्वाहिर्गमने र्थार्थपरिको प्रतिक्रम्य गमनाऽऽगमनाख्येऽन क्रियते नवा इति, प्रश्नोऽत्रोत्तरं—पौषधमध्यं शतहस्ताद्वाहिर्गमनानन्तरमर्थार्थपरिको प्रतिक्रम्य गमनाऽऽगमनाख्येऽनविधित्दृश्यते, सामाचार्यामपि कथितमस्ति, सामायिके तु शतहस्ताद्वाहिर्गमनमेव नोक्तमिति ॥ ११३ ॥

तथा—सम्यग्दृशां सिध्यात्तदृशां पराक्षिणां च तपसाच्छास्त्रार्थप्रगतिभिः प्रत्याख्यानं कार्यते तन्मार्गानुसारे भवति न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं-तत्सर्वमपि प्रत्याख्यानं मार्गानुसारंति साधमस्ति, पर प्रत्याख्यानकर्त्ता यदि प्रत्याख्यानविधिं न जानाति तदा तस्य तद्विधिं प्रज्ञाप्य कथयति इति विशेषो ज्ञेयः ॥ १०६ ॥

अथ सूरतिबिन्दुरसमुत्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—चतुर्दशानियमस्मरणे सविष्टं विहृतिश्च द्रव्यसङ्ख्यायां गण्यते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं-चतुर्दशानियमस्मरणे यद्यपि शास्त्रानुसारेण सविष्टं विहृतिश्च द्रव्यमन्वे न गण्यत इति ज्ञायते तथाऽप्यायुनिकप्रवृत्त्या गण्यत इति दृश्यते, इत्थं करणे च विशेषतरसप्तयस्त्रि भवतीति ॥ १०७ ॥

तथा—गुरुणा मूढसूत्रं मान्यं तथैवान्यस्याने भवति तदपि मान्यं न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं-यथा मौढं गुरुसूत्रं मान्यं तथैवान्यान्यस्यानस्मिदमपि मान्यमेव, न काप्यत्राशङ्का कर्त्तव्याति ॥ १०८ ॥

तथा—देवगुरुवर्त्ममानतरूपसम्यक्त्व व्यावहारिक नैक्यायिक वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—“बीषादनवपयत्ये, ओ नाणइ तस्स होइ सम्मत । भवेण त्वहत्ते, अयाणमाणेअस्मि सम्मतं ॥ १ ॥” इति नववत्त्वपकरणे, “शमसेवगिनेर्देवज्जुक्कम्पास्तिक्कयदस्सणं । छस्सणै पक्खाप्ति सम्मद्दु, सम्मक्कचमिदुमुच्यते” ॥ १ ॥ इति योगास्त्रादिदीप्यप्रकाशे, दर्शनगोष्ठनीयकर्मोपशमादिसमुरथोऽर्हदुक्तत्त्वप्रदानरूपं शुभ आत्मपरिणामं सम्मक्कचमिति वन्तास्सहचरौ वेत्त्यादिप्रमाणानुसारेण बीषादिनवपदार्थश्रवणोपशमादिमत्त्व नैक्यायिकसम्यक्त्व, ‘या देवे देवतानुद्धिर्तुरो च गुरुत्वाभवति । वस्यं च वस्यर्थाः शुद्धा, सम्मक्कचमिदुमुच्यते ॥ १ ॥ तिनो देव छया वस्यो, गुरवो यअ सावव ।’ इत्याद्यनुसारेण तु देवादिमाननं व्यावहारिकसम्यक्त्व । यदुक्त—“निक्कम्बओ सम्भत्त, नाणाइमय सुह च परिणामं । इयं पुण सुह सम्मद्दु, मणिअ सम्मच्चहेत्तपि” ॥ १ ॥ इति ॥ १०९ ॥

चित्केनैविवद् योगोद्ग्रहण विनापि द्वावशास्त्री पठिता शास्त्रे दृश्यते तत्र चर्च्यम्, आगमव्यवहारिरुक्तत्वाद्, यत आगमव्यवहारी यथा कथं जानाति तथा करोतीति ॥ ११६ ॥

तथा—गणिविज्जापकीर्णके नव श्लोकाणि कथितानि तत्कथमिति प्रश्नोऽन्वोत्तरं—सप्त श्लोकाणि चैत्यादीनि प्रसिद्धानि, प्रतिष्ठातीर्थ-यात्राकरणशेषत्रयप्रस्तौये नव श्लोकाणि भवन्तीति ॥ ११७ ॥

तथा—अथवाहारार्थि प्राप्ते जीव पुन सूक्ष्मन्निगमये याति न्मा इति प्रश्नोऽन्वोत्तरं—स जीव सूक्ष्मन्निगमे याति, परं व्यावहारिक एवेत्यत इति ॥ ११८ ॥

तथा—वीषवमये आद सधूनामयानादिक दत्ताति नवा इति प्रश्नोऽन्वोत्तरं—गृहमनुष्यान् एव दत्तातीत्यश्वराणि सन्तीति ॥ ११९ ॥

अथ नवीननगरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

तथा—य सभ्यकस्त्वमन्वर्मुहूर्तं सृष्टाति सोऽर्च्युद्ग्रही कथ्यते, क्रियावादी वैकपुद्गद्वी नियमात् शुक्लपक्षीति श्रूयते, तत्कथमिति प्रश्नोऽन्वोत्तरं—क्रियावादी सभ्यगृहदि तथा मित्यादृदिर्वापि भव्यो शुक्लपक्षिकौ च श्रेयो, तौ नियमात् पुद्गलपरावर्तमये सिद्धयत, पूर्वविधासराणि दशाशुसत्कन्यचूर्णिमये सन्ति, परं सभ्यगृहदिमित्यादृद्योरेकीभूत सामान्यकृष्णं श्रेयम्, यतो मकषारीभीहमचद्रसूरिकृतपुष्पमाकाशप्रवृष्टि मन्ये “अतोमुहूर्तामिति, फासिर्धं ह्रज्ज भोहि सभ्यार्थं । तेति अथपुण्याकपरिभाहो नैव संसारो ” ॥ १ ॥ एतद्वायाव्याख्यानुसारेण पुद्गलपरावर्त

तथा—“मं मं ययइ सचितं, सभ्य भावेण सुदहिअणं । न हु तेसु तेसु जोणिमुं, पावइ दुक्साइ तिकसाइ ” ॥ १ ॥ इय गाथा कुत्र मन्थेउत्तीसि मओओओर—इयं गाथा कुटकपत्रस्या वक्ष्यत इति ॥ ११४ ॥

तथा—आद्यानां पौषवमव्ये त्रिकाक्षेकवन्दनं कुत्र मन्थेउत्तीति मओओओर—वैत्यवन्दनं कश्चिद्रव्यो भिनानां त्रिकाक्ष—प्रिसन्धं करोतीति मवचनसारोद्धारसूत्रवर्षौ तथा—‘अज्यविई भावज्जीव तिकाक्षिं अणुप्रदिण अणुत्ताइलेज्जाभावेत्तेण चिइए वदेयज्जा’ इत्यादिह भीषहानिशीवतुटीयाव्ययनाताअपकमव्ये वैत्यवन्दनं त्रैकाक्षिकं कर्तव्यमिति मवन्त्यत आद्यावाभाचारोऽभिहितं, तच्च “नवकरोण नहमा, चिइएवइ मक्कं वदुइनुअक्क । पणसंइपुरइवतक्का, ययणिहाणेहिं तक्कोसा ” ॥ १ ॥ इति मात्पवचनात् कथार्थेणतत्परमपुत्तकट्टमेव भास्य, तस्यैव निपणत ईयायिअमिअतिक्कान्तिपूर्वकत्वेन विधीयमानत्वात्तेतयोर्भवन्त्यमव्ययवैत्यवन्दनयोरिति । एवं च प्रतिदेवस त्रैकाक्षिकेवैत्यवन्दनाभिधानं नवन्त्यत आद्याचार, स च पौषविक्रान्तमव्ययवक्ष्यभावेन क्रियमाण एव विव्रोक्तयते, अन्यथा आद्यानां पौषवकरणदिनोत्कृष्टाचाराराधनेनेव कुत्र सम्भवते, न अविशेषितं प्रसिद्धिनं विधितिसिच मवन्त्याचार विमुच्योत्कृष्टाचारस्याराधनं जायमानं कापि दृष्टं भुवत्वा, नवन्त्याऽऽचारस्याऽनाराधने तत्कृष्टाचाराराधनस्य दौर्क्यमाह, अत एव भावप्रतादिकं विनिर्दिष्टं आद्याचारमारिराषायिषुर्भवन्त्यस्वरूपं भागवदभिहितवत्त्वार्थमवद्यानादिज्जरण भवन्त्याचारमनुष्ठायमेव भावकस्तदनुष्ठानाधारावकः स्याज्जान्यथेति । तस्मात् मवचनसारोद्धारवृत्तिमहानिशीषाधनुसारोक्ताविच्छिन्नवृत्तपरन्परवा च पौषविक्रान्तमापि त्रैकाक्षिकेवैत्यवन्दनाकरणमुपपन्नमेव, अन्यथोत्कृष्टाचाराराधनस्यानुपपत्तिरिति ज्ञेयम् ॥ ११५ ॥

तथा—आण् वोनोअइएण क्कत्ता साअवेओ द्वायथात्ती पठेयुः क्रिमाऽन्यथा इति मवन्तोओओर—अण् योनोअइएण द्वायथात्ती पठेयुः, क्कत्ता

तथा—प्रातस्मशकं कृत्वा सायं रात्रिर्पौष करोति, तथाभालं कृत्वाऽष्टोरात्रिकं करोति, स उपधानाऽऽल्लेषनामभ्ये समेति किंवा न इति प्रश्नोऽभोचर—उपपक्व कृत्वा यः प्रातरहोरात्रिकपौषं कृतो भवति स उपधानालोचनामभ्ये समेति नान्य इति ॥ १२१ ॥

तथा—उपधानमवाचना प्रातर्भर्तुं विस्मृता, सा सायं क्रियाकरणानन्तरं गृह्यतेऽथवा द्वितीयदिने, यदि द्वितीयदिने तदा स वासर कस्यावाचनाया गम्यते इति प्रश्नोऽभोचर—प्रातरुपधानवाचनां कर्तुं विस्मृता सा सव्याया क्रियाकरणादवर्णं गृह्यते, तच्चापि यदि विस्मृता तदा द्वितीयेऽत्रिंशत् प्रवेचनादवर्णं गृह्यते, स वासरस्त्वमेतन्वाचनामभ्ये गम्यत इति ॥ १२२ ॥

तथा—सर्वाहता मातरभ्यर्तुर्दश स्थमान् भीकल्पदूभोक्तानुपूर्व्या पश्यन्त्युक्तानानुपूर्व्येति प्रश्नोऽभोचर—प्रायस्ता भीकल्पदूभोक्तानुपूर्व्या पश्यन्ति, क्रियाविस्तीर्णकृत्मातर एकस्मिन्मनानुपूर्व्यापि च, यथा ऋणभवेवमात्रा पूर्वं धृणभो दृष्टो धीरगात्रा सिंहश्चेति बोध्यम् ॥ १२३ ॥

अथ साचोरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—अल्लेषनस्वाध्याय इर्यापयिकाप्रातिक्रममन्तरा शुद्धयति नवा इति प्रश्नोऽभोचर—अल्लेषनस्वाध्याय इर्यापयिकप्रतिक्रमणपूर्वकं शुद्धयतीत्यसराणि शास्त्रे सन्ति, कदाचित्तत्प्रतिक्रमणं विस्मरति तथापि विविधपूर्वकस्योद्यमं कर्तव्यं इति ॥ १२४ ॥

तथा—द्वादशशक्रवारी चतुर्दश नियमान् प्रतिदिनं स्मरति सविस्मरति च नवा इति प्रश्नोऽभोचर—द्वादशशक्रवारी चतुर्दश नियमान् प्रतिदिनं स्मरति सविस्मरति च, चेन्न स्मरति तथापि तत्स्मरणोद्यमं कर्तव्यं इति ॥ १२५ ॥

संसारो ज्ञायते, एतद्विशेषस्वेकान्येभ्यो ज्ञेयः । तथा भाषणमवसिद्धमव्याप्तिमयं ययो सभ्यगृह्यदिप्रिय्यादृष्टयोर्वैशोनाद्वैपुल्लप्यवर्तसंसारो भवति
 एषो शुद्धाशिक्षै कथ्यते, यस्य च ततोऽधिकसंसारो भवति स कृष्णपाक्षिकः कथ्यते इति कथितमस्ति, परं सम्मतान्तरं सभ्यान्यते ॥ १२० ॥

तथा—विषयधिकशतत्रयपास्त्रिदशनां मध्ये अद्यात्मधिकशतं क्रियावादिनस्सन्ति ते सभ्यगृह्ययो प्रिय्यादृष्टयो वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—
 अद्यात्मिकशतं क्रियावादिनो भिन्नादृष्टयो ज्ञेया इति ॥ १२१ ॥

तथा—केचनभगवद्देशेयी पृथुषिता साधनां महीतुं कल्पते न वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—केवल्युपपादकसैरेयी अन्यपि क्षेत्रेयी पयुषिता परम्प-
 रया गृहीतुं न कल्पते, कल्पकस्तु नवीनतमवसिस्त्रयार्हतात्कल्पत इति ॥ १२२ ॥

अथ सिर्तागसङ्कृतप्रश्नस्तदुत्तरं च ।

तथा—स्वर्ण मन्थनमन्थनं वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—द्राविशत्यमन्थनमन्थये सप्ताष्टमनाम न दृश्यते, तस्मात्सर्वपाऽभ्ययनेन वक्तुं
 न शक्यते, परं ये विवेकिनस्ते भोजनमन्तरे प्राप्नुक स्वर्णं गृह्णन्ति, न तु साविचित्यमन्तरेण शोके सन्तीति ॥ १२३ ॥

अथ माहिम्नदावादसङ्कृतप्रश्नस्तदुत्तराणि च ।

तथा—भाषतक्रमभूतकयोस्तपोभ्योवक्रयतीतकथकयोस्तथा शेषमकल्पनकथारेकं द्रव्यं गण्यते पृथग् वा इति प्रश्नोऽत्रोत्तर—भाषतक्रम-
 भूतकथमनुसार्णा एकं द्रव्यं गण्यते इति ॥ १२४ ॥

तथा—‘अथगतदुवारे’ इत्यस्यार्थं प्रसाध इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—अथहु-अथुवारेति अप्राप्तद्वारा—कषाटादिभिरस्यगितगृहद्वारा इत्यर्थं, सदर्शनछायेन न पुत्रोऽपि पात्रेणिकादिभ्यो गोमनमार्गपरिग्रहेणोद्घाटादिरसासिष्ठन्तीति भाव इति वृद्धव्याख्या । अन्ये स्वाहु-भिहुक-

प्रवेशार्थमौदार्यादस्यगितगृहद्वारा इत्यर्थ इति श्रीभगवतीदशदिगीयशतकपञ्चमोदेषकवृत्तौ उक्तमस्तीति ॥ १३४ ॥

तथा—कश्चित्तरपसी प्रार्थनां करोति यदुपदेक्षमालागाथायां बिलोकयन्तु, तदर्थमुपदेशमालागाथाबिलोकेन दूषणं क्वाति नक्व इति प्रश्नोऽञ्चोत्तर—यदि स निष्कपटतया प्रार्थनां करोति तदर्थमुपदेक्षमाकाङ्गायाबिलोकेन सर्वथा दूषणं नास्ति इति ॥ १३५ ॥

तथा—गरुक्षिणा प्रतिमास्यापनादिक प्रतिष्ठाप्यार्प्यते नक्व इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—यदि ततस्त्वयाशातना न भवति तदा तस्मैविष्ठाप्यार्पणे न काऽप्यानावेति ॥ १३६ ॥

तथा—अनशानिश्चादस्य त्रिविधाहारप्रत्याख्यानं कारयिष्या तत्राबुष्णानीयपतेनानशनस्य दूषणं क्वाति नक्व इति, प्रश्नोऽञ्चोत्तर—तथा-कारणेनानशनस्य दूषणं न क्वातीति ॥ १३७ ॥

अथ भिन्नमालसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च

तथा—विक्रसितपुष्पतश्चालम्ब्ये मीषा सङ्कषाता असङ्ख्याता वा इति प्रश्नोऽञ्चोत्तरं—केषुचित्पुष्पेषु सङ्कषाताः केषुचिदसङ्ख्याताः केषुचिदन्तश्च मङ्गपनानिषु कथितास्सन्ति, जातिषुभ्यमप्ये तु सङ्कषाता एव कथितास्सन्तीति ॥ १३८ ॥

तथा—सामायिकेति उपबन्धमप्ये सम्ख्याप्रतिषेधनाया मुखयक्षिका प्रतिषिक्त्य प्रत्याख्यानं क्रियते, एकशतनादिप्रत्याख्याने च धन्दनकानि

तथा—आचार्याचार्यायप्रज्ञांशपादुका निनगृहे गण्डितास्सन्ति, निनप्रतिमापूजार्थमानीतभीषणपट्टके सप्तपुण्यादिभ्यस्तासामर्चनं किमेतं नया इति प्रश्नोऽग्नोचरं—मुख्यवृत्त्योपाचार्यायप्रज्ञांशपादुकाकरणाविधि परम्परया दातो नास्ति, स्वर्माप्रासाधार्यस्य पादुकाकरणविधिरस्त्वस्ति, स्रतो निनपूजार्थं-भीषणपट्टादिभिस्तत्पादुका न पूज्यते, देहद्वयत्वात् तथा भीषणपट्टादिकं साधारण भवति, तेनापि प्रतिमा पूजयित्वा पादुका पूज्यते, पर पादुकाभर्चयित्वा प्रतिमा नाच्यते, देवतास्तत्रभयाविति ॥ ११० ॥

तथा—स्तुतयत्वेनप्राक्षे प्राक् दशको भूतो, वीर्यपवनधातुसारेण पण्डितपद्मसागरगणिभिर्विशतिकवबुद्धी, तत्कथमिति : प्रश्नोऽग्नोचर—तत्पितृभारसारेण सङ्घीभापूजनीविषयकुमारदेवीभक्त्या सार्द्धं तत्कुसुमप्रतन्तोत्पत्तिरिति शीरेषमभसूरिवचसा ज्ञात्वा सन्मन्त्रं कृतं, पञ्चासुभक्तवृद्धय पुत्रीसप्तकं च नावमिति वस्तुपाकतेनपाकप्रबन्धे स्त्रिस्तितमस्ति, तथा परम्परयाऽपीत्यमेव कथ्यते । तथा पण्डितपद्मसागरगणिद्वयित्पञ्चमभ्येदपि भारसारेणो विंशतिकपावट कथितो नास्ति, परं सामान्यतः प्रागट कथितोऽस्ति, किञ्च भाग्यं विंशतिकपावटोऽभूत्तेन विंशतिक पावट कथ्यते तथा युक्तमिति ॥ १११ ॥

तथा—अष्टमप्रतिमानमभसूरारम्भकर्त्तनं दशमप्रतिमाया सावद्याहारवजनं च क्रियतेऽन्यथा वा इति, प्रश्नोऽग्नोचर—अष्टमप्रतिमाया भारभ्योऽष्ट मासान् पावत्सप्तकयेन त्यज्यते, नवम्यामप्यारम्भो नव मासान् यावत्परेण न कार्यते, दशम्यां च दश मासान् यावत्सप्तार्चनित्पञ्चाहार-पानीयादि वस्तु न गृह्णाति परार्चनित्पञ्चाहारवर्कं तु गृह्णातीति ॥ ११२ ॥

तथा—अमृतपण्डुणस्त्यानकमार्त्तिसाधूना 'मज्जं विसयकसाये'ति गाथोक्तपञ्चविध प्रमादं कर्म सम्भवतीति प्रश्नोऽग्नोचरं—अमृतपण्डुणस्त्यानकमार्त्तिसाधूना 'मज्जं विसयकसाये'ति गाथोक्ताः पञ्चविधः प्रमादो भवत्यस्य सर्वेनाप्यस्यत्वेनाकारव्याप्याद् यथासम्भवं भवतीति ॥ ११३ ॥

तथा—मयनपतीनां मयनानि कुत्र सन्तीति प्रश्नोऽप्रोक्षरं—रत्नप्रभाया उपरि अवध्वैक योननसहस्रं मुक्त्वा विचाले सर्वत्र मयनानि सन्तीति ज्ञायते, यतोऽनुयोगद्वारसूत्रमध्ये मयनपतिमयनानि नरकवासफणार्थं कथितानीति बोध्यम् ॥ १४३ ॥

अथ जालोरसवकृतप्रश्नास्तदुचराणि च

तथा—त्रिविधोपवासप्रत्याख्यानमन्यप्रत्याख्यान च कया रीत्या पार्यते इति प्रश्नोऽप्रोक्षर—उपवास कीदृश त्रिविहार नमुकारसी पोरसी पुरिमङ्गादिक कीदृश पाणहार पञ्चकस्त्राण फासितं १ पाञ्चित २ सोहितं ३ तिरित ४ किहित ५ आराहित ६ नं च नाराहितं तस्मिन्निच्छामि दुक्कड ' इत्युपवासप्रत्याख्यानपाणरीतिर्द्वपरम्परया ज्ञातव्या, अमुना केचन श्रद्धा उपवास कीदृश त्रिविहार नमुकारसि पुरिमङ्गादिक कीदृश चतुर्विहार पञ्चकस्त्राण फासितं १ पाञ्चित २ सोहितं ३ तिरित ४ किहित ५ आराहित ६ नं च नाराहितं तस्मिन्निच्छामि दुक्कड ' इत्यपि पारयन्तो इदंयन्ते, तथा नमुकारसि पोरसि पुरिमङ्गादिक कीदृश चतुर्विहार एकस्त्राण विजासणु कीदृश त्रिविहार चतुर्विहार पञ्चकस्त्राण फासितं १ पाञ्चित २ सोहितं ३ तिरित ४ किहित ५ आराहितं ६ नं च नाराहितं तस्मिन्निच्छामि दुक्कड ' इत्यन्यप्रत्याख्यानपाणरीतिरपि परम्परयैव ज्ञेयेति ॥ १४४ ॥

तथा—श्रद्धा पौषधमध्ये सान्ध्यप्रतिष्ठेस्त्रनाकामकोद्वरण कदा कुर्वन्तीति प्रश्नोऽप्रोक्षर—श्रद्धा पौषधमध्ये सान्ध्यप्रतिष्ठेस्त्रनादेशौ मार्गापित्वा प्रोञ्च्यनश्च चरवर्कं च प्रतिष्ठित्य यद्येकारानक तथा परिधानांशुक पराधृत्य पठित्वेष्टणा पठित्वेष्टावो इत्यादेशमार्गेण विधाय च कामकोद्वरणं कुर्वन्तीति श्रद्धाविधिप्रमुखमन्येषु प्रोक्तमस्ति, पञ्चादुपार्धे प्रतिष्ठित्य कनकं निष्कास्य परिष्ठापयन्तीति परम्पराऽस्तीति ॥ १४५ ॥

एस्या सत् क्रियते, तत्कर्ममिति प्रकृतोऽश्रोत्रर—सामाचारीप्रयतिप्रम्येषु मौमनदिवसे कन्दनकानि दत्त्वा प्रत्याख्यान क्रियते इत्यत्राणि सन्ति,
उपपन्नदिवसे कन्दनकाविक्रये नास्ति, मुखयविक्रय तु प्रतिष्ठित्यते यतस्तां विना प्रत्याख्यानं न शुद्ध्यतीति सामाचार्यसिद्धिः, तयोपधानमप्येवमपि तर्पण
प्रत्याख्यानं कार्यत इति ॥ ११९ ॥

तथा—देवान् वन्दित्वा भगवन्तित्यादि कस्यापि क्षमाश्रमणानि क्रियासम्बद्धान्यन्यथा वा, तथा पाट्टिप्रभो क्षमाश्रमण एवम् दातव्यं नव।
इति प्रभोऽश्रोत्रर—भावनित्यादि कस्यापि क्षमाश्रमणानि क्रियासम्बद्धानि सन्ति, सत्र सर्वेऽपि तीर्थहृतो धन्विता, अप्येव विशेषतो गुरुन् तथा
गृहिकप्रभुं कन्द्यते सर्वेष्वित्यसत्यापनार्थमिति ॥ १४० ॥

तथा—प्रथमदिने षडूर्ध्ववाहरोपवक्त्रं कृत्वा द्वितीयदिनोपवासमेकैकृत्य षष्ठाष्टमादिकं प्रत्याख्याति नवा इति प्रकृतोऽश्रोत्रर—प्रथमदिवसे
एकैकपत्रं प्रत्याख्याति, द्वितीयदिवसे एकैकैव प्रत्याख्याति, न तु षष्ठ, यदि द्वितीयदिने षष्ठादिकं तर्हि अग्रे तृतीयोपवासं कृत्वा पुनरप्येव ईदृशी
समाचार्यस्तांति ॥ १४१ ॥

अथ विभीतकसप्तकृतप्रश्नो तदुत्तरे च

यथा—केचनैव समुद्रवातानन्तरं क्रियत्कर्म सप्तारे विष्टवीति प्रकृतोऽश्रोत्रर—केचनैवसमुद्रवातानन्तरमन्वमुहूर्तं सप्तारे विष्टवति, पीठफक्कमदि
न पद्मस्तसमर्प्य दौर्ध्याविराग प्रतिपद्यते, पूर्वविवाहाराणि भीषिष्येवाप्यन्यथैव सन्ति । किञ्च भाष्यासिक्ककस्यानं संसारे तत्रैव दूषितमस्ति, सर्वोऽप्य
मुहूर्तवदोषापुरेव समुद्रवातं कर्तुं प्रवर्त्तते नान्य इति बोध्यम् ॥ १४२ ॥

तथा—राशौ सकलाक्षणमभ्ये सूक्ष्मा सद्गुणा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते विषय यान्ति तत्सत्यमसत्यं वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—राशौ सम
स्ताक्ष्यानमभ्ये सद्गुणा सूक्ष्मा नीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते च विषय यान्तीत्येवत् शास्त्रमभ्ये क्वापि ज्ञातं नास्तीति ॥ १५० ॥

अथ ऊणीयारसङ्कृतप्रश्नौ तदुत्तरे च ।

वया—सुद्धकल्पदिने पौषवकरणे क्षाम पूनाकरणे वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—मुख्यवृत्त्या पौषवकरणे मक्षान् क्षाम , कारणविशेषे तु
यथा भस्तावो भवति वया करणे क्षम एवास्ति, यतो जिनशासने एकान्तवादो ज्ञातो नास्तीति ॥ १५१ ॥

वया—सप्तसरवासरे पूगीफलसहिषणक्षमभावना छान्ति नवा ' इति, प्रश्नोऽप्रोचर—पूगीफलाविसहिषां वया रहिषां वा प्रभावनां
छान्ति, पक्षान् यस्मिन् प्राप्ते या रीतिस्त्वदनुसारेण प्रवर्तितव्यमिति ॥ १५२ ॥

अथ मेदिनीद्रुप्तसप्तकृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

वया—पासिकादिने द्वादश्यानां ऋतुर्भासके विद्यते साप्तसारिकदिने चत्वारिंशतो लोकोप्योतकराणां कस्योत्सर्मा क्रियते, चत्तिकमिति
प्रश्नोऽप्रोचर—पासिकादिविषयेषु यत्कायोत्सर्गः क्रियते तेषु प्रतिक्रमणं कुर्वता यद्वतीचारशुद्धिर्नोभूतवतीचारशुद्धिनिमित्तं, दिनप्रतिबद्ध-
सप्तरूपानियमे त्वाज्ञा प्रमाणमिति ॥ १५३ ॥

तथा—शीबीरहीरसूरीणां प्रतिभाप्ते यो देवान् वन्द्यते स वाससेप कृत्वाऽन्यथा वा इति प्रश्नोऽप्रोचर—श्रीगुरुप्रतिभाप्ते देवा वन्द्यता न
शुष्यन्ति, यदि च तीर्थहन्त्रप्रतिभा पट्टवावाशोक्षता भवति सदा तदग्रे वाससेपं कुर्येव देवा वन्द्यता शुद्धयन्तीति ॥ १५४ ॥

तथा—भादपिथ्यदुसारेण मरुत्तमार्गेण द्वावयोजनेभ्यः स्यात्तमार्गेण षट्पिथ्येनेभ्यश्च समागतानि हरितभ्यादिवस्तूनि प्राप्नुवीमवन्ति, तथा स्वर्णमपि प्राप्नुवं मवन्ति, तथा अहम्भदावादिनिष्पन्नसन्निधिसमस्तूनि नातिकेरपूणीकृतादीनि उत्प्रेसेनपुण्यं गत्वानि प्राप्नुवीमवन्ति नवाः १ इति प्रश्नोऽन्वोचर—भादपिथिप्रथितमन्नानुसारेण मरुत्तमार्गेण द्वावयोजनेभ्यः स्यात्तमार्गेण षट्पिथ्येनेभ्यश्च समागतानि सर्वोप्यपि वस्तूनि प्राप्नुवी मवन्ति, परमाधीर्णानि प्रश्नानि न त्वन्यानि । तथा स्वर्णमपिपक्वमेवाधीर्णं, तथा राजनगदिनिष्पन्नसन्निधिसमस्तूनि नातिकेरपूणीकृतादीनि वस्तूनि उत्प्रेसेन- पुण्यं गत्वानि प्राप्नुवीमवन्ति, परमनाधीर्णानीति ॥ १४६ ॥

अथ पालीसङ्कृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

तथा—प्रतिमावरभादानीवाहारं मुनयो गृह्णन्ति नवा इति प्रश्नोऽन्वोचर—प्रतिमावरः स्वार्थानीवाहारं ददाति तदा प्रदीतं कल्पत इति ॥ १४७ ॥

तथा—आद्या नमस्त्वरासनानुपूर्व्या गणयन्ति नवा इति प्रश्नोऽन्वोचर—आद्यानामानुपूर्व्याऽन्यानुपूर्व्या नमस्कृतागणनाधिकारः क्वाचान्दु सारेण क्षायत इति ॥ १४८ ॥

अथ मालपुरसङ्कृतप्रश्नौ तदुचरे च ।

तथा—मुक्तागिकया पायुकरणे अयोऽन्वोचर—मुक्तागिकया पायुकरणे द्वाव नान्ति, परं गुणवर्दीनां मलिकेष्टागमार्गे पायुकरणे अयोऽन्वोचर, न त्वन्वोचर, यतो मलिकेष्टागमार्गे गुरुभाक्किरेयेति ॥ १४९ ॥

तथा—रात्रौ सकलाशयानमभ्ये सुशमा तद्वृथा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते विषय यान्ति तत्सत्यमसत्यं वा इति मन्त्रोऽन्धोचर—रात्रौ सम
स्ताशयानमभ्ये तद्वृथा सुशमा भीषा उत्पद्यन्ते प्रभाते च विषयं यान्तीत्येतत् शास्त्रमभ्ये क्वापि स्मृतं नास्तीति ॥ १५० ॥

अथ ऊणीयारसङ्कृतमश्वी तदुचरे च ।

तथा—हुदकव्यदिने पौषवकरणे क्षम पुमाकरणे वा इति मन्त्रोऽन्धोचर—मुख्यवृत्त्या पौषवकरणे महान् क्षम , कारणविशेषे तु
यथा भस्त्रावो भवति तथा करणे क्षम पृथग्वस्ति, यतो भिनशासने एकान्तवाद्यो स्मृतो नास्तीति ॥ १५१ ॥

तथा—सवस्तरवासरे पूषिकृत्सहितनाणकप्रभाषना ह्यस्ति नवाः इति, मन्त्रोऽन्धोचर—पूषिकृत्सहितनां तथा रहितां वा प्रभाषनां
ह्यस्ति, पञ्चाद् यस्मिन् प्राप्ते वा रीतिस्तदनुसारेण प्रवर्तितव्यमिति ॥ १५२ ॥

अथ मेदिनीद्रुप्तसप्तकृतप्रशास्तदुचराणि च ।

तथा—पश्चिमदिने द्वादशानां चतुर्मासके विद्यते सावस्तरिकदिने चत्वारिंशतो लोकेशोक्तकाराणां कप्रयोत्सर्गं विन्यते, चातिकमिति
प्रश्नोऽन्धोचर—पश्चिमदिनेषु यत्कप्रयोत्सर्गं विन्यते तस्य प्रतिक्रमणं कुर्वता यद्वर्तीचारशुद्धिर्नाभूत्तद्वर्तीचारशुद्धिनिमित्तं, दिनप्रतिबद्ध-
सङ्ख्यानियमे त्वाज्ञा प्रमाणमिति ॥ १५३ ॥

तथा—शीवीरशीरसूरीणां प्रतिमात्रे यो देवान् वन्दते स वाससेप कृत्वाऽप्यथा वा इति मन्त्रोऽन्धोचर—श्रीगुरुभक्तिमात्रे देवा वन्दिता न
शुध्यन्ति, यदि च तीर्थहस्तप्रतिमा पट्टावाद्योक्त्या भवति तथा तदभ्ये वाससेपं कृत्वा देवा वन्दिता शुद्ध्यन्तीति ॥ १५४ ॥

यथा—यसुर्मासकप्रयाष्टिका इत्यु तथानियतीति प्रश्नोऽत्रोचरं—सप्तमीत तथानियतीति, पर पूर्वमाशतरतु पूर्वविधित्वात्प्राप्त्यत इति ॥ १११ ॥

यथा—स्थानकप्रपोऽष्टकर्मसूत्रणतपभाषिकमर्द्धमानतपसा मध्येऽप्राप्त्यापदिनत्रयं गण्यते नवा इति प्रश्नोऽत्रोचरं—स्थानकप्रपोऽष्टकर्मसूत्रणतपसोर्ध्येऽप्राप्त्यापदिनत्रयं न गण्यते, आन्तिकमर्द्धमानतपसो मध्ये गण्यते इति परम्पराऽस्तीति ॥ १११ ॥

यथा—भीमाणदीपपञ्चसूरिकृताष्टकर्मतपो यशुपक्षेण कर्तुं न शक्नोति तदाचान्तेन कथं निति प्रश्नोऽत्रोचरं—यदि सर्वयोपपन्नकृत्यामिदं त्वात् तदाचान्तेनापि कथं निति ॥ ११२ ॥

यथा—द्वयशानभस्यास्थानकर्त्ता वान्तौ वाताया द्वितीयवारं भुङ्क्ते नवा इति प्रश्नोऽत्रोचरं—वसिष्ठेन स्थानके स्थिते यदि वान्तिर्वैवति भुक्त्यादिष्व इत्या ममसि तदा द्वितीयवारं भोक्तुं कथ्यते, नान्यथा इति ॥ ११२ ॥

यथा—भीमदीपविषयसूत्रिभाष्यप्रसादितद्वयद्वयजलतपहृक् के द्वयद्वय नस्यास्तस्मात् न्यक्त्या प्रसाधमिति प्रश्नोऽत्रोचरं—संस्कृत ११२३ वर्षे पौषास्ति ११ शुक्ले भीमचननगरे भीमदीपविषयसूरिभिर्लिख्यते समस्तसाधुसाध्वीभावकभाषिकप्रयोग—भीमविषयदानसूत्रिप्रसादीकृत 'सातविक्रमा अर्थ आशी विसंवाद दृष्ट्यानि कार्त्तिके ते सातविक्रमनु अर्थ विपरीति लिखीह छीह, यथा भीमापणि केटव्यएक बोध सिलिह छीह, यथा—परपत्नीति कुपति कितुं कठिनचनन न कहिं १ ॥ तथा परपत्नीकृतवर्षकार्ये सर्वथा अनुमोदययोभ्य नही इय कुपति न कहिं, ने माहि दानतविषयण दासिणाकुपणु दयादुष्टं प्रियमापीपुर्ण इत्यादिक ने ने भाषानुसारी वर्षकार्ये ते भिनशासनपक्षी अनेरा समस्तभीमसम्बन्धिभा शब्दानि अनुसाहि अनुमोदययोभ्य नगार छीह, तो नैनपरपत्नीसम्बन्धी भाषानुसारी वर्षकार्ये अन्यमोदया योग्य इह ए पाठनं इति कहिं २ ॥ तथा—गण्यनायकने पृष्ठया विना

किंसी शास्त्रसम्बन्धिनी नदी प्ररूपा कृणि न करवी ३ ॥ तथा दिगम्बरसम्बन्धिनां चैत्य १ केवलध्यातृप्रतिष्ठितचैत्य २ द्रव्यस्मिन्निर्णय
 निष्पन्नचैत्य ३ ए शिथिल चैत्यविना कीर्तिं सम्बन्धितं चैत्य वादया पुनया योग्य जाणया, ए वातनी शक्ता न करवी ४ ॥ तथा स्वपक्षीना मरनी विपद
 पूर्वोक्तत्रिणनी अस्वन्दीक प्रतिमा हुइ ते साधुनि पासरोपि वादया पुनया योग्य याई ५ ॥ तथा साधुनी प्रतिष्ठा शालि छइ ६ ॥ तथा साधर्मिक
 वात्सल्य करावा स्वजनादिक सम्बन्धभणी कथाचित्परपक्षीनि निमवा ठेकइ तु ते माटि साहमिक्कसख फोक न याई ७ ॥ तथा शालोक्तदेशवि
 सवादीनिप्रव सात सर्वविसर्वादीनिप्रव एक ए टाली कीजा कृणानि निप्रव न कहिहुं ८ ॥ तथा परपक्षी सङ्घाति चर्चानि उदीरणा कृणि न करवी
 परपक्षी कोई उदीरणा करइ तु शाकनद अनुसारि उत्तर देवो, पणि क्लेश बाधइ विम न करवु ९ ॥ तथा—श्रीविमयदानसूरि बहुमनसमाई जलशरण कीवु
 ने उत्सन्नकन्दकुट्टात्मन्य ते तथा ते माहिहु अर्सेमलभर्ष कीजा कोई शाकनगहिं आप्पु हुइ तु ते अर्थ तिहां अप्रमाण जाणवुं १० ॥ तथा स्वपक्षीय
 सार्थानि अयोगिं परपक्षीयसार्थि यात्राकर्या माटि यात्रा फोक न याइ ११ ॥ तथा—पूर्वोक्तार्थानि पारइ ने परपक्षीकृत स्तुतिस्तोत्रादिक कहवावा ते
 कहवा कृणि ना न कहिधी ॥ १२ ॥ ए नोक्खी कोई अन्यथा प्ररूपइ ठेहनइ गुरुनो तथा संयनो ठक्को सही ॥ अत्र मतानि
 श्रीविजयसेनसूरिमवम्बु उपाध्यायश्रीविमलहर्षगणिमतम् १ उपाध्यायश्रीवर्मसागरगणिमतम् २ उपाध्यायश्रीशान्तिचन्द्रगणिमतम् ३ उपाध्यायश्री-
 कल्याणविजयगणिमतम् ४ उपाध्यायश्रीसोमविजयगणिमतम् ५ पन्थाससहस्रसागरगणिमतम् ६ पण्डितकनन्दापिंगणिमतम् ७ एतद्वद्वादशा

नल्पपट्टके एवंविधा द्वादश भस्याससन्तीति ॥ १९ ॥

तथा—राससद्वीपो नम्बद्वीपेप्रति खणसमुद्रे वा ' स च प्रमाणानुकेनोत्सेवाङ्गुलेन वा इति प्रश्ननोऽन्योच्चर—खणोदे पयोरामौ, दुर्जयो
 द्युप्तदामपि । योजनाना सप्तशती, दिक्षु सर्वार्थे विस्तृत ॥ ३१ ॥ राससद्वीप इत्यस्ति, सर्वद्वीपशिरोमणि । तदन्तरे त्रिकुट्यादिर्भूमिनामौ

तथा—धनुर्मासकप्रयाष्टादिक्रम कृत तथापिचितीति प्रश्नोऽन्वोचरं—सप्तमीत तथापिचितीति, परं पूर्णिमावासास्तु

इति ॥ १९९ ॥

तथा—स्थानकत्वोऽष्टकर्मसूत्रप्राप्त्यर्थाधिक्यवर्धमानत्वात्सा मध्येऽस्वाध्यायदिनत्रयं गण्यते नया इति प्रश्नोऽन्वोचरं—स्थानकत्वोऽष्टक-

र्मसूत्रप्राप्त्यसोमेष्येऽस्वाध्यायदिनत्रयं न गण्यते, अथान्विकर्मवर्धमानत्वात्सो मध्ये गण्यते इति परम्पराऽस्तीति ॥ १९६ ॥

तथा—भीमाश्वद्विषमकसूरिहृष्टाष्टकर्मवर्धयो यधुपक्षणेण कर्तुं न शक्नोति तद्वान्वाभ्येन करोति किंवा नेति प्रश्नोऽन्वोचरं—यादि

सर्वेषोपपन्नकप्रणयकित्तर्न स्यात् तदावाभ्येनापि करोतीति ॥ १९७ ॥

तथा—द्वयशानप्रप्त्यास्थानकर्ता कर्तव्यो वातापा द्वितीयवारं भुङ्क्ते नया इति प्रश्नोऽन्वोचरं—सस्मिन्नेव स्थानके स्थिते यदि वान्तिर्भवति

भुङ्क्ते इति मयति तदा द्वितीयवारं भोक्तुं कर्यते, नान्यथा इति ॥ १९८ ॥

तथा—भीमिरविषमपसूरीधरमसादिवद्वाद्यकत्वपट्टके के द्वादश मत्स्यास्तन्तीति व्यक्त्या प्रसाधमिति प्रश्नोऽन्वोचरं—सकत् १६२६ वर्षे
 वैशाखसित ११ शुके भीमपचननगरे भीमिरविषमपसूरिभिर्हिंस्रयसे समस्तसाधुसाध्वीभावकभ्रातृप्रियाभ्य—भीमिरविषमदानसूरिप्रसन्नदीकृत ' सातवोखन।
 अर्थे भ्रातृभि विरसपद दाक्यानि कर्मिं ते सातवोखन अर्थे विषयीनि हिंसीर ब्रीह, तथा भीमापणि केन्द्रप्रक बोध क्षितिर् छद, यथा—परपत्नीनि कुपि
 किंयुं कठिनवचन न कहिर्तुं १ ॥ तथा परपत्नीकृतवर्माकार्य सर्वथा अनुमोदवायोप्य नही इम कुपि न कहर्तुं ने मादि दानसविषणु दाक्षिणप्रलुपण
 दयाकुपणु प्रियभाषीपुर्ण इत्यादिक ने ने मात्मानुसारी वर्मकार्य ते भिनयासनयकी अनेरा समस्तभीमसम्प्राविषया दाक्यानि अनुगाति अनुमोदवायोभ्य
 मप्या इद, तो नैनपरपत्नीसम्बन्धी मात्मानुसारी वर्मकार्यव्य अनुमोदवा योग्य इद ए वातनु एय कहिर्तुं २ ॥ तथा—गच्छन्नायकनि पूछया विना

तथा।—रनामधिर्वा ' अतसहस्रसञ्जसतिजुअणवरणकल्लोद ' इत्युक्तम् अन्तगाद्यमप्ये त्वेका कोटि पट्टिर्लेशाश्च कल्लशानामित्युक्तं तत्कथं सङ्गच्छते इति प्रश्नोऽत्रोच्यते—अन्तर्वाच्यमप्ये एकं कोटि पट्टिर्लेशाश्च कल्लशानामित्युक्तं तस्मादप्यस्मात्तथा सम्भाव्यते, तेभ्यः पानीयं भूत्या स्नायनकरणार्थं तु चतुष्पट्टयधिकष्टासहस्रकल्लशानां कथितसम्पत्तीति सम्भाव्यते, तस्मादुपपद्यमपि सङ्गच्छ्यते इति ॥ १६३ ॥

यथा—आमुदेवमच्छेदमत्तरं सप्त चतुराश्वं स्वामान् यथाकर्म परयन्ति तेषां कानि नामानीति, प्रश्नोऽत्रोच्यते—सिद्धं १ सूर्यं २ कुम्भं ३ समुद्रं ४ श्रीं ५ रत्नराशयं ६ शिं ७ रूपाणि नामानि, गजं १ पद्ममत्तरं २ भद्रं ३ वृषमच्छन्नाणि ४ नामानि च परम्परया ज्ञेयानीति ॥ १६४ ॥

अथ उदयपुरसङ्कृतप्रश्नास्तदुत्तराणि च ।

यथा—चतुर्दशपूर्वधारिणो जघनयतो ह्यन्तकन्देषोक्तं यावद् यान्ति, कार्तिकश्रोष्ठिनीवस्तु चतुर्दशपूर्व्यपि सौवर्गमदेवशोकं गतस्त्वत्र को हेतुरिति, प्रश्नोऽत्रोच्यते—तत्र पूर्ववित्स्थितिरेष हेतुः सम्भाव्यते इति ॥ १६५ ॥

तथा—कश्चित्प्रभव कृतममत्कारिकासहितप्रत्यारूपान् प्रतिषेधनाया श्रिविवाहाप्रत्याख्यानं करोति, स सन्ध्याया किं प्रत्याख्यानं विद्वातीति, प्रश्नोऽत्रोच्यते—एकाद्यानादिप्रत्याख्यानी विहितप्रतिषेधनाश्रिविवाहाप्रत्याख्यानी च सध्यायां पानकाहाप्रत्याख्यानं करोति, अह्नःप्रतिषेधनाश्रिविवाहाप्रत्याख्यानस्तु चतुर्विवाहाप्रत्याख्यानं करोतीति परम्पर्यास्ति ॥ १६६ ॥

तथा—त्रिकाश्रमाकरणे प्रभाते माखादि निर्गर्ह्यमपास्य सर्वस्तिननेन वासपूजा क्रियतेऽप्यथा वेति ' प्रश्नोऽत्रोच्यते—प्रभाते पुण्यमाखादि निर्गर्ह्यमनपास्य आद्या वासपूजा कुर्वन्तो दहरयन्ते, सर्वस्तिनकरणेऽप्येकान्तो ज्ञातो नास्ति, दस्तपादप्रसाधनेन शुद्धयतीति ॥ १६७ ॥

सुमेकम् ॥ १९ ॥ महर्द्धवक्याकारो, योननानि नोद्यत । पञ्चाशतं योमनानि, विस्तीर्णाऽस्त्यतिदुर्भेद ॥ १९ ॥ सत्योपरिष्टात्सौम्यार्ण्यपाकार-
 गृहोत्तराण । मया कहेति नास्मात्पुनर्वास्ति कारिता ॥ १९ ॥ परं योमनानि भूतस्याभाविकस्य चिरवती । शुद्धस्फटिकमण्डा, नानारत्न
 मया ॥ १९ ॥ सपादयोन्नतशतप्रपाणा प्रपाण पुरी । मम पाताळकहेति, विद्यते चातिदुर्भावा ॥ १९ ॥ पुरीद्वयमिदं वत्सा—दत्तस्य तन्नुपविर्भव ।
 मन्वत्तयैव ते तीर्थनाथपदार्थनाम कहेत् ॥ १९ ॥ इत्युक्त्वा रासस्यतिर्गणिक्यैर्नयवि कृतम् । दत्तां सत्सै महाहार, सद्यो विद्यां च राससौम्य ॥ १९ ॥
 ममन्त नमस्तुभ्य, तदैव मनराशनः । आगत्य राससद्वीपे, रामाऽबुद्धक्योस्तयो ॥ १९ ॥ राससद्वीपरान्येत, रासस्य विद्ययापि च । तदादि
 तस्य मयापि, ययौ राससपञ्चाल ॥ १९ ॥ इति श्रीभक्तिवतायचरित्रानुगारेण राससद्वीपो कृष्णसमुद्रेऽस्ति प्रमाणानुक्तंवेति ज्ञेयम् ॥ १९ ॥

अथ हुंगरपुरसङ्कृतप्रशास्तदुत्तराणि च ।

यथा—सन्ध्याप्रतिक्रमण सामाधिकेष्टान्तरात् स्याद्व्यायनमन्तरादथ कथयित्वा वन्दनकर्मण्यारुणमुल्लसिन्ना प्रतिक्रियते सा क्षमा
 भयण दत्ता प्रतिक्रियते । किं वा क्षमाभयमपि विना, तथा सा किं कथयित्वा प्रतिक्रियते इति प्रश्नोऽत्रोपर—सामाधिकं कृत्वा वेत्तु
 सन्धिसातुं प्रमुत्समभयमप्यनुदय दत्ता नमस्तन्तरात्प्रयं कथयित्वा क्षमाभयमप्यनुदय 'इच्छाकारेण सन्धिसह मगत् । मुह्यती पवित्रे' इत्यादेशा
 पूर्व मुखमभिरुचिं प्रतिक्रिय दत्तनकदय च दत्ता प्रत्याक्याय कर्त्तव्यमिति ॥ १९ ॥

तथा—अमुञ्जयस्तोषमप्ये शान्प्रमुञ्जयः सहाद्यो कहेत्य सिद्धा कथितारसन्धि, केचन सार्द्धकोऽत्रयं कथयन्त्यत्र निर्वर्ण्य
 प्रसन्न इति, प्रश्नोऽत्रोपर—भीममुञ्जयमाहात्म्यानुसारेण भीममुञ्जये शान्प्रमुञ्जयः सह सार्द्धकोऽत्रयं सिद्धमिति ज्ञायते ॥ १९ ॥

८
दर्शितअचाए कम्म पगरेइसि । यद्धा—सुखितेषु वु खितेषु वा असंयतेषु—गार्हत्यादिषु, शेष सयैव, परं द्वेषेण ‘क्षयापाण पुष्ककल, अणेसाणिज्झ’
मित्यादितद्वतवोपदर्शनान्नसत्सेण, अथवा असंयतेषु—पञ्चिषणीषवषेण, रोगेण एकद्वेदशामगोभ्रोत्पत्त्यादिप्रीत्या द्वेषेण जिनप्रवचन
प्रत्यनीकत्वादिदर्शनोत्थेन । ननु प्रवचनप्रत्यनीकादेर्दानमेव कृतं, उच्यते, तन्नक्तभूपत्त्यादिप्रयात्, तदेवाविधं दानं निन्दामि गर्हे च, यत्पुनरौ
चित्थेन दीनार्थानां तदप्यनुकम्पादानम्, यत् —“ कृपणेज्जापवरिदे ज्यत्सनप्राप्ते च रोगाद्योक्कस्ते । यद्दीयते कृपार्थं, अनुकम्पा तद्भवेद्दानम् ॥ १ ॥ ”
समर्थद्वस्त्वपि प्रार्थनाकारिणो दरिद्रप्रपत्त्यादनुकम्पादानं, तच्च न निन्दार्हं, जिनेन्द्रैरपि धार्मिकस्नानावसरे तस्य दर्शितत्वात्, उक्तं च—‘ इय
मेस्सफले दाने, पाप्माणावविचारणा । दयादानं तु सर्व्वस्यै, कुत्रापि न निषेद्धयते । १ । ’ तथा—“ दानं यत्प्रथमोपकारिणि न तत्प्राप्य स
एवाप्यते, दीने याचनमूह्यमेव दयिते तर्हि न रागाश्रयात् । पात्रे यत्फलविन्मराप्रियतया तद्वाङ्मूर्ध्निर्कं न किं, सद्दानं यदुपेत्य नि स्पृहयता स्त्रीणे
जने दीयते ” ॥ १ ॥ इति गाथार्यो ज्ञेयः ॥ १७० ॥

वया—विनीतानाया अष्टाष्ट कति योजनानीति मन्त्रोऽधोत्तरं—विनीताया द्वादशयोजनान्यष्टाष्ट इति अधःप शुताऽस्याप ॥१०॥

अथ ग्रन्थप्रशस्ति ।

श्रीभार्गवविमलगुरुपदे श्रीविजयदानसूरिवरा । श्रीमच्चन्द्रगणान्धरदिनमणयो जगति विजयन्ते ॥ १ ॥ सत्यद्रुपर्धपर्वतद्विवाकरा-
नृपतिचोषन्प्रवणा । श्रीहीरविजयसूरीश्वरा नयन्ति प्रकटमहस ॥ २ ॥ श्रीहीरसूरीश्वरागुलिखासादकन्वरो नन्वरधराजन्मा । बभूव जीवाभय-

तथा—आद्या दन्तवाचन इत्येव देवपूजां कुर्वन्त्यप्यथा वेति प्रश्नोऽप्येष—‘शुधि पुण्याभिषत्तोर्ध’ इति योगशास्त्रादिवचनानुस-
 रत्या दन्तवाचन इत्येव देवपूजां कुर्वन्ति, येषोपयासाहि कर्तुंकाशम्य वृत्तवाचन विनापि देवपूजां कुर्वन्ति, प्रत्यास्त्यानम्य बहुफलदा-
 विधिं क्षापये ॥ १६८ ॥

तथा—‘विश्वतो निम्नस्तनी’ विवचनात् श्रीहीरगुणे प्रतिमार्त्तरस्य वीरविहार इति नाम कथं दत्तमिति प्रश्नोऽप्येष—विहार-
 वीद्यायाभय इति प्रश्नव्याकरणमवमाभवद्धारवर्चो विशाग विधिवकीर्तयतिरिति प्रश्नन्याकरणवर्तुर्थाभवद्धारवर्चो इत्यादिप्रत्यक्षानुभा-
 वीहीरगुण्यदिगमासास्य श्रीहीरविहार इति नाम दत्तमिति ॥ १६९ ॥

तथा—‘सुहिंसु अ सुहिंसु अ, आ मे अस्तंजसु अणुक्का । रागेण व देसेण व त तिदे तं च गीरहामि’ ॥ १ ॥ एतद्रागव्याप्त्यान-
 प्रसाध्य इति प्रश्नोऽप्येष—साधुमिति विशेष्यमनुकमपि संविभागवतप्रकाशवद्व्याहार्यं, तत्र साधु क्रीदशेष—‘सुष्ठु हित-ज्ञानादित्रय येषां
 वे सुहितस्तेषु पुन कथमन्तेषु ?—‘दु स्तितेषु रागेण तपसा वा म्बानीमतेषु तपसि राहितेषु वा, पुन कीदृशः ?—न स्वय-स्वच्छन्देन क्त्वा—उद्यता
 अस्तमवास्तेषु गुर्वास्त्रयेव विहरत्सु इत्यर्थ, या मया क्त्वाऽनुकम्पा—‘हं ग्राह्यतानवद्यादिवानरूपा भक्तिः, अनुकम्पादाद्वेनात्र भक्तिं सुर्विदा
 योक्त—‘अथारिभुक्तं पाए गच्छो भगुमपिभो महाभागो । गच्छाणुकपाए अन्वच्छिदी कथा सित्ये ॥ १ ॥ रागेण—स्वयन्निजादिदेवेषु
 न तु गुणवत्तनुदशां, तथा देवेषु—इह देव साधुनिदाहयो, यथा वनवान्यादिरहिता सातिजनपरित्यक्ता सुप्रार्त्ता सम्यक्पानिर्मास्त्रिभ्य अमो
 तपदभार्हा इत्येव निन्तापूर्व याऽनुकम्पा साऽपि निन्देव, अनुपदीर्घार्थकहेतुत्वाद्, यद्यगम—‘तदाहर्षं सपत्ने वा नाहर्षं वा संवत्सि सपत्ने
 ह्यपवत्सलाय पाकम्प इति हिता निदिष्टा विवसिषा गरिहिता अत्रमजिज्ञा अमणुजेषां अपीदकारगेण अस्तमवात्तलादनसमर्पणेन यद्विजानित्या असुह

इति श्रीरुद्रिकोटीरक्षीरसकलमहीमण्डला लण्डपातसाधनी अकम्बरमतिप्रोषविधानधीरतरपदचमगुह्योविदम्परणपरिसरवधान
 पतिवर्षे पञ्चासावधि सप्तसप्तमन्तुजातामयदानमदानानशौण्डीरक्षीसमुञ्जयोज्ज्वल्यनकादिकतीर्थक्रमः (अष्ट इत्यनेकार्य-
 नामपालार्था) जीर्णआस्थपदपटादिविषयमधूमञ्जनसीरकलिकाब्जिकालवित्समानामानमहिमवपगच्छाधिराजमहारकपुरन्दर
 महारकभी ५ भीरीरविजयद्वरीचरपट्टाककारहारमहारकभीविजयसेनद्वरीसप्तसादीकुवमशोचरसङ्गहे तरुदृपूर्वमश्वेत्तरिशिरसरसहस्र
 किरणायमानआचार्यभीविमयदेवद्वरीणामनुशिष्टया महारकभीक्षीरविजयद्वरीन्द्रशिष्यवर्कभापायार्चिः १ कावपकल्पलतामकरन्द-
 २ स्याद्वादभापासूत्र ३ वद्वृत्ति ४ कावपकल्पलतावृत्त्यादि ५ ग्रन्थानिषादकपण्डितवसुधविजयगणिसङ्गृहीते मशोचररत्नाकरापटनादि
 श्रावककुवमश्रावपमपुष्टासः सप्तपूर्णः ॥

॥ इति श्रीदेवचन्द्र आकपार्थी-वीनपुस्तकोदारे-ग्रन्थाङ्कः ५१ ॥

दान्यता, राजर्षिस्त द्वायद्यसूक्तेषु ॥ १ ॥ हसोमद्विभराभकेकिमहिषेभादिभयानावनत्, यक्षेशानमु॥रिपप्सु रयमप्राचीशुभुन्या सुष्ठु । वाचाऽद्वैत-
 कृत्वासुभानकनिधेः सूरिगिरि क्वाभुम, शुल्का नीषदयानियानपटशत्प्रीतिं परां श्रेभिरे ॥ ४ ॥ वस्तुवः पाप कृशाङ्ग वयमननि भगान् : मे जनन्या
 वियोग, क्व माता ते : वियोगा क्वममनि तया : मारिनाक्षी मयन्वा । नीता सा सौरिसम स्फुटवमवधसो साहिना हीरसुरे, क स्याता :
 हीरसुरैर्वचनमविवध यो न मन्येव तस्मिन् ॥ ५ ॥ अमासभोका मृतसात्मोका, नृदृ लहर्त्ता कर्मुक्तिकर्ता । अहन्वरे येन दृत्रो महीरास्त्रस्ते नम
 भीगुवहीरसूरये ॥ ६ ॥ प्रीतरकन्नरनृपेण समासमर्त्त, दत्तं भगदुस्तरिद विल्र मुनीन्द्रो । मार्त्तण्डमण्डलमिव प्रभुहारसुरेर्नोव प्रसिद्धमस्तिदेष्वि
 नहीतले क्व ॥ ७ ॥ पुस्तकभाष्वागार प्राप्तेन्दो पथमुन्दराक्षस्य । श्रीहीरविभयसुरेसोर्गोन्द्राणां ददे येन ॥ ८ ॥ शत्रुभयोच्चपन्तक-
 तार्याद्विष्व क्वातिवा च कस्तुकिः । आमकएकामसिष्ठ, भगदकर् कारितं येन ॥ ९ ॥ क्वालिमद्वल्लि कवठिनाले कालेऽभूत् क्वालिमा मनाग् नास्य । प्रस्तुत
 स एव येन स्वययस्तुवया शुचीवर्के ॥ १० ॥ अहन्वरे साधुजनस्य नेवा, सूरि पुनस्तसाधुजनस्य नेवा । परावकता प्रथमो द्वितीय, परावकता
 तु तद्वन्न विप्रस्य ॥ ११ ॥ अहो हीरस्य माहात्म्यं, वर्ण्यते किमत्र परम् : । मुक्तानामप्यष्टद्वारकारण यो विरानते ॥ १२ ॥ य सक्कस्तुरि
 वक्के वक्के रेखा विशेषपरमगुणौ । तच्छिञ्चप्य शुभमविजयः प्रभोत्तरसप्तह कृतवान् ॥ १३ ॥ श्रीसिद्धान्तप्रकाराष्टोक्तभाष्यानुसारव निश्चित् ।
 त्रिष्विष परम्परया सम्भावनया तथा किञ्चित् ॥ १४ ॥ प्रभोत्तरसप्तहाक्ष्ये, मन्थे प्रभोत्तरादिक सकृदम् । श्रीविजयसेनसूरिप्रसासितं सन्निवा
 म्भवेवम् ॥ १५ ॥ शुभम् ॥ सिद्धान्तार्थविरक्त यत्किञ्चित् गुणिकृतं मस्तिमान्त्या । तत्सर्वं संशोध्य कश्चिन्नि स्वकिञ्चा कृत्वापरम् ॥ १६ ॥
 याक्मनेर्कमहीरीति, नैन सिष्ठति शासनम् । तावत्सिष्ठतु मन्त्रोऽर्थ, वाच्यमानो वाचस्त्रिभिः ॥ १७ ॥

भाषार्थ श्री दिनकरम्भान्नभाष्ये, अन्तरे

इति भीषिण्यसेनसूरीष्यसादिवभीष्टपविजयगणिसहस्रसिद्धमभोचरमव
प्रश्नोत्तरत्नाकमाख्य सेनप्रश्न. समाप्तः ।

इति श्री वैष्णव्यान्नालम्भाय—वेनपुस्तकोद्गारे—प्रथमाहः ५१

